

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

6831 SAYILI KANUN KAPSAMINDA
ORMANLARIN CEZA HUKUKU YOLUYLA
KORUNMASI

Melek YAŞAR

2501181338

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. Adem SÖZÜER

İSTANBUL - 2022

ÖZ

6831 SAYILI KANUN KAPSAMINDA ORMANLARIN CEZA HUKUKU YOLUYLA KORUNMASI

MELEK YAŞAR

Ormanlar, sahip oldukları hususi değer dolayısıyla hukuki anlamda birçok konuda genel düzenlemelerden ayrı olarak ele alınma ihtiyacı göstermektedir. Bu ihtiyaç dolayısıyla Türk hukukunda ormanlara ilişkin temel düzenlemeler Orman Kanunu adı altında ayrı bir kanunda toplanmıştır. Orman kadastroundan, orman ürünleri istihsaline kadar birçok konuda çeşitli düzenlemeler içeren bu Kanun'da aynı zamanda ormanların korunması amacıyla çeşitli suç tipleri ihdas edilmiştir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde oldukça kapsamlı bir çalışma alanı olan orman hukukuna kısa bir giriş yapılarak ilgili konulara kısaca değinilmiştir. Nitekim Orman Kanunu'yla ihdas edilen suç tiplerinin anlaşılabilmesi bu konulara temas etmeyi gerektirmektedir.

Çalışma boyunca orman suçları olarak adlandırdığımız suç tipleri dört alt başlığa ayrılarak suç teorisi kapsamında incelenmiştir. Bu başlıklandırmaya esas alınan kriter, genel anlamda ormanın çeşitli unsurlarıdır. Bu unsurlar çoğunlukla ilgili suç tipleriyle zarar görmekte veya zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Buna göre ormanın asli unsuru olan ağaç, orman arazisi, orman emvali ve bir bütün olarak orman ekosistemi ilgili unsurları teşkil etmektedir. Bu kapsamda çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde Kanun'da oldukça karmaşık halde bulunan orman suçları sistematik olarak bir araya toplanmış ve ilgili yargı kararlarından yararlanılarak suç teorisi kapsamında sorun teşkil eden noktalar aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Orman, kamu menfaati, orman suçları, orman kanunu, orman ekosistemi

ABSTRACT

PROTECTION OF FOREST BY CRIMINAL LAW UNDER LAW NO. 6831

MELEK YAŞAR

Due to the special value, they have, forests need to be considered separately from general regulations in many legal issues. Due to this need, the basic regulations regarding forests in Turkish Law were collected in a separate law under the name of Forest Law. In this Law, which includes various regulations on many issues from forest cadastral to the production of forest products, various types of crimes were also established for the protection of forests.

In the first part of this study, forest law, which is a very comprehensive field of study, is introduced and related issues are briefly mentioned. As a matter of fact, understanding the types of crimes determined by the Forest Law requires contacting these issues.

Throughout the study, the types of crimes that we call forest crimes are divided into four sub-titles and examined within the scope of crime theory. The criterion based on this title is the various elements of the forest in general. These elements are mostly harmed or in danger of being harmed by the relevant crime types. According to this, the tree, which is the main element of the forest, forest land, the forest property and the forest ecosystem, as a whole, constitute the relevant elements. In this context, in the second and third chapters of the study, forest crimes, which are quite complex in the Law, are systematically gathered and the points that pose problems within the scope of crime theory are tried to be clarified by making use of the relevant judicial decisions.

Keywords: Forest, public interest, forest crimes, forest law, forest ecosystem

ÖNSÖZ

Korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında toplumu oluşturan herkesin menfaati bulunan orman varlığına çeşitli şekillerde zarar verilmesini önlemeyi hedefleyen ve Orman Kanunu'nda düzenlenmiş bulunan suç tipleri bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Orman varlığının toplum bakımından arz ettiği öneme karşın bu varlığın korunmasını amaçlayan suç düzenlemeleri mevzuatta oldukça karmaşık bir durumda olmakla birlikte suç sistemi bakımından da bazı problemli noktalar içermektedir. Buna rağmen ilgili düzenlemeleri bir bütün olarak hukuki yönden sistematik bir şekilde inceleyen eserlerin oldukça az oluşu bu konunun ele alınması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmayla orman suçları, belli kriterlere göre kategorize edilmiş ve ilgili suç tipleri tek tek suç teorisi kapsamında incelenerek sorunlu noktaların aydınlığa kavuşturulması hedeflenmiştir.

Orman suçları konusunun seçilmesinden çalışmanın nihayete erdirilmesine dek katkılarını esirgemeyen ve her zaman başarılı olmam konusunda beni gayretlendirerek akademik hayatıma yön veren değerli hocam Prof. Dr. Adem Sözüer'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca lisansüstü eğitime başlamanın konusunda bana en büyük desteği veren sevgili babam Ali Hacıoğlu'na, eşim Ömer Taha Yaşar'a, minik katkılarıyla sıkı bir disiplin altında çalışmamı sağlayan sevgili kızım Zeynep Nihal'e ve her zaman yanımda olup her konuda yardımcı olarak bu tezi bitirmemi sağlayan sevgili annem Hülya Hacıoğlu'na teşekkürleri borç bilirim.

MELEK YAŞAR

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xviii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ORMAN TANIMI, ORMAN ÇEŞİTLERİ VE TASNİFİ, ORMAN HUKUKUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ, ORMANLARIN KORUNMASINA YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELER

I. ORMAN TANIMI.....	4
A. GENEL OLARAK	4
B. BİYOLOJİK-TEKNİK TANIM	5
C. HUKUKİ TANIM	8
D. ORMAN SAYILMAYAN YERLER	14
1. Nitelik İtibariyle Orman Kapsamına Girmeyen Yerler.....	14
a. Sazlıklar, Step Bitkileriyle Örtülü Yerler ve Dikenlikler.....	14
b. Funda veya Makilerle Örtülü Orman ve Toprak Muhafaza Karakteri Taşımayan Yerler	15
2. Parklar	16
3. Mezarlıklar	16
4. Sahipli Araziler	16
a. Civarındaki Ormanlarda Tabii Olarak Yetişmeyen Ağaç ve Ağaççık Nevilerinin Bulunduğu Yerler.....	16
b. Dağınık veya Yer Yer Küme ve Sıra Halindeki Her Nevi Ağaç ve Ağaççıklarla Örtülü Tarım Arazileri.....	17

c.	Orman Sınırları Dışında Yüzölçümü Üç Hektarı Aşmayan Her Nevi Ağaç ve Ağaççıklarla Örtülü Yerler	18
d.	Muhitin Hususiyetlerine Göre Yetişmiş veya Yetiştirilecek Olan Fıstık Çamlıkları ve Palamut Meşelikleri Dahil Olmak Üzere Her Nevi Meyveli Ağaç ve Ağaççıklar	18
e.	Zeytinlik, Fıstıklık, Sakızlık ve Harnupluklar.....	19
(1)	Sahipli Arazide Bulunmaları Şartıyla Aşılı ve Aşısız Zeytinlikler	19
(2)	Yabani Zeytinlikler	19
(3)	Yabani ya da Aşılanmış Fıstıklık, Sakızlık ve Harnupluklar	20
f.	Ekim ve Dikim Yoluyla Yetiştirilen Her Nevi Ağaç ve Ağaççıklarla Örtülü Yerler	20
II.	ORMAN ÇEŞİTLERİ VE TASNİFİ.....	20
A.	GENEL OLARAK	20
B.	MÜLKİYET VE İDARE BAKIMINDAN.....	21
1.	Devlet Ormanları.....	21
2.	Kamu Tüzel Kişilerine Ait Ormanlar.....	23
3.	Özel Ormanlar	23
C.	VASIF VE KARAKTER BAKIMINDAN/İNTİFA VE İŞLETME TARZI BAKIMINDAN	25
1.	Muhafaza Ormanları	25
2.	Milli Parklar	26
3.	İstihsal Ormanları.....	27
III.	ORMAN HUKUKUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	27
A.	GENEL OLARAK	27
B.	CUMHURİYETTEN ÖNCEKİ DÖNEM.....	29
1.	Tanzimat Öncesi.....	29
2.	1858 Tarihli Arazi Kanunnamesi	31
3.	1870 Tarihli Orman Nizamnamesi.....	32
C.	CUMHURİYETTEN SONRAKİ DÖNEM.....	35
1.	3116 Sayılı Orman Kanunu.....	35
2.	6831 Sayılı Orman Kanunu.....	37

IV. ORMANLARIN KORUNMASINA YÖNELİK ANAYASAL DÜZENLEMELER.....37

- A. GENEL OLARAK 38
- B. 1961 ANAYASASI DÖNEMİ 38
- C. 1982 ANAYASASI DÖNEMİ 42
- D. ORMAN SINIRLARININ DARALTIMASI MESELESİ 45

V. ORMANLARI KONU EDİKEN ULUSLARARASI DÜZENLEMELER.47

- A. GENEL OLARAK 47
- B. DÜNYA ZİRVESİ, Rio 50
 - 1. Rio Deklarasyonu 51
 - 2. Orman Prensipleri 51
 - 3. Gündem 21 51
 - 4. Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (UNCCD) 52
 - 5. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD) 53
 - 6. İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC)..... 53
- C. HÜKÜMETLERARASI ORMANCILIK PANELİ (IPF) 54
- D. HÜKÜMETLERARASI ORMANCILIK FORUMU (IFF) 54
- E. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ORMANCILIK FORUMU (UNFF) 55
- F. AVRUPA VE KUZEY- ORMAN KANUN UYGULAMA VE YÖNETİŞİM SÜRECİ (ENAFLEG) 56
- G. KRTİNY SÜRECİ 57
- H. Rio+20 DÜNYA ZİRVESİ (UNCSD) 58

İKİNCİ BÖLÜM

AĞAÇLAR, FIDANLAR VE ORMAN EKOSİSTEMİNİ KONU EDİKEN SUÇ TİPLERİ

I. MÜNHASIRAN AĞAÇ VE FIDANLARA ZARAR VERMEYE YÖNELİK SUÇLAR 60

- A. AĞAÇ KESME SUÇU 62
 - 1. Genel Olarak 62

2.	Korunan Hukuki Değer	63
3.	Suçun Maddi Unsurları	65
a.	Suçun Faili	65
b.	Suçun Konusu	66
(1)	Ağaç	67
(2)	Fidan.....	69
c.	Mağdur	70
d.	Fiil ve Netice	72
(1)	Kesmek veya Kökünden Sökmek	75
(2)	Boğmak	77
(3)	Yalamuk, pedavra, hartama çıkarmak.....	78
e.	Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet	79
4.	Suçun Manevi Unsuru.....	79
5.	Hukuka Aykırılık Unsuru.....	82
6.	Nitelikli Unsurlar	84
a.	Suçun Konusunun Münhasıran Yakacak Emval Veren Ağaçlar Olması	85
b.	Suçun Konusunun Fidan Olması.....	86
c.	Ağaç Kesme ve Sökme Fiillerinde Motorlu Araç Gereç Kullanılması..	87
d.	Suçun Failinin Orman Sahipleri Olması	88
e.	Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanları ve Milli Parklarda İşlenmesi	89
7.	Kusurluluk.....	89
8.	Suçun Özel Görünüş Biçimleri	90
a.	Teşebbüs.....	90
b.	İştirak.....	93
c.	İçtima.....	97
B.	FİDAN EKİM SAHASINI BOZMA SUÇU.....	100
1.	Genel Olarak	100
2.	Korunan Hukuki Değer	101
3.	Suçun Maddi Unsurları	101
a.	Suçun Faili	101

b. Suçun Konusu	102
c. Mağdur	102
d. Fiil ve Netice	102
e. Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet	104
4. Suçun Manevi Unsuru.....	104
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	104
6. Nitelikli Unsurlar	105
a. Suçun Failinin Orman Sahipleri Olması	105
b. Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanları ve Milli Parklarda İşlenmesi	105
7. Kusurluluk.....	105
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	106
a. Teşebbüs.....	106
b. İştirak.....	106
c. İçtima.....	106

II. ORMAN YANGININA SEBEBİYET VERMEYE YÖNELİK SUÇLAR107

A. GENEL OLARAK	107
B. ATEŞ VEYA YANGIN BELİRTİSİNİ BİLDİRMEME SUÇU	109
1. Genel Olarak	109
2. Korunan Hukuki Değer	110
3. Suçun Maddi Unsurları	110
a. Suçun Faili	110
b. Suçun Konusu	110
c. Mağdur	111
d. Fiil	111
4. Suçun Manevi Unsuru.....	112
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	112
6. Nitelikli Unsur.....	113
7. Kusurluluk.....	113
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	113
a. Teşebbüs.....	113

b. İştirak.....	114
c. İçtima.....	115
C. İLETİŞİM ARAÇLARINA ZARAR VERME SUÇU.....	116
1. Genel Olarak	116
2. Korunan Hukuki Değer	117
3. Suçun Maddi Unsurları	118
a. Suçun Faili	118
b. Suçun Konusu	118
c. Mağdur	119
d. Fiil ve Netice	119
e. Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet	120
4. Suçun Manevi Unsuru.....	120
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	121
6. Nitelikli Unsurlar	121
a. Suçun Yangın Mevsiminde İşlenmesi.....	121
b. Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanları ve Milli Parklarda İşlenmesi	122
7. Kusurluluk.....	122
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	122
a. Teşebbüs.....	122
b. İştirak.....	123
c. İçtima.....	123
D. YANGIN YERİNE YARDIM ETMEME SUÇU	123
1. Genel Olarak	123
2. Korunan Hukuki Değer	125
3. Suçun Maddi Unsurları	126
a. Suçun Faili	126
b. Suçun Konusu	127
c. Mağdur	127
d. Fiil	128
4. Manevi Unsur	130
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	130

6. Nitelikli Unsur.....	130
7. Kusurluluk.....	131
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	131
a. Teşebbüs.....	131
b. İştirak.....	131
c. İçtima.....	132
E. İZİNSİZ ATEŞ YAKMA SUÇU	133
1. Genel Olarak	133
2. Korunan Hukuki Değer	135
3. Suçun Maddi Unsurları	135
a. Suçun Faili	135
b. Suçun Konusu	135
c. Mağdur	135
d. Fiil	135
(1) Ateş Yakmak veya Yakılan Ateşi Söndürmeden Mahalli Terk Etmek	
136	
(2) Sönmemiş Sigara veya Yangına Dolaylı Olarak Sebebiyet Verebilecek	
Madde Atmak.....	137
(3) Anız veya Benzeri Bitki Örtüsü Yakmak.....	138
4. Suçun Manevi Unsuru.....	140
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	141
6. Nitelikli Unsur.....	141
7. Kusurluluk.....	141
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	142
a. Teşebbüs.....	142
b. İştirak.....	142
c. İçtima.....	142
F. KASTEN ORMAN YAKMA SUÇU	143
1. Genel Olarak	143
2. Korunan Hukuki Değer	144
3. Suçun Maddi Unsurları	144
a. Suçun Faili	144

b. Suçun Konusu	145
c. Mağdur	145
d. Fiil ve Netice	145
e. Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet	146
4. Suçun Manevi Unsuru.....	146
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	147
6. Nitelikli Unsurlar	147
a. Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi.....	147
b. Suçun Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanlarında ve Milli Parklarda İşlenmesi	148
7. Kusurluluk.....	148
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	148
a. Teşebbüs.....	148
b. İştirak.....	149
c. İçtima.....	149
G. TAKSİRLE ORMAN YAKMA SUÇU.....	151
1. Genel Olarak	151
2. Korunan Hukuki Değer	152
3. Suçun Maddi Unsurları	152
a. Suçun Faili	152
b. Suçun Konusu	152
c. Mağdur	152
d. Fiil ve Netice	152
e. Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet	155
4. Suçun Manevi Unsuru.....	157
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	159
6. Nitelikli Unsurlar	159
a. Failin Yangının Söndürülmesi ve Etkilerinin Azaltılması Konusunda Çaba Göstermesi veya Meydana Gelen Zararın Az Olması	159
b. Orman Rejimi Altına Alınmış Yerlerde, Muhafaza Ormanı veya Milli Parkta İşlenmesi	161
7. Kusurluluk.....	161

8. Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	161
a. Teşebbüs.....	161
b. İştirak.....	161
c. İçtima.....	162

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ORMAN ARAZİSİ VE ORMAN EMVALİNİ KONU EDİNER SUÇ TİPLERİ

I. ORMANI İŞGALE YÖNELİK SUÇLAR 164

A) İZİNSİZ MADEN OCAĞI AÇMA VEYA İŞLETME SUÇU	164
1. Genel Olarak	164
2. Korunan Hukuki Değer	165
3. Suçun Maddi Unsurları	166
a. Suçun Faili	166
b. Suçun Konusu	166
c. Mağdur	166
d. Fiil ve Netice	167
4. Suçun Manevi Unsuru.....	170
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	171
6. Nitelikli Unsur.....	171
7. Kusurluluk.....	171
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	171
a. Teşebbüs.....	171
b. İştirak.....	173
c. İçtima.....	173
B) İŞGAL VE FAYDALANMA SUÇU.....	174
1. Genel Olarak	174
2. Korunan Hukuki Değer	175
3. Suçun Maddi Unsurları	175
a. Suçun Faili	175
b. Suçun Konusu	176
c. Mağdur	176

d. Fiil ve Netice	176
(1) Her Çeşit Bina, Ağıl ve Hayvanların Barınmasına Mahsus Yerler Yapmak	179
(2) Tarla Açmak, İşlemek, Ekmek.....	182
(3) Orman İçinde Yerleşmek	183
(4) Ruhsat ve İzin Belgesindeki Sürenin Dolmasına Rağmen Maden Ocağı İşletmeye Devam Etmek veya İzin Verilen Alandaki Sınırı Aşmak.....	184
(5) Yapılması İzne Bağlı Olan Bina ve Tesisleri İzinsiz Yapmak.....	185
4. Suçun Manevi Unsuru.....	187
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	188
6. Nitelikli Unsurlar	189
a. Yeniden Tarla Açmak Suretiyle İşlenmesi	189
b. Yanmış Orman Sahalarında İşlenmesi	192
c. Kesinleşmiş Orman Kadastro Sınırları İçerisinde İşlenmesi.....	193
d. Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanı veya Milli Parkta İşlenmesi	193
7. Kusurluluk.....	193
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	194
a. Teşebbüs.....	194
b. İştirak.....	194
c. İçtima.....	195
C) AMAÇ DIŞI KULLANIM SUÇU	196
1. Genel Olarak	196
2. Korunan Hukuki Değer	197
3. Suçun Maddi Unsurları	197
a. Suçun Faili	197
b. Suçun Konusu	197
c. Mağdur	198
d. Fiil ve Netice	198
4. Suçun Manevi Unsuru.....	200
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	200
6. Nitelikli Unsur.....	200

7. Kusurluluk.....	201
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	201
a. Teşebbüs.....	201
b. İştirak.....	201
c. İçtima.....	201
D) İZİNSİZ OCAK VEYA TESİS KURMA SUÇU.....	202
1. Genel Olarak	202
2. Korunan Hukuki Değer	204
3. Suçun Maddi Unsurları	204
a. Suçun Faili	204
b. Suçun Konusu	204
c. Mağdur	205
d. Fiil ve Netice	205
(1) Fabrika, hızar veya şerit kurmak.....	206
(2) Kireç, terebentin, katran sakız ve 92. madde kapsamı dışında kalan taş, kömür, toprak ve buna benzer ocak kurmak	207
(3) Balık Üretim Tesisi Kurmak	209
(4) Odun Dışı Orman Ürünlerini Mamul ya da Yarı Mamul Olarak İşleyen Tesis Kurmak	209
(5) Mantar ve Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliği Yapmak.....	209
(6) Orman Bitkisi Fidanlıkları Kurmak	210
4. Suçun Manevi Unsuru.....	210
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	210
6. Nitelikli Unsur.....	211
7. Kusurluluk.....	211
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	211
a. Teşebbüs.....	211
b. İştirak.....	212
c. İçtima.....	212

II. ORMAN EMVALİNİ USULSÜZ KULLANMAYA YÖNELİK SUÇLAR

A. GENEL OLARAK	213
B. USULSÜZ KULLANIM SUÇU	214
1. Genel Olarak	214
2. Korunan Hukuki Değer	215
3. Suçun Maddi Unsurları	215
a. Suçun Faili	215
b. Suçun Konusu	217
c. Mağdur	218
d. Fiil ve Netice	218
(1) Zati İhtiyaç İçin Verilen Yapacak Nitelikteki Orman Emvalini Yerinde Kullanmayıp Her Ne Surette Olursa Olsun Elden Çıkarmak veya Bunları Veriliş Gayesine Uygun Kullanmamak	220
(2) Köyün Müşterek İhtiyaçları İçin Verilen Yapacak Nitelikteki Orman Emvalini Yerinde Kullanmayıp Her Ne Surette Olursa Olsun Elden Çıkarmak veya Bunları Veriliş Gayesine Uygun Kullanmamak	221
4. Suçun Manevi Unsuru	222
5. Hukuka Aykırılık Unsuru	222
6. Nitelikli Unsur	222
7. Kusurluluk	223
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	223
a. Teşebbüs	223
b. İştirak	223
c. İçtima	224
C. KAÇAK EMVAL SUÇU	225
1. Genel Olarak	225
2. Korunan Hukuki Değer	226
3. Suçun Maddi Unsurları	227
a. Suçun Faili	227
b. Suçun Konusu	228
c. Mağdur	233
d. Fiil ve Netice	234
4. Suçun Manevi Unsuru	234

5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	235
6. Nitelikli Unsurlar	236
a. Suçun Orman Ürünü Ticareti ile Uğraşanlarla Aldıkları Orman Emvalini İşleyip Alet veya Eşya Haline Dönüştürdükten Sonra Satanlar Tarafından İşlenmesi	236
b. Suçun Konusunun Değerinin Az Olması	237
c. Suçun Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanı veya Milli Parkta İşlenmesi	237
7. Kusurluluk.....	237
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	238
a. Teşebbüs.....	238
b. İştirak.....	238
c. İçtima.....	239
D. DAMGA ÇEKİÇLERİNİ TAKLİT SUÇU.....	241
1. Genel Olarak	241
2. Korunan Hukuki Değer	242
3. Suçun Maddi Unsurları	242
a. Suçun Faili	242
b. Suçun Konusu	242
c. Mağdur	243
d. Fiil ve Netice	243
4. Suçun Manevi Unsuru.....	243
5. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	244
6. Nitelikli Unsur.....	244
7. Kusurluluk.....	244
8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	244
a. Teşebbüs.....	244
b. İştirak.....	244
c. İçtima.....	244
SONUÇ.....	246
KAYNAKÇA	252

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e.	:	Aynı eser
a.g.e.	:	Adı geçen eser
a.g.m.	:	Adı geçen makale
AÜHFD	:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
akt.	:	Aktaran
BAM	:	Bölge Adliye Mahkemesi
bkz.	:	Bakınız
bs.	:	Baskı
C	:	Cilt
CBD	:	Convention on Biological Diversity
CD.	:	Ceza Dairesi
Çev.	:	Çeviren
E.	:	Esas
E.T.	:	Erişim tarihi
ed.	:	Editör
ENA FLEG	:	European and Northern Asia Forest Law Enforcement and Governance
FAO	:	Food and Agriculture Organization
H.	:	Hicri
HD.	:	Hukuk Dairesi
IFF	:	Intergovernmental Forum on Forest

IPF	:	Intergovernmental Panel on Forest
İ.Ü.	:	İstanbul Üniversitesi
İÜHFD	:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜOFD	:	İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi
K.	:	Karar
K.T.	:	Karar Tarihi
m.	:	Madde
MCPFE	:	Ministerial Conference on the Protection of Forest in Europe
NEP	:	Near East Process
s.	:	Sayfa
ss.	:	Sayfa Aralığı
S	:	Sayı
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	:	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	:	Türk Ceza Kanunu
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
UNCCD	:	United Nations Convention to Combat Desertification
UNCED	:	United Nations Conference on Environment and Development

UNCSD	:	United Nations Conference on Sustainable Development
UNECE	:	United Nations Economic Commission for Europe
UNEP	:	United Nations Environment Program
UNFCCC	:	United Nations Framework Convention on Climate Change
UNFF	:	United Nations Forum on Forest
v.d.	:	Ve diğlerleri
vb.	:	Ve benzeri
vd.	:	Ve devamı
WSSD	:	World Summit on Sustainable Development
Y.	:	Yargıtay
YİBBGK	:	Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu
YCGK	:	Yargıtay Ceza Genel Kurulu
yy.	:	Yayınevi yok
YY.	:	Yazar yok

GİRİŞ

Ormanlar, içinde yaşadığımız çevreye sundukları onlarca katkının yanı sıra insanlara sağlıktan rekreasyona, endüstriden ekonomiye kadar çok geniş bir yelpazede hizmet sunar. Bunların ötesinde doğal olarak sahip olduğu görsel zenginlik ve biyolojik çeşitlilik ile de ormanlar eşsiz bir ekosistem oluşturur. Bu ekosistem, insanın yerine alternatifler üretemeyeceği hava ve su gibi temel gereksinimlerini sağlamaya yardımcı olmakta ve yüzlerce çeşit canlıya doğal yaşam alanı sağlayarak ev sahipliği yapmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında ormanları, tüm canlılar için vazgeçilmez bir doğal kaynak olarak nitelendirmek mümkündür.

Ormanların insana sunduğu onlarca faydaya karşılık insanoğlu yüzyıllardır ormanları tahrip etmektedir. Bu tahribin odak noktası bazen doğrudan ağaçlar bazen ise ormanın üzerine kurulu olduğu arazi unsurudur. Ormanların sahip olduğu tüm unsurların topluma çeşitli şekillerde fayda sağladığı göz önünde bulundurulduğunda bu faydalanmanın usulsüz olması, aşırıya kaçması yahut kötüye kullanılması orman tahriplerinin ana çerçevesini oluşturmaktadır. Bu kapsamda usulsüz veya aşırı kesimlerle ormanın ağaç unsuru zarar görmekte, bu şekilde yapılan kesimlerle veya orman yangınlarıyla ormanlar daraltılmakta hatta yok edilmektedir. Üstelik bu fiiller çoğunlukla, ormanın varlığıyla sağladığı menfaatler hiçe sayılarak kasten gerçekleştirilmektedir.

Olumsuz insan müdahalelerine ve çığ düşmesi veya yangınlar gibi yıkıcı sonuçlar doğurabilen doğa olaylarına karşı savunmasız oldukları dikkate alındığında, tüm canlılar için vazgeçilemez bir doğal kaynak olarak nitelendirdiğimiz ormanların çeşitli mekanizmalarla koruma altına alınması kaçınılmazdır. Bu işlevi gören mekanizmalardan birisi de ceza hukukudur. Nitekim insan yaşamı, özel mülkiyet, kamu sağlığı ve kamu güvenliği gibi ormanlar da kamu menfaati kapsamında ceza hukukuyla koruma altına alınan değerlerden birisini teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın temelde odak noktası münhasıran ormanlar olup, ceza hukuku koruması kapsamında özel olarak 6831 sayılı Kanun'un cezai müeyyideler öngören hükümleri çalışmanın genel çerçevesini oluşturmaktadır. Çerçevenin bu şekilde çizilmesinin temel amacı bu Kanun'un münhasıran ormanları ilgilendiren

düzenlemeler ihtiva ediyor olmasıdır. Bu düzenlemelerin de birçoğu cezai müeyyide öngören hükümlerle doğrudan bağlantı içinde olmakla birlikte bunların anlaşılabilmesi oldukça geniş bir çalışma alanı olan Orman Hukuku'na kısa da olsa bir giriş yapmayı gerektirmektedir. Bu nedenle çalışmanın ilk bölümünde Orman Hukuku'nun temel meseleleri olan; ormanın ne demek olduğu, hangi alanları kapsayıp hangi alanları kapsamadığı, ormanın hangi kriterlere göre tasnif edildiği, Orman Hukuku'nun iç hukukta nasıl bir gelişim gösterdiği ve hangi kaynaklara dayandığı konularının yanı sıra uluslararası düzeyde orman konusunun ne şekilde ele alındığı hususuna değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümleri boyunca Orman Kanunu kapsamında ihdas edilen suç tipleri ele alınmıştır. Bu suç tiplerinin Kanun'da dağınık ve karmaşık bir halde bulunuyor olması öncelikle bunların belli bazı kriterler esas alınarak tasnif edilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Birçok unsur açısından farklılık arz eden suç tipleri, nihayet suçun fiil unsuru ve bu fiilin üzerinde gerçekleştiği şey olan ve çoğunlukla bu suçların işlenmesiyle zarar gören veya zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalan suçun konusu esas alınarak dört başlık altında toplanmıştır.

İkinci bölümde öncelikle münhasıran, ormanın asli unsuru olan ağaç ve ağacın ilk gelişim safhalarından biri olan fidana zarar vermeyi içeren fiiller esas alınarak ağaç kesme suçuyla fidan ekim sahasını bozma suçları ele alınmıştır. Bu bölümde ikinci olarak bir bütün halinde orman ekosistemine zarar veren orman yangınlarına sebep olmayı içeren fiiller göz önünde bulundurularak ateş veya yangın belirtisini bildirmeme, yangın yerine yardım etmeme, iletişim araçlarına zarar verme, izinsiz ateş yakma, taksirle orman yakma ve kasten orman yakma suçları toplanmıştır.

Üçüncü bölümde, bu bölümde yer alan suçların konusu olan orman arazisi ve orman emvali esas alınarak ilgili suç tipleri iki başlık altında incelenmiştir. Buna göre ilk başlık altında orman arazisini konu edinen, izinsiz maden ocağı açma veya işletme, izinsiz ocak veya tesis kurma, işgal ve faydalanma ve amaç dışı kullanma suçları toplanmıştır. İkinci başlık altında ise orman emvalinden usulsüz faydalanmayı veya bu emvali usulsüz kullanmayı içeren veya bunlara yol açan fiiller esas alındığından usulsüz kullanım, kaçak emval ve damga çekiçlerini taklit suçları bulunmaktadır.

Sonuç olarak çalışma boyunca Orman Kanunu kapsamındaki tüm suç tipleri suç teorisi kapsamında sistematik olarak incelenmiş ve bu kapsamda sorun teşkil eden noktalar aydınlatılmaya çalışılmıştır. Buna göre suçların farklı unsurlarının Kanun'un farklı maddelerinde atıf yapmak usulüyle düzenlenmiş bulunmasının ortaya çıkardığı sakıncaların üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki ve en önemlisi ceza hukuku sistematigi kapsamında en önemli ilkelerden biri olan kanunilik ilkesiyle bağlantılı olarak belirlilik ilkesini zedeliyor olmasıdır. Nitekim bu Kanun kapsamında yalnızca hangi fiillerin ne kadar cezaya tabi olduğunu anlamak dahi ciddi bir mesai gerektirmektedir. Bundan daha da önemlisi, bu suçların en önemli ortak noktası ve unsuru olan orman tanımının Kanun'da oldukça karmaşık bir düzenlemeye tabi tutulmuş olması dolayısıyla anlaşılmasının güç olmasıdır. Nitekim Kanun'daki orman tanımı nispeten kısa olsa da bu tanıma getirilen istisnalar, orman sınırları dışına çıkarma ve orman kadastro işlemleri nerenin orman olduğunu anlama konusunda içinden çıkılması güç bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Oldukça fazla teknik bilgiye sahip olmayı gerektiren ormancılık konusuna bu çalışma boyunca Orman Kanunu'nda düzenlenen suç tipleri esas alınarak hukuki bir bakış açısıyla değinmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda hukuk kaynaklarının yanı sıra ormanı konu edinen diğer alanlardaki kaynaklardan da faydalanma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Buna göre çalışma boyunca yeri geldikçe orman suçlarının ilgili unsurlarını aydınlatmak amacıyla teknik bilgilere de başvurulmuş, bunun yanı sıra orman suçlarını konu edinen yargı kararlarına değinilerek bu suçların uygulamasında ne tür sorunların ortaya çıktığı aydınlatılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ORMAN TANIMI, ORMAN ÇEŞİTLERİ VE TASNİFİ, ORMAN HUKUKUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ, ORMANLARIN KORUNMASINA YÖNELİK ANAYASAL DÜZENLEMELER, ORMANLARI KONU EDİNER ULUSLARARASI SÜREÇLER

I. ORMAN TANIMI

A. Genel Olarak

Orman denildiğinde akla gelecek ilk tanımı kısaca ağaçlarla kaplı arazi parçası olarak ifade etmek mümkündür. Konu üzerinde biraz araştırma yapmaya başlanınca ise onlarca farklı orman tanımına rastlanır. Bu tanımların hemen hepsinde ortak belirleyici unsuru ağaç oluştursa da ormanı yalnızca ağaç unsuru üzerinden değerlendirmek yanlış bir yaklaşımdır. Nitekim bu şekilde ağaçları kesilerek çıplak bırakılmış ormanlık bir alan orman tanımı dışında kalabilecek ve bu durum suistimal edilerek ormanlara karşı gerçekleştirilen ihlallerin ağırlaştırılmasına sebep olacak uygulamalara yol açabilecektir¹. Bu bakımdan ormanı sahip olduğu tüm unsurları kapsayacak şekilde tanımlamak daha sağlıklı bir yaklaşımdır. Bu kapsamda orman, barındırdığı binlerce canlı türüyle; ağaçlardan solucanlara, topraktan av hayvanlarına kadar envai çeşit unsuruyla bir bütündür.

En geniş tanımıyla ormana, üstünü örten gökyüzünü ve altından geçen kaynakları dahil etmek mümkündür. Nitekim orman ekosistemi, içinde ve

¹ Üzerindeki ağaçlar tamamen veya kısmen tahrip olmuş yerlerin doğal anlamda orman niteliğini ebediyen kaybettiğini söylemek zordur. Nitekim ormanların yok olmasına sebep olabilecek, plansız otlatma, tarla açma veya yangınlar gibi doğal olmayan etkenler ortadan kaldırıldığında öncesinde orman olan bir yerin yeniden orman haline geleceğine ilişkin bkz. Burhan Aytuğ, “Orman Tanımlaması ve Bu Tanımlamada Yer Alan Ağaçlık ve Çalı Kavramları”, **I. Orman Kadastro Semineri**, Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1976, s. 259; Tahrip edilen ormanların ülkemizdeki iklim şartları dolayısıyla yeniden ormanlaştırmaya fazla uygun olmamasının yapılan tahriplerin çok daha ağır sonuçlara sebebiyet vermesine yol açtığına öte yandan iklim bakımından buna uygun olan Amerika Birleşik Devletlerinde çok daha ciddi tahripler yapılmasına rağmen bugünkü orman varlığının bir asır öncesine göre daha fazla olduğuna ilişkin değerlendirmeler için bkz. Yusuf Güneş, “Amerika Birleşik Devletleri Çevre Hukukunun Gelişimi ve Türk Çevre Hukuku ile Karşılaştırılması”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: LXII, S: 1-2, 2004, s. 96, 98.

çevresindeki çok zengin canlı ve cansız unsurlardan müteşekkil bir bütünlük arz etmektedir². Öte yandan en dar anlamıyla ormanın ana unsurlarını, ağaçlar ve bu ağaçların üzerinde bulunduğu toprak oluşturmaktadır. Bu bakımdan toprak unsuru ormanın vazgeçilmez bir parçasıdır. Nitekim yapılan tanımların hemen hepsinde ağaçlarla birlikte ağaçların üzerinde bulunduğu arazi de orman tanımı kapsamında zikredilmektedir³. Bu tanımlardan biri de Türkiye ormancılık tarihinin önemli şahsiyetlerinden biri olan Hoca Ali Rıza Efendi⁴ tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre; “*sak ve gövde hasıl eden nebatatı mütehaşşibenin⁵ topluca büyüyüp yetişmesi haline orman ve yerine de ormanlık*” denir⁶.

Bu bölümde öncelikle ormanın biyolojik ve teknik olarak ifade ettiği anlam üzerinde durulacak olup daha sonra bu çalışma bakımından önem arz eden hukuki tanımının çerçevesi çizilecektir.

B. Biyolojik-Teknik Tanım

Ormanın biyolojik ve teknik yönü ele alınarak tanımlar esasında ormanın ormancılık bilimi bakımından ne anlam ifade ettiğini ve hangi unsurlardan müteşekkil olduğunu ortaya koymakta ve aynı zamanda ormanın hukuki tanımına da dayanak oluşturmaktadır. Öğretide biyolojik ve teknik anlamda onlarca orman tanımına

² Ekosistemlerin ve özelde orman ekosisteminin genel yapısı ve çeşitliliklerine ilişkin bkz. Necmettin Çepel, “Ekosistem Kavramı, Ekosistem Analizleri ve Bir Ekosistem Analizi Modelinin Geliştirilmesi”, **İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, Seri: B, C: XXVI, S: 1, 1976, s. 59, (Çevrimiçi) <https://forestist.org/Content/files/sayilar/278/3.pdf>, E.T. 08.09.2020.

³ Ormanın asli unsurunun arazi, bütünleyici parçasının ise ağaçlarla kalıcı olarak yapılan bina ve tesisler olduğuna ilişkin bkz. Sedat Ayanoglu., “Ormanların Kamu Malları Arasındaki Yeri, Orman Tanımı ve Kapsamı”, **İÜOFD**, Seri: B, C: XLII, S: 1-2, 1992, s. 88-90; Yavuz Özhan Türker, “Ormancılıkta Ürün Kavramı”, **İÜOFD**, Seri: A, C: LIX, S: 1, 2009, s. 12.

⁴ Hoca Ali Rıza Efendi aynı zamanda Orman Mekteb-i Âlisinin de kurucusu sayılmakla birlikte daha sonra ormancılık eğitimi vermiş bulunan okullarda da dersler vermiştir, hakkında daha fazla bilgiye ulaşmak için bkz. Abdurrahman Fatih Şendil, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Orman Fakültesi” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2014; Halil Kutluk, Kerim Yund, **Hoca Ali Rıza: Orman Umum Müdürlerinden Hayatı ve Eserleri 1843-1925**, Ankara, Verim Yayınları, 1950.

⁵ Nebatat-ı mütehaşşibe Arapça kökenli bir ifade olmakla birlikte odunsu bitkiler anlamına gelmektedir. Osman Düzgün, **Türkçe-Arapça Arapça-Türkçe Karşılıklar Kılavuzu**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2020, s. 46, 215.

⁶ Kutluk, Yund, **a.g.e.**, s. 45.

rastlamak mümkündür. Bu bölümde bunlardan birkaç tanesine değinilecek olup ortak unsurlar üzerinde durulacaktır.

Ormanın toprak unsuruna değinen tanımlardan birisi Türk ormancılığına da önemli katkılarda bulunmuş olan Robert Bernhard tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre; *“Orman, ağaç ve ağaççıklarla örtülü alanlarla, kısmen ve tamamen ağaç ve ağaççıklarla çevrili bulunan boşluklar ve ormana bitişik olan boş arazileri kapsar”*⁷. Bu tanım, ormanlar içerisinde veya bitişikindeki ağaçsız arazileri de kapsadığından orman kapsamını genişletmektedir.

Burhan Aytuğ’un tanımı ise biyolojik olarak ormanın ifade ettiği anlama ışık tutmakla birlikte, esasında orman ekosisteminin de genel çerçevesini çizerek bu ekosistemin sahip olduğu çeşitliliği vurgulamaktadır. Bu tanıma göre; *“Oldukça geniş bir alanda, kendine özgü bir iklim yaratabilen, belirli yükseklik, yapı ve sıklıktaki ağaçların, ağaççık çalı ve otsu bitkiler, yosun, eğrelti ve mantarlar, toprakaltı ve üstünde yaşayan mikroorganizmalar ve de çeşitli böcek ve hayvanlarla, orman toprağının birlikte oluşturduğu hayat birliğine orman denir.”*⁸

1274 Tarihli Arazi Kanunu’nun şarihlerinden olan Halis Eşref de orman, koru ve baltalık tabirlerini birbirinden ayırt ederek bir tanımlama yapmıştır. Buna göre korulardaki ağaçlar yüksek ve kalın, ormanlardaki ağaçlar ise seyrek ve kısırdır. Baltalık ise üzerindeki ağaçlardan sürekli intifa hakkı köy ve kasaba halkına tahsis edilmiş bulunan metruk arazilere denilmektedir. Bu üç arazi de meyvesiz ağaçlardan oluşmaktadır.⁹

Ulusal düzeyde yapılan bu tanımların yanı sıra uluslararası bir kuruluş olan Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) de ormanı çeşitli şekillerde tanımlamaktadır. Örgütün farklı yıllarda yaptığı çeşitli orman tanımları mevcuttur.

⁷ Cihan Erdönmez vd., **Ormancılık Politikası**, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, 2010, s. 4; R. Bernhard, **Türkiye Ormancılığının Mevzuatı, Tarihi ve Vazifeleri**, Çev.: Nihat Basri Somel, Ankara, Yüksek Ziraat Enstitüsü, 1935.

⁸ Aytuğ, **a.g.m.**, s. 259; Benzer bir tanım için bkz. Ayanoglu, **a.g.m.**, s. 78.

⁹ Halis Eşref, **Külliyyatı Şerhi Kanunu Arazi**, İstanbul, Yovanaki Panayoditis Matbaası, 1898, s. 528’den akt.: Bülent Köprülü, “Cibal-i Mübaha ve Sahih Vakıflara Ait Ormanlarla Baltalıkların H. 1274 Tarihli Arazi Kanunnamesine Nazaran Hukuki Durumları”, **İÜHFM**, C: XV, S:2-3, 1949, s. 720; Süreyya Toygar, **Eski ve Yeni Hükümlere Göre Orman Anlamı ve Ormanların Mülkiyet Bakımından Bölünüşü**, Ankara, Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayını, 1964, s. 13, 14.

1953 yılında yapılan tanıma göre; işletilsin ya da işletilmesin, odun üretme kapasitesi olan ya da yerel iklim veya su rejimi üzerinde etki yapabilen her büyüklükteki ağaçların egemen olduğu vejetatif birliklere sahip tüm alanlar ormandır¹⁰. 2000 yılında yapılan tanım ise bundan daha kısadır. Bu tanıma göre, ağaçların en az %10 kapalılık sağladığı ve esasen tarımsal ya da kentsel arazi kullanımı altında bulunmayan beş hektardan büyük alanlar orman sayılmaktadır¹¹. Bu tanım bugün bizim benimsediğimiz orman tanımına benzerlik göstermekle birlikte arazinin kullanım amacına vurgu yapması bakımından farklılık arz etmektedir. 2005 yılında ayrıca ormanın beş metreden fazla yüksekliğe ulaşabilen ağaçlara sahip olması gerektiği de tanımda ifade edilmiştir¹². Bunlara göre bir yere orman denilebilmesi için bazı olumlu ve olumsuz şartların arandığını söylemek mümkündür. Buna göre bir yerin orman sayılabilmesi için öncelikle;

- Mevcut arazinin beş hektardan büyük olması,
- Arazinin en azından beş metre boy yapabilen ve en az %10 kapalılık sağlayan ağaçlarla kaplı olması gerekmektedir.

Beş metreye ulaşması ve en az %10 kapalılık oluşturması beklenen genç ağaçlarla kaplı alanlar ve orman işletmeciliği kapsamında yeni kesim yapılmış ya da doğal afetler sonucu zarar görmüş ve beş yıl içinde yenilenmesi beklenen alanlar da bu kapsamdadır. Öte yandan yerel koşullar ve istisnai durumlarda bu süre daha fazla da uzayabilir. Orman yolları, yangın şeritleri¹³ ve diğer küçük alanlar; orman içindeki ulusal parklar, doğal kaynaklar ve özel çevresel, bilimsel, tarihi, kültürel veya manevi ilgi alanları gibi diğer korunan alanlar; alanı beş hektardan büyük ve genişliği 20 metreden fazla olan ağaç koridorları, koruma siperleri¹⁴ ve rüzgar perdeleri; en az %10 kapalılığa ve beş metre yüksekliğe ulaşan ya da ulaşması beklenen ağaçların

¹⁰ Monica Garzuglia, **1948-2018 Seventy Years of FAO's Global Forest Resources Assessment: Historical Overview and Future Prospects**, Ed. Shannon Russell, David Henderson-Howat, Rome, FAO, 2018, s. 10, (Çevrimiçi) <http://www.fao.org/3/I8227EN/i8227en.pdf>, E.T. 03.09.2020.

¹¹ A.e., s. 11.

¹² A.e.

¹³ Orijinal metinde firebreaks ifade geçmekle birlikte bu ifade ormanlarda olası yangınların daha büyük alanlara yayılmasını önlemek amacıyla bir şerit halinde boş bırakılan alanları ifade etmektedir.

¹⁴ Shelterbelts ifadesinin karşılığı olarak çevrilmiştir. Tarım arazileri gibi belirli alanları şiddetli rüzgârdan korumak amacıyla bir çeşit siper oluşturacak şekilde dikilen ağaçların oluşturduğu topluluk anlamına gelmektedir.

yenilenmesiyle terkedilmiş, değişen tarım arazileri; kara alanı olarak sınıflandırılıp sınıflandırılmadığına bakılmaksızın gelgit bölgelerinde bulunan mangrovlarla¹⁵ kaplı alanlar; kauçuk ağacı, mantar meşesi ve Noel ağacı plantasyonları ve arazi kullanımı, yükseklik ve kapalılık oluşturma kriterlerini sağlaması şartıyla bambu ve palmyelerle kaplı alanlar da bu kapsamdadır.

Öte yandan yukarıda sayılan özelliklere sahip yerin aynı zamanda;

- Ağırlıklı olarak tarımsal veya kentsel arazi kullanımı altında olmaması gerekmektedir.

C. Hukuki Tanım

Bu çalışmanın en önemli amaç ve unsurlarından birisi ormanın hukuki tanımının çerçevesini çizmektir. Zira tüm orman hukukunun ve bu çalışma bakımından özellik arz eden orman suçlarının üzerine kurulu olduğu zemin ormanın hukuken ifade ettiği anlamdır. Hemen hemen tüm çalışma da bu tanım üzerine kurulacaktır. Özellikle orman suçları bakımından bu tanımın şüpheye yer bırakmayacak şekilde yapılabilmesi bugün modern ceza hukukunun temel ilkelerinden biri olarak kabul ettiğimiz kanunilik ilkesi bağlamında zorunluluk arz etmektedir. Bu başlık altında yapılan inceleme ve değerlendirmelerin de esas amacı budur.

Öğretide ormanın hukuki anlamına işaret eden tanımlardan birisi Yusuf Güneş tarafından yapılmıştır. Buna tanıma göre; “Orman (...) ekonomik bir değere sahip olması ve sabit bir arazi parçası üzerinde bulunması nedeniyle bir gayrimenkul eşyadır. Aynı zamanda, arazi bunun üzerinde bulunan ağaç, ağaççık vb. bitkisel elemanlar ile sair tesis ve yapıların yer aldığı bileşik bir eşyadır”¹⁶. Bu tanım özel hukuk kapsamında ormanın mahiyetini ifade etmekle birlikte arazi ile ağaç ve ağaççıklar gibi bitkisel unsurların bir bütün olduğunun altını çizmesi bakımından önemlidir. Bu çalışma açısından ormanın hukuki tanımında esas alınacak tanımlar ise

¹⁵ Bu ifade, “Tropikal bölgelerin kıyılarında oluşan bitki toplulukları” anlamına gelmektedir. Bkz. İlyas Çüngen, **Orman Ormancılık Kavramları ve Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011, s. 691.

¹⁶ Yusuf Güneş, “Orman Suçlarının Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 2001, s. 138; Benzer yönde bkz. Ayanoğlu, **a.g.m.**, s. 78.

ilgili Kanunların ve özellikle de şu an yürürlükte olan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun yaptığı orman tanımıdır.

Yürürlükteki Orman Kanunu'nun orman tanımına gelmeden önce üzerinde durulması gereken en önemli husus, orman kadastrostur. Nitekim bugün bir yerin hukuken orman sayılıp sayılmadığı noktasında öncelikle önem arz eden nokta, o yere ilişkin kesinleşmiş orman kadastrounun bulunup bulunmadığıdır. Bu bakımdan ilk orman tanımının yapıldığı mülga 3116 sayılı Kanun'un ve sonrasında çıkarılıp bu Kanun'daki orman tanımını değiştiren kanunların ormanı hangi alanlarla sınırladıkları önem arz etmektedir. Nitekim ülkemizde orman kadastro işlemleri yapılırken bir yerin orman niteliğine haiz olup olmadığı yürürlükteki mevzuata göre belirlenmektedir ve kadastro işlemleri sürerken orman tanımı birçok kez değişikliğe uğramıştır. Dahası kadastro işlemlerinin ne şekilde yürütüleceğine ilişkin temel esasların belirlendiği tapu ve kadastro kanunları da süreç boyunca değişmiştir.¹⁷

Bugün için, bu çalışma bakımından önem arz eden suçun işlendiği yer olan ormanın belirlenmesinde, öncelikle o yerde orman kadastrounun yapıp yapılmadığına bakmak gereklidir. Kural olarak bir yerde orman kadastrou yapıp kesinleşmişse o yer ormandır¹⁸. Bunun belirlenebilmesi için ilgili orman kadastrou mevcut alana uygulanarak o yerin orman sınırları içerisinde kalıp kalmadığının tespit edilmesi gerekmektedir¹⁹.

Öte yandan orman kadastrou kesinleşen alanın başka bir incelemeye gerek olmaksızın orman sayılabilmesi için ilgili bölgede yapılan kadastro işleminin 4785 sayılı Kanun'dan sonra yapılmış olması gereklidir. Nitekim 3116 sayılı Kanun'a göre yapılan kadastroda sahipli araziler sınırlama dışında bırakılmışken, 4785 sayılı Kanun'a göre orman niteliğini taşıması halinde bu alanlar da orman sayılarak

¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Sedat Ayanoglu, "Türk Hukukunda Orman Kadastro", **İÜOFD**, Seri: B, C: XLIV, S: 1-2, 1994.

¹⁸ 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 11. maddesine göre orman kadastro komisyonlarının aldığı kararlar sonucu düzenlenen tutanak ve haritalar asılarak ilan edilir ve 30 günlük ilan süresi sonunda itiraz edilmeyen kararlar kesinleşir. Bu yerlerde hiçbir ağaç kalmamış olması bile o yerlerin orman olma vasfını ortadan kaldırmayacaktır.

¹⁹ Bölgede yapılan tahdit çalışması eski tarihli ise o tarihte kullanılan aletler kullanılarak tespitin yapılmasının daha sağlıklı olacağına ilişkin bkz. Mehmet Mestav, **Açıklamalı-İctihatlı Orman Kanunu ve İlgili Mevzuat**, 2 c., 2. bs., Ankara, y.y., 2009, C: I, s. 14; Aynı yönde bkz. Y. 3. CD. E. 1994/8754, K. 1994/11851, K.T. 1.12.1994.

devletleştirilmiştir. Sonraki tarihli 5658 sayılı Kanunla ise 4785 sayılı Kanuna göre devletleştirilen alanlardan ilgili şartları taşıyanlar sahiplerine iade edilmiştir. Bu sebeple suça konu yerde yapılan orman kadastro, 4785 sayılı Kanun'un yürürlük tarihi olan 13 Temmuz 1945 yılından önce yapılmış ise bu yerin 4785, 5658 ve 6831 sayılı kanunlara göre hukuki durumu tespit edilerek orman olup olmadığı sonucuna varılmalıdır²⁰. 2020 yılı ormancılık istatistiklerine göre 10 Ocak 2020 itibariyle toplam 24.500.000 hektarlık orman alanının 21.000.000 hektarı kadastro yapılarak orman olarak tescil edilmiştir²¹.

Türkiye Cumhuriyeti'nde ormanın tanımını yapan ilk Orman Kanunu olan 3116 sayılı Kanun'un ilk halinde orman; *"Bu kanunun tatbikinde kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da herhangi bir çeşit orman hasılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleriyle beraber orman sayılır."* denilmek suretiyle tanımlanmış, daha sonra ise bu tanımın istisnaları sıralanmıştır. Buna göre; sazlıklar, step bitkileriyle örtülü olan yerler, dikenlikler, fundalıklar, parklar ve ormana bitişik olmamak şartıyla beş hektardan küçük sahipli araziler üzerinde bulunan ağaç ve ağaççıklarla kaplı alanlar orman sayılmamıştır.

13 Temmuz 1945 tarihinde yürürlüğe giren 4785 sayılı Kanun'un ilk maddesiyle gerçek ve tüzel özel kişilere, vakıflara, köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ait tüm ormanlar devletleştirilmiş, 2. maddesiyle devletleştirme dışında kalan ormanlar sıralanmıştır²². 31 Mart 1950'de yürürlüğe giren 5658 sayılı

²⁰ Benzer yönde bkz. Y. 20. HD., E. 1999/11748, K. 1999/12313, K.T. 27.12.1999; Y. 20. HD., E. 1997/7421, K. 1997/7936, K.T. 22.9.1997; Orman kadastro yapılmamış yerler bakımından da ibraz edilen tapunun bu Kanunlara göre geçerliliğinin araştırılması gerektiğine ilişkin bkz. Y. 19. Ceza Dairesi, E. 2015/6588, K. 2015/7255, K.T. 17.11.2015.

²¹ T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü, **Ormancılık İstatistikleri-2020**, (Çevrimiçi), <https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx?RootFolder=%2Fekutuphane%2FIstatistikler%2FOrmanc%C4%B1%C4%B1k%20%C4%B0statistikleri&FolderCTID=0x012000301D182F8CB9FC49963274E712A2DC00&View={4B3B693B-B532-4C7F-A2D0-732F715C89CC}>, E.T. 22.06.2022.

²² Bu maddeye göre: "A) Devlet ormanlarının veya bu kanunla devletleştirilen ormanların içinde veya bitişğinde bulunmamak şartıyla 3116 sayılı Orman Kanunundaki ödevlere ve izinlere dayanılarak ekim veya dikim yoluyla emek harcanıp yetiştirilmiş ormanlar; B) Sahipli fıstık çamı, palamut meşesi ve aşısız kestane ormanları; C) Devlet ormanları ve bu kanunla devletleştirilen ormanların içinde olmayan topraklarda ekim ve dikim yoluyla özel emekle yetiştirilmiş kavak, söğüt, kızılğaç, akasya, okaliptüs ve servi ormanları; D) Devlet ormanlarına veya bu kanunla devletleştirilen ormanlara bitişik olmadığı ve çevresinin güzelliğini sağladığı Tarım Bakanlığınca belli edilecek olan köy, belediye, özel idare

Kanun’la ise 4785 sayılı Kanun’la devletleştirilen ormanlardan ilgili şartları taşıyanların sahiplerinin ya da mirasçılarının istemesi halinde geri verileceği hüküm altına alınmıştır²³. Kısacası beş yıl içinde aynı ormanlar hem devletleştirilmiş hem de iadeye tabi tutulmuştur. Bu bakımdan bugün, kadastrosu devletleştirme tarihinden önce yapılan bir yerin orman niteliğine haiz olup olmadığını tespit ederken o yerin bu kanunlara göre devletleştirilip devletleştirilmediğini ve iadeye tabi olup olmadığını araştırmak gerekmektedir²⁴. 5658 sayılı Kanun’la aynı gün kabul edilen 5653 sayılı Kanun’la da mevcut orman tanımı değiştirilerek orman sınırları daraltılmıştır. Bu yeni düzenlemede de esasında temel orman tanımı aynı kalmakla birlikte bu tanım dışında bırakılan istisnaların bazıları kaldırılmış ve yeni istisnalar eklenmiştir. Buna göre 3116 sayılı Kanun’da zikredilen “*step bitkileriyle örtülü yerler ve fundalıklar*” ifadeleri kaldırılmıştır. Burada belirtmek gerekir ki bu alanlar zaten nitelik itibarıyla orman tanımı kapsamına giren yerler değildir. Öte yandan şehir, kasaba ve köy mezarlıklarındaki ağaçlık alanlar, sahipli tarım arazilerinde emekle yetiştirilmiş ve ormanlarda doğal olarak yetişmeyen kavak, okaliptüs, söğüt ve akasya gibi ağaçların bulunduğu alanlar, ormanların dışındaki sahipli arazilerde ve bunların kenarlarında yetişen dağınık ağaçların bulunduğu alanlar veya Devlet ormanlarına en az üç kilometre mesafede bulunup üç hektardan küçük bir alan kaplayan grup halindeki ağaçların bulunduğu alanlar bu yeni düzenlemeyle orman sınırları dışında bırakılmıştır²⁵. Son olarak maki kapsamında sayılan ağaççıkların bulundukları alanlar da orman olarak kabul edilmemiştir.

Bu Kanun’un en dikkat çekici hususu makilik alanların ilk kez orman tanımı dışında bırakılmış olmasıdır. Bu kapsamda orman tanımının daraltıldığını ve makilik

kamu tüzel kişiliklerine ilişkin ormanlar (layıkiyle korunup bakılmak şartıyla)” devletleştirme kapsamına dahil değildir.”

²³ Aynı maddede devletleştirme bedeli henüz ödenmemiş bulunan ormanların bir işleme gerek olmaksızın sahiplerine intikal edeceği hüküm altına alınmıştır.

²⁴ Nitekim daha eski tarihli olan 3116 sayılı Kanun’da yalnızca devlet ormanlarının kadastrosu düzenlenmiş ve bu nedenle daha sonra devletleştirilen ormanlar bu dönemde kadastro işlemleri kapsamına alınmamıştır.

²⁵ Eski düzenlemedeki beş hektar büyüklük sınırının üç hektara düşürülerek bu alanların da orman sayılmasını sağlayan yeni düzenlemeyi takip eden iki yıl içerisinde buna tepki olarak çok sayıda büyük çaplı orman yangınının çıkarıldığına ilişkin bkz. Üstüner Birben, “Türkiye’de 1937 Yılından Sonra Ormancılık Mevzuatında Yaşanan Gelişmeler ve Toplumsal Yaşamla Etkileşimler”, **İÜOFD**, Seri: A, C: LVIII, S: 1, 2008, s. 5.

alanların ormanlara sağlanan korumanın dışında bırakıldığını söylemek mümkündür²⁶. Öte yandan aynı düzenlemeyle bazı makilik alanlar bu kapsamın dışında bırakılmıştır. Buna göre muhafaza ormanı niteliği taşıyan veya devamlı orman hasılatı veren makilik alanlar orman olarak kabul edilmiştir.

Nihayet 8 Eylül 1956'da yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu ile 3116 sayılı Orman Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Bu Kanun'daki yeni tanıma göre: *"Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır."* Bu yeni tanımda en önemli nokta *"orman hasılatı verme"* ifadesinin metinden çıkarılmış olmasıdır. Bu değişikliğe göre bir yerin orman sayılması artık o yerin herhangi bir çeşit orman hasılatı vermesine bağlı değildir.

Madde metninde geçen ifadelerin her birinin ne anlama geldiği ise Orman Kadastrosu ve 2/B Uygulama Yönetmelik'inin *"Vasıf Tayini ve Mülkiyete Ait Hususlar"* başlıklı beşinci bölümünde açıklanmıştır²⁷. İlgili Yönetmelik'e göre ağaç, yaşı ve çapına bakılmaksızın sekiz metre ve daha fazlasına kadar uzayabilen, temel olarak kök, gövde ve tepe unsurlarından oluşan odunsu bitki anlamına gelmektedir. Ağaççık tanımının temel farkı ise bu odunsu bitki çeşidinin daha çok genişliğine büyümesi ve boyunun sekiz metreyi bulmamasıdır.

Yönetmelik'e göre *"kapalılık, ağaç ve ağaççıkların bulundukları sahaya göre toprağı siperleme oranı"*nı, *"yerleri"* ifadesi bunların *"kapladığı yerlerle ağaç ve ağaççıkların tabii veya suni etkilerle kaldırıldığı sahalar"*ı ifade etmektedir. Topluluk ise ağaç ve/veya ağaççıkların *"bulundukları saha üzerinde tabii olarak %10 ve daha fazla kapalılık teşkil etmesi hali"* anlamına gelmektedir²⁸.

Yalnızca birinci fıkradaki orman tanımına göre birkaç ağacın bir arada bulunduğu herhangi bir yerin orman olduğu çıkarımını yapmak mümkündür.

²⁶ Bu düzenlemeyle 1972 yılı itibariyle 601.955 hektar alanın orman sınırları dışına çıkarıldığına ilişkin bkz. Birben, **a.e.**, s. 6.

²⁷ Bu Yönetmelik 2012 yılında yürürlüğe girmiş olmakla birlikte 6831 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra tanımı geçen terimlerin anlamlarına ilişkin benzer açıklamalar 25.6.1970 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Orman Tahdit ve Tescil Yönetmelik'inde de yapılmıştır.

²⁸ Metnin devamında topluluk unsurunun diğer unsurlarla beraber mütalaa edilmesi gerektiği belirtilmiş olup ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. %10 olarak belirlenen kapalılık oranının yalnızca özel araziler bakımından geçerli olduğuna, devlet ormanlarında ise bu şartın aranmadığına ilişkin bkz. Ayanoğlu, **a.g.m.**, s. 79.

Maddenin devamında ve 2. maddede ise nitelik olarak ilk cümledeki orman tanımına girse dahi orman sayılmayan yerler sayılmıştır²⁹. Aşağıda yeni bir başlık altında orman sayılmayan yerler sıralanarak bu yerlere ilişkin gerekli açıklamalar yapılacaktır.

Burada üzerinde durulması gereken bir diğer konu da yukarıdaki açıklamalardan da anlaşıldığı gibi bir yerin orman sayılıp sayılmadığını belirlemedeki karmaşık durumun ceza hukuku bakımından arz ettiği problemlerdir. Bu problemlerden bir tanesi ormanın hukuki tanımının, bir alt başlıkta incelenen istisnalarıyla birlikte değerlendirildiğinde oldukça karmaşık bir yapıya sahip olması dolayısıyla özellikle orman suçları bakımından ceza hukukunun temel ilkelerinden birisi olan belirlilik ilkesini zedeler nitelikte olmasıdır. Gerçekten de bir yerin hukuken orman olup olmadığının belirlenmesi ilgili mevzuata çok iyi hakim olmanın yanı sıra teknik ormancılık bilgisi de gerektirmektedir. Her ne kadar hayatın olağan akışı içerisinde bir yerin orman olup olmadığı, genel hayat tecrübesine göre herkesin az çok üzerinde mutabakat sağlayabileceği bir konu gibi gözükse de ormanın hukuki tanımı bu ve bundan sonraki başlıklar altında verilen bilgilerle birlikte ele alındığında çok daha çetrefilli bir konudur. Çözümü teknik ormancılık ve hukuki bilgi gerektiren bu tanımın ve orman suçları bakımından suçun işlendiği yerin orman olduğunun failin kastı dahilinde olması gerektiği dikkate alındığında belirlilik ilkesi bakımından problemli bir durum ortaya çıkmaktadır.

Bir diğer husus da bir yerin kendiliğinden orman niteliğini kazanabilmesi ve ormanların tescilinin kurucu değil açıklayıcı nitelikte olmasıdır³⁰. Burada problem arz eden nokta, bir yerin tapuya tescil edilmesine gerek olmaksızın kendiliğinden orman niteliğini kazanabilecek olmasıdır³¹. Buna göre orman niteliği taşımayan ve tapuda da orman olarak görülmeyen araziler zamanla orman tanımı kapsamına girecek bir nitelik kazanmaları halinde başkaca bir işleme gerek kalmaksızın orman sayılabilirler. Bu

²⁹ 2. madde kapsamında orman sayılmayan yerlere ilişkin açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, I., D., 4.

³⁰ Medeni Kanun'un 715. maddesi gereğince kamu mallarının tescile tabi olmamasının bir istisnasını ormanların oluşturduğu fakat ormanların tescilinin de gerçek anlamda bir tescil anlamı taşımadığı ve açıklayıcı nitelikte olduğuna ilişkin bkz. Mehmet Ünal, Veysel Başpınar, **Orman Hukuku**, 4. bs., Ankara, Savaş Yayınları, 2017, s. 138; Sedat Ayanoğlu, "Ormanlar Üzerinde Zilyedlik ve Tapu Sicili İlişkileri", **İÜOFD**, Seri: B, C: XLV, S: 1-2, 1995, s. 102-14.

³¹ Ünal, Başpınar, **a.e.**, s. 97.

alanlar teknik anlamda orman tanımı kapsamına giren, gerçek anlamda orman niteliği taşıyan yerlerdir.

Sonuç olarak orman kadastro ve tapuya orman olarak tescili yapılmış olmasına rağmen üzerinde ağaç örtüsü bulunmayan ve bu sebeple esasında teknik anlamda orman tanımı kapsamına girmeyen alanlarla³² henüz orman kadastro yapılmamış ve tapuda da orman olarak gözükmeyen fakat yukarıdaki şartları sağlayan alanlarda ilgili suçların işlenmesi halinde de Orman Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde bir yerin orman olup olmadığını tespit etmek oldukça karmaşık bir hal almaktadır³³. Bu bakımdan sıradan bir vatandaşın nerenin orman olduğu nerenin orman olmadığı bilgisine sahip olmasını beklemek her durumda hakkaniyete uygun olmamaktadır. Bu nedenle suç teorisi kapsamında şartlarının oluşması halinde hata hükümlerinin orman suçları bakımından da uygulama alanı bulması önem arz etmektedir.

D. Orman Sayılmayan Yerler

1. Nitelik İtibariyle Orman Kapsamına Girmeyen Yerler³⁴

a. Sazlıklar, Step Bitkileriyle Örtülü Yerler ve Dikenlikler

Orman Kadastro ve 2/B Uygulama Yönetmelik'inin yaptığı tanıma göre *"Sazlık: Bataklıklarda yetişen bir senelik veya birkaç senelik otsu veya yarı odunsu bitkilerle kaplı yerdir."*

³² Esasında ilk orman tanımının yapıldığı 3116 Kanun'la birlikte bu Kanun'un yaptığı tanıma girmeyen yerlerin doğrudan orman sayılmaması gerektiği, buna göre çok uzun zaman önce orman niteliğini kaybetmiş bile olsa eskiden orman olan yerlerin zamanaşımıyla iktisap edilemeyeceği kuralından hareketle bu yerleri orman saymanın hatalı olduğuna ilişkin bkz. H. Avni Usluoğlu, "6831 Sayılı Orman Kanunu'nun Orman Tarifi Dışında Kalan Eski Orman Arazileri Hukuken Orman Sayılabilir mi?", **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 1, 1969, s. 24, 25.

³³ Bir yerin orman olup olmadığının belirlenmesine ilişkin bir Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu kararı mevcuttur. Buna göre, bir yerin orman sayılabilmesi için öncelikle orman kadastro yapılmış bir alan söz konusuysa kesinleşmiş orman tahdit haritası, kadastro yapılmamış yerlerde memleket haritası esas alınmalı ve ikinci durumda aynı zamanda ilgili yere ait hava fotoğrafları, amenajman planı, arazinin toprak yapısıyla eğimi, toprak ve orman muhafaza karakteri taşıyıp taşımadığı, üzerinde orman bitkilerinin bulunup bulunmadığı birlikte değerlendirilerek karar verilmelidir. Bkz. Celal Aras, **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 75, YİBBGK E. 2004/1, K. 2010/1 K.T. 30.04.2010.

³⁴ Başlıklandırma ilgili bentlerdeki harf sırası esas alınarak yapılmamıştır.

Devlet'in hüküm ve tasarrufu altında bulunan sulak alanlarda yetişen bir bitki çeşidi olan sazlıklar, daha kurak alanlar olan stepler ve dikenlikler ilk orman tarifinin yapıldığı 3116 sayılı Kanun'dan itibaren orman sınırları dışında tutulmuştur³⁵. Nitekim bu alanların nitelik itibariyle de orman tanımıyla örtüşen bir özellik arz ettiğini söylemek zordur.

b. Funda veya Makilerle Örtülü Orman ve Toprak Muhafaza Karakteri Taşımayan Yerler

İlgili Yönetmelik'te maki ve funda tanımı yapılmış, hangi tür ağaçların maki kapsamına girdiği örnekler verilerek düzenleme altına alınmıştır. Buna göre daha çok kurak ortamlarda yetişen, her mevsim yeşil kalabilen, sert ve çoğunlukla dikenli yapraklı olan ağaççık grubuna maki denmektedir³⁶.

Bu bentle tüm makilik ve fundalık alanlar değil yalnızca orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan makilik ve fundalık alanlar orman tanımı dışına çıkarılmıştır. Bir diğer anlatımla makilik ya da fundalık alanlar orman niteliğindeyse ve toprağı muhafaza edebilecek bir özellik arz ediyorlarsa orman sayılacaklardır.

Yönetmelik'e göre taşkınlar veya şiddetli yağışlar sonucunda oluşan su akışını, toprak erozyonunu ve toprak yapısının bozulmasını önleyen ve arazi eğimi %12'den fazla olan alanlarda bulunan maki ve funda türü bitki örtüsünün orman ve toprak muhafaza karakteri taşıdığı kabul edilmekle bu alanların orman sınırları dışına çıkarılmasının önüne geçilmiştir.

³⁵ Yönetmelik'in yaptığı tanıma göre "*Step formasyonu, ağaçsız ve yazın kuruyan toprağı muntazam bir tarzda ve seyrekçe örten bitki örtüsüyle kaplı yerlerdir.*". Dikenlik ise "*Stepten sonra devam eden cılız ve monoton görünümlü odunsu bitkilerle kaplı yerdir.*"

³⁶ Bu bentte örnek olarak sayılan maki türündeki ağaççıklar ise şunlardır; Mersin, defne, sandal, kocayemiş, pırnal meşesi, kermes meşesi, katran ardıcı, katır tırnağı, kurtbağı, keçiboğan, erguvan, teşbih çalısı, karaçalı, her dem taze, keçiboynuzu, peruka çalısı, akçakesme, geniş yapraklı akçakesme, menengiç, sakız, boyacı sumağı, yabani zeytin-delice, kocarçalı, zakkum, pembe çiçekli laden, beyaz çiçekli laden, tüylü laden, badem yapraklı ahlat, yabani kuşkonmaz. Sayılı ağaçların latince isimleri için bakınız Orman Kadastro ve 2/B Yönetmeliği m. 14/m; Aynı maddenin n bendine göre ise funda, ağaç fundası ve pembe çiçekli funda, erica cinsi bitkilerdir.

2. Parklar

Adı geçen Yönetmelik'e göre park, *“Köy, kasaba ve şehirlerde kamu idareleri veya kamu tüzel kişiliklerince orman kurma amacı dışında rekreasyon veya çevreye güzellik vermesi amacıyla tefrik veya tesis edilmiş ağaç ve ağaççık ihtiva eden yerdir.”* Bu alanlar çoğunlukla ormanlardan farklı olarak belirli peyzaj planları dahilinde yaptırılan ve düzenli olarak bakım isteyen alanlardır. Ormanlar ise daha çok, ağaçların ve diğer bitki örtüsünün gelişigüzel yerleşim gösterdiği alanlardır³⁷. Metindeki *“orman kurma amacı dışında”* ifadesi 2013 yılında yapılan değişiklikle eklenmiştir. Buna göre ilgili idarelerce orman kurma amacıyla yapılan parklar, orman sayılabilecektir.

3. Mezarlıklar

Orman Kanun'unun 1. maddesinin D bendine göre *“şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler”* orman sayılmaz. Bu ifadeye göre mezarlık içerisinde bulunan ağaçlarla örtülü alanların ormandan sayılmaması için, şehir mezarlıkları bakımından herhangi bir şart aranmamış, kasaba ve köy mezarlıklarının ise ilgili kasaba veya köy sınırları içerisinde bulunması ve bu yerlerin eskiden beri mezarlık olarak kullanılıyor olması şartı eklenmiştir. Bu sebeple köy ve kasabaların sınırları içinde olmasına rağmen artık ölülerin defnedilmediği (metruk) eski mezarlıklar bu madde kapsamına girmemekle orman tanımındaki unsurları sağlamaları durumunda orman sayılacaklardır³⁸.

4. Sahipli Araziler

a. Civarındaki Ormanlarda Tabii Olarak Yetişmeyen Ağaç ve Ağaççık Nevilerinin Bulunduğu Yerler

Bu bende göre bir yerin birinci fıkradaki orman tanımına girse dahi orman sayılmaması için gerekli olan iki şart:

³⁷ Ayanoğlu, a.g.m., s. 80, 81.

³⁸ Aras, a.g.e., s. 15.

- ağaçların üzerinde bulunduğu arazinin sahipli olması³⁹,
- arazi üzerindeki ağaçların civar ormanlarda doğal olarak yetişen ağaç ve ağaççık türlerinden olmamasıdır.

Bu düzenlemeyle belirli bir alanda emekle yetiştirilen ağaçlık alanlar, orman sınırları dışında tutulmak istenmiştir. Öte yandan emekle yetiştirilmiş olma, bu bent kapsamındaki yerlerin orman sayılmaması için gerekli bir şart değildir. Nitekim 5653 sayılı Kanun'da geçen "*emekle yetiştirilmiş olma*" şartı daha sonra 6831 sayılı Kanun'la kaldırılmıştır.

b. Dağınık veya Yer Yer Küme ve Sıra Halindeki Her Nevi Ağaç ve Ağaççıklarla Örtülü Tarım Arazileri

Üzerinde "*dağınık veya yer yer küme ve sıra halinde*" ağaç veya ağaççıklar bulunan bir yerin⁴⁰ bu bent kapsamında orman sayılmaması için gerekli olan şartlar, bu yerin çevresindeki ormanlara göre konumu bakımından farklılık arz etmektedir. Buna göre;

- orman sınırları içinde veya bitişiğinde bulunan yerlerin tapulu olması⁴¹,
- orman sınırları dışında bulunan yerlerin ise her türlü tasarruf belgesiyle özel mülkiyette bulunması şartı aranmıştır⁴².

³⁹ Bahsi geçen Yönetmelik'e göre "sahipli" ifadesini "*kişilerin taşınmazlar üzerindeki mülkiyet iddialarını; orman sınırları içinde ve bitişiğinde tapu ile, bitişik alanlar dışında ise her türlü tasarruf belgesi ve kayıtlarla ispatlamaları halidir*" şeklinde açıklanmıştır. Bu belgelerin neler olduğuna bir sonraki başlıkta atıf yapıldığından burada üzerinde durulmamıştır.

⁴⁰ Bu bentte geçen *dağınık veya yer yer küme ve sıra halinde her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler* ifadesiyle bu yerlerin ya tamamen dağınık şekilde bulunan ağaç ve ağaççıklarla kaplı olması ya da bazı alanlarda ağaç ve ağaççıkların dağınık olmasıyla birlikte bazı alanlarda küme veya sıra halinde olabilecekleri ifade edilmektedir. Burada üzerinde durulması gereken husus dağınık şekilde bulunan ağaç ve ağaççıkların zaten birinci fıkradaki orman tanımı kapsamına girmemesidir. Nitekim bu tanıma göre bir yerin orman sayılabilmesi için üzerindeki ağaç ve ağaççıkların doğal olarak en az %10 kapalılık oluşturuyor olması gerekirken Orman Kadastro ve 2/B Yönetmelik'ine göre dağınık olma ifadesi, *ağaç ve ağaççıkların işgal ettikleri kısımlarda kapalılığın tabii olarak %10 dan az olması* anlamına gelmektedir.

⁴¹ Özel mülkiyete konu arazinin dört tarafının devlet ormanı ile çevrili olması bu arazinin devlet ormanının içinde olduğu anlamına gelirken arazinin herhangi bir sınırının devlet ormanı ile ortak olması halinde bu arazi devlet ormanına bitişik olmaktadır. Bkz. Ünal, Başpınar, **a.g.e.**, s. 29.

⁴² Orman sınırları içinde ve bitişiğinde olan yerlerle orman sınırları dışında olan yerlerde sahipliliği göstermesi için aranan tapu ve tasarruf belgelerinin neler olduğu için bkz. Orman Sayılmayan Yerlerdeki Ağaç ve Ağaççıklardan Faydalanılması Hakkında Yönetmelik, m. 10.

Bu şartları sağlayan yerlerin ayrıca tarım arazisi olarak kullanılıyor olması gerekmektedir. Buna göre tarım arazilerinde dağınık veya sıra ve küme halinde ağaç ve ağaççıkların bulunması o yeri orman haline getirmeyecektir. Yetişen bu ağaçların türü ise önem arz etmemektedir.

c. Orman Sınırları Dışında Yüzölçümü Üç Hektarı Aşmayan Her Nevi Ağaç ve Ağaççıklarla Örtülü Yerler

Öncelikle bu arazilerin orman sınırları dışında olması gerektiğinden sahipliliğin ispatı için tapu şart olmayıp, diğer tasarruf belgeleri de yeterlidir. İkinci olarak arazi büyüklüğünün üç hektardan az olması gerekmektedir⁴³. Bu şartları sağlayan yerler bakımından aynı maddenin E bendinde olduğu gibi civarındaki ormanlarda yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevilerini barındırma veya F bendindeki gibi tarım arazisi olarak kullanılma şartları aranmamıştır. Bu alanlar, orman tanımı kapsamındaki tüm şartları sağlasalar dahi orman sayılmaz⁴⁴.

d. Muhitin Hususiyetlerine Göre Yetişmiş veya Yetiştirilecek Olan Fıstık Çamlıkları ve Palamut Meşelikleri Dahil Olmak Üzere Her Nevi Meyveli Ağaç ve Ağaççıklar

Bu düzenleme ile de ilgili arazilerde sahipliği tespit etmede orman sınırları içinde ve dışında olma ayrımı yapılmış, ayrıca bu araziler üzerinde yetişmiş veya yetiştirilecek olan meyveli ağaçlar bulunması şartı eklenmiştir. Meyveli ağaçlar kapsamında değerlendirilmemesi ihtimaline binaen fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri de bu bentte düzenleme altına alınmıştır⁴⁵. Bu bende göre sahipli meyveli ağaçlarının orman ağacı sayılmadığını ifade etmek mümkündür.

⁴³ Üç hektardan fazla olan bu tür araziler özel orman niteliğinde olduğundan sahipliliğin ispatı için tapu veya tapu hükmündeki belgelerin gerekli olduğuna ilişkin bkz. Ünal, Başpınar, **a.g.e.**, s. 32.

⁴⁴ Ayanoglu, **a.g.e.**, s. 82.

⁴⁵ Bu yerlerin aynı zamanda Devlet'in hüküm ve tasarrufu altında olabilecekleri dolayısıyla orman sınırları dışında dahi olsalar sahipliğin tapuyla ispat edilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 22.

e. Zeytinlik, Fıstıklık, Sakızlık ve Harnupluklar

Bu bentle yalnızca zeytinlik veya fıstıklık gibi belli ağaç grupları düzenleme altına alınmıştır. İlgili bent gereğince aşağıdaki başlıklar altında açıklanan şartları taşıyan zeytinlik, fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar orman sayılmayacaktır.

(1) Sahipli Arazide Bulunmaları Şartıyla Aşılı ve Aşısız Zeytinlikler

Esasında bu alanların bir önceki bent kapsamına dahil olabileceğini ifade etmek gerekmektedir. Nitekim zeytin ağacı da meyveli ağaçlardan sayılmakla birlikte sahipli arazide bulunması halinde bu araziler bir önceki bendin yaptığı tanımla örtüşmektedir.

(2) Yabani Zeytinlikler

Bu kategorideki alanların temel özelliği Devlet'in hüküm ve tasarrufu altındayken ilgili Kanun gereği imar ve ıslah edilmeleri şartıyla belirli kısıtlamalar altında tapuları devredilen yerler olmalarıdır. Nitekim 1939 tarihli Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun'un, 1995 yılında 4086 sayılı Kanun'la değişikliğe uğramadan önceki 2, 3 ve 4. maddelerinde Devlet ormanları içinde bulunan yabani zeytinlikler ile Devlet ormanları dışında kalan ve Devlet'e ait boş arazilerdeki yabani zeytinlikleri aşılama isteyenlerin bu yerleri usulüne uygun şekilde ıslah etmeleri halinde tapularının kendilerine verileceği hüküm altına alınmıştı. Bu hükme göre usulüne göre imar ve ıslah edilecek alanlar orman sınırları dışına çıkarılıyordu. İşte bu şekilde Devlet ormanları dışına çıkarılan ve imar ve ıslah şartları yerine getirilen zeytinlik sahaların ormandan sayılmayacağı bu bentle hüküm altına alınmıştır. Yukarıda adı zikredilen Kanun'da 1995 yılında 4086 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle bu şekilde yabani zeytinlik alanların orman sınırları dışına çıkarılmasına son verilmiştir. Yine de bu değişiklik yapıldığı ilgili maddelerin 56 yıl yürürlükte kaldığını ifade etmek gerekmektedir⁴⁶. Yeni düzenlemeye göre öncelikle orman sınırları dışında bulunan ve Devlet'in hüküm ve tasarrufunda bulunan yabani zeytinliklerin bu kapsamda aşıl原因arak amacına uygun kullanıldıkları beş yıl

⁴⁶ 1961 Anayasası'ndaki orman sınırlarında daraltma yapılamayacağına ilişkin hükmün gelmesiyle bu düzenlemelerin uygulanma imkanı kalmadığına ilişkin bkz. Ayanoğlu, **a.g.m.**, s. 82.

sonunda tapuları devredilecek ve bu taşınmazlar veriliş amacı dışında kullanılamayacaktır.

(3) Yabani ya da Aşıl原因mış Fıstıklık, Sakızlık ve Harnupluklar

9/7/1956 yılında yürürlüğe giren 6777 sayılı Kanun gereğince Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşıl原因tırılması Hakkında Kanun'un zeytinlikler için getirilen hükümleri fıstıklık, sakızlık ve harnupluk alanlar için de geçerli kılınmıştır. Yine 4086 Kanun'la bu yerlerin de ormanlardan ayrılmasının önü kapanmıştır.

f. Ekim ve Dikim Yoluyla Yetiştirilen Her Nevi Ağaç ve Ağaççıklarla Örtülü Yerler

Orman Kanunu'nda son olarak 2020 yılında 7255 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle arazinin büyüklüğüne bakılmaksızın ekim ve dikim yoluyla yetiştirilmiş olan ağaç veya ağaççıkların bulunduğu sahipli arazilerin de orman sayılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemede ayrıca bu alanların orman sınırları dışında olması şartı aranmıştır.

Buna göre üç hektardan büyük dahi olsa sahipli arazilerdeki emekle oluşturmuş ormanlık alanlar orman sayılmayacaktır. Daha önce orman tanımı kapsamına giren bu alanların 2020 yılında yapılan düzenlemeden itibaren orman sınırları dışına çıkarılması mümkün hale gelmiştir. Burada belirtmek gerekir ki bu düzenlemeyle birlikte emekle yetiştirilen ormanlık alanlar bakımından Kanun'da belli bazı suç tipleri için getirilen istisnai hükümlerin de uygulaması kalmamıştır.

II. ORMAN ÇEŞİTLERİ VE TASNİFİ

A. Genel Olarak

Ormanları, çeşitli özelliklerini göz önünde bulundurarak tasnif etmek mümkündür. Bu başlık altında yapılan tasnif ise Orman Kanunu'na göre yapılmıştır. Orman Kanunu'nun 4. maddesinde ormanlar aşağıda ele alınan iki başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar ormanları mülkiyet ve idare bakımından ormanın sahiplilik durumuna göre; devlet ormanları, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlar ve hususi ormanlar, vasıf ve karakter bakımından ise daha çok ormanların

işletme ve faydalanma usulü göz önüne alınarak muhafaza ormanları, milli parklar ve istihsal ormanları olarak ayırmaktadır.

B. Mülkiyet ve İdare Bakımından

1. Devlet Ormanları

Dünya üzerinde ormanların mülkiyet durumu bakımından ülkeler arasında oldukça farklı tablolar görmek mümkündür. Bazı ülkelerde ormanların büyük çoğunluğu özel mülkiyete konu olmaktadır Türkiye de dahil bazı ülkelerde ormanların neredeyse tamamı Devlet mülkiyetindedir. Örneğin Fransa ve İngiltere’de ormanların dörtte üçünden fazlası özel mülkiyettedir⁴⁷. Almanya, Finlandiya, İsviçre, Avustralya ve İspanya da ormanların önemli bir çoğunluğu özel mülkiyette olan ülkelerdendir⁴⁸. Öte yandan Rusya, Ukrayna ve Türkiye gibi ülkelerde ormanların çok büyük bir çoğunluğu Devlet mülkiyetindedir⁴⁹. Ülkemizde bu oran %99 civarındadır⁵⁰.

6831 sayılı Orman Kanunu’nun 7. ve 44. maddeleri arasında Devlet ormanlarına ilişkin çeşitli hükümler düzenleme altına alınmıştır. Bu maddeler arasında orman kadastro, orman köylülerinin kalkındırılması ve nakledilmesi, ormanların muhafazası, otlak ve mera işleri, muhafaza ormanları, milli parklar ve istihsal ve satış işleri başlıkları altında ilgili konulara ilişkin ayrıntılı düzenlemeler bulunmaktadır. Esasında burada düzenleme altına alınan hükümlerin birçoğu kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanlar bakımından da geçerlidir. Örneğin ormanların muhafazası başlığı altında düzenleme altına alınan yasakların birçoğu mülkiyet bakımından farklılık arz eden diğer ormanlar için ve dahası bu ormanların sahipleri olan özel ve tüzel kişiler bakımından da geçerlidir. Ormanlar, sahip oldukları üstün değerler sebebiyle kamu menfaatine konu olduklarından bu yerlerdeki mülkiyet hakkı orman

⁴⁷ Üstüner Birben, Yusuf Güneş, “Karşılaştırmalı Hukukta Orman Mülkiyeti”, **İÜOFD**, C: LXV S: 2, 2015, s. 48, 51.

⁴⁸ Yakup Korkmaz, “Özel Ormanlar ve Mülkiyet Açısından Değerlendirilmesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: XIV, S: 1, 2010, s. 111; Ünal, Başpınar, **a.g.e.**, s. 45.

⁴⁹ Birben, Güneş, **a.g.m.**, s. 53. 54; Korkmaz, **a.e.**, 110, 111.

⁵⁰ Orman Genel Müdürlüğü e- Harita Uygulaması (Çevrimiçi) <https://cbs.ogm.gov.tr/vatandas/>; E. T. 22.06.2022; Yusuf Güneş, **Orman Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2019, s. 88; Korkmaz, **a.e.**, s. 110; Ünal, Başpınar, **a.e.**, s. 46.

sayılmayan diğer yerlerdeki özel mülkiyete nispetle birçok açıdan sınırlamalara tabidir⁵¹. Bu başlık altında 14. ve 19. maddeler arasında ormanların korunmasına yönelik ayrıntılı düzenlemeler mevcuttur. Burada yasak olduğu ifade edilen fiillerin işlenmesi halinde verilecek cezalar ve yargılamaya ilişkin hükümler ise aynı Kanun'un 91. ve 114. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu maddelerde yasak edilen fiiller aynı zamanda orman suçları olarak nitelendirdiğimiz ve ormanların korunması noktasında ceza hukukunun rolünü temsil eden, orman varlığına çeşitli şekillerde zarar veren veya bu varlığı tehlikeye sokan suçların fiil unsurlarını oluşturmaktadır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu suçlar ve dolayısıyla ilgili maddelerde yasak edilen fiiller üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulacaktır.

Orman kadastrounun düzenlendiği 7. maddede de devlet ormanlarının yanı sıra kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanlar da orman kadastro komisyonları tarafından kadastro yapılacak yerler arasında zikredilmektedir. Bu Kanun'a göre orman olarak kadastro yapılan yerler Devlet ormanı yahut özel orman olması fark etmeksizin Anayasa'nın 169. maddesi ve Orman Kanunu'nun 2. maddesinde sayılan sınırlı durumlar dışında orman sınırları dışına çıkarılamaz. Bu konuya ilişkin gerekli açıklamalar "*Ormanların Korunmasına İlişkin Anayasal Düzenlemeler*" başlığı altında yapılacağından burada üzerinde durulması lüzumu görülmemiştir.

Görüldüğü üzere kanun koyucu özellikle ormanların kayıt altına alınması ve korunması olmak üzere birçok konuda Devlet ormanlarıyla kamu tüzel kişilerine ait ormanlar ve özel ormanlar arasında fark gözetmemiştir. Ormanların işletilmesi bakımından da durum pek farklı değildir. Nitekim tüm orman alanlarının işletilmesinde ya orman idaresi tarafından yapılan ya da ilgili orman sahipleri tarafından yaptırılıp orman idaresi tarafından tasdik olunan amenajman⁵² planları

⁵¹ "*Hususî ormanlarda tam ve kâmil olarak hususî mülkiyet hükümleri cari değildir. Halkın ve memleketin menfaati, sıhhat ve selâmeti bakımından hususi orman sahiplerinin tasarruf hakları, Orman Kanununun istisnai hükümlerile tahdit ve takyit edilmiş ve hususi orman sahiplerine sadece bir intifa hakkı verilmiştir.*" Yargıtay Tevhidi İçtihat Genel Kurulu Kararı, E. 1945/14, K. 1945/16, K.T. 19.12.1945; Bülent Ulukut, **Türk Orman Hukuku Birinci Kitap: Hukukî Hükümler**, İstanbul, Orman Genel Müdürlüğü Yayını, 1963, s. 46.

⁵²Orman Amenajman Yönetmelik'ine göre amenajman, "*Bir orman işletmesini veya onun ayrıldığı alt işletme ünitelerini tespit edilen amaçlara göre planlayan ve planın uygulanmasını izleyen bir ormancılık bilim dalı*" olarak ifade edilmektedir.

kullanılır. Tüm ormanlar bakımından bu planlara riayet edilip edilmediği ise yine orman idaresinin denetimi altındadır⁵³.

2. Kamu Tüzel Kişilerine Ait Ormanlar

Yürürlükteki Orman Kanunu'nun "*Hükmi Şahsiyeti Haiz Amme Müesseselerine Ait Ormanlar*" başlığı altında bulunan 45. ve 49. maddeleri arasındaki hükümler kamu tüzel kişilerine ait ormanlara ilişkin düzenlemeler içermektedir. Bu düzenlemelerin birçoğu da devlet ormanları bakımından getirilen düzenlemelerle paralellik arz etmekte hatta birçok hükümde doğrudan madde atfı bulunmaktadır. Bu ormanlar, mülkiyeti; köyler, belediyeler, il özel idareleri veya üniversiteler gibi tüzel kişiliğe sahip kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan ormanlardır⁵⁴. Bu ormanların denetimi de Orman Genel Müdürlüğüne aittir⁵⁵. Orman Kanunu'nun 47. maddesi gereğince parçalanarak şahıslara veya müesseselere devir veya temlik edilmeleri yasaktır.

Öte yandan bu ormanlar sahipleri tarafından işletilebileceği gibi işletilmeleri başkasına da verilebilir. Fakat bu yerlerin yine orman idaresinin düzenlediği harita ve amenajman planlarına göre işletilmesi zorunludur⁵⁶.

3. Özel Ormanlar

Orman Kanunu'nun 50. ve 54. maddeleri arasında "hususî ormanlar" başlığı altında düzenlenen özel ormanlar, sahipleri tarafından yaptırılıp orman idaresinden tasdik alınan amenajman planlarına göre işletilen özel mülkiyete konu olan ormanlardır⁵⁷. Kanun'un 1. maddesindeki orman tanımına giren ve orman sınırları dışında bulunan özel mülkiyetteki arazilerin orman sayılabilmesi için aynı zamanda

⁵³ 6831 sayılı Orman Kanunu, m. 46. 51.

⁵⁴ Ünal, Başpınar, **a.g.e.**, s. 41; Ulukut, **a.g.e.**, s. 42.

⁵⁵ 6831 sayılı Orman Kanunu, m. 6.

⁵⁶ 6831 sayılı Orman Kanunu, m. 46.

⁵⁷ Aynı Kanun'un 51. maddesi gereğince bu planlara uyulup uyulmadığını da yine orman idaresi denetlemektedir.

üç hektardan büyük olması gerekmektedir⁵⁸. Bu yerlerin tapuda gerçek veya tüzel kişi olan sahipleri adına özel orman olarak kaydı bulunur⁵⁹.

Bu ormanlar da Devlet ormanları için getirilen hükümlerin birçoğuna tâbidir. Özellikle ormanların korunması bakımından getirilen yasaklar bu ormanlar ve sahipleri bakımından da geçerlidir. Örneğin özel ormanlarda, kural olarak sahiplerinin cezai müeyyideye tabi olan ağaç kesme veya yaralama fiillerini işlemeleri cezalandırılmaya engel teşkil etmemektedir⁶⁰.

Öte yandan yukarıda değinildiği üzere, ülkemizde ilgili Kanun'un çeşitli hükümlerinde teşvik edilmesine rağmen özel orman sayısı oldukça azdır⁶¹. Bu Kanun'un 57. ve 67. maddeleri arasında "Ağaçlandırma ve İmar İşleri" başlığı altında yurdun ağaçlandırılmasına ve özel ormanların çoğaltılmasına teşvik edici ayrıntılı hükümler bulmak mümkündür. Örneğin 63. maddede Devlet arazilerinde ilgili makamlardan izin alarak orman idaresinin hazırladığı planlara göre ve süresi içinde ağaçlandırma yapanlara bu arazilerin temlik edileceği hüküm altına alınmıştır⁶². Yine şartları sağlaması halinde kendi arazilerinde ağaçlandırma yapmak isteyenlere ağaçlandırma planlarının yapılması ve uygulanmasında teknik yardım yapılabilceği ve fidan ihtiyacının ücretsiz karşılanabileceği de ilgili hükümlerde düzenleme altına alınan teşviklerden biridir⁶³.

⁵⁸ Sahipli arazilerde bulunup birinci maddedeki orman tanımına uymasına rağmen orman sayılmayan yerlere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I., D., 4.

⁵⁹ Ünal, Başpınar, **a.g.e.**, s. 45.

⁶⁰ "...yurttaki bütün ormanların Devletçe muhafazası ağaç yetiştirilmesi ve murakabesi zaruret ve mecburiyetiyle ve kamu menfaati mulâhazasıyla hususi ormanlardaki tasarruf hakkı kanun dairesinde tahdit ve takyid edilmiş olduğundan bu bapta hususi mülkiyet kaide ve hükümleri cari olmayıp Orman Kanunu hükümlerinin uygulanacağı ve şu suretle hususi ormanlardan ruhsatsız kesilen ağaçların müsadereci keyfiyetinin tasarruf ve mülkiyet hakkına müdahale addedilemeyeceği tabiidir." Yargıtay Tevhidi İçtihat Genel Kurulu Kararı, E. 1945/14, K. 1945/16, K.T. 19.12.1945.

⁶¹ Bu durumun ormanların devlet malı olarak hesapsızca harcanmasına sebep olduğuna ve ormanların korunması için özel mülkiyete ve teşebbüse açılması gerektiğine ilişkin bkz. Ünal, Başpınar, **a.g.e.**, s. 45, 46; Benzer yönde, Korkmaz, **a.g.m.**, s. 112.

⁶² Yine aynı maddeye göre bu alanların orman halinde korunması gerektiği aksi takdirde bu şekilde temlik edilen yerlerin geri alınacağı güvence altına alınmıştır.

⁶³ Orman Kanunu, m. 59; Bu teşviklerin diğer Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında oldukça yetersiz olduğuna ilişkin bkz. Korkmaz, **a.g.m.**, s. 110, 111.

C. Vasıf ve Karakter Bakımından/İntifa ve İşletme Tarzı Bakımından

1. Muhafaza Ormanları

Bu ormanlar, diğer ormanlara nazaran özellik arz eden birtakım nitelikleri sebebiyle çevreye ve kamuya üstün faydalar sağlayan alanlardır. Bu özellikleri dolayısıyla kanun koyucu muhafaza ormanlarına ilişkin özel hükümler getirerek bu alanları daha sıkı koruma altına almıştır⁶⁴.

Orman Kanunu'nun 23. maddesiyle bazı yerlerin daimi olarak bazı yerlerin de belirli şartlar sağlanıncaya kadar muhafaza ormanı olarak ayrılabilceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre; *“Arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskûn mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zaruri görülen Devlet ormanları veya maki veya fundalarla örtülü yerler”* daimi olarak muhafaza ormanı olarak ayrılabilcek yerlerdir. Öte yandan *“tahrip edilmiş veya yangın görmüş Devlet ormanları da istihsal ormanı haline gelinceye kadar”* muhafaza altına alınabilecektir. Bu maddede sayılan özellikleri taşıyan ya da var olan muhafaza ormanlarının tamamlanması için bu ormanlara eklenmesi gereken sahipli arazilerin de muhafaza ormanı olarak ayrılması mümkündür⁶⁵.

Orman Kanunu'nda getirilen özel düzenlemeler gereği bu alanların 2. madde kapsamında orman sınırlarına çıkarılması mümkün olmamakla beraber bu alanlarda

⁶⁴ Esasında ülkemiz ormanlarının büyük bir kısmının hem bozuk durumda olması hem de çoğunlukla kıyı şeritlerinde yamaç arazilerde bulunmaları dolayısıyla muhafaza ormanı karakteri taşıdığı öte yandan ayırım yapılmaksızın tüm orman varlığımızın hem üretim hem de koruma işlevi gördüğü ve bu sebeplerle ormanlarımızın muhafaza ormanları ve üretim ormanları olarak kati bir şekilde ikiye ayrılmasının mümkün olmadığına ilişkin bkz. Sedat Ayanoğlu, “Hukuksal Açıdan Muhafaza Ormanı ve Milli Park Kavramları”, **İÜOFD**, Seri: B, C: XLV, S: 3-4, 1995, s. 31, 33, 39.

⁶⁵ Orman Kanunu'nun 24. maddesine göre bu yerlerin Cumhurbaşkanı kararıyla muhafaza ormanı olarak ayrılacağı düzenlenmiştir. Aynı maddede sahiplerinin rıza göstermemesi halinde bu yerlerin istimlak edileceği hüküm altına alınmıştır.

işlenen bazı kabahatlerle tüm orman suçlarının daha ağır cezalara tabi olacağı hüküm altına alınmıştır⁶⁶.

2. Milli Parklar

Orman Kanunu'nun 25. maddesinde Orman Genel Müdürlüğünün kamu yararına matuf belli bazı amaçlarla orman alanlarıyla orman rejimi altına alınan yerleri milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma sahası ve orman mesire yeri olarak ayıracağı hüküm altına alınmıştır. Bu şekilde ayrılan alanlar artık farklı bir rejime tabi olmaktadır. Nitekim bu alanların belirlenmesi, kamulaştırması, işletilmesi veya bu alanlarda verilebilecek izinlere ilişkin uygulamalar 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na tabidir. Bu Kanun'da ayrıca bu alanların tanımları da yapılmıştır. Buna göre; milli park, *“bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını”*, tabiat parkı, *“bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını”*, tabiat anıtı, *“tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını”* ve tabiatı koruma alanı, *“bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını”* ifade etmektedir. Bu kapsama giren alanlardaki doğal ve ekolojik denge ile yaban hayatının korunması özel düzenlemelere tabi tutulmuştur⁶⁷.

Orman Kanunu'nda da bu alanlara özgü çeşitli düzenlemeler mevcuttur. Örneğin bu alanların 2. madde kapsamında orman sınırları dışına çıkarılması mümkün değildir. Ayrıca bu alanlarda işlenen bazı kabahatlerle tüm orman suçlarının

⁶⁶ 6831 sayılı Orman Kanunu m. 2/4, m. 91/5, m. 111.

⁶⁷ 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 14. ve 15. maddelerinde bu alanların doğal yapısı ve yaban hayatının bozulup tahrip edilemeyeceği, bu kapsamda bu sonuçlara sebep olabilecek iş ve işlemlerle üretim, avlanma veya otlatma gibi faydalanmaların gerçekleştirilemeyeceği ve bu alanlarda çeşitli şekillerde meydana gelen açıklıkların herhangi bir şekilde işgal edilip kullanılmayacağı gibi düzenlemeler mevcuttur.

cezalarında artırım yapılacağı da hüküm altına alınmıştır⁶⁸. Burada ifade etmek gerekir ki bu alanlardan tabiat anıtlarıyla tabiatı koruma alanları en sıkı koruma altında olan alanlardır. Nitekim buralarda ilgili Kanun gereğince kullanma izni verilmesi ve irtifak hakkı tesis edilmesi yasaklanmıştır⁶⁹.

3. İstihsal Ormanları

Milli parklar ve muhafaza ormanları gibi özel korumayı gerektiren özellikli orman alanlarından olmayıp orman ürünleri üretimi yapmak amacıyla işletilen ormanlara istihsal ormanları denilmektedir. Bu ormanlar daha çok ekonomik amaçlarla işletilmekte ve bu alanlardan belli amenajman planları çerçevesinde orman ürünleri istihsal edilmektedir.

Ormanlardan elde edilen asli ürün odun hammaddesi olmakla birlikte orman ürünleri bununla sınırlı değildir⁷⁰. Ormanlardan elde edilen tali ürünler; bitkisel kaynaklı, hayvansal kaynaklı ve mineral kaynaklı odun dışı orman ürünleri olarak ayrılmaktadır⁷¹. Bitkisel kaynaklı ürünlere her türlü odun dışı orman bitki örtüsü, reçine ve sığla gibi yağlarla, orman meyvelerini örnek göstermek mümkündür. Hayvansal ürünlere, balıklar, kelebekler, av hayvanları gibi ormanlarda yaşayan hayvanlar ve bunlardan elde edilen ürünler, mineral kaynaklı ürünlere ise sular ve madenler örnek verilmektedir.⁷²

III. ORMAN HUKUKUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

A. Genel Olarak

Ormanlar, sahip oldukları doğal değerler dolayısıyla uzun yıllardır hukuki düzenlemelere konu olmaktadır. Doğal çevreye yaptıkları katkıların yanı sıra ekonomik değere sahip olmaları, ormanların bir devletin en önemli doğal zenginliklerinden biri olmasını sağlar. Bu doğal zenginliğin korunması ve ondan

⁶⁸ 6831 Sayılı Orman Kanunu m. 91/5, m. 111.

⁶⁹ 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, m. 10.

⁷⁰ Orman Amenajman Yönetmeliği'nde de ormanlar işletme şekilleri bakımından asli orman ürünü olan odun maddesi esas alınarak koru, baltalık ve korulu baltalık olarak üçe ayrılmıştır.

⁷¹ Orman Amenajman Yönetmeliği m. 26-29.

⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz. Türker, **a.g.m.**, s. 16-19.

azami seviyede fayda elde edilebilmesi de bir takım hukuki güvencelere sahip olmasını ve bu alanda çeşitli düzenlemeler yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti adına bugün geline nokta yalnızca ormanlarda bulunan ağaçlar değil, tüm orman örtüsü 6831 sayılı Orman Kanunu ile koruma altındadır. Ormancılık tarihimize bakıldığında ise bu durumun oldukça yeni sayıldığı görülmektedir. Zira çok uzun bir dönem boyunca ormanların sahihsiz mallar gibi tüm halkın kullanımına açık olduğu algı ve uygulaması var olmuş ve ormancılık faaliyetleri de genel bir düzenleme altına alınmamıştır. Ormanların kanunlaştırma hareketlerine konu olmaya başlamasıyla bu algı kırılmaya başlanmışsa da bu sürecin tamamen doğrusal bir şekilde ilerlediğini söylemek mümkün değildir. Kimi zaman -bugün dahil- yeni çıkan düzenlemelerle eski alışkanlık ve uygulamalara da tavizler verildiği görülmektedir⁷³.

Bu bölümde, orman hukukunun Osmanlı İmparatorluğundan itibaren tarihsel gelişiminin ana hatları ve bu tez çalışması bağlamında dikkati çeken yönleri ele alınacak olup bu gelişim kanunlaştırma hareketleri esas alınarak tasnif edilecektir⁷⁴.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde münhasıran ormanları ilgilendiren hükümler içermemekle birlikte ormanlara ilişkin hükümler de getiren, kanun düzeyinde yapılan ilk düzenleme olarak 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi kabul edilmektedir. Bu Kanunname içerisinde ormana ilişkin düzenlemeleri de barındırması bakımından önemlidir. Münhasıran ormanları konu alan kanuni düzenlemeler de bu tarihten sonra kaleme alınmıştır.

Bu kapsamda ülkemizde ormanları konu alan hukuki düzenlemeler ve uygulamalar tarihsel olarak öncelikle Cumhuriyetin ilanından öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrılmıştır. Cumhuriyet öncesi dönem, kanunlaştırma hareketlerinin başlamasından öncesini de kapsadığından, Tanzimat öncesi dönem ve sonrasında ormanlara ilişkin yürürlüğe konulan temel iki hukuki düzenleme esas alınarak üç

⁷³ Bir şekilde işgal edilmiş ve artık tarım veya yerleşim alanına dönüşmüş orman arazilerin orman sınırları dışına çıkarılmasını buna örnek vermek mümkündür.

⁷⁴ Bu dönem öncesine ait bilgiler çok sınırlı olmakla birlikte genel bilgi edinmek için bkz. Ali Kemal, **Türkiye’de Ormancılığın Temelleri Şartları ve Kuruluşu**, Ankara, Yüksek Ziraat Enstitüsü Yayını, 1936, s. 5-7; Franz Heske, **Türkiye’de Orman ve Ormancılık**, Çev. Selahattin İnal, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, s. 26-28; Bernhard, **a.g.e.**, s. 107-109; İlhan Gülen, Metin Özdönmez, “Türkiye’de Orman ve Ormancılık”, **İÜOFD**, Seri: B, C: XXXI, S: 2, 1981, s. 1-2.

bölüme ayrılmış, Cumhuriyetin ilanından sonrası ise yürürlüğe konulan orman kanunları esas alınarak iki bölüme ayrılmıştır.

B. Cumhuriyetten Önceki Dönem

1. Tanzimat Öncesi

Özellikle Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra başlayan kanunlaştırma hareketlerine kadar geçen dönemde, belli bazı ormanlık alanları ya da ormanlardan belli ihtiyaçların karşılanması konu alan çeşitli düzenlemeler görmek mümkün olmakla birlikte tüm orman varlığını kapsayan kanun düzeyinde genel bir düzenleme bulunmamaktadır⁷⁵. Bu dönemde Devlet'in ve halkın ormana bakış açısını ortaya koyan çeşitli uygulamaların teamül haline gelmesiyle birlikte döneme egemen olan anlayış “*cibali mübaha*” anlayışıdır⁷⁶. Yararlanılması serbest olan dağlar⁷⁷ anlamına gelen bu ifade Mecelle'de kimsenin kullanımına tahsis edilmemiş olan dağlardaki ağaçlardan herkesin karşılık ödemeksizin faydalanabileceği anlamını taşımaktadır⁷⁸. Yine Mecelle'de mübah olan bu dağlardan faydalanmanın aynı zamanda zarar vermemek koşuluna bağlandığını söylemek mümkündür⁷⁹. Konuyu ele alan birçok

⁷⁵ Mazhar Diker, **Türkiye’de Ormanlık: Dün, Bugün, Yarın**, Ankara, Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1947, s. 21; Nedim Tunçsiper, **Türk Hukuk Tarihi, İdare Hukuku ve Medeni Hukukumuz Muvacehesinde Orman Mevzuatımız ile İlgili Araştırmalar**, İstanbul, Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1964, s. 25; Bu dönemde ormanları da ilgilendiren ferman, kanun ve emir gibi düzenlemelerin de genellikle İstanbul ile sınırlı kaldığına ilişkin bkz. Cantürk Gümüş, **Türk Orman Devrimi**, Ankara, Türkiye Ormanlılar Derneği Yayını, 2018, s. 9-10; Bu dönemde yapılan hukuki düzenlemelerin de yasaklamalar getirmekle sınırlı kaldığı, bunların karşılığında herhangi bir müeyyide öngörmediği bu bakımdan ormanlarda gerçekleştirilen yasak eylemlere karşı öngörülen ilk cezanın 1524 tarihli “Kanun-i Şunai Ki Mısırrı Atik Est” adlı kanunnameyle getirilen tedip cezası olduğuna ilişkin bkz. Sedat Ayanoğlu, Yusuf Güneş, **Orman Suçları Ders Kitabı**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, 2003, s. 20.

⁷⁶ Tunçsiper, **a.e.**, s. 26.

⁷⁷ Cibal kelimesi Arapça’da dağ anlamına gelen cebel kelimesinin çoğulu olup mübah ifadesi “serbest bırakılmış, müsaade edilmiş, yasaklığı kaldırılmış” anlamına gelmektedir. İBRAHİM KÂFİ DÖNMEZ, “MUBAH”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, (Çevrimiçi) <https://islamansiklopedisi.org.tr/mubah> E.T. 06.04.2020.

⁷⁸ Üstüner Birben, “Cibal-i Mübaha”, **II. Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi**, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, 19-21 Şubat 2009, s. 400; Mecelle’nin 1243. maddesinde geçen bu hükmün; su, ot ve ateşin mübah olduğuna ilişkin hadis kıyas edilerek dağlar ve bu dağlardaki ormanların da mübah kabul edilmesi şeklinde meydana geldiğine ilişkin bkz. Toygar, **a.g.e.**, s. 18, 20; Bu faydalanmaların yalnızca orman yangınlarına karşı muhafaza altına alındığına ilişkin bkz. Ayanoğlu, Güneş, **a.g.e.**, s. 23.

⁷⁹ Mecelle’nin 1254. maddesinde geçen “mübâh” ile herkes intifa edebilir, fakat saire zarar vermemek meşruttur” hükmünden hareketle ormanlardan kayıtsız şartsız yararlanmanın ormanlara zarar

kaynakta çok uzun yıllar süren orman tahriplerinin temel sebeplerinden birisi olarak bu anlayış gösterilmektedir⁸⁰.

Cibali mübaha kapsamına giren ormanların hukuki statüsü hakkında açık bir hüküm bulunmadığından konu üzerinde birden fazla görüşe rastlamak mümkündür. Bunlardan bazıları bu orman arazilerinin de miri arazilerden⁸¹ olduğunu ileri sürmekle birlikte diğer görüşler arasında mevat arazi olduğunu ileri sürenler de vardır⁸².

Öte yandan bu anlayışın egemen olduğu ormanlık alanları köy ve kasabaların kullanımına tahsis edilmiş ormanlık alanlardan ayırmak gerekir. Nitekim köy ve kasaba yakınlarında bulunan ormanlık alanlardan faydalanma hakkı yalnızca bu köy ve kasabalarda ikamet etmekte olan kişilere tahsis edilmiştir⁸³. Öte yandan Devletin tersane ve tophaneler gibi çeşitli sahalarda ihtiyaç duyduğu kereste ve odun ihtiyacına ya da sarayın ihtiyaçlarına tahsis edilmiş ormanlar da mevcuttur⁸⁴. Cibali mübaha

vereceğinden su, ot ve ateşin mubah olmasına kıyasla ormanları da buna dahil etmenin isabetsiz olduğuna ilişkin bkz. Toygar, **a.g.e.**, s. 20, 21.

⁸⁰ Birben, **a.g.m.**, s. 396; Türkiye Ormancılar Cemiyeti, **Yeşil Kitap: Orman Davamız**, Ankara, Yeni Matbaa, 1951, s. 6; Toygar, **a.g.e.**, s. 20-21; “(...) her türlü kayıttan azade bulunan gezgin hayvancılık, aşiret göçebe hayatı ve isabetsiz iskanların orman varlığının azalmasında büyük rol oynadığına...” ilişkin bkz. Diker, **a.g.e.**, s. 2; Benzer yönde, Ali Dere, “Türk Anayasalarında Ormancılık Politikası” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 1988, s. 44-45; Bu dönemdeki ormanların korumasız kalmasının önemli sebeplerinden birinin de Osmanlı’da avcılığa olan ilginin Avrupa’nın aksine az olduğuna ilişkin bkz. Kemal, **a.g.e.**, s. 8.

⁸¹ Cibali Mübaha ormanları ile miri ormanların bedel bakımından farklı hükümlere tabi olduğuna ilişkin örnek kararlar için bkz. Toygar, **a.g.e.**, s. 22, 23.

⁸² Abdi Barksız, **İslam ve Türk Hukukunda Orman Mülkiyeti ve Orman Sahalarında Mülkiyet Esasları: Türk Ormancılığı Yüzüncü Tedris Yılına Girerken**, Ankara, y.y., 1957, s. 80; Bu tür ormanların diğer arazi çeşitleri ile karşılaştırıldığında “nevi mahiyetlerine münhasır” bir özellik arz ettiğine ilişkin bkz. Köprülü, **a.g.e.**, s. 707-716.

⁸³ Tunçsiper, **a.g.e.**, s. 27, 40; Nitekim sonraki tarihli Arazi Kanunnamesi’nde de bu durum düzenleme altına alınmıştır. Bu Kanunname’nin 104. maddesinde cibali mübaha ormanları için “(...) *ahaliye mahsus koru ve ormanlardan olmayıp* (...)” ifadesi kullanılmıştır. Birben, **a.g.m.**, s. 400.

⁸⁴ Esasında bu ormanlarda ayrı bir mülkiyetin söz konusu olmadığı ve diğer ormanların sağladığı kerestelerin tersane ve tophane ihtiyacına tahsis edilmesiyle bu çeşit ormanların ortaya çıktığına ilişkin bakınız, Tunçsiper, **a.e.**, s. 27; Benzer yönde bkz. “*Beyana hacet olmadığı üzere memaliki mahrusei şahanemde kâin mirîye merbut olan ve gerek eshabı uhdelinde bulunan ormanlardan kat’olunacak keresteler Tersane ve Tophanei Âmiremin işine yarar kerestelerden olmamasına dikkat olunması* (...)”, Halil Kutluk, **Türkiye Ormancılığı ile İlgili Tarihi Vesikalar: 893-1339 (1487-1923)**, İstanbul, T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, s. 173; Bekir Koç, “1870 Orman Nizamnamesi’nin Osmanlı Ormancılığına Katkısı Üzerine Bazı Notlar”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, C: XXIV, S: 37, 2005, s. 238; Tersane ve tophanenin ihtiyacı olan odun ve keresteyi sağlamak maksadıyla belli bazı ormanlardan yararlanmanın yasaklandığına ve sarayın odun ihtiyacının karşılanması için çeşitli düzenlemeler getirildiğine ilişkin bkz, Kemal, **a.g.e.**, s. 8; Gümüş, **a.g.e.**, s. 11; Gülen, Özdoğan, **a.g.e.**, s. 3; Metin Özdoğan vd., **Ormancılık Politikası**, İstanbul, Orman Fakültesi Yayını, 1996, s. 259.

kapsamına giren ormanlar ise bu şekilde belirli bir kesime veya ihtiyaca tahsis edilmemiş bulunan ve özel mülkiyete de konu olamayan, dağlardaki ıssız ağaçlık alanları kapsamaktadır⁸⁵.

2. 1858 Tarihli Arazi Kanunnamesi

Bu Kanunname münhasıran ormanları ilgilendirmese dahi ormanları da ilgilendiren çeşitli hükümler ihtiva etmektedir⁸⁶. Cibali mübaha kavramı ilk kez Arazi Kanunnamesi ile hüküm altına alınmış⁸⁷ fakat cibali mübaha olarak isimlendirilen bu ormanların hangi tür araziye dahil olduğu bu Kanunnamede de düzenlenmemiştir⁸⁸.

Kanunnameyle ormanlar, üzerinde bulundukları arazi çeşitleri esas alınarak sınıflandırılmıştır, buna göre ormanlar; mülk araziler üzerindeki ormanlar, miri araziler üzerindeki ormanlar, vakıf arazileri üzerindeki ormanlar, metruk araziler üzerindeki ormanlar ve mevat araziler üzerindeki ormanlar olmak üzere beş sınıfa ayrılmaktadır⁸⁹.

Kanunname'nin 104. maddesi belirli bir topluluğa tahsis edilmiş bulunan yani metruk arazi üzerinde bulunan kuru ve ormanlarla cibali mübaha ormanları birbirinden ayırmaktadır. Bu maddeyle ayrıca cibali mübaha kapsamında olan dağ ve balkanlardan herkesin bedelsiz olarak odun ve kereste kesebileceği ve bu gibi arazilerden tapu ile tasarruf edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır⁹⁰.

⁸⁵ Birben, **a.g.m.**, s. 401; Köprülü, **a.g.e.**, s. 703,704; Toygar, **a.g.e.**, s. 13, 19; Dağların zirveleri gibi zor ulaşılan yerlerin cibali mübaha kapsamında olduğuna ilişkin bkz., Ulukut, **a.g.e.**, s. 14.

⁸⁶ Ayrıca mülk araziye ilişkin hükümler Mecelle'de vakıf arazisine ilişkin bilgiler de ilgili vakıfnamelerde olduğundan Arazi Kanunnamesinde bu tür arazilere ilişkin hüküm olmadığı, dolayısıyla bu araziler üzerindeki ormanlara ilişkin de hüküm bulunmadığına ilişkin bkz. Tunçsiper, **a.g.e.**, s. 36; MEHMET ÂKİF AYDIN, "ARAZİ KANUNNÂMESİ", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, (Çevrimiçi) <https://islamansiklopedisi.org.tr/arazi-kanunnamesi>, E.T. 13.04.2020.

⁸⁷ Toygar, **a.g.e.**, s. 19.

⁸⁸ Tunçsiper, **a.g.e.**, s. 36, 40; Bülent Köprülü, "Türk Hukukunda Orman Mülkiyeti", **İÜHF**, C: XIV, S: 3, 4, İstanbul, 1948, s. 732, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97106> E. T. 13.04.2020.

⁸⁹ Tunçsiper, **a.e.**, s. 36. 37.

⁹⁰ "Mine'l-kadîm ahaliye mahsus kuru ve ormanlardan olmayıp da cibâl-i mübâhadan ad- dolunan dağlardan ve balkanlardan herkes odun ve kereste kat'edebilip yek-diğere müdahale edemez ve bunlardan husûle gelen giyâhdan ve kat' olunan eşcârdan öşr alınmaz. Ve bu makûle cibâl-i mübâhadan bir mikdarı bi'l-ifrâz müstakillen veya müştereken kuru ittihâz olunmak üze- re memuru tarafından kimseye bâ-tapu tasarruf etdirilmez.", YY., **Tanzimat Sonrası Arazi ve Tapu**, İstanbul, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayını, 2014, (çevrimiçi) <https://www.devletarsivleri.gov.tr/varliklar/dosyalar/eskisiteden/yayinlar/osmanli-arsivi->

3. 1870 Tarihli Orman Nizamnamesi

Tanzimat'la başlayan kanunlaştırma hareketleriyle birlikte münhasıran ormanları ilgilendiren ilk kanun olan Orman Nizamnamesi, 13 Ocak 1870'te ilan edilmiştir⁹¹. Ormanlardan gelişigüzel faydalanma esasının ülkenin orman varlığını önemli ölçüde azaltması ve Devlet'in içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar nedeniyle ormanlardan gelir elde etme düşüncesi bu Nizamname'nin hazırlanmasına dayanak olarak gösterilmektedir⁹². Bu kapsamda batılı devletlerin, özellikle Fransa'nın orman konusundaki tecrübelerinden yararlanmak maksadıyla ülkeye uzman ormancılar getirildiği bilinmekle birlikte bu uzmanlar Nizamname'nin hazırlanmasına da katkıda bulunmuştur⁹³.

Öte yandan Nizamname'nin yayınlanmasının çok daha öncesinde Ticaret Nezaretine bağlı bir Orman Müdüriyeti de kurulmuş fakat başarılı işler yaptığı iddia edilmesine rağmen bu Müdürlük 1841 yılında kaldırılmıştır⁹⁴. Tanzimat sonrası ormancılık adına yapılan girişimlerden birisi de ilk orman mektebinin açılmasıdır⁹⁵.

[yayinlar/135 TANZİMAT SONRASI ARAZİ VE TAPU kpdf.pdf](#), E.T. 13.04.2020; Arazi Kanunnamesi'nde hüküm altına alınan bu serbest faydalanma esasının Orman Nizamnamesi'yle ortadan kaldırılacağı haberlerinin yayılmasının halk tarafından endişeyle karşılandığı ve bu durumun orman tahriplerini devam ettirdiğine ilişkin bkz. Halil Cin, "Tanzimat'tan Sonra Ormanların Hukuki Rejimi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: XXXV, S: 1, 1978, s. 314; Diker, *a.g.e.*, s. 22.

⁹¹ Koç, *a.g.m.*, s. 240, 247; Birben, *a.g.m.*, s. 8.

⁹² Bülent Köprülü, "11 Şevval H. 1286 Tarihli Orman Nizamnamesinin Getirdiği Yenilikler", *İÜHFM*, C: XVI, S: 1-2, 1950, s. 239; Cin, *a.g.m.*, s. 316.

⁹³ Özkan Keskin, "Osmanlı Ormancılığında Kanunlaştırma Hareketleri ve Yabancı Uzmanların Bu Alandaki Etkileri", *İÜOFD*, C: LX, S: 1, 2010, s. 6, 7; Nizamnamenin hazırlanmasında da Fransız Orman Kanununun temel alındığına ilişkin bkz. Koç, *a.e.*, s. 234, 235; Erdönmez, vd. *a.g.e.*, s. 102.

⁹⁴ Koç, *a.g.m.*, s. 234; Orman Nizamnamesi'nin yürürlüğe girmesinin öncesinde 22 madde olarak yayınlanan ve deneme amaçlı olarak belirli bölgelerdeki ormanlara ilişkin düzenlemeler içeren layihanın uygulanma görevinin de bu Müdürlüğe verildiği; layiha, miri ormanlardan kesilen ağaçlardan belirli oranlarda vergi alınması gibi düzenlemeler içerdiğinden bu dönemde ormanlardan önceki dönemlere kıyaslanamayacak gelirler edildiği fakat halkın orman memurlarının kendilerinden yasal olmayan vergiler almalarından şikayet etmeleri üzerine memurların layihayı anlamadıkları gerekçesiyle Orman Müdürlüklerinin kaldırıldığına ilişkin bkz. Keskin, *a.g.m.*, s. 6, 8.

⁹⁵ Ticaret Nezareti bünyesinde eğitim veren bu mektebin bir okuldan daha çok memurlara ormancılık alanında eğitim verilen bir kurs mahiyetinde olduğuna ve Orman Fakültesinin ayrıntılı tarihçesine göz atmak için bkz. Şendil, *a.g.m.*, s. 13 vd.

Bu mektebin açılmasında da yurtdışından getirilen uzmanların etkisi olduğu söylenmektedir⁹⁶. Nitekim mektebin ilk hocaları da bu yabancı uzmanlardır⁹⁷.

İki bap ve toplam beş kısımdan oluşan Nizamname'nin birinci babı üç kısma ikinci babı ise iki fasla bölünmüştür⁹⁸. Birinci bapta ormanlar, üzerinde bulundukları araziye göre Devlet'e ait ormanlar, vakıflara ait ormanlar, kasaba ve kuralara ait baltalıklar ve şahıslara ait ormanlar olmak üzere dört kısma bölünmüş, şahıslara ait araziler üzerindeki ormanlara ilişkin düzenleme getirilmeyerek bu ormanlar Nizamname'nin kapsamı dışında bırakılmış ve Arazi Kanunnamesi'ne atıf yapılmakla yetinilmiştir.

Nizamname'nin, Devlet ormanlarının korunması amacıyla⁹⁹ getirdiği en önemli değişikliklerden biri de cibali mübaha ormanları miri orman statüsünde kabul etmesi ve bu ormanlardan serbestçe ağaç kesilmesini sınırlandırmış olmasıdır¹⁰⁰. Nitekim Nizamname'nin 3. maddesine göre Nizamname hükümlerine aykırı olarak miri ormanlardan ağaç kesilmesi yasaktır.

Bir diğer özel düzenleme tersane ve tophanelerin ihtiyacı için kesilen ağaçlara ilişkindir. Ormancılık idaresinin artık tek bir elde toplanması ve faydalanmanın belirli teknik usullerle gerçekleştirilmesi için atılan önemli bir adım sayılabilecek 4. maddeye göre tersane ve tophanenin ihtiyacı olan odunların kesimi ve nakli bazı düzenlemelere tabi kılınmıştır¹⁰¹. Kasaba ve köylerin kullanımına tahsis edilen ormanlar bakımından da buradaki halkın bu ormanlardan ihtiyaçları için ücretsiz ağaç kesmelerine izin verilmiş, ticaret maksadıyla yapılan kesimler ise belirli bir ücrete tabi kılınmıştır¹⁰². Bir diğer önemli değişiklik de ormanlardan hayvan otlatılmasına ilişkindir.

⁹⁶ Koç, **a.e.**, s. 235; Erdönmez v.d., **a.g.e.**, s.103; Keskin, **a.g.m.**, s. 7.

⁹⁷ Fransa'dan getirilen orman mühendisleri Türkçe bilmediğinden okula giriş için Fransızca bilme şartı getirildiğine ilişkin bkz. Şendil, **a.g.m.**, s. 10.

⁹⁸ Orman Nizamnamesi metni için bkz. Koç, **a.g.m.**, s. 251 vd.

⁹⁹ Birben, **a.g.m.**, s. 399.

¹⁰⁰ Toygar, **a.e.**, s. 42; Yöneticilerin Mecelle'nin "zarar-ı amm-ı def için zarar-ı has ihtiyar olunur." kuralından yola çıkarak ormanları kamu malı olarak kabul ettiği ve zarardan korunması için çeşitli düzenlemelere tabi tutulması gerektiğini görerek Nizamname'yi kabul ettiğine ilişkin bkz. Cin, **a.g.m.**, s. 317; Koç, **a.g.m.**, s. 242, 244.

¹⁰¹ Koç, **a.e.**, s. 242.

¹⁰² Ayrıca Nizamnamenin ilgili maddelerinde kasaba ve köylere tahsis edilen ormanlardan yalnızca bu kasaba ve köy ahalisinin faydalanabileceği ve dahası bu kişilerin bu ormanları başkalarının kesmesine izin vermemekle mükellef oldukları hüküm altına alınmıştır (Orman Nizamnamesi m. 21.-26).

Nizamnameyle miri ormanların serbestçe mera olarak kullanılması sona erdirilerek bu ormanlardan hayvan otlatılması sistematik bir çerçeveye oturtulmuştur¹⁰³.

Nizamname hükümlerine aykırı davrananların ne şekilde cezalandırılacağı da ikinci babın ikinci faslında 20 madde halinde düzenlenmiştir. Bu bakımdan Nizamname, orman suçlarını sistematik bir şekilde bir araya toplayarak cezalandırmayı belirli bir çerçeveye oturtmuş ve kendisinden sonra getirilen kanuni düzenlemelere de bir dayanak oluşturmuştur¹⁰⁴. Üstelik bu hükümlerin zamanına göre oldukça ileri olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim ormanlardan serbestçe yararlanma uygulama ve alışkanlığının en yaygın olduğu dönemde ormanlardan ağaç dışında taş, toprak ve yaprak gibi ürünlerin dahi çıkarılması yasaklandığından ormanı sahip olduğu tüm değerlerle birlikte bir bütün olarak ele alma bilincinin yerleşmeye başladığını söylemek mümkündür¹⁰⁵.

Osmanlı ormancılığı için milat kabul edilen Nizamname ile önemli değişikliklere imza atılmış olsa da dönemin şartları, halkın önceki uygulamalardan kalma alışkanlıkları ve Devlet'in otorite eksikliği gibi sebeplerle uygulanamadığı ifade edilmektedir¹⁰⁶.

Nizamname 1937 tarihli, 3116 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır¹⁰⁷. Bu arada geçen süreçte ise ormanların iltizam sistemiyle satıldığı ve bu suretle ağır tahriplere maruz kaldığı ifade edilmektedir¹⁰⁸.

¹⁰³ Orman Nizamnamesi m. 13.-16.

¹⁰⁴ Nizamname ile Devlet ormanlarından izinsiz ağaç kesmek, ağaç kabuklarını soymak, izinsiz hayvan otlatmak, izin verilen yerler dışında kömür yapmak gibi bugün de Orman Kanunu kapsamında cezalandırılan fiiller müeyyide altına alınmıştır. Bkz.: Orman Nizamnamesi m. 33, 34, 43, 46; Nizamname ile düzenleme altına alınmayan ormana zarar verici nitelikteki bazı fiillerin daha sonra çıkarılan düzenlemelerle yasaklanıp cezalandırıldığına ilişkin bkz. Ayanoglu, Güneş, **a.g.e.**, s. 29.

¹⁰⁵ Koç, **a.g.m.**, s. 244.

¹⁰⁶ Cin, **a.g.m.**, s. 315-316; Diker, **a.g.e.**, s. 22, 23, 35; Nizamname'nin ihtiva ettiği hükümlerin oldukça eksik olması ve özellikle ormanlardan fenni işletme usullerine göre faydalanılabilmesi için gerekli düzenlemeleri içermemesi dolayısıyla istenilen neticeleri gerçekleştiremediğine ilişkin bkz. Koç, **a.g.m.**, s. 267, 268; Nizamname'nin, "*teşkilat yetersizliği, eleman eksikliği ile devletin halk üzerindeki otorite noksanlığı*" nedeniyle uygulanamadığına ilişkin bkz. Gülen, Özdoğan, **a.g.e.**, s. 6.

¹⁰⁷ Koç, **a.g.m.**, s. 271.

¹⁰⁸ Diker, **a.g.e.**, s. 35, 36; Cin, **a.g.m.**, s. 316, 376.

C. Cumhuriyetten Sonraki Dönem

1. 3116 Sayılı Orman Kanunu

Cumhuriyet'in ilanından sonra da Orman Nizamnamesi uzun yıllar yürürlükte kalmıştır. Bu dönemde ormanlık alanların giderek küçüldüğü ve ormanların tahrip edilmeye devam ettiği bilinmekle birlikte yaşanan savaşlarla ülkenin, özellikle de ekonomik sıkıntılar içerisindeki halkın içinde bulunduğu sıkıntılı durum sebebiyle ormanlar yalnızca gelir kaynağı olarak görülmeye devam etmiş ve bu anlayış ormanların korunabilmesi için gerekli kanuni düzenlemelerin yapılıp uygulanabilmesine engel olmuştur¹⁰⁹. 3116 sayılı Kanun öncesinde çıkarılan Baltalık Kanunu buna örnektir. Kurtuluş Savaşı'nın yaşandığı yıllara denk gelen bir zamanda TBMM hükümetince çıkarılan bu Kanun'la köylülerin ormandan daha fazla faydalanabilmesinin önü açılarak halkın savaşa katılımını sağlamanın amaçlandığı ifade edilmektedir¹¹⁰. Bu dönemde yine yabancı memleketlerden ormancılık uzmanları getirtilerek ormanlara ilişkin düzenlemelerin yapılabilmesi için gerekli çalışmalar yürütülmeye çalışılmıştır¹¹¹.

3116 sayılı Kanun'un nasıl bir dönemden sonra ve hangi ihtiyaçlar doğrultusunda kaleme alındığını anlamak bakımından TBMM'ye sunulan Orman Kanunu Layihası önem arz etmektedir¹¹². Bu layihada Kanun'un temel amaçları dört başlık altında toplanmıştır. Buna göre; ormanları koruma altına almak ve mevcut orman varlığını genişletmek, ormanları müteahhitlerin elinden alarak devletçe

¹⁰⁹ Diker, **a.g.e.**, s. 31; Gülen, Özdoğan, **a.g.e.**, s. 6, 8.

¹¹⁰ Cin, **a.g.m.**, s. 351; Sedat Ayanoglu, "3116 Sayılı Orman Kanunu ve Sonrası", **Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızda 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu**, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları, 1987, s. 23; Daha sonra çıkarılan 504 sayılı Türkiye'de Mevcut Bilimum Ormanların Fenni Usulü İdare ve İşletilmeleri Hakkında Kanun'un orman varlığını koruma altına alıp faydalanılmasını da bir düzene sokmanın devletin görevlerinden biri olduğu düşünce tarzını benimsediği için Türkiye ormancılığında çok önemli bir yere sahip olduğuna fakat yüzyıllardır süregelen alışkanlıklar dolayısıyla tam uygulanma olanağı bulamadığına ilişkin bkz. Diker, **a.g.e.**, s. 29; Hayri Bayraktaroğlu (Nuray), "Türk Anayasa Rejimi İçerisinde Ormancılıkla İlgili Hükümler ve Bunların Değerlendirilmesi Şartları", **İÜOFD**, Seri: B, C: XVIII, S: 2, 1968, s. 13, 14.

¹¹¹ Bu amaçla Türkiye'ye gelen Prof. Bernhard'ın Türkiye ormanlarına ilişkin yaptığı ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Bernhard, **a.g.e.**

¹¹² 3116 sayılı Kanun'un, ülkemizde ormancılık alanında çalışmalar yürüten Prof. Bernhard tarafından hazırlanan fakat yasalaşmayan "orman yasa tasarısını" temel aldığına ilişkin bkz. Birben, "Türkiye'de 1937 Yılından Sonra Ormancılık Mevzuatında Yaşanan Gelişmeler ve Toplumsal Yaşamla Etkileşimler", s. 3.

işletilmesini sağlamak, orman ürünlerinin verimini artırarak halkın odun ve kereste ihtiyacını kendi ormanlarımızdan sağlamak ve ihtiyaç fazlasını ihraç edebilecek duruma gelmek temel amaçlar olarak gösterilmektedir¹¹³.

Bu çalışma bakımından Kanun'un en önemli özelliği ise orman tarifi yapmış olmasıdır¹¹⁴. Bu bakımdan uygulamada esas alınacak ormanlık alanlar belirlenmiş olmakta ve Kanun, belirttiği bu alanlar bakımından güvence oluşturmaktadır. Bir diğer önemli husus da Kanun'un dördüncü maddesiyle Devlet'ten başkasına ait olan ormanların da Devlet denetimine tabi tutulmuş olmasıdır. Bu madde ormanlardan serbest yararlanma döneminden Devlet ormancılığına geçildiğinin önemli bir göstergesi sayılabilecek niteliktedir¹¹⁵.

Öte yandan ormanların korunması için önceki düzenlemelere kıyasla daha ayrıntılı ve teknik düzenlemeler getirilmiştir¹¹⁶. Örneğin Kanun'un Devlet ormanlarına ilişkin kısmının "Ormanların Korunması" başlıklı beşinci faslında ormanlarda maden veya taş ocağı işletmek belli kurumların izinlerine tabi tutulmuş ve alınacak kararda işletilecek olan maden veya taş ocağının ormana vereceği zararın göz önünde bulundurulacağı hüküm altına alınmıştır¹¹⁷. Ormanlardaki otlaklardan hayvan

¹¹³ 3116 sayılı Kanun'un 25.10.1935 tarih, 70 sıra sayılı, gerekçesi ve TBMM zabıt cerideleri metninin tamamı için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d05/c015/tbmm05015029ss0070.pdf>, E.T. 24.06.2020; Bu Kanun hükümlerine bağlanan ormancılık rejiminin, ormanın yalnızca kar getiren bir servet olarak görüldüğü anlayışına değil ormanların sağladığı kamusal menfaatlerin devamlılığını sağlamak için korunması, bakımı ve imarı gereken bir servet olarak görüldüğü anlayışına dayandığına ilişkin bkz. Bayraktaroğlu (Nuray), **a.g.m.**, s. 16.

¹¹⁴ Bu tarifi 6831 sayılı Kanun yürürlüğe girene dek 4785 ve 5653 sayılı Kanunlarla değişikliğe uğratıldığı ve bu değişikliğin daima mevcut orman alanlarının sınırlandırılması yönünde olduğuna ilişkin bkz. Gülen, Özdönmez, **a.g.e.**, s. 9. Bu durumun 6831 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra da devam ettiğini söylemek mümkündür.

¹¹⁵ Nitekim bu Kanun'un geçici maddeleriyle belli ormanlık alanların istimlakı için iki sene, işletilmeleri gerçek veya tüzel kişilere verilmiş ormanların işletme sözleşmelerinin feshedilmesi için ise 10 senelik süre öngörülerek devlet orman işletmeciliğine geçiş de sistematik şekilde hüküm altına alınmıştır fakat öngörülen istimlakler bu süre içerisinde gerçekleştirilememiştir. Bkz. Ayanoğlu, **a.g.e.**, s. 25.

¹¹⁶ Bu Kanun'la kurulan orman koruma sisteminin özel bir organ olan Devlet Orman İşletmesini ortaya çıkardığına ilişkin bkz. Diker, **a.g.e.**, s. 45; Cin, **a.g.m.**, s. 365, 366; 3116 sayılı Orman Kanunu'yla aynı yıl çıkarılan "Orman Koruma Teşkilat Kanunu" ile ormanları korumak için "Orman Genel Komutanlığı" kurulduğu ve bu örgütün ormanları korumada beklenen performansı sağlayamadığı gerekçesiyle 1945 yılında bir Kanun'la kaldırılarak bu görevin Devlet Orman İşletmelerine verildiğine ilişkin bkz. Gülen, Özdönmez, **a.g.e.**, s. 8-9.

¹¹⁷ Kanun'un 23. ve 30. maddeleri arası devlet ormanlarına, 51. ve 55. maddeleri arası umuma mahsus ormanlara ve 65. ve 66. maddeleri arası ise hususi ormanların korunmasına ve idaresine ayrılmıştır. 88. ve 94. maddeler arasında ise orman yangınlarının söndürülmesine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler mevcuttur.

otlatılmasına, ormanların ağaçlandırılmasına, temizlenmesine, orman yangınlarının söndürülmesine ve özellikle muhafaza ormanlarına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler içeren Kanun izinsiz ağaç kesmek, yaş ağaçları yaralamak gibi ormanlara zarar verici nitelikteki eylemleri de cezai müeyyidelere bağlamıştır.

2. 6831 Sayılı Orman Kanunu

8 Eylül 1956 yılında yürürlüğe girdiği günden günümüze gelinceye kadar aradan geçen onlarca yılda oldukça fazla değişikliğe uğrayan bu Kanun, ormanları çeşitli kriterlere göre tasnif etmiş ve mülkiyet ve idare bakımından; Devlet'e ait ormanlar, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlar ve hususi ormanlar olarak üçe ayırdığı ormanların her birine özel düzenlemeler getirmiştir. Devlet ormanlarının kadastrosundan muhafazasına, bu ormanlardaki otlakların kullanımından odun üretimine kadar ayrıntılı hükümler ihtiva eden Kanun, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlarla hususi ormanların da kadastrosuna ve bu ormanların işletilmesine ilişkin düzenlemeler içermektedir. Yine 3116 sayılı Kanun'da olduğu gibi bu Kanun'da da tüm ormanların Devlet'in kontrol ve gözetimi altında olduğu hüküm altına alınmıştır.

Kanun'un tüm ormanları ilgilendiren müşterek hükümler kısmında ağaçlandırma ve imar işleri ve orman yangınlarının söndürülmesi gibi sahibi fark etmeksizin ülkedeki tüm ormanların korunması ve orman varlığının artırılmasına yönelik hükümler mevcuttur. Bu kanunla yasaklanan fiillerin takibi ve bu fiillerle bağlantılı olarak öngörülen cezai hükümler ise Kanun'un son kısmında düzenleme altına alınmıştır.

Halen yürürlükte olan 6831 sayılı Kanun bu çalışmanın temel çerçevesini oluşturmaktadır. Çalışma boyunca ormanların korunması bakımından bu Kanun'un getirdiği düzenlemeler ayrıntılı bir şekilde ele alınacağından bu başlık altında daha fazla irdelenmesi lüzumu görülmemiştir.

IV. ORMANLARIN KORUNMASINA YÖNELİK ANAYASAL DÜZENLEMELER

A. Genel Olarak

Türkiye Cumhuriyeti'nde ormanlar, uzun yıllardır anayasal düzenlemelere konu olmuştur. Bu durum esasında orman bütünlüğünün devamının sağlanabilmesi ve geliştirilebilmesi için geçmiş tecrübelerin böyle üst düzey bir korumanın gerekliliğini gösterdiğine işaret etmektedir. Zira odak noktası temel hak ve hürriyetleri güvence altına almak olan Anayasa'da ormanların koruma altına alınmış olması birçok noktadan dikkate değer olmakla birlikte bu ihtiyacı doğuran sebepler olduğunu düşünmek de kaçınılmazdır¹¹⁸.

Daha önce de ifade edildiği üzere topluma sağladığı onlarca fayda göz önünde bulundurulduğunda ormanlar bir devletin en önemli servetlerinden birisini teşkil etmektedir. Buna rağmen toplumlarda bu bilinç ve orman sevgisi yeterince özümsemediğinde, başka türlü menfaatler söz konusu olduğunda ormanlar geri planda kalabilmekte ve bu şekilde çeşitli tahriplere konu olabilmektedir. Bunun çözümünü yalnızca hukuki düzenlemelerde aramak yanlış olmakla birlikte anayasal güvencenin ormanlara birçok konuda koruma sağladığı bir gerçektir. Nitekim ilgili anayasal hükümlerin çıkış noktası da ormanların ve bağlantılı olarak ülkenin toprak ve iklim rejiminin gelecekteki durumuna dair duyulan haklı endişeler olduğundan bu düzenlemeler temelde korumacı bir yaklaşımla kaleme alınmıştır. Aşağıda ilgili düzenlemeler ve yapılan değişiklikler her bir Anayasa için ayrı başlıklar altında incelenecektir.

B. 1961 Anayasası Dönemi

Ormanları da konu edinen düzenlemeler içeren ilk anayasamız 1961 Anayasası'dır¹¹⁹. Bu Anayasa'nın 37., 38. ve 131. maddelerinde ormanlara ilişkin ayrıntılı düzenlemeler mevcuttur. Ormanların korunması noktasında başlıca

¹¹⁸ Ormanların Anayasaya girişinin temel sebepleri ve bu sürece ilişkin ayrıntılı okuma için bkz. Selahattin İnal, **Türkiye'de Anayasa-Ormancılık İlişkileri**, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1971.

¹¹⁹ Esasında 1924 Anayasası'nda da ormanlara ilişkin hükümler olmakla birlikte bunlar yalnızca çiftçiyi toprak sahibi yapma ya da ormanları devletleştirmek için kamulaştırılacak alanların bedellerinin ödenmesine ilişkin hükümlerdir, bu hükümlerin ormancılıkta Devlet idare ve işletmeciliği esasının Anayasa'da benimsendiği manası taşıması bakımından önem arz ettiğine ilişkin bkz. Bayraktaroğlu (Nuray), **a.g.m.**, s. 15.

düzenlemeler 131. maddede ele alınmış olmakla birlikte temelde toprak dağıtımına ilişkin hükümler içerse de 37. ve 38. maddeler de ormanların korunmasına hizmet etmektedir. Bunlardan 37. maddenin 2. fıkrasında “*Toprak dağıtım, ormanların küçülmesi veya diğer toprak servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz.*” hükmü yer almaktadır. 38. madde ise kamulaştırılan toprak bedellerinin ödenmesine ilişkindir.

Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi başlıklı 131. maddede ise ormanlara kapsamlı güvenceler sağlanmıştır. Bu maddeye göre;

“Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz. Bu ormanlar, zaman aşımıyla mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.

Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından, gerekirse başka yere yerleştirilmesi kanunla düzenlenir.

Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.

Orman suçları için genel af çıkarılmaz; ormanların tahribine yol açacak hiçbir siyasi propaganda yapılamaz.”¹²⁰

Tek madde içerisinde oldukça kapsamlı bir konu aralığında ormanların bütünlüğünü ve geleceğini koruma altına alan bu düzenlemeyle devlet orman işletmeciliği anayasal bir çerçeveye oturtulmuş, ormanlar bakımından yıkıcı sonuçlar doğuran, orman alanlarını işgal etme amacıyla ve insan eliyle gerçekleştirilen orman yangınlarıyla tahrip gören alanlar özel bir korumaya dahil edilmiştir. Ayrıca orman köylüsünün ormanlara zarar vermesinin önünü almak adına belki de en işlevsel çarelerden biri olarak bu alanlarda yaşayanların kalkındırılması esası benimsenmiş ve çok ağır bir hüküm gibi gözükse de orman suçları genel af kapsamı dışına çıkarılarak bu suçlar bakımından ciddi anlamda caydırıcı bir unsur oluşturulmuştur. Tek başına orman suçları konusunda genel af çıkarılamayacağı hükmü dahi ülkede işlenen orman suçlarının ne denli ciddi boyutlara ulaştığına bir işaret oluşturmaktadır¹²¹. Nitekim

¹²⁰ Maddenin hazırlanma süreci ve taslak olan ilk haline ilişkin bkz. İnal, **a.g.e.**, s. 5-24.

¹²¹ Anayasa’da bu düzenleme yapılmadan önce, Cumhuriyet’in ilanından itibaren son üçü münhasıran orman suçlarına ilişkin olmak üzere orman suçlarını da içeren yedi af kanunu çıkarıldığına ve bu af

başka hiçbir suç için Anayasa’da böyle ağır bir hüküm konulmuş değildir. Tüm bu düzenlemelerin ormanlara zarar verici nitelikteki temel etkenleri bertaraf etme amacıyla ciddi bir koruma sağladığı görülmektedir. Nitekim bu düzenlemelerden sonra orman suçlarında da ciddi bir azalma olduğu kaydedilmiştir¹²².

Ormanlar topluma, yerine alternatifler üretilmeyecek çok çeşitli alanlarda hizmet ediyor olmasına rağmen, diğer menfaatler söz konusu olduğunda çok çabuk gözden çıkarılabilen ve genellikle kolay çözümler sunması bakımından da öncelikle el atılan alanlardır. Nitekim bu kapsamda çok da uzun olmayan bir süre sonra anayasal korumaya rağmen ormanlara el atma kaygısıyla yeniden birçok değişikliğe gidildiği görülmektedir. Değişikliğe gitme noktasında toplumsal yaşamda bir ihtiyaç doğduğunu kabul etmek gerekirken birlikte orman alanlarının daraltılmasının ülke topraklarının geleceği bakımından çok ciddi riskleri içerisinde barındırdığı göz önünde bulundurulduğunda bu ihtiyaçların yapılan tahribata gerekçe olamayacağı görülecektir. Nitekim çoğunlukla ülkenin kalkındırılması gibi ekonomik sebeplerin bu tahriplere esas alındığı düşünüldüğünde bunun kısa vadede kolay erişilebilen bir çözüm olduğu açıktır fakat uzun vadede faydadan çok zararının görüleceği de geçmiş tecrübelerle sabittir. Öte yandan toplumdaki bu değişiklik beklentisinin temel sebeplerinden birisi de orman köylülerinin ekonomik sıkıntılar içerisinde bulunmasıdır. Aynı Anayasa’nın ilgili 131. maddesinde orman köylülerinin kalkındırılmasının Devlet’e bir yükümlülük olarak yüklendiği göz önünde bulundurulduğunda bu yükümlülüğü yerine getirmek yerine köylülerin ormanları tahrip ederek kalkınmasını temin etmeye çalışmak ilgili hükmün bütünlüğüyle çelişmektedir.

Nihayet ormanlık alanları tarım veya yerleşim gibi başka türlü kullanımlara tahsis etmek amacıyla ilk değişiklik çalışmaları o dönemde yürürlükte bulunan 6831 sayılı Orman Kanunu’nda gerçekleştirilmiş fakat bu değişiklik Anayasa’ya aykırı

kanunlarıyla orman suçlarında artış meydana geldiğine ilişkin ayrıntılı bilgi ve grafikler için bkz. Metin Özdoğan, “Orman Suçları ile İlgili Af Kanunları ve Sonuçları”, **İÜOFD**, Seri: B, C: XXIII, S: 2, 1973, s. 54-58.

¹²² İnal, **a.e.**, s. 26; Özdoğan, **a.e.**, s. 56, 59; Bayraktaroğlu (Nuray), **a.g.m.**, s. 29.

olduğundan Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir¹²³. Daha sonra da farklı tarihlerde aynı amaçla değişiklik çalışmalarının yapıldığı fakat çeşitli çevrelerce gösterilen reaksiyon sebebiyle kanunlaşamadığı ifade edilmektedir¹²⁴.

Daha sonra, 1970 tarihinde amaçlanan değişiklikler doğrudan Anayasa değişikliğiyle gerçekleştirilmiş, 1255 sayılı Kanun'la getirilen yeni düzenlemeyle orman alanlarının daraltılmasına yasal olarak dayanak sağlayan yeni bir hüküm tahsis edilmiştir¹²⁵. Maddenin ilk altı cümlesi aynı kalmakla birlikte devamı aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir¹²⁶. Bu yeni düzenlemelere göre;

“Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından, ormanın gözetilmesinde ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliği yapmasını sağlayıcı tedbirler ve gereken hallerde başka yere yerleştirme kanunla düzenlenir.

Anayasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir daraltma yapılamaz. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.

Ormanların tahrip edilmesine yol açan hiçbir siyasî propaganda yapılamaz.”

Bu değişikliğin en önemli noktası, çeşitli şekillerde işgal edilerek orman niteliği kaybettirilen orman alanlarının orman sınırları dışına çıkarılmış olmasıdır. Bu

¹²³ İnal, a.e., s. 28-29; Geçici ek 6. madde olarak 24 Temmuz 1965'te yürürlüğe giren değişiklik şu şekildeydi, “15/10/1961 tarihinde önce fülen , ilmen v e tamamen orman olmaktan çıkmış, orman bütünlüğünü bozmayan ve bozmayacak olan iklim, su ve toprak rejimine zarar vermiyeceği anlaşılan ve toprak sınıfı ve kullanma kabiliyeti bakımından daha verimli kültür arazisine kalbi uygun bulunan yerlerle (Orman içi mer'a, yaylak v e çayırklar hariç) şehir, kasaba ve köy iskân topluluğu içinde kalan yerler (Dağınık evler ve her çeşit yapı ve tesisler hariç olmak üzere) Tarım Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle orman rejimi dışına çıkarılabilir.”; Maddenin Anayasa'ya aykırılığının incelendiği ve neticede Anayasa aykırı bulunarak iptal edildiği karar için bkz. Anayasa Mahkemesi, E. 1965/44, K. 1966/14, K.T. 10.03.1966.

¹²⁴ İnal, a.e., s. 29-38.

¹²⁵ Bu tür bir değişikliğin yapılması konusunda oy toplama kaygısıyla Meclisteki tüm partilerin hem fikir davrandığına ilişkin bkz. İnal, a.e., s. 46-49; Bu değişikliklerin halk üzerinde orman işgallerini özendirici bir etki yaptığına ve orman suçu işleyenleri ödüllendirmek anlamına geldiğine ilişkin bkz. Hülya Deniz Yıldırım, Sedat Ayanoglu, “6292 Sayılı Yasa Hakkında Düşünceler”, İÜOFD, C: LXIV, S: 1, 2014, s. 2.

¹²⁶ Bu değişikliğin çeşitli konu aralığında ayrıntılı bir şekilde incelenerek yapılan eleştirisi için bkz, İnal, a.e., s. 59-88; Böyle bir değişiklik yaparak toptan belli bir alanı orman sınırları dışına çıkarmak yerine öncesinde, orman tanımı esas alınarak orman niteliğini kaybeden yerlerin orman sınırları dışına çıkarılmasının yeterli olacağına ilişkin bkz. H. Avni Usluoğlu “Ormanı Yasal Tanımında Aramak Ormana Yararlı Olmadı”, Cumhuriyet Dönemi Ormancılığında 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, 1987, s. 19, 20.

düzenlemenin aynı zamanda orman tahriplerine örtülü bir af niteliğinde olduğunu da ifade etmek gerekir. Nitekim ciddi orman kayıplarının yaşandığı ülkemizde var olan ormanların korunup geliştirilmesi gerekirken bu alanların, ağaçların kesilmesi suretiyle tarım, hayvancılık veya yerleşime tahsis edilmesi ciddi bir orman tahribi anlamına gelmekle birlikte buna sebep olanların cezalandırılması ve bu alanların yeniden orman haline getirilmesi gerekirken getirilen değişiklikle fiili olarak orman niteliği kaybettirilen bu alanlar hukuken de orman sınırları dışına çıkarılmıştır¹²⁷. Değişikliğin diğer bir önemli noktası da orman suçları bakımından getirilen af yasağının kaldırılmasıdır¹²⁸.

C. 1982 Anayasası Dönemi

1982 yılında kabul edilen ve bugün hala yürürlükte olan Anayasa’da da ormanlara ilişkin benzer hükümler bulmak mümkündür. 1961 Anayasası’nın 37. ve 38. maddelerinde geçen düzenlemelerin benzerleri 1982 Anayasası’nın 44. ve 46. maddelerinde yer almaktadır.

1982 Anayasası’nın “*ormanların korunması ve geliştirilmesi*” ve “*orman köylüsünün korunması*” başlıklı 169. ve 170. maddelerinde ise bir önceki Anayasa’nın 131. maddesinde yapılanlardan daha kapsamlı düzenlemeler mevcuttur. Fakat 1961 Anayasası’yla fiili orman tahriplerini hukuki olarak tanıyan ve örtülü af niteliğinde olan ormanların daraltılmasına ilişkin hüküm 1982 Anayasa’sında da benzer ifadelerle tekrarlanmış ve aradan geçen 21 yıllık süreçte gerçekleştirilen tahripler sonucu orman niteliği kaybettirilmiş alanlar da hukuken orman sınırları dışına çıkarılmıştır¹²⁹.

¹²⁷ Anayasa’da yapılan bu değişikliğe bağlı olarak 6831 sayılı Kanun’da da değişiklik yapan 1744 sayılı Kanun’la 2006 yılına kadar 520.470 hektar alanın orman sınırları dışına çıkarıldığına ilişkin bkz. Birben, **a.g.m.**, s. 8.

¹²⁸ Orman suçları bakımından genel af yasağının kaldırılacağına ilişkin teklifin Millet Meclisi Başkanlığına sunulmasının ertesi günü sadece Sakarya’da 39 yerde orman yangını çıktığına ilişkin bkz. 28/11/1969 tarihli Milliyet Gazetesi’nden aktaran İnal, **a.e.**, s. 45; Bu değişiklikten sonra 1972 yılında orman suçlarına ilişkin Mecliste kabul edilen Af Kanunu’nun Anayasa’da benimsenen ormanların korunması ve geliştirilmesi ilkesine aykırı olması nedeniyle Cumhurbaşkanlığınca veto edildiğine ilişkin bkz. Özdoğan, **a.g.e.**, s. 53.

¹²⁹ O dönemlerde yoğun bir şekilde yaşanan kentlere göç hareketleriyle kentsel alanlarda yerleşim yeri problemlerinin ortaya çıkmasının yerleşim amaçlı yapılan orman tahriplerine önemli bir gerekçe oluşturduğunu da akılda tutmak gerekir. Bu bakımdan işgal edilmiş bu yerlerin orman sınırları dışına çıkarılması esasında çarpık kentleşmenin de bir sonucunu oluşturmaktadır. Öte yandan yanlış değerlendirme yapılarak orman olmayan ve orman sayılmayan yerlerin orman kadastrosu

1982 Anayasası'nın “*ormanların korunması ve geliştirilmesi*” başlıklı 169. maddesi bir önceki Anayasa'nın ilgili düzenlemelerinden farklı olarak Devlet ormanlarının mülkiyet, yönetim ve işletilmelerinin özel kişilere devredilemeyeceği ifadesi yerine bu ormanların mülkiyetinin devredilemeyeceği ve Kanun'a göre Devletçe yönetilip işletileceği ifadesi geçmektedir. Maddenin devamında ise ormanların kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamayacağı hüküm altına alınmıştır. Nitekim Orman Kanunu'nda gösterilen çeşitli irtifak ve izinlerle Devlet ormanlarında özel kişilerce çeşitli tesisler kurulması ve işletilmesi mümkündür. Bu bakımdan Devlet ormanlarının işletilmesinin hiçbir surette devredilemeyeceğini söylemek mümkün olmamakla birlikte burada “kamu yararı” bir ölçüt olarak kabul edilmiştir¹³⁰.

Bir diğer değişiklik ise af düzenlemelerine ilişkindir. Bu değişiklikle tüm orman suçlarının genel af kapsamında olması esası terkedilmiş, münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamayacağı hükmü ve sadece ormanı yakmak, yok etmek ve daraltmak amacıyla işlenen suçların genel af kapsamı dışında olduğu hükmü getirilmiştir. Bu bakımdan yukarıda sayılan amaçlarla işlenen suçlar dışındaki orman suçlarının başka suçlarla birlikte olmak kaydıyla genel ve özel affa konu olması mümkündür.

Önceki Anayasa'da ormanların daraltılmasına ilişkin olan hüküm ise daraltmanın kapsamı genişletilerek ormanlar aleyhine olacak şekilde değiştirilmiştir. Bu yeni düzenlemeye göre önceki Anayasa'da sayılan yerlerin yanı sıra “*orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler*” de orman sınırları dışına çıkarılabilecek, bu yerler bakımından diğer yerler için aranan

çalışmalarında orman sınırlarına dahil edilmesinin de orman sınırları dışına çıkarma uygulamasının bir nedeni olduğuna ilişkin bkz. Turan Ateş, **Ormanları Hukuksal Durumu ve 2B**, 3. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s. 128, 129.

¹³⁰ Bu yeni Anayasa değişikliğine bağlı olarak getirilen kanunlardan biri olan 2896 sayılı Kanun'la 6831 sayılı Kanun'a işlenen kamu yararı kriteriyle yaklaşık 30.000 kişi ve kuruluşa toplamda 1 milyon hektara yakın orman alanının tahsis edildiğine ilişkin bkz. Birben, **a.g.e.**, s. 8, 9; **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ormanlık Özel İhtisas Komisyon Raporu**, Ankara, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, DTP: 2531, ÖİK 547, 2001, s. (Çevrimiçi) https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_Ormancilik.pdf, E.T. 20.05.2021.

31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olma şartı aranmayacaktır.

Bu Anayasa'nın getirdiği bir diğer değişiklik ise *orman köylüsünün korunması* başlıklı 170. maddedir. Önceki Anayasa'nın 131. maddesindeki orman köylüsünün kalkındırılması ve ormanın korunması bakımından Devlet'le bu kişilerin iş birliği yapmasına ilişkin hüküm 170. maddede de mevcuttur. Öte yandan 170. maddede anayasal düzenlemeye göre orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin tespiti, değerlendirilmesi ve orman sınırları dışına çıkarılması ile orman köylülerinin bu yerlere yerleştirilmesi için gerekli çalışmaların Devletçe yapılması ve bu kişilerin yararlanmasına tahsis edilmesinin Kanun'la düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Aynı maddede bu yerlere yerleştirilen halkın kalkındırılması için de çeşitli pozitif yükümlülükler getirilmiştir. Buna göre Devlet, *“bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirler almak”* yükümlülüğü altındadır. Bu maddede son olarak yukarıda anıldığı şekilde orman sınırları dışına çıkarılan yerlere yerleştirilen halka ait arazilerin derhal Devlet ormanı olarak ağaçlandırılacağı hükme alınmıştır.

Temelde, bu düzenlemeler kapsamında ormanların anayasal güvencelerle donatıldığını ifade etmek gerekir. Anayasa'daki bu düzenlemeler aynı zamanda ülkemizde benimsenen Devlet orman işletmeciliği sistemini de yansıtmaktadır.

Bu düzenlemelerden; yanan orman alanlarında yeniden orman yetiştirilmesi zorunluluğu, ormanlara zarar verebilecek faaliyet ve eylemlere müsaade edilememesi, orman suçları bakımından çeşitli şartlar altında genel ve özel af kapsamına alınma engeli ve ormanların kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaması 6831 sayılı Orman Kanunu'nda düzenlenen orman suçları ile yakın bağlantı içerisinde.

Yanan orman alanlarında yeniden orman yetiştirme zorunluluğunun Anayasa ile güvence alınmış olmasıyla, ormanlardaki ağaç örtüsünü kaldırarak bu alanları tarım, hayvancılık yahut yerleşim gibi farklı şekil ve amaçlarla kullanma maksadıyla gerçekleştirilen kasten yangın çıkarma girişimlerinin önü alınmaya çalışılmıştır. Bu düzenleme kapsamında hem kasten veya taksirle orman yakma suçlarının konusunu oluşturan hem de insan müdahalesi dışında çevresel faktörlerin etkisiyle çıkan

yangınlardan etkilenen ormanlar yeniden ağaçlandırılarak orman haline getirilecektir. Buraların orman niteliğini kaybettiğinden bahisle orman sınırları dışına çıkarılması yahut özel mülkiyete konu olması mümkün değildir. Orman Kanunu'nun 23. maddesine göre bu alanların muhafaza ormanı olarak ayrılmalrı da mümkündür.

Ormanların kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaması da orman bütünlüğünün korunması bakımından büyük önem arz etmekle birlikte kamu yararının söz konusu olduğı durumlarda verilecek izinlere ilişkin düzenlemeler Orman Kanunu'nda mevcuttur. Burada önemle üzerinde durulması gerekir ki ormanlarda irtifak hakkı kurulması noktasında muğlak bir ifade olan kamu yararı tek başına yeterli bir ölçüt değildir. Nitekim kurulan irtifaklarla ormanlarda ciddi tahribatların yapılması mümkündür. Örneğın ormanlarda maden işletme tesislerinin yapılması çoğunlukla bu alanlardaki ağaç örtüsünün kısmen veya tamamen kaldırılmasına bağılıdır. Buralarda irtifak kurulmasında kamu yararını tek başına ölçüt olarak kabul etmek orman bütünlüğünün kamuya sağladığı yararları göz ardı etmek anlamına gelecektir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda verilen irtifaklar sonucunda ormanların zarar görmesiyle elde edilecek menfaatin ormanın yalnızca var olmasıyla sağladığı menfaate nispet edilerek değerlendirilmesi gerekmektedir¹³¹. Buna göre orman tahribatına sebep olabilecek irtifakların verilebilmesi yalnızca, bundan elde edilecek menfaatin orman varlığının sağladığı menfaatten üstün olmasına bağılıdır. Bu da ormanlarda tahribata sebep olabilecek irtifakların kurulmasını oldukça zorlaştıracak bir ölçüttür nitekim yetiştirilmesi yüzlerce yıl alan ormanlar, yalnızca toplumu oluşturan kişilere değil o toplumun geleceğine de hizmet etmektedir.

D. Orman Sınırlarının Daraltılması Meselesi

Yukarıda açıklanan anayasal düzenlemeler temelde orman bütünlüğünü ve geleceğini korumayı amaçladığından orman sınırlarının daraltılamaması da bu korumanın en temel faktörlerinden birisini oluşturmaktadır. Öte yandan yukarıdaki başlıklar altında da açıklandığı üzere kimi anayasal değişiklikler ve bilhassa 6831

¹³¹ Bu gibi durumlarda iki kamu yararının karşılaştırılarak birinin “üstün kamu yararı” olarak kabul edilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Gökçe Gençay, “Ormancılıkta Kamu Yararı” **İÜOFD**, C: LX, S: 1, s. 40.

sayılı Orman Kanunu'nda çeşitli kanunlarla yapılan değişikliklerle orman sınırlarının belli hallerde daraltılmasına cevaz verilmiştir¹³². Bu durum esasında temel olarak Orman Kanunu'nda düzenlenmiş olmakla birlikte anayasal düzenlemelerle de sıkı bir bağlantı içerisinde bulunduğu buradan incelenmesi lüzumu görülmüştür.

Anayasal hükümlerle, orman sınırlarının müdahale edilerek daraltılabildiği yukarıda ilgili düzenlemeler kapsamında incelenmişti. Bu bakımdan Anayasa'nın 169. maddesiyle orman sınırlarının daraltılması konusunda genel çerçevenin çizilmiş ve sayılan durumlar dışında orman sınırlarının daraltılmasının yasaklanmış olduğunun altını çizmek gerekir. Orman Kanunu'nun 1986 yılında 3302 sayılı Kanun'la değiştirilmiş 2. maddesinde de benzer düzenlemeler mevcuttur¹³³. Nitekim bu maddenin A bendinde Anayasa'da ifade edilen *“orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler”*in orman sınırları dışına çıkarılacağı ve bu yerlere öncelikle orman köylülerinin yerleştirileceği hüküm altına alınmıştır. Bu bentte ayrıca orman rejimi içinde bulunan funda ve makilik alanlardan tarım alanına dönüştürülmesinde yarar görülenlerinin de orman sınırları dışına çıkarılacağı ifade edilmektedir.

Maddenin B bendinde ise yine Anayasa'da geçen *“31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerler*

¹³² 1744, 2896 ve 3302 sayılı kanunlara dayanılarak 2012 yılı itibarıyla toplamda 410.000 hektarlık alanın orman sınırları dışına çıkarıldığına ilişkin bkz. Yıldırım, Ayanoglu, **a.g.m.**, s. 2; İlyas Arlı, “6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2/B Maddesine Göre Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Kamu Yararına Kullanımı”, **Maliye Dergisi**, S: 119, 1995, s. 38, 39; Yapılan yasal düzenlemelere dayanılarak İstanbul'un çeşitli bölgelerinde 2011 yılı itibarıyla orman sınırları dışına çıkarılan alanlara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Murat Köse, “İstanbul'da Orman Sınırları Dışına Çıkarma Uygulamalarının Ormancılık Politikası Yönünden İrdelenmesi” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 2013, s. 35-45.

¹³³ Maddenin ilk hali *“İklim, su ve toprak rejimine zarar vermiyen ve daha verimli kültür arazisi haline getirilmesi Ziraat Vekâletince uygun görülen ormanların, orman rejimi dışında bırakılmasına ve orman meşumuna dâhil olduğu halde orman rejimine tabi tutulmasında bir fayda görülmeyen sahipli yerlerin serbest bırakılmasına veya gayeye uygun hususi bir idare ve kesim tarzı tatbik edilmesine Ziraat Vekâletinin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince karar verilebilir.”* şeklinde hükümler içermekle birlikte bu madde 1961 Anayasası'nın değiştirilmeden önceki haliyle çelişkili hükümler ortaya koyduğundan Anayasa aykırı bir hal almış idi ve nitekim Anayasa Mahkemesi bu hükmü 10.03.1966 tarihinde 1965/44 esas ve 1966-4 sayılı kararıyla iptal etmiştir. Daha sonraki Anayasa değişiklikleriyle orman sınırlarının daraltılmasına cevaz verildiğinden bu maddenin de birden çok kez değiştirildiğini ifade etmek gerekir. Nitekim, aynı madde 3302 sayılı Kanun'dan önce de 1973 ve 1983 tarihlerinde 1744 ve 2896 sayılı kanunlarla değişikliğe uğramıştır. Ateş, **a.g.e.**, s. 126, 128; Yapılan her değişiklikle orman alanlarının daraldığı ve orman yangınlarının artış gösterdiğine ilişkin bkz. Arlı, **a.g.m.**, s. 32.

düzenlenmiştir”¹³⁴. Buna göre bu “yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları” da orman sınırları dışına çıkarılacaktır¹³⁵.

Yine aynı maddede yukarıda sayılan şartları taşısa dahi bazı orman alanlarının orman sınırları dışına çıkarma işlemine konu olamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu yerlerden “muhafaza ormanı, millî park alanları, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları, izin ve irtifak hakkı tesis edilen ormanlık alanlar ve 3 üncü madde ile orman rejimi içine alınan” alanlar bu özellikleri devam ettiği sürece orman sınırları dışına çıkarılamayacaktır¹³⁶. Aynı düzenlemeye göre yanan orman alanlarının ise hiçbir şekilde orman sınırları dışına çıkarılması mümkün değildir.¹³⁷

V. ORMANLARI KONU EDİLEN ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

A. Genel Olarak

Çevre konusunda uluslararası alanda gerçekleştirilen süreçlerin büyük bir çoğunluğu 1972 yılında düzenlenen Stockholm Konferansı’ndan sonra gerçekleştirilmiştir. Bu bakımdan bu Konferans çevre konusunun uluslararası alanda gündem olmaya başlaması bakımından önem arz etmektedir¹³⁸. Çok sayıda ülke

¹³⁴ Bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybetmiş olma kriterine ve 2/B uygulamalarına ilişkin ayrıntılı açıklama ve eleştiriler için bkz. Yücel Çağlar, “2B Olgusunun Tarihsel ve Nesnel Boyutları” **Orman Kadastro ve 2/B Sorunu Sempozyumu/ Bildiriler ve Panel 17-18 Eylül 2004**, Ed.: Cemil Candaş, Çizgi Basım Yayın, 2005, s. 35-49.

¹³⁵ Bu alana ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Nimet Velioglu, “Orman Sınırları Dışına Çıkarma İşleminin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi”, **İÜOFD**, Seri: B, C: LVIII, S: 2, 2008, s. 62-68.

¹³⁶ İlgili 3. maddeyle sahip oldukları çeşitli özellikler dolayısıyla kamu yararına hizmet eden veya tarihi, doğal ve turistik özellikleri dolayısıyla korunması gereken yerlerin Cumhurbaşkanı’nın kararıyla orman rejimine alınabileceği hüküm altına alınmıştır.

¹³⁷ Orman sınırları dışına çıkarma işlemlerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ünal, Başpınar, **a.g.e.**, 105-128.

¹³⁸ Stockholm Konferansı’ndan önce uluslararası çevre hukukunun bağımsız bir uluslararası hukuk dalı olduğundan bahsedilemeyeceğinden ve özellikle bu Konferans’tan sonra çevre konusunda çok sayıda uluslararası anlaşma imzalanmış olduğundan küresel çevrecilik anlayışının Stockholm’den öncesi ve sonrası diye ikiye ayrılabilceğine ilişkin bkz. Veit Koester, "From Stockholm to Brundtland" **Environmental Policy and Law**, Vol: XX No: 1-2, 1990, s. 14, 15, (Çevrimiçi) https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/envpola20&div=7&g_sent=1&casa_token=&c

liderinin bir araya gelmesiyle düzenlenen Konferans sonucunda bir bildiri ve İnsan ve Çevresi Harekat Planı adıyla çevre konusunda çeşitli öneriler içeren bir bildirge yayınlanmıştır¹³⁹. Konferans çıktıları çevre sorunları ile kalkınma ve insan hakları arasındaki yakın ilişkileri vurgulayan ve yasal olarak bağlayıcı olmayan bir dizi temel ilkeyi formüle etmektedir¹⁴⁰. Bildiride, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) ormanlar, orman yangınları ve orman yönetimi gibi çeşitli konularda bilgi transferini sağlaması ve kolaylaştırması, ormancılık projeleri ve araştırmalarını destekleme çalışmalarını güçlendirmesi, önemli orman genetik kaynaklarının bulunduğu alanlarının tanımlanması ve korunması gibi ormanlara ilişkin çeşitli tavsiyeler de bulunmaktadır.

Stockholm Konferansını önemli kılan özelliklerden bir diğeri de Birleşmiş Milletler bünyesinde çevreye ilişkin konularda liderlik yapması için Uluslararası Çevre Programı (UNEP)'nin kurulmuş olmasıdır.¹⁴¹

Bu tarihten sonra Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunca Brundtland Raporu olarak da bilinen Ortak Geleceğimiz isimli rapor hazırlanmış ve bu rapor 1987 yılında Birleşmiş Milletlere sunulmuştur¹⁴². Rapor temelde gelecek nesillere miras bırakılacağı unutulmaksızın mevcut nesillerin ihtiyaçlarının karşılanması anlamına gelen sürdürülebilir kalkınma kavramına odaklanmakta ve hükümetleri bu çevre koruma önlemlerini içeren tavsiyelere uymak konusunda çaba göstermeye davet etmektedir¹⁴³. Raporda ayrıca yoksulluğun bizatihi çevre kirliliğinde önemli bir faktör

[ollection=journals](#) E. T. 12.03.2021; Marc Pallemarts, "Stockholm'den Rio'ya Uluslararası Çevre Hukuku: Geleceğe Doğru Geri Adım mı?", Çev.: Bülent Duru, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C: LII, S: 1, 1997, s. 614, 615 (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3109/43040>, E.T. 11.03.2021.

¹³⁹ Konferans çıktılarına ve ilgili makalelere erişim için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>.

¹⁴⁰ Koester, **a.g.m.**, s. 14; Report of The United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm, 5-16 June 1972, (Çevrimiçi) <http://undocs.org/en/A/CONF.48/14/Rev.1>, E. T. 11.03.2021.

¹⁴¹ Programın kuruluşu ve çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Kayhan, "Birleşmiş Milletler Çevre Programı Üzerine bir İnceleme" **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C: XXXIII, S: 1, 2013, s. 61-90.

¹⁴² Report of the World Commission on Environment and Development, 4 August 1987 (Çevrimiçi) https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/42/427&Lang=E; Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future (Çevrimiçi) <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>.

¹⁴³ Koester, **a.g.m.**, s. 15-16; Bu Raporda geçen sürdürülebilir kalkınma kavramının, çevresel kaynakların kullanımında dikkatli ve iyi düşünülmesi gerektiği ve gelecek nesiller için de sürekli kullanılabilirliği sağlamak anlamına geldiğine ilişkin bkz. Cindy Chiasson, "Sustainable Development."

olduğu da vurgulanmıştır. Buna göre açlık ve yoksullukla karşı karşıya kalan insanların hayatta kalmak için sıklıkla çevreye zarar verdiklerine işaret edilmiş ve bu kapsamda ormanlarda yapılan ağaç kesimleri de bu duruma örnek gösterilen neticelerden birisi olmuştur¹⁴⁴. Ülkemizde de bu tehlikenin önüne geçmek adına ekonomik olarak dezavantajlı durumda olan orman köylülerine çeşitli imtiyazlar sağlanarak kontrolsüz kesimlerin önü alınmaya çalışılmış ve bu köyler halkının kalkındırılmasına yönelik düzenlemeler getirilmiştir.

1988 yılına gelindiğinde Strasburg'da ülkemizin de katılımıyla Avrupa'da ormanlardan sorumlu bakanların bir araya gelmesiyle bir konferans düzenlenmiş ve bu Konferans'ta da çeşitli kararlar alınmıştır¹⁴⁵. Pan Avrupa Süreci ya da Avrupa'da Ormanların Korunması Bakanlar Konferansı (MCPFE) olarak da adlandırılan bu konferanslar sonraki yıllarda da devam etmiş ve 2015 yılına kadar yedi kez toplanmıştır¹⁴⁶. 2011 yılında Oslo'da gerçekleştirilen Konferans'ta Avrupa'daki ormanlar için yasal bağlayıcılık anlaşması için müzakereler başlatılmıştır. Türkiye'nin de imzaladığı çerçeve anlaşma kapsamına girebilecek olası konulara; Avrupa'da sürdürülebilir orman yönetimini sağlama, orman kaynaklarını doğal ve insan kaynaklı tehditlere karşı koruma ve geliştirme, orman biyolojik çeşitliliğinin kaybını durdurma ve çölleşmeyle mücadele etme, yasadışı ağaç kesimi ve buna bağlı kereste ve kereste ürünleri ticaretini ortadan kaldırma, ormanların yeşil ekonomiye, istihdama ve kırsal ve kentsel alanların kalkınmasına katkıda bulunma olanaklarını yaratma ve sürdürme

LawNow, Vol. XXIV, No: 1, August/September 1999, s. 14, (Çevrimiçi) HeinOnline, E. T. 10.03.2021; Bu ilkelerin ünlü uzmanlar tarafından hazırlanmasına rağmen dikkate alınmadığına ilişkin bkz. Pallemarts, **a.g.m.**, s. 616; Sürdürülebilir kalkınma kavramına ilişkin özellikle bkz. Recep Bozdoğan, "Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Arka Planı", **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı: 50, 2005, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9155>, E.T. 10.03.2021.

¹⁴⁴ Raporda çevresel kirlenmeye sebep olması bakımından yoksulluğa orantısız vurgu yapıldığına ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz; Philippa. England, "Problems and Prospects for the Implementation of Sustainable Development in Developing Countries: A Critique of the Brundtland Report." Griffith Law Review, Vol: II, No. 2, s. 151, 1993, s. 147-160, (Çevrimiçi) HeinOnline.

¹⁴⁵ Orman Genel Müdürlüğü, **Ormancılıkla İlgili Sözleşmeler ve Uluslararası Kuruluşlar**, s. 13 (Çevrimiçi)

<https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/Uluslararası%C4%B1%20Kurulu%C5%9Flar/Orman%C4%B1%C4%B1kla%20%C4%B0lgili%20Uluslararası%C4%B1%20Kurulu%C5%9Flar.pdf> E.T. 20.03.2021; Ayrıntılı bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/environment/forests/mcpfe.htm> E.T. 20.03.2021.

¹⁴⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <https://foresteurope.org/publications/#1480066635707-b1a6c314-007a> E.T. 24.03.2021.

ve yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde katılım ve işbirliğini artırma gibi konuları örnek vermek mümkündür¹⁴⁷.

Türkiye'nin de üyesi olduğu bir diğer ormancılık süreci de FAO ve UNEP'in ortak organizasyonunda yürütülen Yakın Doğu sürecidir (NEP). Daha çok kurak ve yarı kurak ülkelerin üyesi bulunduğu bu sürecin en önemli çıktısı sürdürülebilir orman yönetimi için belli kriter ve göstergeler belirlemiş olmasıdır¹⁴⁸. Türkiye de bu kapsamda kendi sürdürülebilir orman yönetimi kriter ve göstergelerini raporlamaktadır¹⁴⁹.

Bunların yanı sıra ormanlar bakımından da çeşitli kararların alındığı ilk ve en önemli uluslararası hareketliliklerden biri 1992 yılında Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın (UNCED) Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde toplanarak gerçekleştirdiği konferanstır¹⁵⁰.

B. Dünya Zirvesi, Rio

Bu konferans sonucunda ve buna bağlı olarak gelişen süreçte alınan önemli kararlar ve imzalanan sözleşmeler aşağıda ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Bu zirvede alınan kararların ve sonuçların takibi için daha sonra 2002 yılında yine Birleşmiş Milletler bünyesinde, Johannesburg'da Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (WSSD) gerçekleştirilmiştir

¹⁴⁷ Ministerial Conference on the Protection of Forest in Europe, Oslo, 14-16 June 2011, "Oslo Ministerial Mandate for Negotiating a Legally Binding Agreement on Forest in Europe", (Çevrimiçi) https://www.foresteurope.org/docs/MC/MC_oslo_lba_mandate.pdf E. T. 24.03.2021.

¹⁴⁸ İlgili gösterge ve kriterler için bkz. "Criteria and Indicators for Sustainable Forest Management – A Compendium", **Forest Management Working Paper**, Derleyen: Froylán Castañeda, Christel Palmberg-Lerche, Petteri Vuorinen, Italy, Forestry Department Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2001 (Çevrimiçi) <http://www.fao.org/3/AC135E/ac135e00.htm>, E.T. 10.03.2021.

¹⁴⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/kitaplik/surdurulebilir-orman-yonetimi>; Ayhan Akyol ve Ahmet Tolunay, "Sürdürülebilir Orman Yönetimi Ölçüt ve Göstergelerinin Türkiye için Modellenmesi" **Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, Sayı: 15, 2014.

¹⁵⁰ Konferans raporunun özetine göz atmak için bkz. (Çevrimiçi) <https://enb.iisd.org/events/unced/summary-report-3-14-june-1992>, E.T. 10.03.2021; Bu Konferans'ta alınan kararların esasında Stockholm Bildirisi göz önünde bulundurulduğunda devletlerin çevreye karşı sorumlu davranma gereklilikleri karşısında kalkınma politikalarının ve bu bağlamda doğal kaynaklarını kullanma haklarının ön planda tutulduğuna ilişkin bkz. Pallemarts, **a.g.m.**, s. 618.

1. Rio Deklarasyonu

27 prensipten oluşan deklarasyonda sağlıklı hayat hakkı, kalkınma hakkı ve özellikle çevreyi koruyarak kalkınma gibi kavramların üzerinde durulmuştur¹⁵¹.

2. Orman Prensipleri

Bu belge dünyadaki tüm ormanların yönetimi, korunması ve geliştirilmesi gibi konulara değindiğinden uluslararası ormancılık bakımından önemli bir belge niteliğindedir. Bu kapsamda 15 maddede bu amaca hizmet etmek bakımından çeşitli ilkelere değinilmiştir¹⁵². Devletlerin sahip oldukları ormanları kullanmak ve yönetmek bakımından devredilemez haklara sahip olduklarının vurgulandığı bu metinde ormanların yönetiminde de sürdürülebilir kalkınma kavramı yeniden vurgulanmış, bu kapsamda ormanların hava kirliliği de dahil olmak üzere kirlilikten, yangından ve çeşitli zararlardan korunması, halkın bu konularda bilgilendirilmesi, ormanlar aleyhine olan ticari, mali vb. politika ve uygulamalardan kaçınılması ve orman ürünleri ticaretine ilişkin çok çeşitli konularda düzenlemeler ve prensipler getirilmiştir¹⁵³.

3. Gündem 21

Devletlerin yanı sıra örgütlerin, kuruluşların ve bağımsız sektörlerin çevre konusundaki sorumlulukların farkında olarak kalkınma faaliyetlerini yürütmeleri adına çevre, ekonomi, kentleşme gibi çeşitli alanlarda yapılması gerekenleri tanımlayan bir çeşit eylem planı olan bu belgede diğer birçok alanın yanı sıra ormancılığa özel düzenlemeler ve bu kapsamda “Ormansızlaşma ile Mücadele” başlığı

¹⁵¹ “Report of the United Nations Conference on Environment and Development, Rio Declaration on Environment and Development”, Rio de Janeiro, 3-14 June 1992, s. 3-9 (Çevrimiçi) [https://undocs.org/en/A/CONF.151/26/Rev.1\(vol.I\)](https://undocs.org/en/A/CONF.151/26/Rev.1(vol.I)).

¹⁵² Metne göz atmak için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.un.org/esa/documents/ga/conf151/aconf15126-3.htm>, E.T. 10.03.2021.

¹⁵³ Ormanların yönetimi konusunda devletlerin egemenlik hakkına özellikle vurgu yapılmasını bu kaynakların kötüye kullanımı anlamına gelebileceği için Stockholm Konferansı’nda kabul edilen kararların görmezden gelindiğine ilişkin bkz. Pallemaerts, **a.g.m.**, s. 620.

altında bir bölüm mevcuttur¹⁵⁴. Bu bölümde maddeler halinde ele alınan uygulama programının temel hedefleri şunlardır;

- Tüm türdeki ormanlar, orman arazileri ve ağaçlık alanların çoklu rol ve fonksiyonlarını sürdürmek
- Orman rehabilitasyonu, yeniden ormanlaştırma, ağaçlandırma ve diğer rehabilitasyon yollarını kullanarak bozuk alanların yeşillendirilmesi ve tüm orman tiplerini muhafazası ve sürdürülebilir yönetimini geliştirmek
- Ormanlar, orman arazileri ve ağaçlık alanlardan sağlanan mal ve hizmetin tam olarak değerlendirilebilmesini sağlamak amacıyla verimli kullanım ve değerlendirmeyi teşvik etmek
- Ormanları sistematik bir şekilde gözlemlenme, değerlendirme ve planlama kapasitesini ve ticari iş ve süreçleri içeren ilgili program, proje ve uygulamaları kurmak ve/veya güçlendirmek

Belgede belirtilen bu hedeflere ulaşmak için yapılması gereken temel faaliyetler ve uygulama mekanizmaları her bir hedefin altında ayrı başlıklar altında açıklanmıştır¹⁵⁵.

4. Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (UNCCD)

Ormansızlaşmanın artması çölleşmeyi tetikleyen bir durum olduğundan bu iki kavram esasında birbiriyle oldukça bağlantılıdır. Bu bakımdan yapılan düzenlemeler dolaylı olarak ormanları da ilgilendirmektedir. 26 Aralık 1996'da yürürlüğe giren bu Sözleşme'ye Türkiye 1998'de taraf olmuştur. Bu Sözleşme temelde kuraklıkla ve çölleşmeyle mücadele ve etkilerini azaltmayı hedef almakta aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma hedefine de katkı sağlamayı amaçlamaktadır¹⁵⁶.

¹⁵⁴ Metne göz atmak için bkz. (Çevrimiçi) <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> E.T 09.03.2020; Orman Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**, s. 14,15; Bozdoğan, **a.g.m.**, s.1020.

¹⁵⁵ Ayrıntılı inceleme için bkz. "United Nations Conference on Environment&Development", Rio De Janerio, Brazil, 3-14 June 1992, para. 11.1-11.40.

¹⁵⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Meltem Sarıbeyoğlu Skalar, "Ormanlara İlişkin Küresel bir Antlaşmanın Yokluğunda Uluslararası Hukukta Ormanların Korunması", **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:

5. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD)

29 Aralık 1993'te yürürlüğe girip 27 Aralık 1996'da Türkiye'nin taraf olduğu bu Sözleşme'de özellikle ormanlar ifade edilmese de birçok düzenlemesi ormanları da yakından ilgilendirmektedir¹⁵⁷. Nitekim ülkelerin sahip oldukları biyolojik çeşitliliği doğal ortamlarında ve gerekli olduğunda özel koruma alanlarında korunması ve sürdürülebilir kullanıma ilişkin ayrıntılı düzenlemeler içeren bu Sözleşme esasında biyolojik çeşitliliğin en geniş olduğu alanlardan biri olan ormanları da kapsamakta ve bu alanlar bakımından uygulama alanı bulmaktadır¹⁵⁸.

6. İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC)

Atmosfere sera gazı salınımının çokluğuna göre sorumluluk almak bakımından ülkeleri üç gruba ayıran bu Sözleşme, 1992 yılındaki Rio de Janeiro'daki Dünya Zirvesi'nde imzaya açılmış ve Türkiye de ilerleyen yıllarda bu Sözleşme'ye taraf olmuştur¹⁵⁹. Türkiye tarafından 2009 yılında taraf olunan, Sözleşmeye bağlı Kyoto protokolüne göre Türkiye'nin de bulunduğu gruptaki ülkeler sürdürülebilir orman yönetimi uygulamaları ile ağaçlandırma ve yeniden ormanlaştırmanın teşvik edilmesi gibi konularda önlemleri uygulamak ve geliştirmekle yükümlüdür¹⁶⁰.

IV, S: 2, 2014, s. 60 (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hacettepehdf/issue/44828/557565>, E.T. 09.03.2021. Sözleşmeye ilişkin genel bilgiler için bkz. Tarım ve Orman Bakanlığı, **Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (UNCCD)**, (Çevrimiçi) <https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/Uluslararası%C4%B1%20Kurulu%C5%9Flar/UNC CD%20Tr.pdf>; Sözleşme metni için bkz. United Nations to Combat Desertification, (Çevrimiçi) https://www.unccd.int/sites/default/files/relevant-links/2017-01/UNCCD_Convention_ENG_0.pdf.

¹⁵⁷ Ayrıca Türkiye'nin bu Sözleşme gereği "Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı"nı hazırladığına ilişkin bkz. Orman Genel Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.15.

¹⁵⁸ Sözleşmeyi incelemek için bkz. Türkiye Barolar Birliği, **Uluslararası Çevre Koruma Sözleşmeleri**, 2. bs., Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2014, s. 209-247 (Çevrimiçi) https://www.cmo.org.tr/resimler/ekler/0a964846d55e228_ek.pdf, E.T. 11.03.2021.

¹⁵⁹ Bu konuda çeşitli yükümlülükler altında bulunan Ek-I ülkeleri arasında OECD üyesi ülkeler, dolayısıyla Türkiye'de bulunmaktadır. Orman Genel Müdürlüğü, **a.e.**, 16; Sözleşme metni için bkz. Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/webmenu/webmenu12421_1.pdf, E.T. 09.03.2021.

¹⁶⁰ İlgili Protokol metni için bkz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/editordosya/kyoto_protokol.pdf, E. T. 09.03.2021.

Rio’da düzenlenen Konferans’ın sonrasında da Birleşmiş Milletler gözetiminde yürütülen uluslararası süreçler ve diğer bölgesel süreçler devam etmiştir¹⁶¹.

C. Hükümetlerarası Ormancılık Paneli (IPF)

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonunun önerisiyle kurulan Hükümetlerarası Ormancılık Paneli 1995-1997 yılları arasında 4 oturum gerçekleştirilen uluslararası bir süreçtir. Çok sayıda hükümet temsilcisinin katıldığı bu oturumlarda ormansızlaşma, ormanlara ilişkin küresel ortak tanımlar, ormanların çoklu faydaları, ülkelerarası iş birliği, mali ve teknolojik yardımlar, orman ürünleri ticareti gibi sürdürülebilir orman yönetimi kapsamındaki çok çeşitli konular ele alınmış olmakla birlikte bu paneller neticesinde küresel bir orman sözleşmesi ortaya konulmamıştır¹⁶².

D. Hükümetlerarası Ormancılık Forumu (IFF)

Hükümetlerarası Ormancılık Paneli’nde birçok konuda mutabakat sağlanamadığından ve hükümetlerarası ormancılık diyalogunu devam ettirmek amacıyla bu süreç 1998-2000 yılları arasında foruma dönüştürülerek devam etmiştir¹⁶³. Bu yıllar arasında dört oturum gerçekleştirilen bu forumlarda IPF’de olduğu gibi uluslararası ormancılık politikası konusunda teknoloji transferi, bilgi paylaşımı, küresel orman fonu kurulması gibi çeşitli konular ele alınmış, bu forumlarda da ortak çeşitli kararlar alınmış olmakla birlikte birçok konuda uzlaşa sağlanamamış ve uluslararası bağlayıcı bir metin hazırlanmamıştır¹⁶⁴.

¹⁶¹ Çalışma kapsamında yalnızca ormanları doğrudan ilgilendirdiği kabul edilebilecek sözleşmelere değinilmiş olmakla birlikte dolaylı olarak da ormanları etkileyen diğer uluslararası Sözleşmeler hakkında genel bilgi için bkz. Sarıbeyoğlu Skalar, **a.g.m.**

¹⁶² Oturum raporlarına erişim için bkz. (Çevrimiçi) <https://sustainabledevelopment.un.org/documents.html#>.

¹⁶³ Sarıbeyoğlu Skalar, **a.e.**, s. 52-53.

¹⁶⁴ Earth Negotiations Bulletin, “4th Session of Intergovernmental Forum on Forest Summary Report”, New York, 31 January-11 February 2000, (Çevrimiçi) <https://enb.iisd.org/events/4th-session-intergovernmental-forum-forests-iff-4/summary-report-31-january-11-february-2000>, E. T. 23.03.2021.

Öte yandan katılımcıların mutabakat halinde ortaya koymuş olduğu ve IPF-IFF kararları olarak anılan karar ve prensipler, ulusal ormancılık programlarının hazırlanması, ormansızlaşmanın altında yatan sebepler, orman tahriplerini önleme, sürdürülebilir orman yönetimi, bozuk ormanların iyileştirilmesi, çevreye uyumlu teknolojilerin transferi, hassas ekosistemlerin korunması gibi konu başlıklarını içermesi bakımından uluslararası ormancılık süreci bakımından önem arz etmektedir¹⁶⁵.

E. Birleşmiş Milletler Ormancılık Forumu (UNFF)

IPF ve IFF kararlarının uygulanması ve üzerinde mutabakata varılamayan konularda çalışılması bakımından 2001 yılında yine Birleşmiş Milletler bünyesinde başlatılan ormancılık forumlarıyla uluslararası ormancılık süreci devam etmiştir¹⁶⁶. Bu süreç bugün hala devam etmekle birlikte Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 27 Nisan 2017’de UNFF ‘in 2017’de düzenlediği ilk Birleşmiş Milletler Stratejik Orman Planını (2017-2030) kabul etmiştir. Bu plan, altı küresel orman hedefi ve 2030 yılına kadar ulaşılması gereken 26 bağlantılı hedefi içermektedir. Buna göre dünya çapında orman varlığında 120 milyon hektarlık alana tekabül eden %3 lük bir artış hedeflenmekte ve bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için kararlı ve kolektif eylemin gerekli olduğu vurgulanmaktadır¹⁶⁷. Temel alınan altı hedef şunları içermektedir;

¹⁶⁵ United Nations Economic and Social Council Comission on Sustainable Developtment, “Report of the Intergovernmental Forum on Forest on its Fourth Session”, New York, 31 January-11 February 2000, (Çevrimiçi) https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/CN.17/2000/14%20&Lang=E E.T. 14.03.2021.

¹⁶⁶ Bu süreçte 2007 yılında kabul edilen Tüm Orman Türleri Hakkında Yasal Bağlayıcılığı Olmayan Enstrüman isimli belgenin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki ormanların korunması ve orman kaynaklarının egemenlik hakkı kapsamında serbest şekilde işletilmesi şeklindeki alışlagelmiş rollerin değişmeye başladığının tespiti sonucunu da doğurduğuna nitekim ABD Japonya gibi gelişmiş ülkelerin orman yönetimine ilişkin taahhütleri asgari düzeyde tutma taraftarı olurken Afrika Devletler Grubunun hukuki olarak bağlayıcı bir belgenin kabul edilmesini savunduğuna ilişkin bkz. Sarıbeyoğlu Skalar, **a.g.m.**, s. 55.

¹⁶⁷ “United Nations Strategic Plan for Forest 2030 Briefing Note”, (Çevrimiçi) https://www.un.org/esa/forests/wp-content/uploads/2017/09/UNSPF-Briefing_Note.pdf, E.T. 23.03.2021; Raporun tamamı için bkz. United Nations Economic and Social Council, Report of the United Nations Forum on Forest on its 2017 Special Session, New York, 20 January (Çevrimiçi) <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/034/53/PDF/N1703453.pdf?OpenElement> E.T. 23.03.2021.

- Koruma, restorasyon, ağaçlandırma ve yeniden ormanlaştırmayı içeren sürdürülebilir orman yönetimi yoluyla dünya çapında orman örtüsü kaybını tersine çevirmek, orman tahriplerini önleme çalışmalarını artırmak ve iklim değişikliğine odaklanan küresel çalışmaları desteklemek
- Ormana bağımlı insanların geçim kaynaklarını iyileştirerek orman temelli ekonomik, sosyal ve çevresel faydaları geliştirmek
- Sürdürülebilir şekilde yönetilen ormanlardan elde edilen orman ürünlerinin oranını artırmanın yanı sıra dünya çapında korunan orman alanlarını ve sürdürülebilir şekilde yönetilen diğer ormanlarının sayısını da önemli derecede artırmak
- Sürdürülebilir orman yönetiminin uygulanması için tüm kaynaklara ek yeni finansal kaynakları seferber etmeyi önemli derecede artırmak ve bilimsel ve teknik iş birliği ve ortaklığı güçlendirilmek
- Birleşmiş Milletler orman enstrümanları aracılığıyla sürdürülebilir orman yönetimini uygulamak için belirli bir yönetim çerçevesi kurmayı teşvik etmek ve ormanların 2030 gündemine katkısını artırmak
- Birleşmiş Milletler Sistemi ve Ormanlarda İşbirliğine Dayalı Ortaklık üye kuruluşlarının yanı sıra sektörler ve ilgili paydaşlar arasında tüm seviyelerde ormanla ilişkili konularda iş birliği, koordinasyon, uyum ve sinerjiyi geliştirmek

F. Avrupa ve Kuzey- Orman Kanun Uygulama ve Yönetişim Süreci (ENA FLEG)

Kaçak kesim ve orman kaçakçılığı konularında çalışmalar yapmak amacıyla Rusya Federasyonu'nun girişimi ve Dünya Bankası'nın da desteğiyle başlatılan bu sürecin amacı bölgedeki orman suçları ve özellikle kaçak kesim ve kaçak orman ürünleri ticaretinin önlenmesine ilişkin yasal düzenlemeler yapıp uygulanmasıdır. Bu kapsamda 2005 yılında Petersburg'da çok sayıda ülkenin katılımıyla bir Bakanlar Konferansı gerçekleştirilmiş ve bu Konferans'ta yasadışı ağaç kesimi ve ticareti ile

mücadele için bir çerçeve oluşturan deklarasyon ve eylem planı onaylanmıştır. Orman sektöründe yasadışı ağaç kesimi, ticareti ve yolsuzluğu ortadan kaldırmak için gerekli kanunları koyma ve uygulamada hükümetlerin rolü, ormanlarla ilişkili suçların bölgedeki birçok ülkede sorun teşkil etmesi temel konular arasında yer almakla birlikte ülkeler orman mevzuatların gözden geçirmek, güncellemek, uluslararası anlaşmalar kapsamındaki yükümlülüklerle uyum sağlamak, sınır ötesi de dahil kurumlar arası işbirliğini teşvik etmek, orman ürünleri ticaretine ilişkin bir veri tabanı oluşturarak bilgilerin toplanması ve şeffaflaşmasını desteklemek gibi eylemleri de onaylamıştır¹⁶⁸.

G. KRTİNY Süreci

Katılımcı ülkelerdeki orman tanımı, orman kaynakları, ormanların topluma faydaları, orman ürünleri pazarlarının gelişmesi için sunulan hizmetler ve bunu etkileyen politikalar gibi çeşitli istatistiki veri ve bilgilerin toplanması ve bilgi alışverişinde bulunmak amacıyla ilk olarak 2005 yılında FAO Orta ve Doğu Avrupa Alt Bölgesel Ofisi ve UNECE koordinatörlüğünde, Çek Cumhuriyeti'nin ev sahipliğinde bir çalıştay gerçekleştirilmiştir¹⁶⁹. Krtiny'de gerçekleştirilen bu çalıştayda katılımcı ülkeler kendi ülkelerindeki ormancılık bilgilerine ilişkin sunumlar yapmış, bu kapsamda ilerleyen yıllarda da çalışmalar devam etmiş ve bir deklarasyon yayımlanmıştır¹⁷⁰. Bu deklarasyonda hükümetlere çok işlevli orman yönetimi yoluyla orman gelirlerinin çeşitlendirilmesini teşvik etme, üretim ve yönetim faaliyetlerinin kontrol işlevlerinden ayrılması, ulusal orman programı faaliyeti programlarını geliştirme, toplumsal ihtiyaçlara göre pazarlanamayan orman hizmetlerinin

¹⁶⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. "Europe and North Asia Forest Law Enforcement and Governance (ENA-FLEG) Ministerial Conference Summary Report", 2005, (Çevrimiçi) <https://enb.iisd.org/events/europe-and-north-asia-forest-law-enforcement-and-governance-ena-fleg-ministerial-3> E. T. 24.03.2021.

¹⁶⁹ "Capacity Building in Sharing Forest and Market Information", 24-28 October 2005, Prague and Krtiny, Czech Republic, (Çevrimiçi) http://www.fao.org/tempref/GI/Reserved/FTP_FaoSeur/events/Krtiny/Krtiny_en.htm E.T. 26.03.2021.

¹⁷⁰ Türkiye adına yapılan sunumlar için bkz. Nuri Uslu ve Ramazan Balı, "Policies Affecting Forest Law Use and Forest Products Markets in Turkey", (Çevrimiçi) http://www.fao.org/tempref/GI/Reserved/FTP_FaoSeur/events/Krtiny/docs/TurP_en.pdf, http://www.fao.org/tempref/GI/Reserved/FTP_FaoSeur/events/Krtiny/docs/TurM_en.pdf, http://www.fao.org/tempref/GI/Reserved/FTP_FaoSeur/events/Krtiny/docs/Uslu.pdf E.T. 26.03.2021.

sağlanması için yeterli kamu bütçesi ayırmak ve orman yönetiminde yenilikleri teşvik etmek ve desteklemek gibi tavsiyeler yer almaktadır¹⁷¹.

H. Rio+20 Dünya Zirvesi (UNCSD)

1992 yılında Rio’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansının (UNCED) 20. ve 2002 yılında Johannesburg’da düzenlenen dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinin (WSSD) 10. yıldönümünde yine Rio de Janeiro’da hükümetler, özel sektör ve STK’lardan binlerce katılımcıyla yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir kalkınma kapsamında yeşil ekonomi¹⁷² ve sürdürülebilir kalkınmanın kurumsal çerçevesi temalarına odaklanan bir konferans düzenlenmiştir¹⁷³. Bu konferansın sonuçlarından biri olarak kabul edilen “İstedığımız Gelecek” metninde, ormanların sosyal, ekonomik ve çevresel faydaları yeniden vurgulanmış, sektörler ve kurumlar arası sürdürülebilir orman yönetimi konusundaki politikalar teşvik edilmiş, sürdürülebilir orman yönetimi için yeniden ormanlaştırma, restorasyon ve ağaçlandırma çağrısında bulunulmuştur¹⁷⁴.

Raporda ormanlar için getirilen tavsiyeler ise şunlardır;

-2020 yılına kadar 150 milyon hektar ormansızlaştırılmış ve bozuk alanı eski haline kavuşturmak

-Ormanlara zarar vermeksizin onlardan nasıl verimli şekilde yararlanılacağına ilişkin temel probleme odaklanabilmek adına bilimsel, teknolojik, yenilikçi ve geleneksel bilgileri toplama ve oluşturmayı teşvik etmek

¹⁷¹ “Declaration of Krtiny on Enhancement of Contributions of Forest Management to Sustainable Development in Eastern Europe and Central Asia”, (Çevrimiçi) https://unece.org/fileadmin/DAM/timber/other/Krtiny_Declaration_Final_en.pdf E. T. 26.03.2021.

¹⁷² UNEP’in yaptığı tanıma göre yeşil ekonomi, çevresel riskleri ve kısıtlı azaltırken insan refahını iyileştiren ve eşitlik oluşturan ekonomi anlamına gelmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.unep.org/explore-topics/green-economy/why-does-green-economy-matter> E.T. 01.04.2021.

¹⁷³ Ayrıntılı bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20/about> E.T. 26.03.2020; Düzenlenen bu Konferansa Türkiye’den aralarında Başbakanın da bulunduğu 200 kişilik bir heyetin katıldığına ilişkin bkz., (Çevrimiçi) <https://mpgm.csb.gov.tr/birlesmis-milletler-surdurulebilir-kalkinma-konferansi-rioplus20-zirvesi-haber-867> E.T. 01.04.2021.

¹⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. “United Nations Report of the United Nations Conference on Sustainable Development”, Rio De Janerio, Brazil, 20-22 June 2012, s. 38- 39.

-Ormanlarda yaşayan insanların bilgisi ve haklarına saygı duyarak ve onların sürdürülebilir kalkınma ihtiyaçlarına karşılık vererek 2020 yılına kadar net olarak sıfır ormansızlaşmayı başarmak¹⁷⁵.

¹⁷⁵ A.e., s. 74.

İKİNCİ BÖLÜM

AĞAÇLAR, FİDANLAR VE ORMAN EKOSİSTEMİNİ KONU EDİNER SUÇ TİPLERİ

I. MÜNHASIRAN AĞAÇ VE FİDANLARA ZARAR VERMEYE YÖNELİK SUÇLAR

Bu başlık altında 6831 sayılı Kanun'un 14. maddesiyle yasaklanarak aynı Kanun'un 91. maddesinde cezai yaptırıma bağlanan ve özellikle ağaç ve fidanların hayatîyetini konu edinen suç tipleri toplanmıştır. 91. maddenin 5. fıkrasında 2011 yılında 6217 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle beraber 14. maddede yasaklanan fiillerden bazıları suç olmaktan çıkarılmıştır¹. Buna göre 91. maddeyle cezai yaptırıma bağlanan fiiller 14. maddenin A ve B bentlerinde düzenleme altına alınan fiillerden yalnızca bazıları olmakla birlikte bu iki bentte düzenlenen diğer fiiller yine 91. maddenin 5. fıkrasıyla idari para cezasına tabi tutulan kabahatler olarak hükme bağlanmıştır².

14. maddeye göre;

“Devlet ormanlarında:

A) Yetişmiş veya yetiştirilmiş fidanları kesmek, sökmek, ekim sahalarını bozmak, yaş ağaçları boğmak, yaralamak, tepelerini veya dallarını kesmek veya koparmak veya ağaçlardan yalamuk, pedavra hartama çıkarmak;

B) Dikili yaş veya kuru ağaçları kesmek veya bunları kökünden sökmek veya bunlardan kabuk veya çıra veya katran veya sakız çıkarmak, yatık veya devrik ağaçları kesmek veya götürmek, kök sökmek, kömür yapmak (...) yasaktır.”

¹ Burada belirtmek gerekir ki bu madde öncesinde, 23 Ocak 2008 tarihinde 5728 sayılı Kanun'la değişikliğe uğramış ve bu kapsamda bazı hükümler tümden kaldırılmış bazıları ise köklü değişikliklere uğramıştır. Bunlardan bazıları ilerleyen bölümlerde ele alınacak olup maddenin ilk haline ve 5728 sayılı Kanun'un ilgili madde gerekçesine göz atmak için sırasıyla bkz. RG 7.10.1920, Sayı 9402, s. 15535, (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/9402.pdf>, Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/335), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, Sıra Sayı No: 1854, s. 146, (Çevrimiçi) <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0335.pdf>.

² Değişiklikten önceki beşinci fıkraya göre bu fiiller üç aya kadar hapis ve yüz güne kadar adli para cezasına tabiydi.

Görüldüğü üzere maddenin ilgili bentlerinde özellikle ağaçlar ve fidanları hedef alan fiiller yasaklanmıştır. Bu fiillerden bir kısmı Kanun'un 91. maddesinin 1. fıkrasında cezai müeyyideye bağlanmıştır. Buna göre; *“14 üncü maddenin (A) ve (B) bentleri ile yasak edilen fiillerden dikiliden ağaç kesenler, kökünden sökenler veya hayatiyetini sona erdirecek şekilde boğanlar, ağaçlardan yalamuk, pedavra, hartama çıkaranlar üç aydan beş yıla hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”*

Bu maddeyle yalnızca ağaçlara karşı gerçekleştirilen fiiller ele alınmış olmakla birlikte maddenin ikinci fıkrasıyla aynı fiillerin fidanlara karşı gerçekleştirilmesinin de bu kapsamda suç olduğu ifade edilmektedir. Nitekim ikinci fıkrada, birinci fıkrada yazılı fiillerin fidanlar üzerinde işlenmesi, cezanın artırılmasını gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla birinci fıkrada ismi zikredilmemiş olsa dahi fidanlar da bu suçun konusu olabilmektedir.

Aynı maddenin A bendinde düzenleme altına alınarak yasaklanan, *“yetiştirilmiş veya yetiştirilmiş fidanların ekim sahasını bozmak”* fiili 91. maddenin birinci fıkrasında düzenleme altına alınmamış, üçüncü fıkrada müstakil bir suç olarak hükme bağlanmıştır. Bu nedenle bu iki suçu birbirinden ayırmak önem arz etmektedir. Bu bölümde de fidan ekim sahasını bozma suçu için ayrı bir başlık açılmıştır.

İlgili düzenlemelerde göze çarpan noktalardan biri 14. maddede sayılan fiillerin maddenin başında ifade edildiği üzere Devlet ormanlarında işlenmesinin yasaklanmış olmasıdır. Bu ifadeye göre 91. maddede cezai yaptırıma bağlanan fiillerin yalnızca Devlet ormanlarında işlenmesi durumunda suç oluşturduğu izlenimine kapılmak mümkündür. Fakat aynı Kanun'un 49. ve 56. maddelerine göre kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanlar da 14. maddedeki düzenlemelere tabidir. Buna göre ilgili fiillerin, ormanlar sayılan herhangi bir yerde işlenmesi 91. madde kapsamında suç teşkil etmektedir.

Bu başlık altında değinilmesi gereken bir diğer önemli husus, bu suçların TCK'da düzenlenen benzer nitelikteki mala zarar verme ve hırsızlık suçlarından hangi unsurlar bakımından ayrıldığıdır. Öncelikle belirtmek gerekir ki Orman Kanunu'ndaki suç tipleri TCK'daki suç tiplerinden özellikle korudukları hukuki değer bakımından

ayrılmaktadır. Daha sonra bu suçlar konu unsuru bakımından da farklılık arz etmektedir. Esasında Orman Kanunu'nda düzenlenen suçların TCK'da düzenlenen çeşitli suçlardan temel farkı, bu suçların yalnızca ormanları ve orman ürünlerini konu ediniyor olmasıdır. Örneğin ağaç kesme ve fidan ekim sahasını bozma suçlarının diğer tüm unsurlarının orman olmayan herhangi bir yerdeki ağaç veya fidanlar üzerinde gerçekleşmesi halinde mala zarar verme suçu oluşacaktır³. Bu suçlar arasındaki bir diğer fark ise mala zarar verme suçunun ağaç kesme ve fidan ekim sahasını bozma suçlarının aksine şikâyet tabi suçlardan olmasıdır.

Öte yandan ağaçlar veya fidanlar çoğunlukla ekonomik bir menfaat elde etme amacıyla kesilip götürüldüğünden ağaç kesme suçuyla hırsızlık suçu arasında da benzerlik kurmak mümkündür. Oysa kesilen ağaç veya fidanın bulunduğu yerden götürülmesi bu suçun bir unsuru değildir. Ağaçlar üzerinde ilgili kesme fiillerinin gerçekleştirilmesi bu suçun oluşması bakımından yeterlidir. Nitekim bunun için herhangi bir menfaat elde etme maksadı olmasına da gerek yoktur. Esasında kaçak olarak kesilen orman emvalinin alınıp götürülmesi Orman Kanunu kapsamındaki bir başka suçu oluşturmaktadır⁴. Bu bakımdan ağaç kesme ve fidan ekim sahasını bozma suçlarıyla hırsızlık suçunun fiil unsuru da farklılık arz etmektedir.

A. Ağaç Kesme Suçu

1. Genel Olarak

Ağaç kesmenin yanı sıra sökmek, boğmak, yalamuk, pedavra ve hartama çıkarmak gibi fiilleri de içermesine rağmen 91. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç tipinin isimlendirilmesi konusunda öğretide hemen hemen çoğu yazar ağaç kesme ifadesini tercih etmektedir⁵. Bu suçun işlenmesi için gerçekleştirilen tüm fiiller, kesme fiilini de bir şekilde içerisinde barındırdığından bu fiillerin geniş anlamda kesmek fiiline tabi olduğunu kabul etmek mümkündür. Bu bakımdan bu tercih yerinde

³ Mala zarar verme suçunun 152. maddedeki nitelikli hallerinden biri de suçun dikili ağaç veya fidan üzerinde işlenmesidir.

⁴ İlgili suça ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, II, C.

⁵ Bkz. Sinan Bayındır, **Orman Suçları**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016, ss. 68, 72; Mustafa Toprak, **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Suçları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, s. 43; Erkan Kızılay, **Orman Suçları ve Tazminatlar**, İstanbul, Eko Matbaası, 1973, s. 64.

görülmektedir. Bu çalışma boyunca da 91. maddenin 1. fıkrasında hüküm altına alınan bu suç ağaç kesme suçu olarak isimlendirilmektedir.

Öte yandan belirtmek gerekir ki ilgili maddenin ikinci fıkrasındaki düzenleme gereği fidanların da bu suçun konusu olabildiğinden ağaç kesme ifadesi ilgili suçu tam olarak kapsamamakta, daha dar bir anlam ifade etmektedir⁶.

2. Korunan Hukuki Değer

91. maddeyle cezai müeyyideye bağlanan fiillerin hepsi ağaç ve fidanların hayatiyetini sona erdiren veya tehlikeye sokan fiillerdir. Milli servet olarak nitelendirebileceğimiz ormanların yerel ve küresel faydaları dikkate alındığında bu gibi fiillerin orman bütünlüğüne zarar vermesi söz konusu olduğundan ormandan bir ağaç kesildiğinde, tüm toplumu ilgilendiren bir menfaat ihlali ortaya çıkmaktadır. Orman varlığının korunmasında toplumu oluşturan herkesin menfaati olduğundan bu suçla korunan hukuki değer de genel anlamda kamu menfaatidir⁷. Öte yandan doğal çevrenin büyük ve önemli bir kısmını teşkil eden ormanların zarar görmesine veya zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına neden olan suçlarla korunan hukuki değer, çevreye karşı işlenen diğer suçlarda da olduğu gibi sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkıdır⁸. Anayasa'nın 56. maddesinde bu hak, "*Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.*" ifadesiyle vücut bulmaktadır. Bu kapsamda Orman Kanunu, ihdas ettiği suç tiplerinin yanı sıra orman işletmeciliğine

⁶ Kanun sistematigi gereğince, ağaç ve fidan kavramları farklı anlamlar ifade ettiğinden ağacın fidanı da kapsadığını kabul etmek mümkün değildir. Nitekim mevzuatta ikisinin de tanımları farklıdır. Bu bakımdan ilgili ifade yeterli olmasa da fidanların suçun konusu olması bir nitelikli hal düzenlemesi olup suçun temel halinde yalnızca ağaç ifadesi geçtiğinden ilgili suçun ağaç kesme suçu olarak isimlendirilmesi tercih edilmiştir.

⁷ Aynı yönde kapsamlı bilgi için bkz. Yusuf Güneş, "Orman Suçlarının Hukuksal Açıdan İncelenmesi" (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 2001, ss. 59-67.

⁸ Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen çevreyi kirletme suçlarında korunan hukuki değer "*kişilerin, sağlıklı, ekolojik dengesi bozulmamış bir çevrede yaşama hakkı*" olduğuna ilişkin bkz. İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 17. bs, Ankara, Seçkin Yayınları, 2021, s. 391; Bu çalışmanın kapsamını aşması dolayısıyla Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen çevreye karşı suçların koruduğu hukuki değere ilişkin tartışmalara bu başlık altında değinilmemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gülsün Ayhan Aygörmüş Uğurlubay, **Çevreye Karşı Suçlar: Türk ve Alman Çevre Ceza Hukukunda Güncel Sorunlar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, s. 69-90.

ilişkin tüm düzenlemeleriyle de bir bütün olarak orman ekosistemini koruma altına almıştır^{9, 10}

Ağaçlar ve fidanların sahip olduğu ekonomik değer göz önünde bulundurulduğunda bunlara zarar verici nitelikteki fiillerin aynı zamanda malvarlığı haklarına da bir saldırı niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür. Orman Kanunu'nda düzenlenen suç tipleri bütüncül olarak sahip olduğu üstün değerler sebebiyle orman varlığını korumaya yönelik hükümler getirmiş olsa da aynı zamanda mülkiyet hakkına saldırı niteliğinde olabilecek birçok fiili de yasaklamakla, ağaçlar ve fidanların konusunu oluşturduğu bu hakka da bir çeşit güvence fonksiyonu sağlamaktadır. Fakat önemle belirtmek gerekir ki bu Kanun'da düzenleme altına alınan suçların birincil amacı malvarlığı haklarını korumak değildir. Nitekim aynı Kanun'un birçok maddesinde, özel ormanlar bakımından da bu ormanların hayatiyeti söz konusu olduğunda sahiplerinin dahi mülkiyet hakkını sınırlayıcı hükümler olduğu görülmektedir. Bu sebeple ormanlar konusunda kanun koyucunun açıkça kamu menfaatini mülkiyet hakkına üstün tuttuğunu söylemek mümkündür. Özellikle ağaç kesme suçlarında bu durum kendini göstermektedir. Zira kural olarak bir ormanın mülkiyetine sahip olan kişi de kendi ormanındaki ağaç veya fidanları kestiğinde bu suçu işlemiş olmaktadır. Açıklanan sebeplerle, bu suçla korunan hukuki değer mülkiyet olduğunu söylemek mümkün değildir. Öte yandan mala zarar verme veya hırsızlık gibi malvarlığı haklarının korunduğu temel suç düzenlemeleri Türk Ceza Kanunu'nda zaten mevcuttur ve Orman Kanunu'nda düzenlenen suç tiplerinin birçoğu, hukuken orman tanımına girmeyen yerlerde işlenmeleri halinde, Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri kapsamında cezalandırılmaktadır¹¹. Bu ayırım ormanların kamu menfaatine konu olmaları dolayısıyla özel koruma altına alınmaları gerekliliğinin de bir sonucudur.

⁹ Orman suçlarıyla korunan hukuki değer, *orman ekosistemi ve orman varlığının sürdürülmesi, korunması ve geliştirilmesi* olduğuna ilişkin bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 28.

¹⁰ Çevre, insan ve diğer canlıların birbirinden bağımsız olarak düşünülemeyeceği bu sebeple çevreye karşı işlenen suçlarla korunan hukuki değer canlıların yaşam alanı ve yaşam kaynağı olarak çevre olduğuna ilişkin bkz. Aygörmez Uğurlubay, **a.g.e.**, s. 86-88.

¹¹ Benzer şekilde bkz. Celal Aras, **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013 s. 703.

Açıklanan sebeplerle ağaç kesme suçunun koruduğu hukuki değerin mülkiyet olmadığı açık olmakla birlikte bu başlık altında şunun da üzerinde durulması gerekir ki, Orman Kanunu'ndaki düzenlemelerle ormanlardan belli usul ve esaslar dahilinde ürün elde edilerek hem ormanın ekonomik değerini korumak hem de ormanların sürdürülebilirliğini sağlamak hedeflenmektedir. Ağaç kesme suçu da aynı zamanda bu amaca hizmet eden suç tiplerinden birisidir. Bu bakımdan bu suçun, canlılar için vazgeçilemez bir kaynak olan orman ekosisteminin sürdürülebilirliğini korumanın yanı sıra ormanın sahip olduğu ekonomik değeri de koruduğu inkâr edilemez. Bu bakımdan ağaç kesme suçunun koruduğu hukuki değerin çok yönlü ve özellik arz eden bir yapısı olduğunun altını çizmek gerekir.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

91. maddede düzenlenen ağaç kesme suçu fail unsuru bakımından bir özellik arz etmez. Kural olarak herkesin bu suçu işlemesi mümkündür. Burada özellikle üzerinde durulması gereken nokta ise Orman Kanunu'nun 56. maddesinin 2. fıkrası ve 91. maddesinin son fıkrasında düzenleme altına alınan hallerdir.

56. maddenin ilgili fıkrasında 14. maddenin A ve B bentlerinde düzenleme altına alınan hükümlerin uygulaması bakımından *“Tohum ve fidandan yetiştirilecek hususi orman sahipleri”* istisna tutulmuştur. Bu hükme göre ilgili bentlerde yasaklanarak 91. maddede suç olarak sayılan fiilleri, tohumdan ve fidandan yetiştirilen özel orman sahiplerinin bu ormanlardaki ağaçlara veya fidanlara karşı işlemesi halinde ağaç kesme suçu oluşmayacaktır. Kanun koyucu burada ağaçların ilk yetiştirme aşamalarından itibaren emek vererek orman yetiştiren özel orman sahiplerinin mülkiyet hakkını önceleyen bir düzenleme getirmiştir. Buna göre tohum veya fidan ekip dikerek bir orman meydana getiren kişilerin bu orman ağaçları üzerindeki tasarruf hakkı diğer özel orman sahiplerine nispetle daha geniştir.

Bu düzenlemenin yanı sıra 91. maddede bu konuya ilişkin daha özel ve ayrıntılı bir düzenleme mevcuttur. Maddenin son fıkrasına göre; *“Bu Kanunun 14 üncü maddesinin (A) ve (B) bentlerine muhalif hareket edenler orman sahipleri ise iki*

seneye kadar hapis ve adli para cezasıyla cezalandırılır. Ancak kendi arazisi üzerinde tohum ekmek veya fidan dikmek suretiyle yetiştirilecek ormanların sahipleri yukarıdaki fıkra hükmüne tabi değildir.”

Bu hükümle özel orman sahipleri iki kategoriye ayrılmıştır. Bunlardan ilki 56. maddede de ifade edilen kendi arazisi üzerinde tohum ekerek veya fidan yetiştirerek bu arazileri orman haline getirilen özel orman sahipleridir. Diğer kategoriye ise bu cümle kapsamı dışında kalan özel orman sahipleri oluşturmaktadır.

Öncelikle ilk kategoriye giren orman sahiplerinin kendi ormanlardaki ağaçlar bakımından ağaç kesme suçunun faili olamayacaklarını ifade etmek gerekir¹². Bu kategori kapsamına girmeyen diğer özel orman sahipleri bakımından ise cezalandırma konusunda farklı bir uygulama öngörülmüştür¹³.

b. Suçun Konusu

Kesmek, kökünden sökmek veya boğmak gibi ağaç ve fidanların hayatiyetlerini sona erdirebilecek fiillerin düzenlendiği bu suçun konusunu ilgili fiillerin üzerinde gerçekleştiği ağaç ve fidanlar oluşturmaktadır. Bunların orman tanımı kapsamına giren yerlerde yetişen veya yetiştirilen ağaç ve fidanlar olması gerektiğinin de bir kez daha üzerinde durmak gerekir. Orman tanımının yapıldığı 1. maddede zikredilen orman sayılmayan yerlerde bulunan ağaç ve ağaççıklar bu kapsamda olmayıp bunlardan nasıl faydalanılacağı da yine Orman Kanunu’nun 116. maddesinde düzenlenmiştir¹⁴.

Ağaç ve fidan ifadelerinden ne anlaşılması gerektiği aşağıda iki ayrı başlık altında ele alınacaktır.

¹² Nitekim Kanun’daki özel düzenleme gereğince bu kişilerin kendi ormanlarında gerçekleştirdiği fiiller hukuka uygun hale gelmektedir. Buna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 5.

¹³ İlgili madde gerekçesi için bkz. Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/335), Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, Sıra Sayı No: 1854, s. 146, (Çevrimiçi) <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0335.pdf>; Ayrıntılı inceleme için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 6., b.

¹⁴ Orman sayılmayan bu yerlerden 116. maddeye aykırı olarak yapılan kesimler de aynı maddenin son fıkrasıyla idari para cezasına tabi tutulmuştur.

(1) Ağaç

Sözlükte birden fazla tanımı olmakla birlikte ağaç, temel olarak “*meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen*” bir bitki çeşididir. Ormanlarda bulunan başlıca ağaç cinsleri ibreliler ve yapraklılar olarak ikiye ayrılıp, ibreliler; çam, göknar, lâdin, sedir, ardıç, porsuk, yapraklılar ise; meşe, kayın, gürgen, ıhlamur, dişbudak, karaağaç, kızılâğaç, akçağaç, kestane, kavak, söğüt ve çınardır.¹⁵

Yaş veya kuru olmasına göre suçun konusunu oluşturan ağaçların hayatiyetini devam ettiriyor olmasının zorunlu olup olmadığı bu başlık kapsamında gündeme gelen konulardan biridir. 91. maddenin 1. fıkrasında değişiklik yapan 5728 sayılı Kanun’un ilgili madde gerekçesinde, bu suçun konusunu oluşturan ağacın hayatiyetini devam ettiren bir ağaç olması gerektiği ve bu sebeple ilgili fıkra da dikiliden ağaç ibaresinin kullanıldığı ifade edilmiştir¹⁶. Bu gerekçe dikili ağacın hayatiyetini yitirmemiş olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu halde dikili olup hayatiyetini yitirmiş bulunan kuru ağaçların durumu tereddüt oluşturmaktadır¹⁷. Madde gerekçesine göre suçun konusunu oluşturan ağacın hayatiyetini devam ettiren bir ağaç olması şartı arandığından kuru ağaçların bu suça konu olamayacağını düşünmek mümkündür¹⁸. Fakat 91. maddenin atıfta bulunduğu 14. maddede açıkça “*dikili yaş ve kuru ağaçlar*” ibaresine yer verildiğinden hayatiyetini yitirmiş kuru ağaçlar da bu suçun konusu olabilecektir¹⁹. Bu halde madde metni ile ilgili gerekçe arasında bir çelişki olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Her ne kadar gerekçede suçun konusunun hayatiyetini devam ettiren ağaç olması gerektiği ifade edilmiş olsa da Kanun metninde açıkça dikili

¹⁵ İlyas Çüçen, **Orman Ormancılık Kavramları ve Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011, s. 19.

¹⁶ TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı 56, Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/335), 22. Dönem Adalet Komisyonu Raporu, s. 146, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss56.pdf>.

¹⁷ Kuru ağaç, ormanlarda devrilmeden ayakta duran ölü ağaç anlamına gelmektedir. Bkz. Çüçen, **a.g.e.**, s. 652.

¹⁸ Benzer şekilde bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 704.

¹⁹ “*Sanığın dikiliden kuru sedir ağacını motorlu testere ile kestiğinin kabul edilmesine göre (...) mahkumiyetine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde beraat ve 6831 sayılı Kanun’un 91/5. maddesi uyarınca idari yaptırım kararı verilmesi (...)*” Yargıtay 19. Ceza Dairesi E. 2015/7305, K. 2015/7903, K.T. 01/12/2015; Benzer yönde bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 1996/130, K. 1996/138, K.T. 18.06.1996.

yaş ve kuru ağaçlar ibaresi geçtiğinden dikili olması şartıyla hayatiyetini yitirmiş kuru ağaçların da bu suça konu olabileceğini kabul etmek isabetli olacaktır.

Ağacın yapacak veya yakacak nitelikte olması ise suçun konusu olması bakımından önem arz etmez. Nitekim 5278 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikle ağacın yapacak veya yakacak türde olmasına göre yapılan ayırım sona erdirilmiştir. Değişiklikten önceki 91. maddede ağaç kesme suçunun yapacak emval veren ağaçlar üzerinde işlenmesi ile yakacak emval veren ağaçların kesilerek bunlardan odun veya kömür elde edilmesi ayrı ayrı düzenlenmiş ve birinci halde verilecek cezanın alt ve üst sınırları daha yüksek tutulmuştu. Mevcut düzenlemede ise suçun temel hali bakımından bir ayrıma gidilmemiş olmakla birlikte aynı fıkranın ikinci cümlesinde suçun konusunun yalnızca yakacak emval veren ağaç olması halinde cezada yarı oranında indirimle gidileceği hüküm altına alınmıştır.

Ağaççıkların bu suçun konusunu oluşturup oluşturmayacağı da üzerinde durulması gereken bir başka konudur²⁰. Kanun’un, orman tanımının yapıldığı ilk maddesinde “*ağaç ve ağaççık toplulukları*” şeklinde iki farklı kavram zikredilerek bunlar arasında ayrıma gidildiğinden ağaç ifadesinin ağaççıkları da kapsadığını söyleyerek bu suç kapsamına dahil etmek kanunilik ilkesi bağlamında mümkün değildir²¹. Bu durum ormanlardan ağaççıkların kesilmesinin cezasız kalmasına yol açabilecek yanlış bir uygulamaya sebep olabilecek niteliktedir. Yargıtay uygulamasında ise ağaççıklara karşı gerçekleştirilen kesmek veya sökmek gibi fiiller 91. maddenin 5. fıkrası kapsamında değerlendirilmektedir²². Bu kapsamda 1. fıkradaki fiillerin ağaççıklara karşı işlenmesi kabahat olarak kabul edilmektedir.

²⁰ Ormanlarımızda bulunan başlıca ağaççıklar şunlardır: yapraklılar; taflan, kurbağırı, lazyemişi veya karayemiş, mürver, leylak, şimşir, orman asması, kızılçık, fındık, dağ muşmulası, muşmula, alıç, hanımeli, cehri, orman gülü, firenk üzümü, sandal, kocayemiş, akçakesme, iğde, çobanpüskülü, salkım, defne, gül, üvez ve ibreliler bodur adı ardıc ve cinsleri. Bkz. 6831 Sayılı Orman Kanunu’nda Geçen Terimlere Ait Sözlük başlıklı, 03. 09. 1964 tarih ve 138 no’lu Orman Genel Müdürlüğü tebliği.

²¹ Orman Kadastro ve 2/B Yönetmelik’inde yapılan ağaç ve ağaççık kavramlarının açıklaması için bkz. Birinci Bölüm, I. B., C.

²² “*Sanığın ağaççık vasfında olan pırnal meşesi orman emvalini kesmekten ibaret eyleminin 6831 sayılı Kanun’un 91/5. maddesi kapsamında olduğu (...)*” Y. 19. CD., E. 2018/6185, K. 2020/55, K.T. 20.01.2020; “*Sanığın pırnal meşeleri ile sandal ağaççıklarını kökleme eyleminin 6831 sayılı Kanun’un 91/5. maddesi kapsamında olduğu (...)*” Y. 19. CD., E. 2019/31824, K. 2019/15261, K.T. 10.12.2019; Benzer yönde bkz. Y. 19. CD., E. 2015/35349, K. 2016/23715, K.T. 21.12.2016; Y. 19. CD., E. 2015/7397, K. 2015/4483, K.T. 16.09.2015.

(2) Fidan

Sözlük tanımına göre fidan, “(...) ağaçlama sahalarında dikilen veya ormanlarda tabii surette yetişen ağaç ve ağaççıkların; fidelik, gençlik, kültür, çırpılık, çubukluk safhalarındaki halidir. Ağaçlar bu hayat devresinde, ortalama olarak çapça 8 santimetreye boyca 8 metreye kadar bir cesamet peydah ederler. Azamî yaş da 20 yıldır.”²³

Fidan tanımına mevzuatta birkaç yerde rastlamak mümkündür. Örneğin Orman Kanununun 112, 113 ve 114 üncü Maddelerinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik’in 3. maddesine göre fidan, “ağaç ve ağaççıkların 8 cm. den daha az orta kuturlu fidelik, çırpılık ve çubukluk safhalarını” ifade etmektedir²⁴. Orman Genel Müdürlüğünün “Ormanların Kanun Dışı Müdahalelerden Korunması Esasları” başlıklı 293 No’lu tebliğine göre ise fidan,

“Generatif (tohum) ve vejetatif (çelik,sürgün vs.) yöntemlerle elde olunan, değişik yaşlara ve boyutlara sahip bireylerden on bir yaşından ve 8 cm göğüs çapından küçük olan fertlere denir. (...) Ancak, göğüs çapı 7.9 cm den aşağı olmasına rağmen kuru olan, büyüme enerjisine sahip olmayan, müstakil kök ve gövdesi olmayan, sürgünden gelen şah ve filizler ile on bir yaşından büyük olan fertler fidan sayılmaz.”²⁵

Ağaç kesme suçunun fidanlara karşı işlenmesi halinin düzenlendiği 91. maddenin 2. fıkrasının gerekçesinde ise fidanın ne olduğunun belirlenmesi konusunda, ağaç türüne göre değişebileceğinden, santimetreyle belirlenen kutur²⁶ hesabından

²³ 6831 Sayılı Orman Kanunu’nda Geçen Terimlere Ait Sözlük başlıklı, 03. 09. 1964 tarih ve 138 nolu Orman Genel Müdürlüğü tebliği; Çüngen, **a.g.e.**, s. 385.

²⁴ 12 Temmuz 1984 tarih ve 18456 sayılı Resmî Gazete.

²⁵ Gelişme döneminin büyük çoğunluğunu tamamlayıp yaş olarak fidan niteliğinde bulunmasına rağmen beklenen seviyeye ulaşamayan ve ilerde de yetişmiş ağaç niteliği kazanması ihtimali bulunmayan orta kutru 8 cm’den az olan ağaçlarla şartlarını taşıyacakları dahi kuru olan ağaçların fidandan sayılamayacağına ilişkin bkz. Ramazan Özkepir, Erdem Küçükbaşakçı, **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s. 460; Mestav, **a.g.e.**, s. 771-773; “(...) emvalin meşe ağaççıklarından temin edildiği, bağımsız büyüyen fidan ve ağaç niteliğinde olmadığı, kök ve kütük sürgününden büyüyen şah filiz sürgünü de denilen fertlerden temin edildiği, kök ve kütük sürgünlerinin hayatîyetini devam ettirdiğinin anlaşılmasına göre (...) sanığın eyleminin 6831 sayılı Yasanın 91/5.maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği (...)” Y. 3. CD., E. 2012/9026, K. 2013/15624, K.T. 15.04.2013; “(...) emvallerin orta kuturlarının 8 cm’nin üstünde olması nedeniyle suça konu kızılçam ağaçları fidan vasfında olmadığı(...)” Y. 19. CD., E. 2018/7986, K. 2019/5107, T. 04.03.2019; Benzer yönde bkz. Y. 19. CD., E. 2016/6908, K. 2017/7990, K.T. 11.10.2017; Y. 19. CD., E. 2015/35626, K. 2016/18148, K.T. 17.05.2016.

²⁶ Ağacın orta gövdesinin kalınlığına verilen isim. Çüngen, **a.g.e.**, s. 656.

vazgeçildiği ve bundan dolayı her suçta suçun konusunu oluşturan ağacın türüne göre bunun fidan olup olmadığının belirleneceği ifade edilmiştir²⁷.

Fidanlar konusunda değinilmesi gereken bir diğer konu da ağaççık fidanlarıdır. Bir önceki başlık altında değinildiği üzere ağaççıklar bu suçun konusunu oluşturmamaktadır. Bunların fidanları bakımından ise Kanun'da ağaç ve ağaççık fidanları gibi bir ayırım yapılmamıştır. Nitekim 91. ve 14. maddelerde yalnızca fidan ibaresi geçmekle birlikte Kanun'un bütününe bakıldığında da ağaççık fidanlarının bu suçun konusu olamayacağını gösteren herhangi bir hüküm yoktur. Bu durum kendisi ağaç kesme suçunun konusu olamayan bir ağaççığın, fidanının bu suça konu olabilmesi gibi bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Örneğin ağaççık türlerinden olan pırnal meşesi henüz bir fidanken ağaç kesme suçuna konu olabilirken büyüüp fidan vasfından çıktığı zaman bu suçun konusu olamayacaktır. Uygulamada ise ağaççık fidanları, şartlarını taşırsalar bile fidan olarak nitelendirilmemektedir²⁸. Bunun yerine Kanun'da aksine bir hüküm olmadığından ağaççık fidanlarının da bu suça konu olabileceğini kabul etmek daha yerinde bir tercih olacaktır.

c. Mağdur

Bu başlık altında öncelikle bu suçun işlenmesiyle kimlerin hangi menfaatlerinin zarar gördüğü konusu üzerinde durmak gerekmektedir. Korunan hukuki değer bahsinde değinildiği üzere bu suçun koruduğu hukuki değer sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkıdır. Havayı temizlemesi, su ve toprak rejimine yaptığı olumlu katkılar ormanların kamu sağlığı bakımından arz ettiği önemin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu şekilde toplumu oluşturan herkesin, başta sağlıklı bir çevrede yaşama imkânı sağlaması dolayısıyla, birçok yönden menfaati bulunan ormanlara karşı gerçekleştirilen zarar verici fiillerle toplumu oluşturan herkesin menfaati çiğnenmektedir. Ormanlara verilen zararın her zaman kısa vadede ortaya

²⁷ 14. maddede yaş ve kuru ağaç ibaresi geçmesine rağmen fidanlar bakımından böyle bir ifade geçmediğinden kuru fidanların kesiminin 1. fıkra kapsamında değil 5. fıkra kapsamında olması gerektiği kabul edilmektedir. Bkz. Mehmet Mestav, **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu ve İlgili Mevzuat**, 2 c., 2. bs., Ankara, y.y., 2009, s. 773; Toprak, **a.g.e.**, s. 53; Aras, **a.g.e.**, s. 716.

²⁸ Özkeper, Küçükbiçakçı, **a.g.e.**, 462; Mestav, **a.e.**, s. 776.

çıkarmaması bazen yüzyıllar sonra yaşanacak doğal felaketlere sebep olacak olması ihtimali bu durumu değiştirmemektedir.

Bu kapsamda ağaç kesme suçunun işlenmesiyle esas olarak kamu menfaati çığnendiğinden toplumu oluşturan herkesin bu suçtan zarar gördüğünü ifade etmek mümkündür. Öte yandan dar anlamda ele alındığında Devlet ormanlarında Devlet, kamu tüzel kişilerine ait ormanlarda ilgili kamu tüzel kişilikleri ve özel ormanlarda da orman sahibi olan kişiler bu suçtan zarar görmektedir. Son kategorideki ormanların sayısı ülkemizde oldukça az olmakla birlikte bunların sahiplerinin gerçek veya tüzel kişiler olması mümkündür. Diğer ormanlar bakımından ise mülkiyetin tüzel kişilerde olduğunu ifade etmek gerekir.

Suçun mağduru, suçun konusunun ait olduğu kişi olarak kabul edildiğinde tüzel kişilerin bu suçun mağduru olup olamayacağı tartışması gündeme gelmektedir. Modern ceza hukukunda bugün geline nokta da çoğunlukla, yalnızca bireylerin suç mağduru olabileceği kabul edilmektedir²⁹. Bu kapsamda Devlet de dahil olmak üzere tüzel kişiler suç mağduru olamayacağından ağaç kesme suçu bakımından da bu kişilerin mağdur olması mümkün değildir. Buna göre orman mülkiyetini üzerinde bulunduran tüzel kişiler ancak suçtan zarar gören olarak nitelendirilebilir³⁰.

Son olarak ifade etmek gerekir ki Türk Ceza Kanunu'nda kamu menfaatine karşı işlenen diğer suçlarda olduğu gibi bu suçta da geniş anlamda mağdur toplumu

²⁹ M. Emin Artuk v.d. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2021, s. 380, 381; Özgenç, **a.g.e.**, s. 224; Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2019, s. 115; Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 26. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2022, s. 124; Berrin Akbulut, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2021, s. 431.

³⁰ Aksi yönde bkz. Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, 4 c., 15. bs., İstanbul, Der Yayınları, 2021, C: II, s. 727, 728; Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2021, s. 593; Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 21. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2021, s. 199; Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s. 240; Tüm orman suçlarında ve bu kapsamda ağaç kesme suçunda da ilgili tüzel kişilerin mağdur, toplumu oluşturan bireylerin ise suçtan zarar gören olduğu görüşü için bkz. Güneş, **Orman Suçlarının Hukuksal Açısından İncelenmesi**, s. 133-134; Osman Devrim Elvan, "Ağaç Kesme Suçunun Orman Kanunu Açısından İncelenmesi," (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 2003, s. 73-74.

oluşturan herkeştir. Özel orman sahiplerinin gerçek kişiler olmaları halinde ise dar anlamda mağdur olmaları mümkündür.

d. Fiil ve Netice

91. maddede düzenlenen bu suçun fiil unsuru, aynı Kanun'un 14. maddesinin A ve B bentlerine atıf yapılarak hüküm altına alınmıştır. 14. maddenin A ve B bentlerinde düzenlenen fiiller şu şekilde sıralanabilir;

- Yetişmiş veya yetiştirilmiş fidanları kesmek, sökmek, ekim sahalarını bozmak
- Yaş ağaçları boğmak, yaralamak, tepelerini veya dallarını kesmek veya koparmak
- Ağaçlardan yalamuk, pedavra hartama çıkarmak
- Dikili yaş veya kuru ağaçları kesmek veya bunları kökünden sökmek veya bunlardan kabuk veya çıra veya katran veya sakız çıkarmak
- Yatık veya devrik ağaçları kesmek veya götürmek
- Kök sökmek, kömür yapmak

Bu fiillerden hangilerinin bu suçun fiil unsurunu oluşturduğu ise 91. maddenin ilk fıkrasında seçimlik olarak sayılmaktadır. Bunlar da şu şekildedir;

- Dikiliden ağaç kesmek, kökünden sökmek veya hayatiyetini sona erdirecek şekilde boğmak
- Ağaçlardan yalamuk, pedavra, hartama çıkarmak

Görüldüğü üzere bu sayılanlar arasında fidanlar zikredilmemiş fakat 91. maddenin 2. fıkrasında bu suçun konusunun fidan olması halinde verilecek cezanın bir kat artırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda 1. fıkra düzenlen fiillerden fidanlara karşı gerçekleştirilmesi mümkün olanların fidanlara karşı işlenmesi de aynı suç kapsamına girmektedir. Açıklanan sebeple bu suçun seçimlik olarak düzenlenen fiillerini; dikiliden ağaç veya fidan kesmek veya bunları kökünden sökmek, ağaçları

hayatiyetini sona erdirecek şekilde boğmak, ağaçlardan yalamuk, pedavra, hartama çıkarmak şeklinde sıralamak mümkündür. Bu fiillerin tamamı ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

Burada üzerinde durmak gerekir ki ağaç kesme suçunun fiil unsuru Kanun'da seçimlik olarak düzenlendiğinden bu suçun işlenmesi ilgili maddede zikredilen fiillerin gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Bu bakımdan ağaç kesme suçunun ilgili maddede bağlı hareketli bir suç olarak düzenlendiğini ifade etmek gerekmektedir. Bir başka deyişle bu suçun yukarıda sayılanlar dışında bir fiille işlenmesi mümkün değildir³¹.

Seçimlik olarak sayılan bu fiillerin icrai bir hareketle işlenmesi mümkün olmakla birlikte bazı durumlarda ihmali hareketle işlenmeleri de gündeme gelebilmektedir. Nitekim ağaç ve fidanlara zarar verici nitelikteki bu fiillerin doğrudan kesici araç gereç kullanılarak işlenmesi mümkün olmakla birlikte sayılan fiiller ihmali hareketlerle de işlenebilecek niteliktedir.

Hayvanlar, özellikle keçiler ve koyunlar fidanlar bakımından önemli bir tehlike arz etmektedir. Bu hayvanların fidanları kesmesi veya sökmesi pekâlâ mümkündür³². Hayvan sahiplerinin Türk Borçlar Kanunu'na göre hayvanları üzerinde gözetim ve denetim yükümlülüğü bulunmakta ve bu kapsamda hayvanlarının verdikleri zarardan sorumlulukları söz konusu olmaktadır³³. Buna göre hayvan sahipleri hayvanlarının çevreye ve konumuz bakımından özellikle ağaç ve fidanlara verebilecekleri zararları önlemek yükümlülüğü altındadır³⁴. Bu yükümlülüğü yerine getirmemeleri dolayısıyla ağaç veya fidanların hayatiyetlerinin sonlanması durumunda gerçekleşen neticeden

³¹ Ağaçların zehirli gaz vermek gibi başka türlü fiillerle de hayatiyetlerinin sona erdirilmesi mümkün olduğundan bu durum öğretide eleştiri konusu olmaktadır. Bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 75, 76; Elvan, **a.g.e.**, s. 36.

³² Bu tehlikeye karşı Orman Kanunu'nun 19. maddesinde ormanlara izinsiz hayvan sokmak yasaklanmış ve 95. maddede idari para cezasına tabi tutulmuştur.

³³ Türk Borçlar Kanunu'nun 67. maddesine göre; "*Bir hayvanın bakımını ve yönetimini sürekli veya geçici olarak üstlenen kişi, hayvanın verdiği zararı gidermekle yükümlüdür.*"

³⁴ Burada altını çizmek gerekir ki hayvan sahiplerinin bu yükümlülüğü yerine getirmemek şeklindeki ihmali davranışları taksirle gerçekleştirmeleri mümkün olduğu gibi kasten gerçekleştirmemeleri de mümkündür.

cezai sorumlulukları söz konusu olmalıdır³⁵. Nitekim yukarıda da açıklandığı üzere bazı durumlarda ağaç kesme suçu bu şekilde ihmali davranışla işlenmeye müsait bir suç tipidir. Keçilerinin ormana girdiğini ve ağaçlara zarar verdiğini gören çobanın bu durumu engellemeyerek ihmali davranması sonucunda ağaçların hayatiyetini yitirmesini buna örnek vermek mümkündür.

Öte yandan burada değinilmesi gerekir ki tüm suçların ihmali davranışlarla işlenip işlenemeyeceği öğretide tartışmalı bir konudur³⁶. Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen kasten öldürme ve kasten yaralama suçlarının ihmali davranışla işlenmeleri halinin de Kanun'da ayrıca suç olarak düzenlenmiş olması dolayısıyla kanunilik ilkesi bağlamında bu yöntemin tüm suçlar bakımından izlenmesi veya genel hükümlerde buna ilişkin bir düzenleme getirilmesi gerektiği ve eğer bir suçun ihmali davranışla işlenebilir hali ilgili kanunlarda düzenlenmiş bulunmuyorsa cezalandırılmayacağı öğretide çoğunlukla kabul edilen görüştür³⁷.

İcrai davranışla işlenmeleri mümkün olan suçların ihmali davranışla işlenmelerinin de mümkün olduğunu ifade eden görüşlere rastlamak da mümkündür³⁸. Kanunilik ilkesi bağlamında bir suçun ihmali hareketle işlenen halinin cezalandırılabilmesi için Kanun'da mutlaka buna ilişkin bir düzenleme olması gerektiğini kabul etmek gerekmeyle birlikte ağaç kesme suçu bakımından böyle bir düzenleme olmaması gerçekten de sahipli hayvanlarca gerçekleştirilen ağaç ve fidan tahriplerinin cezasız kalmasına sebep olabilecektir. Bunun için ağaç kesme suçunun fiil unsurunun, mevcut durumda olduğu gibi seçimlik olarak düzenlenmesi yerine ağaç ve fidanların hayatiyetini sona erdirecek nitelikte olan tüm icrai ve ihmali fiilleri içerecek şekilde yeniden düzenlenmesi daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır.

³⁵ Bir kişinin hayvanın gerçekleştirdiği zararlardan sorumlu olabilmesi için hayvana nezaret etme yükümlülüğü olması gerektiği ve TCK'nın 83., 85., 88., 89. ve 177. maddelerinde düzenlenen suç tiplerinin bu şekilde işlenebilen suçlara örnek teşkil ettiğine ilişkin bkz. Artuk v.d., a.g.e., s. 306.

³⁶ Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Rahime Erbaş, **Türk Ceza Kanunu'nda Görünüşte İhmali Suçlarda Garantörlük**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2019, a.g.e., s. 146-151.

³⁷ Dönmezer, Erman, a.g.e., s. 91; Özgenç, a.g.e., s. 395; Koca, Üzülmöz, a.g.e., s. 396; Artuk v.d., a.g.e., s. 328; Hakeri, a.g.e., s. 151, 152.

³⁸ Belirtmek gerekir ki yazar icrai davranışla işlenebilen suçların ihmali davranışla da işlenebileceğine ilişkin genel hükümlerde ayrıca bir düzenleme öngörülmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Akbulut, a.g.e., s. 317, 318.

Uygulamada ise bu gibi ihmali davranışlar 91. madde kapsamında cezalandırılmaktadır³⁹.

Bu suçun netice unsuru bakımından üzerinde durulması gereken konu ise yukarıda zikredilen seçimlik hareketler sonucunda ağaç veya fidanların hayatiyetini kaybetmesinin gerekip gerekmediğine ilişkindir. Fiil unsuruyla doğrudan bağlantılı olması ve daha anlaşılır bir bütünlük halinde olması bakımından bu iki unsur bir arada ele alınmıştır. Bu kapsamda her bir seçimlik harekete ilişkin aşağıda açılan başlıklar altında bu fiillerin ağaç veya fidanların hayatiyetine son verip vermeme durumu bir arada incelenmiştir.

(1) Kesmek veya Kökünden Sökmek

Kesmek, ağaç veya fidanın gövdesinden iki parçaya ayrılması şeklinde olabileceği gibi gövdenin iki parçaya ayrılmaksızın muhtelif yerlerinden parçalanması suretiyle de gerçekleştirilebilir⁴⁰. Burada önemli olan bu fiil sonucunda ağaç veya fidanın hayatiyetini kaybetmesidir⁴¹. Belirtilmesi gerekir ki madde metninde doğrudan hayatiyetine sebep olacak şekilde kesmek ibaresi geçmemekle birlikte ilgili fıkranın gerekçesinde bu suçun oluşabilmesi için sayılan seçimlik hareketlerin ağacın hayatiyetini sona erdirecek nitelikte olması gerektiği ifade edilmiştir. Özellikle kesmek fiili bakımından bu suçun oluşabilmesi için ağacın hayatiyetini yitirmesi gerektiği sonucu kanun sistematüğinden de anlaşılmaktadır. Nitekim 91. maddenin atıf yaptığı 14. maddede kesmek fiilinden bağımsız olarak yaralamak, tepelerini veya

³⁹ “(...) olay günü ağaçlandırma sahasında hayvanlarının otlamasını önlemeyerek bilirkşi raporu ile 147 kızılçam ve 251 fıstıkçamı fidanının hayatiyetini kaybetmesine neden olduğu saptanmakla (...) sanık hakkında 6831 sayılı kanunun 91/1-4 veya 91/2-4 maddesi ile hüküm kurulması gerekirken (...)” Y. 3. CD., E. 2005/492, K. 2006/1213, K.T. 16.02.2006; Benzer yönde bkz. Y. 19. CD., E. 2020/1799, K. 2020/13147, K.T. 20.10.2020.

⁴⁰ Ağacın tüm dallarının kesilerek hayatına son verilmesi halinde de ağaç kesme suçu söz konusudur. Hüseyin Hüsnü Okan, “6831 Sayılı Orman Kanununun 91. Maddesi Üzerine Düşünceler” **Adalet Dergisi**, Yıl: 62, S: 6, 1971, s. 332.

⁴¹ Mestav, **a.g.e.**, 776; Kesilen ağacın sürgün vererek yaşamını devam ettirme kabiliyetinin bulunmasının suçun oluşmasını engellemeyeceğine ilişkin bkz. “(...) kesilen ağacın kökleri sökülmediğinden köklerden yeniden sürgün verme özelliğinin suç vasfını değiştirmeyeceği gözetilmeyerek sanığa dikiliden yakacak vasıfta ağaç kesme eyleminden dolayı cezalandırılması gerektiği (...)” Y. 3. CD., E. 2000/8867, K. 2000/9732, K.T. 28.06.2000; “(...) eylemin dikiliden yakacak nitelikte emval kesme suçunu oluşturduğu cihetle ağaçların yeniden sürgün vermesinin suçun oluşmasını engellemeyeceği (...)” Y. 3. CD., E. 1998/3099, K. 1998/4517, K.T. 29.04.1998; Benzer şekilde bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 710.

dallarını kesmek veya koparmak gibi ağacın hayatiyetine son vermemesi mümkün olan fiiller de düzenlenmesine rağmen 91. maddede yalnızca kesmek fiili bu suç kapsamına alınmış diğer fiiller aynı maddenin 5. fıkrası kapsamında kabahat olarak düzenlenmiştir. Buradan hareketle ağacın hayatiyetine son verecek kesme fiilinin 1. fıkra kapsamında suç, bu sonuca sebep olmayan daha çok yaralayacak nitelikteki kesme fiillerinin ise 5. fıkra kapsamında kabahat olduğunu ifade etmek mümkündür⁴².

Kuru ağaçlar bakımından ise bu ağaçların zaten hayatiyetlerini kaybetmiş oldukları göz önünde bulundurulduğunda böyle bir ayırım yapmaya gerek yoktur. Bu kapsamda bu seçimlik hareket bakımından yaş ağaçların hayatiyetini kaybedecek şekilde kesilmesi gerekirken kuru ağaçların gövdesinden kesilmesi yeterlidir⁴³.

Kökünden sökmek ise ağacın veya fidanın kökleriyle birlikte toprakla olan irtibatının sonlandırılması anlamına gelmektedir⁴⁴. Bu eylem sonucunda ağaç veya fidanın hayatiyetini kaybetmemesi mümkündür nitekim kökünden sökülen ağaç veya fidanın köklerinin yeniden toprakla buluşturulması halinde bunlar hayatiyetini devam ettirebilecektir⁴⁵. Yukarıda açıklandığı üzere ilgili madde gerekçesine göre bu suçun oluşması bakımından ağacın hayatiyetini kaybetmesi gerektiği koşulunun kök sökmek fiili için de geçerli olduğu söylenebilir. Öte yandan 91. maddede yalnızca boğma fiili için “*hayatiyetini kaybettirecek şekilde*” ifadesi kullanılmaktadır. Buna göre diğer seçimlik hareketler sonucunda ağacın hayatiyetini kaybetmesinin zorunlu olmadığı

⁴² Çatalı ağaçlarda en az bir çatalın hayatiyetini koruması durumunda bunların kesilmesi fiilinin 91. maddenin birinci fıkrası kapsamında suç değil, beşinci fıkra kapsamında kabahat olduğuna ilişkin bkz. Mestav, **a.g.e.**, 772; “*Sanığın iki çatalı ağacın bir çatalını kestiğinin anlaşılmış bulunmasına göre, iki çatalın bir kökten yetişip yetişmediği, bir kökten yetişmiş ise kesilmeyen çatalın hayatiyetini kaybedip kaybetmediği (...) belirlendikten sonra suç vasfının tayini.*”, Y. 3. CD., E. 2001/847, K. 2001/1805, K.T. 22.02.2001; Benzer yönde bkz. “*(...) emvalin, dikiliden kesilmeyip yakacak nitelikli kestane ağaçlarının sürgün veren dallarının balta ile kesilmesinden elde edilmesi ve suça konu ağaçların hayatiyetlerini kaybetmeyerek sürgün verme özelliklerini devam ettirdiklerinin anlaşılması karşısında; sanığın eyleminin 6831 sayılı Kanun’un 91/5. maddesi kapsamında olduğu (...)*” Y. 19. CD. E. 2020/4641, K. 2021/3625, K.T. 25.03.2021.

⁴³ Çüçen, **a.g.e.**, 459; İbrel ağaçların dallarının veya yapraklarının bir kısmının kesilmesinin genellikle hayatiyetlerini kaybetmeleri bakımından yeterli olduğu, yapraklı ağaçların ise dalları ve tepeleri kesilse dahi hayatiyetlerini devam ettirme ihtimallerinin bulunduğu bu sebeple bu ağaçların hayatiyetini devam ettirip ettirmediğinin belirlenmesi için kesildikten sonra da bir süre takip edilmesi gerekeceğine ilişkin bkz. Mestav, **a.g.e.**, s. 771.

⁴⁴ Elvan, **a.g.e.**, s. 35.

⁴⁵ Sedat Ayanoğlu, Yusuf Güneş, **Orman Suçları Ders Kitabı**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, 2003, s. 100, Elvan, **a.g.e.**, s. 35.

sonucuna varmak mümkündür⁴⁶. Bu bakımdan madde ile gerekçe arasında bir çelişki olduğunu ifade etmek gerekmektedir.

(2) Boğmak

Ağacın boğulması, gövdesini çevreleyerek canlı kalmasını ve büyümesini sağlayan kabuk ve kambiyum tabakasının “*diri odun tabakasına kadar soyularak*” ağacın besinsiz bırakılması ve neticesinde de ölüme terk edilmesi anlamını taşımaktadır⁴⁷. Bu fiilin doğal bir sonucu olarak ağacın hayatiyetini kaybetmesi bu suç kapsamında değerlendirilmektedir⁴⁸. Kısmi boğma gibi durumlarda ağacın hayatiyetini kaybetmemesi de mümkün olabilmektedir fakat tekrar belirtmek gerekir ki boğma fiilinin bu suç kapsamında değerlendirilebilmesi için madde düzenlemesi gereğince ağacın mutlaka hayatiyetini kaybetmesi gerekmektedir. Ağacın hayatiyetini kaybetmesine sebep olmayacak nitelikteki boğma fiilleri beşinci fıkra kapsamında kabahat olarak nitelendirilebilecektir.

Son olarak belirtmek gerekir ki ilgili maddenin eski düzenlemesinde ağacın hayatiyetini boğma fiili neticesinde kaybetmesi cezayı artıran bir nitelikli hal olarak düzenlenmekteydi⁴⁹.

⁴⁶ Benzer şekilde bkz. Ayanoglu, Güneş, **a.e.**, s. 102.

⁴⁷ 6831 Sayılı Orman Kanunu’nda Geçen Terimlere Ait Sözlük başlıklı, 03. 09. 1964 tarih ve 138 nolu Orman Genel Müdürlüğü tebliği; Çüçen, **a.g.e.**, s.176, 548.

⁴⁸ “(...) devlet ormanı sınırları içerisinde kaldığı belirtilen alandan 31 adet (...) kızılçam ağacını dikiliden yaş olarak motorlu testere ile kesmek ve 2 adet kızılçam ağacının ise dallarını tepe çatısına kadar budayarak boğmak suretiyle (...) üzerlerine atılı suçu işledikleri (...)” İzmir BAM., E. 2018/767, K. 2020/229, K.T. 21.01.2020.

⁴⁹ “Saniğin yapacak nitelikte orta kuturları 20 cm küçük 9-13 cm olan kestane ağaçlarını boğarak hayatiyetlerini kaybetmelerine sebebiyet verdiği (...) anlaşılmasına göre; boğulan ağaçlar nedeniyle öncelikle 6831 sayılı Yasa’nın 91/1. madde ve fıkrasının birinci cümlesiyle temel ceza belirlenip, suça konu ağaçların boğulması nedeniyle aynı maddenin 4. fıkrasıyla belirlenen temel ceza beş misli artırılıp (...)” Y. 3. CD., E. 2006/10199, K. 2007/6015, K.T. 12.07.2007.

(3) Yalamuk, pedavra, hartama çıkarmak

Yalamuk çıkarmak, ağacın diri odun tabakasıyla kabuğu arasında bulunan kambiyum tabakasının kısmen veya tamamen çıkartılması anlamına gelmekle birlikte soymuk çıkarmak olarak da isimlendirilmektedir⁵⁰.

Hartama ve pedavra kelimeleri ise birbirleri yerine kullanılabilen ifadeler olup esasında, özellikle köknar ve ladin ağaçlarından elde edilen bir çeşit tahtayı ifade etmektedir⁵¹. Bunlar, kesici aletlerle ağacın odun kısmında bulunan lifler istikametinde yarılmasıyla elde edilmektedir⁵².

Yalamuk ve pedavra çıkarma fiiliyle ağacın hayatiyetini sona erdirmesinin zorunlu olup olmadığı noktasında da yine madde metninde bir karışıklık olduğunu ifade etmek gerekir. Nitekim metinde boğma fiilinden önce geçen hayatiyetini sona erdirecek şekilde ifadesinin kendisinden sonra gelen yalamuk, pedavra ve hartama çıkarmak fiillerini, metnin akışı içerisinde kapsamadığı düşünülebilirse de Kanun'da bu konuda bir netlik olmadığını söylemek mümkündür.

Ağacın kesilmesi fiilini de doğal olarak içerisinde barındıran pedavra ve hartama çıkarma fiilleri neticesinde ağaç zaten hayatiyetini kaybedecekken yalamuk çıkarmak her durumda ağacın hayatiyetini sona erdirmemektedir⁵³. Bu fiilin işlenmesi için ağacın kesilmesi gerekmeyle birlikte kısmi kesim olarak da adlandırabileceğimiz şekilde çok küçük bir kısmının kesilip kambiyum tabakasına ulaşılarak bundan az bir miktar alınması halinde ağaç canlılığını koruyabilecektir. Fakat yukarıda kesmek fiilinde de değinildiği üzere ağacın hayatiyetini sonlandırmadan gerçekleştirilen kesme fiilleri beşinci fıkra kapsamında kabahat olarak nitelendirildiğinden bu fiilin

⁵⁰ Kambiyum, "bitkilerin iletim demetlerinde, bir ya da birkaç sıra mersitematik hücre tabakasından oluşan, ikincil kalınlaşmayı ve enine büyümeyi sağlayan dokuya" denilmektedir. Bkz. Çüngen, **a.g.e.**, s. 548.

⁵¹ Çüngen, **a.e.**, 454.

⁵² Çüngen, **a.e.**, s. 355; 6831 Sayılı Orman Kanunu'nda Geçen Terimlere Ait Sözlük başlıklı, 03. 09. 1964 tarih ve 138 nolu Orman Genel Müdürlüğü tebliği; Esasında pedavra ve hartama çıkarma fiilinin ağacı kesmek ve pedavra haline getirmek şeklinde iki unsuru bulunduğu ve kesilen ağaç pedavra haline getirilmemişse ağaç kesme suçunun oluşacağına ilişkin bkz. Sina Cimcoz, "Türkiye'de Orman Suçları ve Sebepleri 1. Bölüm", Ankara, **Adalet Dergisi**, Yıl: 66, S:1-2, 1975, s. 157.

⁵³ Bayındır, **a.g.e.**, s. 72.

suç olabilmesi için ağacın hayatiyetini sonlandırması gerektiğini düşünmek gerekecektir⁵⁴.

Ağaçların yalamuk, pedavra ve hartama çıkarma fiilleriyle hayatiyetini kaybetmesi durumu boğma fiilinde de olduğu gibi maddenin önceki düzenlemesine göre cezanın artırılmasını gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmektedir.

e. Nedensellik Bağı ve Objektif Isnadiyet

Suçun oluşabilmesi için diğer şartların yanı sıra gerçekleştirilen fiilin ağacın hayatiyetini kaybetmesi bakımından nedensel olması ve bu neticenin faile objektif olarak isnat edilebiliyor olması gerekmektedir. Objektif isnadiyeti ortadan kaldıran hallerden birinin somut olayda mevcut olması halinde ise sorumluluk doğmayacaktır⁵⁵. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir. Bu suça ilişkin özellikle nedensellik bağı ve objektif isnadiyet unsurları bakımından değerlendirme yapılmış bulunan bir yargı kararına da rastlanmamıştır.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kasttır. Taksirle ağaç kesmek mevzuatta suç olarak tanımlanmamıştır. Bu durumun orman koruma kapsamını oldukça daralttığını ifade etmek gerekir. Nitekim taksirle işlenmesi de mümkün olmasına rağmen suç teşkil etmediğinden dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak gerçekleştirilen ağaç kesme fiilleri cezasız kalmaktadır. İzinle kesim yapılan ormanlık alanda kesim yapan işçilerin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak kesimine izin verilmemiş yani damgalanmamış olan ağaçları da kesmesini buna örnek olarak vermek mümkündür⁵⁶.

⁵⁴ Birçok yazar bu suçun oluşabilmesi için boğmak, kesmek ve yalamuk çıkarmak fiilleri neticesinde ağaç ve fidanların hayatiyetini kaybetmesi gerektiği konusunda hemfikirdir. Nitekim bkz. Şükrü Özdemir, S. Necip Deda, Orman Hukuku, 2 c., İstanbul, Feryal Matbaası, 1991, C: II, s. 1143; Okan, a.g.e., s. 333; Erhan Günay, **Uygulamalı-Örnekli-İçtihatlı ve Notlu Orman Ceza Davaları Usul ve Esasları**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2001, s. 48; Toprak, a.g.e., s. 47, 48; Orhan Yener, **Uygulamada Açıklamalı-İçtihatlı Orman Suçları ve Orman Ceza Davaları**, Ankara, Adil Yayınevi, 1996, s. 20, 21.

⁵⁵ Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2021, s. 243-255; Artuk v.d., a.g.e., s. 449- 458; Öztürk, Erdem, a.g.e., s. 231-237.

⁵⁶ Yargıtay bu gibi durumlarda yanlışlıkla kesilen ağaç sayısı birkaç taneden ibaret olduğunda bunu kabul edilebilir bulmakla birlikte kesilen ağaç sayısı fazla olduğunda bunun dikkatsizlikten ileri

Bu suçun manevi unsuru olan kast, doğrudan kast olabileceği gibi olası kast da olabilecektir. Örneğin ağaçların uzun, kalın gövdeli ve birbirine yakın olduğu bir ormanda ağaç kesen fail bu ağacın devrilirken başka ağaçlara da çarpıp hayatîyetlerini yitirmelerine sebep olabileceğini öngörmesine rağmen bu kesimi devam ettirdiğinde gerçekleşebilecek ikincil neticeleri kabul ediyorsa ikinci ağacın devrilmesi bakımından olası kastla hareket etmiş olacaktır⁵⁷. Dalları kesilen ağacın hayatîyetini kaybetme ihtimalinin kabullenilmesi halinde de olası kast söz konusudur.

Burada özellikle değinilmesi gerekir ki failin ağaç kesme suçu bakımından kasten hareket ettiğinin kabulü için öncelikle kestiği ağacın orman sınırları içinde olduğunu bilerek ve isteyerek ya da en azından kabullenerek hareket ediyor olması gerekmektedir. Buna göre orman sınırları içerisinde ağaç kesmek konusunda hataya düşen kişi aynı zamanda suçun maddi unsurlarında hataya düşmüş olacağından kastı ortadan kalkacak ve Türk Ceza Kanunu'nun 30. maddesinin 1. fıkrası kapsamındaki hata hükümlerinden faydalanacaktır. Yine de belirtmek gerekir ki özellikle orman kadastro keskinleşmiş yerler bakımından o yerin orman olduğunu bilmemek mazeret olarak kabul edilmemekte yalnızca sınırlı durumlarda failin kastı olmadığına hükmedilmektedir⁵⁸.

Ağaç kesme suçunun nitelikli hallerinin uygulanabilmesi için failin bu nitelikli haller bakımından da kasten hareket ediyor olması gerekir. Bu kapsamda nitelikli

gelemeyeceğini kabul etmektedir. Bu yönde bkz; “(...) Yanlışlıkla damgasız birkaç ağacın kesilebileceği kabul edilse bile, 15 adet ağacın kesilmesi mümkün değildir.” YCGK, E. 1992/10, K. 1992/120, K.T. 27.04.1992; Y. 19. CD. E. 2018/6681, K. 2020/10553, K.T. 15.09.2020; Aksi yönde bkz. “(...) Kesilmesi işaretlenen ağaçların dışında kalanların kesimi halinde, izinsiz ağaç kesmek suçu oluşacağından sanığın cezalandırılmasına...”, YCGK, E. 1995/107, K. 1995/133, K.T. 24.04.1995; “Sanığın (...) damgasız üç adet çam ağacı kestiği (...) anlaşılmasına ve sanığın yaptığı işin icabı olarak gerekli dikkat ve ihtimamı göstermemesi nedeni ile suç konusu ağaçları yanlışlıkla kestiği yolundaki savunmasının kabule şayan bulunmaması (...)” Y. 3. CD., E. 1997/6559, K. 1997/7787, K.T. 23.06.1997.

⁵⁷ İstihsal kesimlerinde kesilen ağaçların devrilerek genç ağaç veya fidanları tahrip edeceğini öngörerek kesim yapılması halinde de aynı durumun söz konusu olduğuna ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 716.

⁵⁸ “(...) dava konusu ağacın (...) tarla vasıflı parsellerin ortak sınırında bulunduğu, 2 nolu parselin sanık adına tespit edildiği ve askı ilan süresi içerisinde her iki parselle ilgili dava açıldığının belirtildiği ve dava konusu yerin parsel tespit tutanaklarının iptali ile orman vasfında hazine adına tapuya kayıt ve tesciline ilişkin Andırın Kadastro Mahkemesi kararlarının suç tarihinden sonra kesinleştiğinin anlaşılması karşısında; sanığın suç işleme kastı ile hareket etmediği (...)” Y. 19. CD., E. 2020/7179, K. 2021/2671, K.T. 09.03.2007; Kadastro keskinleşmiş orman alanlarının orman kadastro aleni olduğundan herkesçe bilindiğinin kabulünün gerektiğine ve suça konu yerle tapulu arazinin sınırdaş olmaması dolayısıyla hatadan bahsedilemeyeceğine ilişkin bkz. Y. 19. CD., E. 2017/5819, K. 2020/2666, K.T. 10.03.2020.

hallere ilişkin de bazı noktalara değinmek gerekmektedir. Ağaç kesme suçu bakımından suçun konusunun; münhasıran yakacak nitelikte emval veren ağaç olması, fidan olması ve ağaç kesme ve sökme fiillerinin motorlu araç gereç kullanılarak işlenmesi bu suçun nitelikli hallerini oluşturmaktadır. Failin bu nitelikli hallerden sorumlu olabilmesi için de kastı olması gerekmektedir. Öte yandan suçun konusunun münhasıran yakacak emval veren ağaç olması cezayı azaltan bir nitelikli hal olduğundan somut olayda kesilen ağacın bu nitelikte olması halinde fail doğrudan bu nitelikli halden yararlanacaktır⁵⁹.

Suçun konusunun fidan olması ise cezayı artıran bir nitelikli haldir ve failin bu nitelikli halden sorumlu olabilmesi için kestiği ağacın henüz fidanlık evresinde olduğunu bilerek ve isteyerek yahut en azından kabullenerek hareket ediyor olması gerekmektedir. Bu noktada failin kastını belirlemek zor olsa da pratikte fidan ile ağacı birbirinden ayırt etmek birçok durumda uzmanlık gerektiren bir husus değildir. Yargıtay uygulamasında ise fidanların dışarıdan bakıldığında görülebilecek ve diğer otlardan ayırt edilebilecek nitelikte olup olmadığına göre kast değerlendirmesi yapılmaktadır⁶⁰.

Bir diğer nitelikli hal olan ağaç kesme ve sökme fiillerinin motorlu araç gereç kullanılarak işlenmesi hali de cezalandırmayı artıran nitelikli bir hal olmakla birlikte failin kullandığı araç veya gerecin motorlu olduğunu bilerek hareket ettiğini kabul etmek gerekecektir. Nitekim aksi durum hayatın olağan akışı içerisinde mümkün görünmemektedir.

Bu suç bakımından kanun koyucu özel bir amaç veya saik unsuru belirlememiştir. Nitekim ilgili suçun ne temel şeklinde ne de nitelikli hallerinde failin gerçekleştirdiği fiili ne amaçla işlediğine veya bu fiili hangi güdüyle gerçekleştirdiğine dair herhangi bir belirleme mevcut değildir. Bu sebeple failin amacı suçun

⁵⁹ Failin bu konuda hata içerisinde olabileceğini de ifade etmek gerekir. Örneğin yakacak nitelikte olduğunu zannederek yapacak nitelikli ağaçların kesilmesi veya bunun tam tersinin gerçekleşmesi mümkündür. Bu gibi durumlarda Türk Ceza Kanunu'nun hataya ilişkin düzenlemeler içeren 30. maddesinin 2. fıkrası gereğince fail bu hatasından yararlanacaktır

⁶⁰ "(...) uzman bir bilirkişiden çevre koşullarına göre suça konu fidanların suç tarihindeki boylarının ve buna göre ot biçme esnasında farkedilip farkedilmeyeceğinin şüpheye mahal vermeyecek ve bilirkişi raporları arasındaki çelişkinin giderilecek şekilde açıklattırılarak sonucuna göre hüküm tesisi gerektiğinin (...)" Y. 3. CD., E. 2003/4487, K. 2003/5506, K.T. 30.09.2003.

gerçekleşmesi bakımından önemsizdir. Bu durum özellikle nitelikli hallerde önem arz etmektedir. Nitekim buna göre failin ağaç keserken bu ağacı ne amaçla kestiği önemli olmadığından fail yapacak nitelikteki ağacı yakacak olarak kullanmak için kesmiş bile olsa suçun temel şeklinden ceza alacaktır⁶¹. Yine fail yakacak nitelikteki ağacı örneğin barınak yapmak için kesmiş olsa suçun temel şeklinden değil daha az cezayı gerektiren nitelikli halinden sorumlu olacaktır.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bu başlık altında ağaç kesme fiillerinin hangi durumlarda hukuka uygun hale gelip suç oluşturmayacağı üzerinde durulacaktır. Kanunun hükmü ve amirin emri, meşru savunma, hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası şeklinde sıralayabileceğimiz hukuka uygunluk sebeplerinden kanunun hükmü ve hakkın kullanılması halleri ağaç kesme suçu bakımından anlam ifade etmekle birlikte diğer hukuka uygunluk nedenlerinin bu suç bakımından uygulama alanı bulamayacağını belirtmek mümkündür.

Ormanlar aynı zamanda önemli bir gelir kaynağı olduğundan ve ormanların geliştirilerek sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi açısından orman ağaçlarının belli usullere göre kesilmesine mevzuatta izin verilmiştir. Amenajman planlarına göre işletilen ormanlardan belli zamanlarda belirli şekillerde ürün elde edilmektedir. Bu ürünler yalnızca kereste veya odunla sınırlı olmamakla birlikte konumuz olan ağaç kesme suçu bakımından önem arz eden ağaç kesme fiilleri neticesinde odun veya kerestelik ürünler elde edildiğinden, özellikle bunlar üzerinde durulacaktır.

Orman ağaçlarının kesimine izin verilmesinin tek sebebi bunlardan gelir elde etmek değildir. Bazı orman sahalarının geliştirilerek daha sağlıklı ormanlar inşa edilmesi ve daha da önemlisi ağaç kesme suçunun işlenmesinin önemli sebeplerinden biri olan köylülerin odun ve kereste ihtiyacının giderilmesi gibi sebeplerle de ormanlardan ağaç kesimine belli usullerle izin verilmektedir.

Orman Kanunu'nun "*istihsal ve satış işleri*" başlığı altındaki 26. maddesinde Devlet ormanlarında ilgili bakanlığın tespit ettiği esaslara ve amenajman planlarına

⁶¹ Benzer şekilde bkz. Toprak, **a.g.e.**, s. 52.

göre Devlet tarafından istihsal yapılabileceği veya aynı Kanun'un 40. maddesine göre yaptırılabilceği hüküm altına alınmıştır⁶². Ağaç kesme suçu bakımından hukuka uygunluk nedeni olan kanun hükmü temelde bu maddedir. Maddede geçen Devlet tarafından yapılacak veya yaptırılacak istihsal kapsamına doğal olarak ağaç kesimi de girmekte hatta bu istihsalin büyük bir çoğunluğunu ağaçlar oluşturmaktadır⁶³.

Devlet ormanlarından ürün elde edilmesi, bunların satışı ve özellikle imtiyaz tanınan köylülerin ve diğer kişilerin hak ve sorumlulukları temel olarak ilgili Kanun'un 26 ile 44. maddeleri arasında düzenlenmiştir⁶⁴. İlgili maddelerde de ayrıntılı düzenlemeler bulunmakla birlikte Orman Emvalinin İstihsaline Ait Yönetmelik'te de birçok nokta açıklığa kavuşturulmuştur⁶⁵. Orman istihsalı oldukça teknik bir konu olduğundan burada ayrıntısıyla üzerinde durulmamış olup yalnızca belli şartlar altında ağaç kesme suçu bakımından bir hukuka uygunluk nedeni oluşturduğunun altı çizilmiştir.

Açıklamalardan anlaşılacağı üzere Devlet, ormanlardan belli usullere göre kesim yaparak ürün elde etmektedir. Mülkiyeti Devlet'e ait olmayan ormanlarda ise üretim; kamu tüzel kişilerine ait ormanlarda orman idaresinin hazırladığı amenajman plan ve haritalarına göre, hususi ormanlarda ise sahiplerinin hazırlayıp orman idaresine onaylattırdıkları harita ve amenajman planlarına göre yapılmaktadır. Bu şekilde gerçekleştirilen ağaç kesim işlemlerinin belli bir plan çerçevesinde gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür. Bu ormanlar bakımından da usulüne uygun şekilde

⁶² Benzer şekilde 34. maddede de baltalık ormanlarından ağaç kesim işlerinin ilgili orman köylülerini kalkındırma kooperatiflerine yaptırılabilceği düzenlenmiştir.

⁶³ Orman Kanunu'nun ilgili 40. maddesinde ilgili orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine yaptırılabilcek orman işleri arasında kesme fiili de zikredilmektedir.

⁶⁴ Ormanlardan elde edilen odun ve kereste gibi asli orman ürünlerinden belli bölgelerde öncelikle o bölgedeki köy halkının ihtiyaçları belli koşullar dahilinde karşılanmaktadır. Bu düzenlemeyle uygulamada ormanlar bakımından önemli bir tehlike oluşturan orman köylülerinin ormanlardan başıboş faydalanmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Orman köylerinin orman bütünlüğü bakımından arz ettiği problemlere ilişkin ayrıntılı okuma için bkz. Abdurrahman Yılmaz, "Orman, Köylü ve Devlet: Ormandan Faydalanma, Koruma ve Orman Suçları Bağlamında Orman Köylüsü ve Devlet İlişkileri", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 20, S. 4, 2018, ss. 665-690; Yücel Çağlar, "Kırsal Çevre Sorunları ve Köylüler", **Orman Mühendisliği Dergisi**, Ankara, Yıl: 30, S. 4, 1993.

⁶⁵ 24 Eylül 1986 tarih, 19231 sayılı Resmî Gazete.

gerçekleştirilen kesimler ağaç kesme suçu bakımından bir hukuka uygunluk nedeni teşkil etmektedir.

Ormanlardan ağaç kesilmesine olanak tanıyan bir başka düzenleme de Orman Kanunu'nun 15. maddesinde mevcuttur. Bu maddede orman idaresinin ormanların bakımı ve sürdürülebilirliği bakımından gerçekleştireceği uygulamalar dışında orman hasılatı elde etmek üzere ormanlardaki dikili yaş veya kuru ağaçları kesmek veya kökünden sökmek, bunlardan kabuk, çıra, katran veya sakız çıkarmak orman idaresinin iznine bağlanmıştır. 14. maddenin B bendinde yasaklanan bu fiillerin 15. madde hükmüne göre orman idaresinin izin ve müsaadesine bağlı olarak gerçekleştirilmesi hakkın kullanılması kapsamında bir hukuka uygunluk nedeni teşkil etmektedir.

Son olarak tohum ve fidandan yetiştirilen özel orman sahipleri için Kanun'da bir hukuka uygunluk nedeninin düzenlenmiş bulunduğu altını çizmek gerekir. 56. madde hükmü gereğince bu kişiler kendi ormanları söz konusu olduğunda 14. maddenin (A) ve (B) bentlerindeki yasaklara tabi değildir⁶⁶. Bu bakımdan kanunun hükmü ve hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedenleri kapsamında bu kişilerin kendi ormanlarındaki ağaçları kesmeleri, sökmeleri, bunlardan yalamuk çıkarmaları gibi fiilleri suç teşkil etmemektedir. Bu kapsamdaki özel orman sahipleri 14. maddedeki ilgili hükümlerle bağlı olmadığından bu kimselerin kendi ormanlarındaki ağaçları başka kimselere kestirmeleri de söz konusu olabilecektir. Buna göre tohum ve fidandan yetiştirilen özel orman sahiplerinin rızası dahilinde üçüncü kişilerin bu ormanlardaki ağaçları kesmeleri halinde bu kişilerin kesme veya sökme gibi fiilleri ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedeni kapsamında kalacak ve suç teşkil etmeyecektir⁶⁷.

6. Nitelikli Unsurlar

Ağaç kesme suçunun düzenlendiği 91. maddenin 1., 2., 4. ve 6. fıkralarında bu suçun işlenmesiyle daha fazla veya daha az ceza verilmesini gerektiren nitelikli haller

⁶⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3., a.

⁶⁷ Bu örneğe ilişkin ayrıntılı bilgi için *İştirak* başlığına bakınız.

düzenleme altına alınmıştır. Bunları dört başlık altında toplamak mümkündür. Bunların yanı sıra Orman Kanunu'nun 111. maddesinde tüm orman suçları bakımından geçerli olan bir nitelikli hale yer verilmiştir. Bu nitelikli hal de ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

a. Suçun Konusunun Münhasıran Yakacak Emval Veren Ağaçlar Olması

91. maddenin ilk fıkrasının ikinci cümlesine göre suçun konusunun münhasıran yakacak emval veren ağaç olması halinde verilecek ceza yarı oranında indirilecektir. Orman emvali, “*ormandan elde edilen, orman örtüsü türünde mallar*” anlamını ifade eder⁶⁸. Yakacak emval, endüstride kullanılabilen ve inşaattan hediyeelik eşyaya kadar çeşitli alanlarda ürün üretilen kerestelik türünden olmayan, yakacak odun niteliğindeki orman ürünü anlamına gelmektedir⁶⁹. 04.06.2004 yürürlük tarihli Orman Ürünlerine Verilecek Taşıma Belgelerine Ait Yönetmelik'in yaptığı tanıma göre “*endüstriyel odun, ormanlardan veya orman sayılmayan yerlerden elde edilen boyulu ağaç ile tomruk, direk, sanayi odunu, kağıtlık odun, sırk, çubuk ve lifyonga benzeri odunları*” ifade etmektedir. Aynı Yönetmelik'e göre yakacak odun da endüstriyel odun dışındaki odun olarak tanımlanmaktadır. Yalnızca yakacak nitelikte olan odunun ekonomik değeri yapacak nitelikteki keresteye nispetle daha az olduğundan kanun koyucunun bunu cezayı azaltan bir nitelikli hal olarak düzenlediğini düşünmek mümkündür.

İlgili maddenin ilk halinde yapacak ve yakacak nitelikteki ağaçlar bakımından iki ayrı düzenleme getirilmiş ayrıca ağaçların kutrunun hesaplanmasıyla, kesilen

⁶⁸ Çüçen, **a.g.e.**, s. 358.

⁶⁹ “Yakacak odun, endüstriyel odun dışındaki odundur. Endüstriyel odun ise maddenin birinci fıkrası şümülüne giren tomruk, direk, sanayi odunu, kağıtlık odun, sırk çubuk ve lifyonga odunudur. Bir başka deyişle yapacak niteliktedir.” Özdemir, Deda, **a.g.e.**, s. 1139; “Kerestelik ağaç: Çeşitli boyutta kereste elde etmek maksadıyla bir veya müteaddit tomruk veya sanayi odunundan alınan veya muhtelif maksatlarla direk olarak faydalanılan ağaç gövdelerine (Kerestelik ağaç) denir.” Bkz. 6831 Sayılı Orman Kanunu'nda Geçen Terimlere Ait Sözlük başlıklı, 03. 09. 1964 tarih ve 138 nolu Orman Genel Müdürlüğü tebliği; “(...) yapacak emval deyiminden inşaatta kullanılmaya elverişli odun niteliği taşımayan kerestelik veya tomruk vasfındaki orman emvalini anlamak gerektiği (...)”ne ilişkin bkz Mehmet Turgut, “2896 Sayılı Kanunun 36 ncı Maddesi ile Değişik 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 91 inci Maddesi Üzerine Bir İnceleme”, **Adalet Dergisi**, Yıl: 75, S: 1, 1984, s. 142; Yapacak vasıflı emvalin metreküp cinsiyle ölçülen emval olduğuna ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 711.

ağacın kutrunun belirlenen sınırdan aşağı veya yukarıda olmasına göre cezayı azaltan veya artıran nitelik haller düzenlenmişti. Yeni düzenlemede ise kutur hesabından vazgeçilmiş ağacın münhasıran yakacak nitelikte olması cezayı azaltan bir nitelikli hal olarak öngörülmüştür. Eski düzenlemede farklılık arz eden bir diğer konu da ağaç kesme suçunun yakacak nitelikteki emval üzerinde işlenebilmesi için emvalin kesilerek odun veya kömür yapılmasının zorunlu olmasıdır⁷⁰. Nitekim 91. maddenin eski halinde “14 üncü maddenin (A) ve (B) bentleriyle yasak edilen fiillerden yakacak emval veren ağaçları keserek odun veya kömür yapanlar” ifadesi yer almaktaydı⁷¹.

Suçla konu olan emvalin yakacak veya yapacak nitelikte olduğunu belirlemek uzmanlık gerektiren bir iştir. Nitekim uygulamada da ağacın vasfı, mahallinde yapılan keşifle bilirkişiye açıklattırılmak suretiyle belirlenmektedir⁷². Madde gerekçesine göre mahkemenin suçun konusu olan “ağacın türü ve sair evsafı göz önünde bulundurularak sınai bir ürün üretilebilecek nitelikte olup olmadığı”nı belirlemesi gerekmektedir⁷³.

Bu nitelikli hal bakımından son olarak değinilmesi gereken konu da metinde geçen *münhasıran* ifadesi dolayısıyla kesilen ağaçların tamamının yakacak nitelikte olması gerektiğidir⁷⁴. Buna göre hem yakacak hem de yapacak nitelikteki ağaçların kesildiği ağaç kesme suçlarında bu nitelikli halin uygulanması ve cezada indirimine gidilmesi mümkün değildir.

b. Suçun Konusunun Fidan Olması

91. maddenin 2. fıkrasına göre ağaç kesme suçunun konusunun fidan olması halinde verilecek cezanın bir kat artırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu suçun

⁷⁰ Kesilen ağacın odun veya kömür haline getirilmesinin bu suçun oluşumu bakımından zorunlu olmadığına ilişkin bkz. Yener, **a.g.e.**, s. 20.

⁷¹ Eski ifadede geçen odun veya kömür yapma ifadesinin sadece para cezasının belirlenmesi bakımından önem arz ettiği, suçun oluşması bakımından kesilen ağacın odun veya kömür haline getirilmesinin zorunlu olmadığına ilişkin bkz. Turgut, **a.e.**, s.143, 144.

⁷² Y. 19. CD., E. 2018/4323, K. 2019/7940, K.T. 07.05.2019; Orman İşletme Müdürlüğünün taraf olduğu davada emvalin ne nitelikte olduğunun Orman Müdürlüğüne sorularak belirlenmesinin bozma nedeni olduğuna ilişkin bkz. YCGK., E. 1997/16, K. 1997/11, K.T. 04.02.1997.

⁷³ Maddede belirtilen yapacak kavramının, yaş ve kutur itibarıyla yapacak olarak kullanılması mümkün olmamasına rağmen ileride geliştiğinde bu vasıfta olacak olan ağaçları da kapsayacağına ilişkin bkz. Mestav, **a.g.e.**, s. 772, 777.

⁷⁴ Toprak, **a.g.e.**, s. 45.

konusunun fidan olması haline ilişkin gerekli açıklamalar yukarıda suçun konusu başlığı altında yapıldığından tekrar üzerinde durulmayacaktır. Burada değinilmesi gereken en önemli nokta fidanların fail tarafından görülebilecek nitelikte olması gerektiğidir⁷⁵. Nitekim manevi unsur başlığı altında değinildiği üzere bu suç yalnızca kasten işlenebilen bir suç olmakla birlikte nitelikli halin uygulanabilmesi için de failin bu yönde kastı bulunması gerekmektedir. Örneğin hukuka uygun olarak gerçekleştirilen ağaç kesimi sırasında yanlışlıkla fidanların hayatiyetini kaybetmesine sebebiyet verilmesi durumunda fidan kesme kastı olmayan kişinin, bu suçun taksirli hali de düzenlenmediğinden sorumluluğu doğmayacaktır. Suça konu olan ağacın çok gelişmiş olması dolayısıyla fidanlık evresinde olduğunun anlaşılmasının objektif olarak zor olduğu durumlarda da failin konuya ilişkin kastının olup olmadığının ayrıca tespiti gerekecektir.

c. Ağaç Kesme ve Sökme Fiillerinde Motorlu Araç Gereç Kullanılması

91. maddenin 4. fıkrasında ağaç kesme ve sökme fiillerinin işlenmesinde motorlu araç gereç kullanılması cezanın bir misli artırılmasını gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Kanun koyucunun motorlu araç gereç kullanımının bu suçun işlenmesini kolaylaştırması nedeniyle böyle bir ceza artırımına gittiğini düşünmek mümkündür⁷⁶.

Fıkranın ikinci cümlesinde de ifade edildiği üzere bu nitelikli halin fidanlar bakımından uygulanması mümkün değildir. Fidanların gövdeleri tabii olarak daha dar olduğundan kesim işlemi, motorlu araç gereç kullanılmadan da ağaçlara nispeten kolay olduğundan bu nitelikli halin fidanlar bakımından uygulanmayacağı düşünülebilir⁷⁷. Bu halde yalnızca suçun konusunun fidan olmasından dolayı tek bir artırım yapılacaktır⁷⁸.

⁷⁵ Mestav, **a.e.**, s. 777; Yargıtay da failin kastını belirlemek bakımından kesilen fidanların fark edilip edilemeyeceği değerlendirmesi yapmaktadır. Bkz. Y. 3. CD., E. 2003/4487, K. 2003/5506, K.T. 30.09.2003.

⁷⁶ Turgut, **a.g.e.**, s.1 44, Mestav, **a.e.**, s. 778.

⁷⁷ Benzer şekilde bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 719.

⁷⁸ Y. 19. CD., E. 2021/2009, K. 2021/3019, K.T. 16.03.2021.

Son olarak bu nitelikli halin uygulanması bakımından motorlu araç gerecin ağacın hayatıyetine son verecek şekilde kesildiği anda kullanılması önemlidir. Nitekim ağacın bu fıkra da gösterilen araçlar dışında bir araçla hayatıyeti sona erdirildikten sonra motorlu araçla parçalara ayrılması bu fıkra kapsamında cezayı artıran bir nitelikli hal değildir⁷⁹.

d. Suçun Failinin Orman Sahipleri Olması

Daha önce fail unsurunda da değinildiği üzere kanun koyucu özel orman sahiplerinin kendi ormanları üzerinde 14. maddenin (A) ve (B) bentlerine muhalif hareket etmeleri halinde ayrı bir düzenleme getirerek cezalandırmada bir üst sınır getirmiştir. Buna göre ağaç kesme suçunun temel halinde verilecek ceza üç aydan beş yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezasıyken bu suçun özel orman sahipleri tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza iki seneye kadar hapis ve adli para cezasıdır. Kanun koyucu bu düzenlemeyle temel cezada eksiltme yapmak yerine verilecek cezaya bir üst sınır getirerek daha az ceza verilmesini gerektiren bir nitelikli hal öngörmüştür.

Bu nitelikli halden yararlanacak olan özel orman sahibi gerçek kişiler sahip oldukları ormanı tohum veya fidandan yetiştiren kişiler değildir. Nitekim bu şekilde emekle orman yetiştiren orman sahipleri zaten kendi ormanlarındaki ağaçlar bakımından bu suçun faili olamazlar⁸⁰.

Bu düzenlemenin problem arz ettiği husus 14. maddenin ilgili bentlerinde düzenleme altına alınan fiillerin tamamının suç teşkil etmemesidir. Buna rağmen 91. maddenin son fıkrasının ilk cümlesinde 14. maddenin (A) ve (B) bentlerinde düzenlenen fiilleri işleyen özel orman sahiplerinin hapis ve adli para cezasıyla cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme ilgili bentlerde düzenlenen kabahatler bakımından anlamsız kalmaktadır. Bu nedenle metnin kaleme alınış şekli itibariyle bir mantık hatasına sebep olduğunu söylemek mümkündür.

⁷⁹ Toprak, **a.g.e.**, s. 54; Aras, **a.g.e.**, s. 706.

⁸⁰ Konuya ilişkin diğer ayrıntılar için İkinci Bölüm, I., A., 3., a.

e. Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanları ve Milli Parklarda İşlenmesi

Kanun koyucu Orman Kanunu'nun 111. maddesinde tüm orman suçları bakımından uygulama alanı bulan bir nitelikli hal düzenlemesine yer vermiştir. Buna göre bazı orman alanlarında orman suçlarının işlenmesi halinde verilecek cezanın iki katına hükmedilecektir. Bu alanlar, Orman Kanunu'nun 3. maddesiyle orman rejimi altına alınan yerler, muhafaza ormanları ve milli parklardır. Muhafaza ormanlarıyla milli parklara daha önce değinildiğinden burada yeniden üzerinde durulmayacaktır⁸¹.

Orman rejimi altına alınan yerler esasında orman niteliğinde olmayıp sahip oldukları çeşitli özellikler dolayısıyla orman rejimi altına alınarak korunan alanlardır. İşbu 3. maddeye göre bu alanlar “*Bulundukları mevki, vaziyet, haiz oldukları hususiyet noktasından memleketin ve halkın menfaat, sıhhat, selametine yarıyacak veya tarihi, bedii veya turistik kıymeti bakımından muhafazası gereken*” alanlardır. Bu kapsamda değerlendirilebilecek yerler mülkiyeti Devlette olsun olmasın Cumhurbaşkanı kararıyla orman rejimi altına alınabilecektir. Orman rejimi altına alınan bu alanlarda da ağaç kesme suçunun işlenmesi halinde iki kat cezaya hükmolunacaktır.

7. Kusurluluk

Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik, geçici nedenler, alkol ve uyuşturucu madde etkisinde olma, haksız tahrik ve zorunluluk hali gibi düzenlemeler kusurluluğu azaltan veya ortadan kaldıran sebeplerdir. Bu hallerden birinin ağaç kesme suçu işlenirken var olması halinde fail kusuruna göre ya ceza almayacak ya da cezasında indirimle gidilecektir.

Yukarıda sayılan kusurluğu etkileyen sebeplerden, uygulamada problem arz edebilecek, tespitinde zorluk yaşanabilecek olanı Türk Ceza Kanunu'nun 25. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen zorunluluk halidir. Belirtmek gerekir ki zorunluluk halinin ağaç kesme suçu bakımından tüm şartlarını sağlayarak uygulama

⁸¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, II., C., 1 ve 2.

alanı bulması oldukça düşük bir ihtimaldir. Bir olayda suç teşkil eden fiilin zorunluluk hali kapsamında değerlendirilebilmesi için bu fiili işleyen kişinin, kendisinin veya bir başkasının sahip olduğu bir hakka yönelik ağır ve muhakkak bir tehlikenin söz konusu olması, bu tehlikeye bilerek neden olmaması, başka şekilde kurtulma imkânı bulunmaması, fiilin bu tehlikeden kurtulma zorunluluğuyla işlenmesi ve kullanılan vasitanın tehlikeyle orantılı olması gerekmektedir⁸². Bu kapsamda ormanda yolunu kaybederek donma tehlikesiyle karşı karşıya kalan bir kişinin ısınmak maksadıyla ağaç kesmesini ağaç kesme suçunda zorunluluk halinin varlığına örnek olarak göstermek mümkündür. Bu örnekte de zorunluluk halinin uygulanabilmesi için failin başka şekilde soğuktan kurtulma imkanının bulunmaması gerekir. Örneğin kuru çalıların mevcut olduğu bir ormanda bunları yakarak ısınmak yerine ağaç keserek ateş yakılması halinde zorunluluk halinin şartları oluşmayacaktır⁸³. Uygulamada benzer bir yargı kararına rastlanmamıştır.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Ağaç kesme suçunda teşebbüs hükümlerinin uygulanması bakımından özellik arz eden bir durum yoktur. Failin ağacı kesmek üzereyken yakalanması, kestiği veya söktüğü ağacın hayatiyetini kaybetmemesi gibi durumlarda ilgili suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.⁸⁴

Bu suç bakımından teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi için öncelikle failin kastı, ağacın hayatiyetini sona erdirmeye yönelik olmalı, bu kapsamda işlemek üzere olduğu veya işlediği fiil bu neticeyi gerçekleştirmeye elverişli olmalı, bu fiilin doğrudan doğruya icrasına başlamış olmalı ve elinde olmayan bir sebepten dolayı icra

⁸² Bkz. Türk Ceza Kanunu m. 25/2; Ayrıntılı bilgi için bkz. Elif Bekar, **Türk ve Amerikan Ceza Hukukunda Zorunluluk Hali**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2013.

⁸³ Yine benzer şekilde ormanda donarak ölme tehlikesinden kaçarak veya yardım isteyerek kurtulma imkânı varken bunun yerine ağaç keserek ısınmaya çalışan kişinin de zorunluluk halinden faydalanması mümkün olmayacaktır. Bkz. Bekar, **a.e.**, s. 106.

⁸⁴ Bkz. Türk Ceza Kanunu m. 35.

hareketlerini tamamlayamamış ya da tamamlamış olmakla birlikte ağaç hayatiyetini kaybetmemiş olmalıdır⁸⁵.

Failin kastının bu suçu işlemeye yönelik olduğunun şüpheye yer bırakmayacak şekilde açık olması gerekir. Zira 91. maddede düzenlenen bu suçun icra hareketlerinin tamamlanmamış olması bazı durumlarda aynı maddenin 5. fıkrası kapsamında kabahat teşkil edebilecektir⁸⁶. Burada özellikle teşebbüs aşamasında kalmış ağaç kesme suçuyla ağaçları yaralamak şeklinde de işlenebilen kabahati birbirinden ayıran en önemli unsur failin kastıdır⁸⁷.

Ağaç kesme suçu bakımından suçun teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığını tüm seçimlik hareketler bakımından ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim bu suçun seçimlik olarak düzenlenen hareketlerinin tamamında netice olarak ağacın hayatiyetini kaybetmesine gerek yoktur. Bu kapsamda bazı fiillerde icra hareketlerine başlanmış fakat tamamlanamamış olabilecekken bazı fiillerde ise icra hareketi tamamlanmış olmakla birlikte netice gerçekleşmemiş olabilecektir.

Boğma fiili bakımından netice olarak ağacın hayatiyetini kaybetmiş olması gerektiğinden kabuğunun bir kısmı soyulan ağacın hayatiyetini kaybetmemesi halinde suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır. Suçun gerçekleşmesi için ağacın hayatiyetini kaybetmesinin bir netice olarak zorunlu olmadığı sökme fiillerinde de ağacın sökülmesi suçun tamamlanmış olması için yeterlidir. Bu fiiller bakımından ayrıca ağacın hayatiyetini kaybetmiş olmasına gerek yoktur. Kuru ağaçlar bakımından

⁸⁵ Ağaç kesme suçunun tamamlanması bakımından ayrıca kesilen ağacın orman dışına çıkarılmış olmasına gerek yoktur. Benzer yönde bkz. YCGK., E. 1994/300, K. 1994/315, K.T. 28.11.1994; 3. CD., E. 1999/12762, K. 1999/1377, K.T. 17.02.1999.

⁸⁶ Ağacı kesmek için bir balta vurulması halinde ağaç kesme suçundan değil Orman Kanunu'nun 91. maddesinin 5. fıkrasından hüküm kurulması gerektiği fakat fiilin yaralama boyutunu aşması halinde ağaç kesmeye teşebbüsten hüküm kurulacağına ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 705.

⁸⁷ 5237 sayılı TCK'nın yürürlük tarihinden önce ağaç kesme suçu bakımından ağacın üçte birinden az bir kısmının kesilmesi halinde eksik teşebbüs, hayatiyetini yitirmemek kaydıyla üçte birinin kesilmesi halinde tam teşebbüs ve üçte ikisinin kesilmesi halinde ise ağacın hayatiyetini kaybetmiş olacağı varsayımına dayanılarak suçun tamamlanmış olduğunun kabul edildiğine ilişkin bkz. Aras, **a.e.**, s. 708; Benzer şekilde bkz. Bülent Ulukut, **Türk Orman Hukuku: Ceza Hükümleri**, İstanbul, T.C. Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1979, s. 80.

da bu ağaçlar zaten hayatiyetini kaybetmiş bulunduklarından bunların kesilmesiyle suç tamamlanmış olmaktadır.

Tüm seçimlik hareketler bakımından teşebbüs hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı noktasında önemli olan suçun icra hareketlerinin doğrudan doğruya başlayıp başlamadığıdır. Bunun için hazırlık hareketleriyle icra hareketlerinin ayırt edilmesi önem kazanmaktadır. Failin icra hareketlerine başladığının kabulü için gerçekleştirdiği hareketin suçun fiil unsuru ile *belirli bir yakınlık ve bağlantı* içinde bulunması gerekmektedir⁸⁸. Bunun için failin “*fiil üzerinde belli bir hakimiyet*” kurmuş olması gerekir⁸⁹. Bir diğer deyişle failin gerçekleştirdiği fiil olağan hayat tecrübesine göre suç tipinde ifade edilen fiille doğrudan bağlantı halinde olmalıdır⁹⁰. Bu kapsamda örneğin kesme fiili bakımından failin kesmede kullanacağı testereyi kılıfından çıkarması veya yağlaması gibi hareketler hazırlık hareketleriyken testerenin çalıştırılarak ağaca zarar verebilecek mesafeye getirilmiş olması icra hareketlerine doğrudan doğruya başlanması anlamına gelecektir⁹¹. Bu halde yakalanan kişi de ağaç kesme suçuna teşebbüsten sorumlu olacaktır.

Ağaç kesme suçunun icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçen ya da suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini kendi çabalarıyla engelleyen kişilerin gönüllü vazgeçme hükümlerinden faydalanması da mümkündür⁹². Buna göre suçun icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçen kişi ağaç kesme suçuna teşebbüsten sorumlu olmayacaktır. Örneğin ağacı dallarından kesmeye başlayan kişi, gövdeyi keserek ağacın hayatiyetini sona erdirmeden önce ağacı kesmeyi gönüllü olarak bırakırsa ağaç kesmeye teşebbüsten sorumlu olmayacaktır. Burada önemli olan nokta ağacın henüz hayatiyetini kaybedecek noktaya gelmemiş olmasıdır. Ağaç hayatiyetini kaybettikten sonra suç tamamlanmış olacağından artık gönüllü vazgeçme

⁸⁸ Bu ifade Türk Ceza Kanunu’nun 35. maddesini teşkil eden teşebbüs hükmünün gerekçesinde hazırlık hareketleriyle icra hareketlerini birbirinden ayırmada kullanılmak üzere ifade edilmektedir.

⁸⁹ Özgenç, **a.g.e.**, s. 554.

⁹⁰ Adem Sözüer, **Suçta Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1994, s. 211, 212.

⁹¹ Fiilin teşebbüs aşamasına varması için suçla korunan hukuki değeri objektif olarak ihlale yönelmiş olması ve haksız davranışa doğrudan doğruya başlamış olması gerektiğine ilişkin bkz. Zafer İçer, **Suçta Teşebbüste Hazırlık Hareketleri ile İcra Hareketlerinin Birbirinden Ayrılması**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2021, s. 129

⁹² TCK m. 36, Ayrıntılı bilgi için bkz. Sertaç Işıka, **Gönüllü Vazgeçme**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2021.

hükümlerinden faydalanmak mümkün olmayacaktır⁹³. Kuru ağaçların ise gövdeden kesilmesi yeterli olduğundan bu ağaçlar kesildikten sonra gönüllü vazgeçme hükümlerinden faydalanmak mümkün olmayacaktır.

b. İştirak

Ağaç kesme suçu, tek fail tarafından işlenebileceği gibi birden fazla fail tarafından da işlenmeye müsait bir suç tipidir. Bu suça şerik olarak katılmak da mümkündür. Bu bakımdan ağaç kesme suçu iştirak bakımından özellik arz eden bir suç tipi değildir. Bu başlık altında bu suçta müşterek ve dolaylı faillik halleriyle şeriklik türleri olan azmettirme ve yardım etme hallerinin ne şekilde tezahür edebileceği üzerinde durulacaktır.

Dolaylı fail, işlemeyi kastettiği suçu, iradesi üzerinde hakimiyet kurmak veya içinde bulunduğu hata halinden yararlanmak gibi çeşitli şekillerde araç olarak kullandığı bir başkasının işlemesini sağlayan kişidir⁹⁴. Örneğin kesim yapılan bölgede sahte damgayla başka ağaçları da damgalayarak, işçilerin hataya düşüp bu ağaçları da kesmesini sağlayan kişi dolaylı fail konumunda olacaktır. Tehditle orman ağaçlarının kestirilmesi halinde de aynı durum söz konusudur.

Birden fazla kişinin ormandan ağaç kesme kastıyla birlikte hareket etmeleri durumunda müşterek faillik söz konusudur. Müşterek faillik bakımından öğretide çoğunluk tarafından temel alınan ölçüt tüm faillerin suçun işlenmesinde fonksiyonel hakimiyetinin bulunmasıdır⁹⁵. Buna göre müşterek faillerden her birinin kanunda yazılı icra hareketlerini gerçekleştirmesine, örneğin iki kişinin de ağaca balta vurmasına gerek yoktur. Suçun gerçekleştirilmesi için kurulan planın işlemesi veya

⁹³ Bu bakımdan failin kesme fiillerinin ağacın hayatyeti bakımından tehlike oluşturacak bir noktaya geldikten sonra bırakılması halinde failin gönüllü vazgeçmeden faydalanabilmek için suçun tamamlanmasını yani neticenin meydana gelmesini önlemesi gerektiğinin altını çizmek gerekir. Buna göre fail icra hareketlerine başladıktan sonra vazgeçse ve hatta neticeyi önlemeye çalışsa bile ağaç failin o zamana kadar gerçekleştirdiği hareketler dolayısıyla hayatiyetini kaybederse artık gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanma imkânı kalmayacaktır. Nitekim bu gibi hallerde failin önleme hareketini gerçekleştirme zamanında geç kaldığı kabul edilebilecektir. Bkz. Işıka, **a.g.e.**, s. 124, 125.

⁹⁴ TCK m. 37/2; Muhammed Demirel, **Suçta İştirakte Bağlılık Kuralı**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2017, s. 65; Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, s. 822, 823; Artuk v.d., **a.g.e.**, s. 754;

⁹⁵ Artuk v.d., **a.e.**, s. 747-751; Özgenç, **a.g.e.**, s. 587; Özbek, Doğan, Bacaksız, **a.g.e.**, s. 525, 526; Demirbaş, **a.g.e.**, s.537-540.

sonuçsuz kalması elinde bulunan herkesin suçun icra hareketleri üzerinde fonksiyonel hakimiyetinin bulunduğu kabulü gerekmektedir⁹⁶. Aralarındaki iş bölümü gereği faillerden biri ağacı keserken diğeri bir yandan kesilen ağaç parçalarını daha küçük parçalara ayırabilir, bir diğeri ise gözcülük yapabilir⁹⁷. İşlenen fiil üzerinde fiili hakimiyeti bulunan herkes müşterek fail olarak sorumlu olacaktır⁹⁸.

Bu suçun icrasına katılmaksızın işlenmesine yardım etmek veya bir başkasını bu suça azmettirmek de mümkündür⁹⁹. Azmettirmede suç işleme kararı olmayan bir kimseyi belirli bir suçu işlemeye ikna etme, suç işleme kararı aldırma durumu söz konusudur¹⁰⁰. Evde yakacak odunları kalmayan kadının, eşini ormandan odun keserek odun ihtiyaçlarını gidermeleri konusunda ikna ederek ormandan ağaç kestirmesini buna örnek vermek mümkündür. Azmettirme konusunda en önemli nokta suç işleme kararı olmayan kimseye bu kararın aldırılmasıdır, alınmış kararı desteklemek yahut teşvik etmek ise azmettirme değil yardım etme kapsamındadır. Yine ormanlarda kesim işiyle görevlendirilen köy kalkındırma kooperatifi yöneticisinin kesim işçilerine kaçak olarak ağaç kestirmesi gibi durumlarda da yönetici azmettiren konumunda olabilecektir.

Bir diğer şeriklik durumu olan yardım etmenin ise hangi hallerde söz konusu olduğu TCK'nın 39. maddesinin 2. fıkrasında hüküm altına alınmıştır¹⁰¹. Bu kapsamda

⁹⁶ Ömer Çelen, **Bir iştirak Şekli Olarak Yardım Etme**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 205.

⁹⁷ Ağaç kesimi sırasında gözcülük yapan, telsiz veya telefon gibi araçlarla yönlendiren veya kesilen ağaçların nakledildiği araca öncülük ve kılavuzluk yapan kişilerin yardım eden olarak sorumlu olacağına ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 708.

⁹⁸ Benzer şekilde bkz. “Sanıkların üçü birlikte önceden anlaşarak sanıklardan birine ait motorlu testereyi alarak devlet ormanına kaçak olarak emval temin etmek için gittikleri, sanıklardan ...'in motorlu testereyle ağaçları dikiliden kestiği, ... 'in kesilen ağaçları baltayla parçaladığı, ..'nin de yanlarında bulunduğu anlaşılıp sanıkların suçu birlikte işledikleri cihetle, sanık ..'nin de kesilen ağaçları paylaşmak için yanlarında bulunduğu, her üç sanığın olayın başından beri irade ve eylem birliği içinde oldukları, diğer sanıkların suçuna iştirak ettiği (...)” Y. 3. CD., E. 1998/13527, K. 1999/1003, K.T. 10.02.1999; Mestav, **a.g.e.**, s. 806.

⁹⁹ Sonuç olarak suç üzerinde fiili hakimiyeti bulunmayan fakat “yan fiğür olarak fiilin işlenişine sebebiyet verme veya işlenişini destekleme şeklindeki nedensel katkıları” bulunan kişilerin şerik olarak sorumlu olacağına ilişkin bkz. Demirel, **a.g.e.**, s. 64.

¹⁰⁰ TCK m. 38.

¹⁰¹ Buna göre; “Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımında bulunacağını vaat etmek.

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak.”

ağaç kesecek kişiye testere sağlamak bu suça yardım etmeye örnek olarak verilebilir. Burada özellikle dikkat etmek gerekir ki suç tamamlandıktan sonra gerçekleştirilen yardımlar yardım etme kapsamında değildir. Örneğin failin kestiği ağacı kendi traktörüne yükleyerek taşımasına yardım etmek ağaç kesme suçuna yardım etme niteliğinde değildir, nitekim yardım etme şekillerinin düzenlendiği 39. maddede suç işlendikten sonra yapılan yardım sayılmamıştır. TCK kapsamında, yalnızca faile suçu işledikten sonra yardımda bulunacağına ilişkin vaatte bulunan kişi yardım eden olarak sorumlu olabilecektir. Buna göre yukarıdaki örnekte traktör sahibinin, ağaç kesecek olan kişiye ağacı kestikten sonra odunları taşımakta yardımcı olacağını söylemesi halinde yardım eden olarak cezai sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Tüm bu faillik ve şeriklik hallerinde manevi unsur kast olmalıdır¹⁰². Bir kimseyi taksirle bir suça azmettirmek veya taksirle bir suçun işlenmesine yardım etmek Türk Ceza Kanunu kapsamında mümkün değildir. Aynı şekilde taksirle hareket eden kişiler bakımından müsterek faillikten bahsedilemeyeceği gibi taksirle dolaylı fail de olunamaz.¹⁰³

Bu başlık altında değinilmesi gereken bir diğer konu da daha önce fail başlığı altında değinildiği üzere kendi ormanları üzerinde bu suçların faili olamayan tohumdan veya fidandan yetiştirilen orman sahiplerinin bu fiilleri başkalarıyla gerçekleştirmesi durumunda ne olacağıdır. Burada belirtmek gerekir ki bu kişilerin kendi ormanları üzerinde gerçekleştirdiği ağaç kesme fiilleri Kanun'daki özel düzenleme gereğince hukuka uygun olduğundan kendilerini ağaç kesmeye azmettiren veya yardım eden kişilerin de bağlılık kuralı gereğince sorumluluğu söz konusu olmayacaktır¹⁰⁴. Nitekim Türk Ceza Kanunu'nun 40. maddesinde düzenlenen bağlılık kuralına göre *“suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı”* gereklidir. Tohumdan yetiştirilen orman sahiplerinin kendi ormanlarındaki ağaçları

¹⁰² Buradan anlaşılması gereken hem failin kasıtlı bir suç işlemesi hem de şeriklerin kasıtlı işlenen bu suça kasten yardım etmesi veya kasıtlı işlenen bir suça azmettirmesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Demirel, **a.g.e.**, s. 375-383, 429-464.

¹⁰³ Çelen, **a.g.e.**, s. 208, 220.

¹⁰⁴ Nitekim bu halde; kişinin somut olayda var olan bir hukuka uygunluk nedeninden faydalanabilmesi için bunun şartlarının gerçekleştiğini bilmesinin zorunlu görülmediği objektif görüş esas alındığında, failin ve şerikin var olan hukuka uygunluğu bilmemesi veya bunlardan birinin bilmesi diğerinin bilmemesi ihtimallerinin tamamında ortada hukuka uygun bir fiil bulunduğundan cezai sorumluluk da doğmayacaktır. Bkz. Demirel, **a.g.e.**, s. 469-474.

kesmeleri hukuka uygun olduğundan hukuka uygun olan bu fiile müsterek fail veya şerik olarak katılmak mümkün değildir.

Kendilerine sağlanan haktan faydalanan orman sahiplerinin ormanlarındaki ağaçları başkalarına kestirmesi de mümkündür. Nitekim istihsal ormanlarında belli kurallar dahilinde ağaçlar kesilebilmekle birlikte bu kesim işlemini tek başına orman sahiplerinin yapması da her zaman mümkün değildir. Bu halde öncelikle belirtmek gerekir ki yukarıda hukuka aykırılık başlığı altında değinildiği üzere ormanlardan amenajman planlarına göre ve ilgili usul ve esaslar dahilinde ağaç kesilmesi Orman Kanunu'ndaki hükümler kapsamında hukuka uygundur. Buna göre özel ormanlarda da bu planlar dahilinde ağaç kesilmesi halinde ortada hukuka aykırı bir fiil olmayacaktır.

Öte yandan tohumdan ve fidandan yetiştirilen orman sahipleri bu planlar dışında da sahip oldukları ormandan ağaç kesebilme hakkına sahiptir. Bu kapsamda bu ağaçları bir başkasına kestirmeleri halinde ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedeni gündeme gelebilecektir. TCK'nın 26. maddesinde bu hukuka uygunluk nedeni *“Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.”* ifadeleriyle vücut bulmaktadır. Orman Kanunu'nun ilgili maddelerinde tohumdan veya fidandan yetiştirilen orman sahiplerine *üzerinde mutlak surette tasarruf edebilecekleri bir hak* verildiğini söylemek mümkündür¹⁰⁵. İlgili 56. maddeye göre bu

¹⁰⁵ Bu bakımdan tohumdan ve fidandan yetiştirilen orman sahiplerinin ormanlarındaki ağaç veya fidanlar söz konusu olduğunda, ağaç kesme suçuyla esasında bir başka hukuki değer özellikle korunduğunu ifade etmek gerekir. Bu hukuki değer, bu kişilerin kendi ormanlarındaki ağaçlar ve fidanlar üzerinde, Orman Kanunu'nun kendilerine sağladığı tasarruf hakkıdır. Bu bakımdan bu ormanlarda ağaç veya fidanların ağaç kesme suçuna konu olmaları halinde ihlal edilen hukuki değer, öncelikle sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı değil, orman sahiplerinin kendi ormanlarındaki ağaçlar üzerindeki tasarruf hakkıdır. Yine aynı şekilde tohumdan ve fidandan yetiştirilen ormanlarda ağaç kesme suçunun işlenmesi halinde, orman sahipleri -orman ağaçları üzerinde bir tasarruf hakları bulunması dolayısıyla- mağdur olarak kabul edilebilecektir. Bu bakımdan şunu belirtmek gerekir ki bu ormanlarda, yalnızca öncelikle korunan hukuki değer sahibinin rıza göstermesi, bunun bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilebilmesi bakımından yeterli olacaktır. Buna göre her ne kadar ağaç kesme suçuyla korunan hukuki değer sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı olduğu ve bu suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğu kabul edilse de; yukarıda açıklanan özel durumda, topluma karşı işlenen suçlarda ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedeninin uygulama alanı bulamayacağı kabulü geçerli olmayacaktır. Genel rızası söz konusu olamayacağı için çevrenin kasten kirlenmesi suçunda olduğu gibi *“genel nitelikli korunan hukuki değerler”* söz konusu olduğunda tasarruf edilebilir bir hakkın söz konusu olmadığı ve bu sebeple ilgilinin rızası hukuka uygunluk sebebinin uygulama alanı bulamayacağına ilişkin bkz. Muhammed Demirel, “Ceza Hukukunda Rızanın İki Boyutu: Tipikliğe

kişiler, kendi ormanlarında ağaç kesme, sökme, pedavra veya hartama çıkarma, fidan ekim sahasını bozma gibi yasakları içeren 14. maddenin ilgili hükümlerine, başka hiçbir şart koşulmaksızın, tabi değildirler. Buna göre bu kişilerin kendi ormanlarındaki ağaçları kesmeye hakkı vardır. Bu hakları kapsamında ve kendi rızaları doğrultusunda başkalarının da bu ormanlardaki ağaçları kesmeleri ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedeni kapsamında hukuka uygun olacak ve suç teşkil etmeyecektir.

Bu başlık altında değinilmesi gereken son konu, tohumdan ve fidandan yetiştirilen orman sahiplerinin tehdit edilerek veya hataya düşürülerek kendi ormanlarındaki ağaçları kesmeleri halinde sorumluluğun ne şekilde belirleneceğine ilişkindir. Burada esasında cevaplanması gereken soru, araç konumunda olan kişinin bir hukuka uygunluk sebebi kapsamında gerçekleştirdiği fiillerde dolaylı fail konumunda olan kişinin sorumluluğunun doğup doğmayacağıdır. Suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı bir fiilin var olması zorunlu olmakla birlikte dolaylı faillik bakımından böyle bir zorunluluktan bahsedilmemektedir. Nitekim “*dolaylı failliğin, iştirak kapsamında cezalandırılmayan kişilerin cezasız kalmasını engellemek*” gibi bir fonksiyonunun da bulunduğunu kabul eden görüşlere rastlamak mümkündür¹⁰⁶. Bu bakımdan tohumdan veya fidandan yetiştirilen orman sahibini tehdit ederek veya örneğin ağaçların artık kuruduğu bir işe yaramayacakları konusunda hataya düşürerek kendi ormanındaki ağaçları kesmesini sağlayan kişinin dolaylı fail olarak cezai sorumluluğu gündeme gelebilecektir.

c. İçtima

Türk Ceza Kanunu’nda suçların içtima başlığı altında düzenlenen zincirleme suç ve fikri içtima hükümlerinin ağaç kesme suçunda da uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan içtima hükümleri bu suç kapsamında özellik arz etmemekle birlikte Orman Kanunu’nda konuya ilişkin bazı özel düzenlemeler de mevcuttur.

Engel Olan Rıza ve Hukuka Uygunluk Nedeni Olan Rıza”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C: 78, S: 3, s. 1498.

¹⁰⁶ Bkz. Zahit Yılmaz, Türk Ceza Hukukunda İştirakin Bir Türü Olarak Dolaylı Faillik (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2018, s. 299; Benzer şekilde dolaylı faillikte bağlılık kuralının geçerli olmadığı dolayısıyla suçun oluşması için fiilin hukuka aykırı olmasının zorunlu olmadığına ilişkin bkz. Demirel, **Suçta İştirakte Bağlılık Kuralı**, s. 363.

Orman Kanunu'nun 93. maddesinde düzenlenen ve tarla açmak şeklinde de işlenebilen işgal ve faydalanma suçunda ağaç veya fidan kesmek bu suçun zorunlu bir unsuru olmadığından tarla açmak amacıyla ağaç veya fidan kesilmesi durumunda her iki suç tipi de meydana gelmektedir. Ayrıca 93. maddede 2008 yılında 5728 sayılı Kanun'la yapılan özel düzenlemede de işgal ve faydalanma suçunu işlerken ağaç veya fidan kesilmesi halinde bu suçtan ayrıca sorumluluk belirleneceği hüküm altına alınmıştır¹⁰⁷. Aynı düzenleme 92. ve 94. maddeler kapsamındaki izinsiz maden ocağı açma ve izinsiz ocak veya tesis kurma suçları bakımından da geçerlidir. Bu bakımdan bu suçlar arasında gerçek içtima hükümlerinin uygulanacağını ifade etmek gerekmektedir¹⁰⁸.

Orman Kanunu'yla getirilen özel düzenlemeler dışında fikri içtima hükümlerinin uygulanması bakımından genel hükümler geçerlidir. Buna göre failin işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet verdiği durumlarda fail yalnızca daha ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı sorumlu olmaktadır¹⁰⁹. Aynı fiille hem suç hem de kabahat işlenmesi durumunda da Kabahatler Kanunu gereğince yalnızca işlenen suçtan dolayı cezalandırma yoluna gidilecektir¹¹⁰. Bu kapsamda 91. maddede düzenlenen suçlarla aynı maddenin 5. fıkrasında düzenlenen kabahatlerin tek fiille işlenmesi halinde fail yalnızca ağaç kesme suçundan cezalandırılacak ayrıca idari para cezasına hükmedilmeyecektir¹¹¹. Örneğin kişinin motorlu testereyle kestığı ağacın devrilerek bir başka ağacın dallarını yaralaması durumunda yalnızca ağaç kesme suçundan cezai sorumluluğu belirlenecektir.

¹⁰⁷ Öncesi Yargıtay uygulamasında ağaç kesmenin tarla açmanın bir unsuru olarak kabul edildiğinin altını çizmek gerekmektedir. Buna ilişkin bkz. Y. 3. CD., E. 1990/2796, K. 1990/9019, K.T. 02.10.1990; Maden ocağı açmak için ağaç kesmenin, ayrı ağaç kesme suçunu oluşturmayacağına ilişkin bkz. Y. 3. CD., E. 1991/14935, K. 1992/2014, K.T. 06.02.1992; Ev yapılan yerdeki ağaçların kesilmiş olmasının işgal dışında kesme suçunu oluşturmayacağına ilişkin bkz. Y. 3. CD., E. 1991/13450, K. 1992/1361, T. 29.01.1992.

¹⁰⁸ Bkz. Y. 3. CD. E. 2014/29786, 2014/42269, T. 18.12.2014.

¹⁰⁹ TCK m. 44; “Sanığın aynı zamanda ve aynı yerde hem dikiliden ağaç kesmesi hem de düşük ve devrikten emval temin etmesi halinde TCK.nun 79. maddesi uyarınca 6831 sayılı yasanın 91/1. maddesiyle ceza tayini gerekeceği” Y. 3. CD., E. 1999/7933, K. 1999/9541, K.T. 22.09.1999.

¹¹⁰ Kabahatler Kanunu m. 15.

¹¹¹ Mestav, **a.g.e.**, s. 805, 862; “sanık aynı yerde aynı zamanda hem ağaç ve hem de dal kesmiş bulunmasına ve sanığın ayrı saik ile hareket ettiğine dair delil elde olunmadığına göre, eylemin tek kabulü ile TCK.nun 79. maddesi gereğince sadece kesme suçundan ceza tayini gerekirken, ayrıca TCK.nun 80. Maddesi ile cezanın artırılması” Y. 3. CD., 26.10.1994, E. 1994/5952 K. 1994/9658, K.T. 26.10.1994; Benzer şekilde bkz. Y. 3. CD., E. 1999/3424, K. 1999/5111, K.T. 05.05.1999.

Zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bakımından genel kurallar ağaç kesme suçu bakımından da geçerlidir. Örneğin Devlet ormanından yakacak odun temin etme maksadıyla ve aynı suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden çok kez ağaç kesilmesi durumunda zincirleme suç söz konusudur ve bu halde faile işlediği her ağaç kesme suçundan ayrı ayrı ceza verilmez, tek cezaya hükmedilir ve bu ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar arttırılır¹¹². Benzer olayların görüldüğü birçok yargı kararına rastlamak mümkündür¹¹³. Burada en önemli noktalardan biri failin gerçekleştirdiği tüm fiillerin aynı suç işleme kararına dayanması gerektiğidir. Öte yandan önemle belirtmek gerekir ki failin çok kısa zaman aralıklarıyla ve suç üzerindeki fiili hakimiyetini kesintiye uğratmaksızın gerçekleştirdiği fiiller tek fiil kapsamında olduğundan zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır¹¹⁴. Örneğin failin aynı zaman ve mekân birliği içinde birden fazla ağacı kesmesi durumunda fail hala aynı suçu işlemekte, fiil üzerindeki hakimiyeti kesintiye uğramaksızın devam etmektedir¹¹⁵. Doğal anlamda birden fazla hareketin var olduğu bu durumda hukuken tek hareket olduğu varsayılmaktadır¹¹⁶. Bu halde fail kestiği her ağaç bakımından ayrı ağaç kesme suçunun cezasıyla cezalandırılmamakta, kesilen ağaç sayısının fazla olması ise cezanın üst sınırdan verilmesine sebebiyet verebilmektedir¹¹⁷.

¹¹² Zincirleme suç bakımından gerçekleştirilen fiillerin aynı suç işleme kararını göstermesi şartıyla zaman bakımından sıkı bağlantı içerisinde olmasının zorunlu olmadığına ilişkin bkz. Neslihan Göktürk, **Fikri İctima**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 112.

¹¹³ Kısa zaman aralıklarıyla aynı yerden emval temin etmenin TCK'nın 43. maddesi kapsamında olduğu ve tek suç kabul edilerek cezada artırım uygulanması gerektiğine ilişkin bkz. Y. 19. CD., E. 2016/10464, K. 2016/20821, K.T. 28.09.2016; Özkepir, Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 550; "(...) kesme eyleminin kısa aralıklarla, aynı köyün farklı mevkiilerinde işlenmesi nedeniyle eylemin zincirleme şekilde gerçekleştirilmiş tek suç kabul edilip (...)" 19. C.D. E. 2015/31827, K. 2017/7253, K.T. 01.06.2017.

¹¹⁴ Göktürk, **a.e.**

¹¹⁵ "Sanığın birden çok ağacı aynı anda kesme şeklinde gerçekleşen eyleminin tek suç oluşturduğu (...)" Y. 19. CD. E. 2017/1870, K. 2019/9370, K.T. 11.06.2019; Aynı gün içinde gerçekleştirilen ağaç kesme fiillerinin tek suç olduğu ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanmayacağına ilişkin bkz. Mestav, **a.g.e.**, s. 782.

¹¹⁶ Koca, Üzülmüş, **a.g.e.**, s. 514; Artuk vd. **a.g.e.**, s. 820, 821; Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Göktürk, **a.g.e.**, s. 111,115.

¹¹⁷ Benzer şekilde bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 705.

B. Fidan Ekim Sahasını Bozma Suçu

1. Genel Olarak

Fidan ekim sahasını bozmak, 91. maddenin 3. fıkrasında müstakil bir suç olarak düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre bu sahaları bozmak bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasına tabidir.

Ağaç kesme suçundan ayrı bir suç olarak farklı bir yaptırıma tabi tutulan bu suçun birçok unsuru ağaç kesme suçuyla benzerlikler göstermektedir. Bu sebeple ilgili yerlerde ağaç kesme suçu başlığı altında yapılan açıklamalara atıf yapılmakla yetinilecektir.

Suç tanımında geçen fidan ekim sahası, daha sonra başka yerlere dikilmek üzere fidan yetiştirilmesi için ayrılan veya orman içi açıklıklarda ağaçlandırmayı sağlamak için usulüne uygun olarak hazırlanan ekim sahaslarını ifade etmektedir. Orman Kanununun 112, 113 ve 114 ncü Maddelerinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik'te fidan ekim sahası, *“Fidanlıklarda fidan, ormanlarda veya çıplak sahalarda tabii veya suni olarak orman yetiştirilmesini sağlamak maksadıyla, usulüne göre hazırlanmış sahaları”* ifade etmektedir. Burada üzerinde durulması gerekir ki, fidan ekim sahasını fidanların dikildiği ağaçlandırma alanları ile karıştırmamak gerekmektedir. Fidan ekim sahaları, fidan yetiştirmek üzere tohumların ekildiği yerlerdir. Bu tohumlar fide haline geldikten sonra gerektiğinde sökülerek başka yerlere dikilebilir. Bu şekilde fidanların dikildiği sahalarda ağaçlandırma sahaları yani fidan dikim alanlarıdır. Buralardaki fidanların kesilmesi halinde ağaç kesme suçunun fidanlara karşı işlenen nitelikli hali gerçekleşmiş olacaktır¹¹⁸. Fidan ekim sahasını bozma suçu ise yalnızca tohum ekilerek fidan elde edilmesi beklenen alanlarda işlenebilmektedir¹¹⁹.

¹¹⁸ Toprak, **a.g.e.**, s. 55.

¹¹⁹ “Fidan ekim sahasını bozma eylemine yönelik hükmün incelenmesinde, fidan ekim sahasından, fidan yetiştirilmek için hazırlandıktan sonra, ekilen tohumların fide halini almış oldukları yerlerin anlaşılması, suça konu yerin, fidelerin ekim sahaslarından sökülerek orman yetiştirmek üzere dikildiği ağaçlandırma alanı (fidan dikim alanı) olması karşısında sanığın eyleminin 6831 sayılı Kanunun 91/1 ve 91/2. maddelerine uyan (...) suçu oluşturacağı” Y. 19. CD., E. 2018/2997, K. 2018/7432, T. 20.06.2018.

2. Korunan Hukuki Değer

Ağaçların büyüyüp gelişebilmesi geniş gövdeli birer orman ağacına dönüşebilmesi uzun yıllar alan bir süreçtir. Bu süreçte insanlar gibi ağaçların da en çok bakıma muhtaç olduğu ve en korumasız kaldığı dönem, yaşça küçük olduğu evre olan fidanlık evresidir. Üstelik bu evrede fidanlara zarar vermek ağaçlara zarar vermekten çok daha kolaydır.

Zarar gören her fidanla orman bütünlüğüne ve geleceğine de ciddi zararlar verilmektedir. Nitekim ülkemizde ormanlaştırma faaliyetleri kapsamında her yıl yüzbinlerce fidan dikilmekte ve bu fidanların büyüyerek birer orman ağacına dönüşmesi umulmaktadır. Fidan tohumlarının ekildiği sahaların henüz bu evredeyken zarar görmesi ekilen tohumların fidana haline gelmesi ihtimalini baltalamakta ya da büyüyen fidanların zarar görmesine sebep olmaktadır. Bu kapsamda orman ağaçlarını korumanın yanı sıra bu ağaçların en kolay zarar görebileceği dönemde henüz bir fidanken korunması da orman bütünlüğümüzün geliştirilmesi ve zarar görmemesi bakımından büyük önem arz etmektedir.

91. maddede hüküm altına alınan bu suçla caydırıcı ve önleyici olması bakımından ilerde birer orman ağacına dönüşecek fidanların yetiştirildiği fidan ekim sahalarının hayatiyeti koruma altına alınmıştır. Bu sebeple ağaç kesme suçunda ele alınan gerekçelerle, fidan ekim sahalarını bozmanın cezalandırıldığı bu suçun koruduğu hukuki değer de aynı şekilde *sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama* hakkıdır¹²⁰.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Ağaç kesme suçunun fail unsurunda yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerlidir. Nitekim fidan ekim sahasını bozmak da 14. maddenin (A) bendinde zikredilen fiillerden olduğundan 91. maddenin son fıkrasında orman sahipleri bakımından getirilen özel düzenleme bu suç bakımından da geçerlidir. Buna göre

¹²⁰ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 2.

tohum ekmek veya fidan dikmek suretiyle yetiştirilecek özel ormanında bulunan fidan ekim sahalarını bozması suç teşkil etmeyecek bu sebeple bu kişiler kendi arazileri bakımından fidan ekim sahasını bozma suçunun faili olamayacaktır. Bunun dışında Kanun'da özel bir faillik niteliği aranmadığından bu suç da herkes tarafından işlenebilecek bir suçtur.

b. Suçun Konusu

Bu suçun konusunu fidan ekim sahaları oluşturmaktadır. Nitekim madde metninde bozmak olarak ifade edilen zarar verici fiillerin gerçekleştirildiği yer doğrudan bu ekim sahalarıdır. İlgili madde gerekçesinde de ayrı bir suç olan fidan ekim sahasını bozma suçunun konusunun fidan ekim sahaları olduğu ifade edilmektedir. Burada ifade etmek gerekir ki ilgili düzenleme gereği fidan ekim sahasında henüz fidelerin dahi oluşmamış olması bu suçun işlenmesine engel değildir. Bu suçun oluşabilmesi için ekim yapılan sahada tohumların fide veya fidan haline gelmiş olmasına gerek yoktur. Nitekim bu suçun konusu fide veya fidanlık evresindeki ağaçlar değil, bunların ekiminin yapıldığı sahalardır.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçunun mağdur ve suçtan zarar gören unsuruna ilişkin yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan konunun burada yeniden ele alınması lüzumu görülmemiştir¹²¹.

d. Fiil ve Netice

Ağaç kesme suçunun aksine kanun koyucu bu suçta fidan ekim sahalarına zarar verici fiilleri tek tek sayma yöntemine başvurmak yerine, tek bir bozma fiilinden bahsederek bu suçu serbest hareketli bir suç olarak düzenlemiştir. Bu kapsamda fidan ekim sahalarını bozacak nitelikteki tüm fiiller bu suçun fiil unsurunu oluşturabilecektir. Bu sahalarda ot biçmek, atık bırakmak, bina inşa etmek, ekilen tohumları toplamak veya fideleri sökmek gibi sahanın bozulmasına sebebiyet verecek her fiil bu kapsamda değerlendirilebilecektir. Suç tipinin bu şekilde serbest hareketli

¹²¹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, I. A. 3. C.

olarak düzenlenmesi bu sahaların korunması bakımından daha fazla güvence getirmektedir. Nitekim ağaç kesme suçunda olduğu gibi bu suçun oluşabilmesi belli bazı hareketlere bağlı değildir, kanun koyucu geniş kapsamlı bir düzenlemeyle fidan ekim sahalarına daha fazla koruma sağlamıştır.

Bu sahaların ormanlara nispetle daha korunaksız olması, tohum, fide veya fidanlara zarar vermenin ağaçlara zarar vermekten birçok açıdan daha kolay olması gibi sebeplerle kanun koyucunun böyle bir düzenlemeye gitme ihtiyacı duyduğunu düşünmek mümkündür. Nitekim bu suç bakımından öngörülen yaptırım da dikkate alındığında, üst sınırları aynı olmakla birlikte bu suç için öngörülen hapis cezasının alt sınırı ağaç kesme suçuna nispetle daha yüksek tutulmuştur.

Suçun netice unsuru ise ekim sahalarının zarar görerek bozulmuş olmasıdır. Burada, varsa fidelerin veya fidanların hayatiyetlerinin sona ermesinin gerekli olup olmadığına ilişkin madde metninde ve gerekçesinde bir açıklık bulunmamaktadır. Öte yandan ekim sahalarının bozulması için bunların hayatiyetlerine son verilmesi pratikte şart değildir¹²². Nitekim fidelerin sökülüp götürülmesi halinde de fidan ekim sahası bozulmuş olacaktır fakat bu fidelerin başka bir yerde toprakla buluşturulması halinde hayatiyetlerini devam ettirmeleri mümkündür.

Bu suçun ihmali hareketlerle işlenip işlenemeyeceği konusunda da ağaç kesme suçu bakımından yapılan değerlendirmeler geçerlidir¹²³. Uygulamada özellikle hayvanlar üzerindeki gözetim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde hayvanların bu sahalarda otlayarak sahanın bozulmasına sebebiyet verdiği durumlarla karşılaşmak mümkündür. Nitekim Yargıtay uygulamasında da bu gibi haller fidan ekim sahasını bozma suçu kapsamında değerlendirilmektedir¹²⁴.

¹²² Benzer şekilde bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 718.

¹²³ İlgili değerlendirmeler için bkz. Birinci Bölüm, I. A. 3. d.

¹²⁴ “(...) *sanığın çobanlığını yaptığı büyükbaş hayvanlardan 34 adedinin fidan ekim sahasına girerek fidanlara zarar verilmiş olduğunun tespit edilmesine, göre; sanığa atılı suçun unsurlarının oluştuğunun*” Y. 19. CD., E. 2015/9767, K. 2016/19232, K.T. 07.06.2016: Ormanların Kanun Dışı Müdahalelerden Korunması Esasları başlıklı 293 no’lu OGM tebliğinin fidan ekim sahasını bozma suçu başlıklı 24. maddesinde bu suç kapsamında değerlendirilecek fiiller arasında otlatma fiili de zikredilmektedir.

e. Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet

Diğer tüm suçlarda olduğu gibi bu suçun oluşabilmesi için de fidan ekim sahasının bozulması neticesi bakımından failin işlediği fiil nedensel olmalı ve bu netice faile objektif olarak isnat edilebiliyor olmalıdır. Objektif isnadiyeti ortadan kaldıran hallerden birinin somut olayda mevcut olması halinde sorumluluk da doğmayacaktır.

4. Suçun Manevi Unsuru

Taksirle işlenebilen hali düzenlenmeyen bu suç bakımından fail öncelikle suça konu olan sahanın fidan ekim sahası olduğunu bilmelidir. Burada kural olarak ekilen tohumların fide haline gelerek gözle görülebilecek boyuta ulaşmış olması gerekmektedir birlikte failin o alanda tohum ekildiğine dair sübjektif bir bilgiye sahip olması durumunda tohumların fide haline gelmiş olmasına da gerek yoktur. Nitekim bu halde zarar verilen alanın fidan ekim sahası olması failin kastı kapsamındadır¹²⁵.

İkinci olarak failin kastı bu alanlara zarar vermeye yönelik olmalıdır. Bu bakımdan fail öncelikle sahanın fidan ekim sahası olduğunu bilerek hareket etmeli ve bu kapsamdaki sahaları bozabilecek nitelikteki fiilleri bilerek ve isteyerek gerçekleştirmelidir. Bilerek ve kabullenerek hareket etmesi halinde ise olası kastından söz edilebilecektir. Bunların dışında bu suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Örneğin fidan ekim sahasındaki otları temizleyen kişinin objektif dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak sahanın bozulacağını öngörmeksizin fidelere zarar vererek ekim sahasını bozması halinde bu suçun taksirli hali düzenlenmediğinden sorumluluğu doğmayacaktır.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bu sahalarda yetiştirilen fidanların ilgili mevzuatta gösterilen usullere uygun olarak başka alanlara dikilmek üzere sökülmesi durumunda gerçekleştirilen fiiller her

¹²⁵ Bu alanlarda ekilen tohumların gözle görülebilecek fide haline gelmemiş olması durumunda Mestav bu suçun oluşmayacağını ifade etmekle birlikte failin tohum ekildiğine ilişkin özel bilgisi olması halini değerlendirmemektedir. Bkz. Mestav, **a.g.e.**, s. 777.

ne kadar sahanın bozulmasına sebep olsa da hukuka uygun olacağından fidan ekim sahasını bozma suçu da oluşmayacaktır.

14. maddenin (A) ve (B) bentlerindeki yasaklardan muaf tutulan tohumdan ve fidandan yetiştirilen orman sahiplerinin kendi ormanlarında mevcut bulunan fidan ekim sahalarını bozmaları da hukuka aykırı olarak nitelendirilemeyecektir¹²⁶. Nitekim bu halde kanunun hükmü ve hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebepleri uygulama alanı bulmaktadır.

6. Nitelikli Unsurlar

a. Suçun Failinin Orman Sahipleri Olması

91. maddenin son fıkrasında hüküm altına alınıp özel orman sahipleri bakımından daha az ceza verilmesini gerektiren nitelikli hal bu suç bakımından da geçerlidir. Daha önce üzerinde durulduğu için burada yeniden ele alınma lüzumu görülmemiştir¹²⁷.

b. Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanları ve Milli Parklarda İşlenmesi

Orman rejimi altına alınan yerler, muhafaza ormanları ve milli parklarda bulunan fidan ekim sahalarının bozulması halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesi kapsamında iki kat cezaya hükmolunacaktır¹²⁸.

7. Kusurluluk

Şartlarının oluşması halinde kusurluluğu azaltan veya kaldıran hallerin bu suç bakımından uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum bulunmamaktadır.

¹²⁶ Bkz. Orman Kanunu m. 56/2 ve m. 91/6.

¹²⁷ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. İkinci Bölüm, I. A. 6. d.

¹²⁸ Tüm orman suçları bakımından geçerli olan bu nitelikli hale ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I. A. 6. e.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Bu suç bakımından şartlarının oluşması halinde teşebbüs hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Failin ekim sahasındaki fidanları sökmek üzereyken yakalanması veya bu sahaya atık dökmesine rağmen yapılan müdahale sonucu sahanın zarar görmeyerek bozulmaması gibi durumlarda teşebbüs hükümleri uygulama alanı bulabilecektir.¹²⁹

b. İştirak

Bu suçun tüm iştirak şekilleriyle işlenmesi mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.¹³⁰

c. İçtima

Bu başlık altında değerlendirilmesi gereken hususlardan biri suça konu olan ekim sahasının fidanlara zarar verilerek bozulması halinde sorumluluğun ne şekilde belirleneceğidir. İlgili madde gerekçesine göre bu suçun konusu fidan ekim sahası olduğundan somut olayda ayrıca ağaç kesme suçunun işlenmiş olması halinde faile bu suçtan dolayı da ceza verilecektir.¹³¹ Failin iki suçu da işlemiş olması halinde hakkında iki ayrı ceza verilecektir.

Öte yandan burada değerlendirilmesi gereken husus bu suçların tek fiille işlenip işlenmediğidir. Tek fiille fidan ekim sahasındaki fidanlara zarar vererek ekim sahasını bozan kişinin fiili bakımdan fıkri içtima hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Öte yandan gerekçedeki açıklama bu iki suç arasında gerçek içtima hükümlerinin uygulanmasını öngörmektedir¹³². Burada önemle belirtmek gerekir ki bu iki suç bakımından gerçek içtima hükümlerinin geçerli olması gerektiği

¹²⁹ Teşebbüs hükümlerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 8., a.

¹³⁰ İştirak hükümlerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 8., b.

¹³¹ TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı 56, Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/335), 22. Dönem Adalet Komisyonu Raporu, s. 36, (Çevrimiçi) <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss56.pdf>.

¹³² Benzer şekilde bkz. Aras, a.g.e., s. 718.

açıkça kanunda belirtilmelidir. Nitekim işgal ve faydalanma suçuyla izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçlarında kanun metninde açıkça 91. madde hükümleri saklı tutulmuştur. Belirlilik ilkesi gereğince aynı düzenlemenin fidan ekim sahasını bozma suçu bakımından da benimsenmesi gerekmektedir.

Fidan ekim sahasına bina yapılması, tarla açılması veya maden ocağı açılması gibi durumlarda da fidan ekim sahası zarar göreceğinden bu hallerde de tek fiille birden fazla suç işlenmiş olacaktır. Bu hallerde de izinsiz maden ocağı açma veya işletme ve işgal ve faydalanma suçlarının düzenlendiği 92. ve 93. maddelerdeki özel düzenleme gereğince fidan ekim sahasını bozma suçundan ayrıca cezai sorumluluk belirlenecektir¹³³.

II. ORMAN YANGININA SEBEBİYET VERMEYE YÖNELİK SUÇLAR

A. Genel Olarak

Münhasıran ağaç ve fidanlara zarar vermeye yönelik olan ağaç kesme ve fidan ekim sahalarını bozma suçlarından farklı olarak bu suç kategorisi yalnızca ağaç ve fidanları değil tüm orman bitki örtüsünü ve ormanlarda yaşayan tüm canlıları dolayısıyla orman ekosistemini tehlikeye sokan yahut bunlara zarar veren fiilleri içerir. Nitekim orman yangınlarıyla orman ekosistemi, içinde barındırdığı tüm canlı ve cansız unsurlarla bir bütün olarak tahrip olmaktadır. Bu yıkımın cezai yaptırıma bağlanarak önlenmesine katkı sağlamak amacıyla Orman Kanunu'nun 104. ve 111. maddeleri arasında orman yangınına sebebiyet veren, yangın tehlikesi çıkaran ve olası bir yangının etkilerini ağırlaştıran fiiller cezai müeyyideye bağlanmıştır. Aynı ayrı tasnif edildiğinde bu maddeler arasında altı farklı suç tipinin düzenlenmiş olduğunu ifade etmek gerekir. Bunları; kasten orman yakma, taksirle orman yakma, izinsiz ateş yakma, ateş veya yangın belirtisini bildirmeme, iletişim araçlarına zarar verme ve yangın yerine yardım etmeme suçları olarak sıralamak mümkündür.

¹³³ Her iki suç tipinde de 91. madde hükümlerinin saklı kalacağı hükme bağlanmıştır.

Burada üzerinde durulması gerekir ki bu başlık altında değerlendirilebilecek ve 106. maddeyle düzenlenen bir diğer suç tipi, atıf yaptığı 72. ve 73. maddeler 2018 yılında değişikliğe uğradığından bu değişiklikte birlikte hükümsüz kalmıştır. Kanun'un 1956 yılında yayımlanan ilk halinde 106. maddeyle aynı Kanun'un 72. ve 73. maddelerine aykırı hareket edenlerin cezalandırılacağı hüküm altına alınmış bulunmaktaydı. 72. maddede orman yangınlarını bildirmek için çekilecek telgrafları yetkililerin derhal çekmeye ve telgrafi alanların da derhal bunu mahalline göndermeye mecbur oldukları, 73. maddede ise ilgili sevk kâğıdı üzerine istasyon memurlarının yangını söndürmeye gidecek olanları bu yerlerin yakınında indirmek üzere yolcu veya marşandiz katarı yahut mümkünse hususi katarla getirip götürmeye mecbur oldukları hüküm altına alınmıştı. 106. madde 2008 yılında 5728 sayılı Kanun'la değişikliğe uğramış ve bu maddeyle yine 72. ve 73. maddelere aykırı hareket edenlerin Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesinin 2. fıkrası gereği cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Öte yandan 2018 yılında 7139 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle Orman Kanunu'nun 72. maddesi tamamen değiştirilmiş, 73. maddesi ise yürürlükten kaldırılmıştır. Değiştirilen 72. maddenin yeni halinde orman yangınlarını önleme ve söndürmede görevlendirilen işçilerin çalışma sürelerine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Bu bakımdan 106. maddenin artık hüküm ifade etmediğini belirtmek gerekir. 7139 sayılı Kanun'da 106. maddenin yürürlükten kaldırıldığına ilişkin açık bir ifade geçmese dahi bu Kanun'un 72. ve 73. maddelerde yaptığı değişiklik gereğince 106. madde zımnen yürürlükten kalkmış bulunmaktadır. Bu sebeple ilgili suç tipinin bu başlık altında ayrıca ele alınması lüzumu görülmemiştir.

Orman Kanunu'ndaki suçların TCK'da olduğu gibi tek tek bir bütün olarak maddeler halinde düzenlenmesi yerine çeşitli unsurlarının farklı maddelere atıf yapılarak belirlenmesi dolayısıyla problemler ortaya çıkmaktadır. Nitekim zaman içinde bazı maddelerde değişikliğe gidilmesi bu maddeyi bağlantılı olduğu diğer maddelerle uyumsuz hale sokabilmektedir.

B. Ateş veya Yangın Belirtisini Bildirmeme Suçu

1. Genel Olarak

Çoğunlukla geniş ve ıssız arazilere yayılan ormanlar içerisinde çıkan yangınların her zaman çok kısa sürede fark edilmesi mümkün değildir. Oysa çıkan yangınlar ne kadar erken fark edilir ve müdahaleye ne kadar erken başlanırsa yangının kontrol altına alınması ve daha geniş alanlara yayılmasının engellenmesi o kadar kolay olmaktadır. Bu nedenle ormanlarda görülen yangınların yetkili birimlere haber verilmesi hem bir vatandaşlık görevi hem de bildirilmemesi halinde bu Kanun kapsamında cezai müeyyideye tabi tutulan bir yükümlülüktür.

Orman Kanunu'nun 104. maddesinin 1. fıkrasında bu Kanun'daki diğer pek çok suç tipi gibi, Kanun'un bir diğer maddesine, bu örnekte 68. maddeye atıf yapılarak, bu maddede zikredilen mecburiyete riayet etmeyenlerin altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Atıf yapılan 68. maddeye göre ise, *“orman içinde veya yakınında ateş ve yangın belirtisi görenler bunu derhal orman idaresine veya en yakın muhtarlığa, jandarma dairelerine veya mülkiye amirlerine haber vermeye mecburdurlar.”* Kanun koyucu bu düzenlemeyle ormanlarda veya ormanların yakınında ateş veya yangın belirtisi gören herkese pozitif bir yükümlülük yüklemekte, bu yükümlülüğü yerine getirmemeyi de cezai müeyyideye bağlamaktadır. Bu kapsamda 104. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçu bir gerçek ihmali suç örneği oluşturmaktadır.

Bugün orman yangınlarını ihbar etmek 1956 yılındaki koşullara ve bu koşullar bağlamında 68. maddedeki yükümlülüğe nazaran çok daha pratiktir. Nitekim cep telefonu toplum genelinde çok yaygın bir şekilde kullanılmakla birlikte orman yangınlarını ve bunun yanı sıra ormanlarda gerçekleştirilen işgal ve kaçak kesim gibi diğer pek çok hukuka aykırı durumu 177 numaralı yangın ihbar hattını arayarak bildirmek mümkündür. Bu kapsamda Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı olan ALO 177 hattına yapılan bildirimler, bu yükümlülüğün yerine getirilmesi bakımından yeterlidir.

2. Korunan Hukuki Değer

Ormanlardaki ateş veya yangın belirtisini bildirmemek en başta orman varlığını tehlikeye soktuğundan bu suçla korunan hukuki değer de ağaç kesme suçunda olduğu gibi “sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama” hakkıdır. Bu bakımdan ağaç kesme suçu başlığı altında, korunan hukuki değer bahsinde yapılan açıklamalar bu suç için de geçerlidir¹³⁴.

Burada ayrıca üzerinde durulması gereken konu; orman yangınlarının birçok durumda genel güvenliği ve bu kapsamda insanların hayatı, sağlığı ve malvarlığını da tehdit ediyor olmasıdır. Bu bakımdan orman yangınlarını önlemeye yönelik suç tiplerinin aynı zamanda dolaylı olarak yaşam, sağlık ve malvarlığı haklarını da koruma altına aldığını söylemek mümkündür.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Kanun’da özel faillik niteliği aranmadığından bu suç herkes tarafından işlenebilen bir suçtur. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

b. Suçun Konusu

Bildirmeme hareketine konu olan ateş veya yangın belirtisi bu suçun konusunu teşkil etmektedir¹³⁵. Bu suçun işlenmesiyle zarar gören veya zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalan ise bir bütün halinde orman ekosistemidir. Öte yandan Kanun’da suçun oluşması bakımından zarar veya somut olarak bir tehlike neticesine sebep olmak suçun bir unsuru olarak aranmadığından ateş veya yangın belirtisinin bildirilmemesi suçun oluşması bakımından yeterlidir. Bundan sonra orman ekosisteminin zarar

¹³⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 2.

¹³⁵ Sırf hareket suçu ve ihmali hareketle işlenebilen bir suç olması bakımından ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçuyla benzerlik gösteren sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunda da suçun konusu “*bildirime konu olan vakıa veya olaydır*”. Buradan hareketle ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçunda bildirime konu olan vakıanın ateş veya yangın olduğu ve dolayısıyla suçun konusunun da bunlar olduğu çıkarımını yapmak mümkündür. Yukarıdaki bilgi için bkz. Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 7. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 1097.

görmesine veya orman ekosistemi bakımından somut olarak bir tehlikenin meydana gelmesine gerek yoktur. Bu kapsamda yangının herhangi bir tehlikeye sebep olmadan söndürülmüş olması suçun oluşmasını engellemeyecektir. Açıklanan sebeplerle ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçunun soyut tehlike suçlarına örnek teşkil ettiğinin altını çizmek gerekmektedir.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçunda mağdur ve suçtan zarar gören bahsinde zikredilen açıklamalar genel olarak bu suç bakımından da geçerli olmakla birlikte bu suçun mağduru da toplumu oluşturan herkeştir. Suçtan zarar gören ise Devlet ormanlarında ilgili orman idaresi, kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanlarda ise ilgili gerçek veya tüzel kişilerdir.¹³⁶

d. Fiil

Kanun'un koyduğu bir yapma yükümlülüğünü yerine getirmeme şeklinde işlenebildiğinden gerçek ihmali suç olan bu suçun fiil unsuru, ormanlarda veya ormanlara yakın yerlerde görülen ateş veya yangın belirtisinin yetkililere haber verilmemesi şeklinde işlenebilmektedir. Görülen ateş veya yangın belirtisinin haber verilmemesi bu suçun işlenmesi bakımından yeterli olmakla birlikte bizzat bu yükümlülüğün yerine getirilmemesinin bir zarar veya tehlikeye sebep olmasına gerek yoktur. Bu bakımdan bu suç, sırf hareket suçudur.

Ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçunun fiil unsurunun düzenleme altına alındığı Orman Kanunu'nun 68. maddesine göre orman içinde veya yakınında görülen ateş veya yangın belirtisinin “*derhal orman idaresine veya en yakın muhtarlığa, jandarma dairelerine veya mülkiye amirlerine*” haber verilmesi gerekmektedir. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi veya geç yerine getirilmesi bildirmeme hareketine vücut verecektir. Nitekim ilgili düzenlemede *derhal* ibaresine yer verildiğinden bu yükümlülüğün yerine getirilmiş olması vakit kaybetmeksizin

¹³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3. c.

yapılmış olmasına bağlıdır. Buna göre bildirimin araya vakit girdikten sonra yapılması halinde de bu suçun oluşacağının altını çizmek gerekmektedir.

Kanun koyucunun bu düzenlemeyle ateş veya yangın belirtisinin derhal yetkililere bildirilmesini amaçladığı kabul edildiğinde Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı ihbar hattına yapılan bildirimle de bu yükümlülük yerine getirilmiş olacak ve bu suç oluşmamış olacaktır.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kasttır. Bu kapsamda failin yangın veya ateş çıkarma kastı olmasına gerek olmadığı için yangın veya ateş belirtisini yetkililere bildirmemesi fiili tek başına bu suçun gerçekleşmesi bakımından yeterlidir. Bu kapsamda ateş veya yangın belirtisinin failin bilgisi dahilinde olması gerekir. Nitekim yakınlarında bile bulunsa kişinin görmediği yangın belirtisini yetkililere bildirmeme noktasında kasten hareket ettiği söylenemeyeceğinden bu suçtan sorumluluğu da doğmayacaktır.

Öte yandan ilgili düzenlemede “*orman içinde veya yakınında ateş ve yangın belirtisi görenler*” ifadesi geçtiğinden bu suçun yalnızca doğrudan kastla işlenebileceğini ifade etmek gerekir. Buna göre kişinin sorumluluğunun doğabilmesi için ateş ve yangın belirtisini mutlaka biliyor olması gerekmektedir.¹³⁷ Örneğin ateş veya yangın belirtisini doğrudan görmeyen fakat ormanda ateş yakıldığına ilişkin duyumlar alan ve bu duyumların yüksek ihtimalle gerçek olduğunu kabullenerek hareket eden kişinin olası kastla hareket ettiği kabul edilebilecektir. Bu halde ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçundan sorumluluk belirlenmesi mümkün değildir.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bu suç bakımından uygulanması mümkün görünen herhangi bir hukuka uygunluk nedeni bulunmamaktadır.

¹³⁷ Kanuni tanımında “*bilerek*”, “*bildiği halde*”, “*öğrendiği halde*” gibi ifadelerle yer verilen suç tiplerinin yalnızca doğrudan kastla işlenebileceğine ilişkin bkz. Artuk vd., **a.g.e.**, s. 406; Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 11. Bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2020, s. 376.

6. Nitelikli Unsur

Ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçunun düzenlendiği 104. maddede aynı zamanda iletişim araçlarına zarar verme suçu da düzenleme altına alınmış ve bir nitelikli hal düzenlemesine yer verilmiştir. Bu nitelikli halin düzenlendiği 3. fıkrada *“bu suç (...) yangın mevsiminde işlenirse”* şeklinde tekil bir ifade mevcuttur. 104. maddenin ilk iki fıkrasında iki farklı suç tipinin düzenlendiği göz önünde bulundurulduğunda 3. fıkrada düzenlenen bu nitelikli halin 1. fıkradaki ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçu bakımından da geçerli olup olmadığı noktasında tereddüt oluşmaktadır. 3. fıkradaki nitelikli halin, düzenleniş şekli itibariyle yalnızca tek bir suç bakımından geçerli olduğunu kabul etmek gerekir. Buna göre bu nitelikli halin yalnızca kendinden bir önceki fıkra bakımından uygulama alanı bulacağını kabul etmek daha mantıklı olacaktır. Bu bakımdan ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçunun yangın mevsiminde işlenmesi cezayı artıran bir nitelikli hal değildir¹³⁸.

İçinde veya yakınında ateş ve yangın belirtisi görülen yerin orman rejimi altına yerlerden olması, muhafaza ormanı veya milli park olması halinde Orman Kanunu’nun 111. maddesindeki tüm orman suçları bakımından geçerli olan nitelikli hal kapsamında iki kat fazla cezaya hükmedilecektir.

7. Kusurluluk

Şartlarının oluşması halinde kusurluluğu kaldıran veya azaltan nedenlerin bu suç bakımından uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Bu suç, gerçek ihmali suçlara örnek teşkil ettiğinden teşebbüs hükümlerinin uygulanması konusunda özellik arz etmektedir. Belirtmek gerekir ki gerçek ihmali

¹³⁸ Bu nitelikli hale ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, C, 6, a.

suçlara teşebbüsün mümkün olmadığı doktrinde çoğunlukla kabul edilen görüştür¹³⁹. Bu suçun oluşması için bir netice unsuru öngörülmediğinden sırf hareket suçu olması ve ihmali nitelikte olan hareket unsurunun bölünebilmesinin mümkün görünmemesi de teşebbüs hükümlerinin uygulanmasını engellemektedir¹⁴⁰. Bu sebeplerle ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçuna teşebbüsün mümkün olmadığını ifade etmek gerekir.

Teşebbüs hükümlerinin uygulama alanı bulmasının mümkün olmadığı suçlarda gönüllü vazgeçme hükümlerinin de uygulanması mümkün değildir, bu bakımdan bu suçta gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanamayacağının altını çizmek gerekmektedir¹⁴¹.

b. İştirak

Bu başlık altında özellikle belirtmek gerekir ki Kanun, ormanlarda görülen ateş veya yangın belirtisini bildirme yükümlülüğünü herkese yüklediğinden bu bildirim yapmayan herkes bu suçun faili olacaktır¹⁴². Buna göre örneğin ormanda gördükleri yangın belirtisini *bizim yaptığımız zannedilmesin* düşüncesiyle ihbar etmeksizin ormandan ayrılan kişiler ortak suç işleme iradesi kapsamında hareket ederek bildirim yükümlülüğünü yerine getirmediklerinden ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçundan müsterek fail olarak sorumlu tutulabilecektir.

Kanun, ateş veya yangın belirtisini yetkililere bildirme yükümlülüğünü ateş veya yangın belirtisi gören herkese yüklediğinden bu kişilerin suça azmettiren veya yardım eden olarak katılması mümkün görünmemektedir. Nitekim bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen bu kişiler de “*failliğin şerikliğe nazaran asliliği kuralı gereğince*” doğrudan fail olarak sorumlu tutulacaktır¹⁴³. Ancak belirtmek

¹³⁹ Aksi yönde, “*Failin kendisinden beklenen hareketi yapmaması suretiyle korunan hukuksal yararın doğrudan doğruya tehlikeye düşmesi ile birlikte failin teşebbüs alanına girmiş*” olacağına ilişkin bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s. 362.

¹⁴⁰ Artuk vd., **a.g.e.**, s. 726, 727; Demirbaş, **a.g.e.**, s. 251; Özbek, Doğan ve Bacaksız, **a.g.e.**, s. 456; Akbulut, **a.g.e.**, s. 730; İçer, **a.g.e.**, s. 257, 258.

¹⁴¹ Bkz. Işıka, **a.g.e.**, s. 168.

¹⁴² Özgenç, **a.g.e.**, s. 393.

¹⁴³ Artuk vd., **a.g.e.**, s. 753, 764; Özgenç, **a.g.e.**, s. 722; Yardımda bulunan kişinin de yükümlülük altında bulunan kişilerden olması halinde yardım eden olarak değil fail olarak sorumlu tutulacağına ilişkin bkz. Çelen, **a.g.e.**, s. 379.

gerekir ki fail olarak değerdendirilebilecek kişilerin ateş veya yangın belirtisini doğrudan gören kişiler olması gerekmektedir. Buna göre var olan ateş veya yangın belirtisini görmeyen kişilerin fail olması mümkün değilse de azmettiren veya yardım eden olmaları mümkündür. Örneğin telefonda A ile konuşan B'nin bu sırada ormanın yanmakta olduğunu görerek bunu B'ye söylemesi, B'nin de “*sakın ihbar etme senin üstüne kalmasın*” diyerek A'yı yangını bildirmemeye azmettirmesi halinde ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçuna azmettiren olarak sorumlu olması mümkündür.

c. İçtima

Zincirleme suç hükümlerinin şartlarının oluşması halinde gerçek ihmali suçlara örnek teşkil eden ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçu bakımından uygulama alanı bulmasına engel bir durum söz konusu deęildir¹⁴⁴. Örneğin ormana yakın bir yerde ikamet etmekte bulunan kişinin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında farklı zamanlarda gördüğü hiçbir ateş veya yangın belirtisini yetkililere bildirmemesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir.

Failin yangın ve bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeme hareketiyle başka bir suçun da tipikliğini gerçekleştiriyor olması durumunda fikri içtima hükümlerinin uygulama alanı bulup bulamayacağı tartışma konusu olabilecektir¹⁴⁵. Örneğin failin ormanda yanmakta olan bir insan görmesi durumunda bu durumu yetkililere bildirmemesi fiili hem ormanda görülen ateş veya yangın belirtisini bildirmeme hem de yardım ve bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeme fiillerini içerisinde barındırmaktadır. Bu halde fikri içtima hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı tartışma konusu olabilecektir. Fakat belirtmek gerekir ki uygulamada buna ilişkin bir olaya rastlanmış değildir.

¹⁴⁴ İhmali suçlarda da zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğine ilişkin bkz. Artuk vd., **a.g.e.**, s. 809; Akbulut, **a.g.e.**, s. 890; Özbek, Doğan, Bacaksız, **a.g.e.**, s. 556.

¹⁴⁵ Gerçek ihmali suçlarda fiilin tek olup olmadığı noktasında “*failin hukuken yükümlü olduğu her bir hareketi birbirinden bağımsız olarak icra etme imkanına sahip olup olmadığı*”nın esas alınması gerektiği buna göre yükümlü olduğu hareketleri bağımsız olarak icra edebilme imkânı varsa fiilin tekliğinden bahsedilemeyeceği ve gerçek içtima hükümlerinin geçerli olacağına ilişkin bkz. Göktürk, **a.g.e.**, s. 217. Bu değerdendirme karşısında fikri içtima hükümlerinin ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçu kapsamında uygulama alanı bulamayacağını ifade etmek gerekmektedir.

C. İletişim Araçlarına Zarar Verme Suçu

1. Genel Olarak

Orman yangınlarının söndürülebilmesi ve olası zararların en aza indirilebilmesi bu yangınlara ne kadar erken müdahale edildiğiyle doğrudan ilgilidir. Erken müdahalenin mümkün olabilmesi ise fark edilen yangının bir an önce yetkililere haber verilmesinin yanı sıra organize bir müdahale ekibinin varlığına da bağlıdır. Bu kapsamda insan faktörünün yanı sıra kişiler arasında iletişimi sağlamaya yarayan araç gereçler de orman yangınlarının önlenmesi ve bu yangınlara erken müdahale edilebilmesi bakımından hayati önem arz etmektedir. Bu malzemelerin kullanılamaz durumda ya da zarar görmüş olması olası bir yangın anında müdahaleyi geciktirebilecek ya da anlamsız hale getirebilecektir. Bu nedenle Orman Kanunu'nun 104. maddesinin 2. fıkrasında "*orman idaresine ait telefon şebekesi ve tesislerine her türlü alet ve malzemesine*" zarar vermek cezai müeyyideye tabi tutulmuştur. Bu düzenlemeye göre telefon şebeke ve tesislerine zarar verenler Türk Ceza Kanunu'nun, mala zarar verme suçunun nitelikli hallerinin düzenlendiği 152. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendine göre cezalandırılacaktır. Burada ifade etmek gerekir ki Orman Kanunu'ndaki bu düzenleme getirilmese dahi birçok durumda bu fiiller zaten nitelikli mala zarar verme suçu kapsamına girecek niteliktedir. Nitekim 152. maddede, mala zarar verme suçunun "*kamu kurum ve kuruluşlarına ait, kamu hizmetine tahsis edilmiş veya kamunun yararına ayrılmış yer, bina, tesis veya diğer eşya hakkında*" işlenmesi cezayı artıran bir nitelikli hal olarak öngörülmüştür. Orman idaresine ait telefon şebeke ve tesisleriyle alet ve malzemeleri de bu kapsamda olduğundan bunlara zarar verilmesi ilgili suçun nitelikli halini meydana getirmektedir.

104. maddenin ilk halinde de aynı fiiller 765 sayılı mülga TCK'ya atıf yapılarak düzenlenmiş bulunuyordu. Buna göre bu fiilleri işleyenlerin, 391. maddede özellikle telefon, telgraf gibi iletişim araçlarına zarar vermek şeklinde düzenlenen suçun cezasıyla cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştı.

Öte yandan ifade etmek gerekir ki Orman Kanunu'nda düzenlenmiş bulunan iletişim araçlarına zarar verme suçunun konusu yalnızca orman idaresine ait telefon

şebekesi ve tesisleriyle her türlü alet ve malzemesi olmakla birlikte, bu suç tipi Türk Ceza Kanunu'ndaki mala zarar verme suçunun nitelikli halinden farklılık arz etmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki mala zarar verme suçu seçimlik hareketli bir suç tipi iken iletişim araçlarına zarar verme suçu serbest hareketli bir suçtur. Ayrıca Orman Kanunu'nda iletişim araçlarına zarar verme suçu bakımından öngörölmüş iki tane nitelikli hal bulunmaktadır. Buna göre kanun koyucunun Orman Kanunu'ndaki düzenlemeyle mala zarar verme suçundan ayrı bir suç ihdas ettiğini ifade etmek mümkündür¹⁴⁶.

Son olarak bu iki suç tipinin yaptırım hususunda ortak bir paydaya sahip olduğunu ifade etmek gerekir. Buna göre mala zarar verme suçunun temel hali bakımından öngörölen dört aydan üç yıla kadar hapis ve adli para cezasının 152. madde kapsamında bir kat artırılmış hali iletişim araçlarına zarar verme suçunun yaptırımını oluşturmaktadır.

2. Korunan Hukuki Değer

Bu suçun işlenmesiyle olası yangınlara karşı erken ve etkin müdahalenin gerçekleştirilmesi tehlikeye sokulduğundan orman varlığının tehdit edildiğini ve dolayısıyla bu suçla korunan hukuki değerin de sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı olduğunu söylemek mümkündür¹⁴⁷. Öte yandan Orman Kanunu'ndaki bu düzenlemeyle belirlenen fiillerin mala zarar verme suçu kapsamında cezalandırılması mala zarar verme suçu bakımından korunan hukuki değer olan mülkiyet hakkını da akıllara getirmektedir¹⁴⁸.

¹⁴⁶ Aksi takdirde Orman Kanunu'nda ayrıca bir düzenleme olmaksızın suça konu olan iletişim araç ve gereçleriyle ilgili malzemeye zarar verilmesi fiilinin doğrudan mala zarar verme suçunun nitelikli hali kapsamında cezalandırılması da mümkün olurdu. Bu kapsamda mala zarar verme suçuyla iletişim araçlarına zarar verme suçu arasında genel norm-özel norm ilişkisi olduğunu söylemek mümkündür.

¹⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 2; İkinci Bölüm, II., B., 2.

¹⁴⁸ Köksal Bayraktar v.d., **Özel Ceza Hukuku Malvarlığına Karşı Suçlar**, 10 c., İstanbul, On İki Levha Yayınları, C: IV, 2018, s. 125.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Bu suç, fail unsuru bakımından Kanun'da özel bir düzenleme olmadığından herkes tarafından işlenebilen bir suçtur.

b. Suçun Konusu

Orman Kanunu'nun 104. maddesinde "*orman idaresine ait telefon şebekesi ve tesislerine her türlü alet ve malzemesine zarar verenler*" ifadesi zikredilmektedir. Dil ve anlatım açısından problemli olan bu ifadeye göre suçun konusunun telefon şebeke ve tesisleri kapsamındaki alet ve malzemeler mi yoksa hem telefon şebeke ve tesisleri hem de orman idaresine ait her türlü alet ve malzeme mi olduğu açık değildir. Suçun uygulamasını gösteren herhangi bir yargı kararına da rastlanmadığından bu konu çelişkiye sebep olmaktadır.

Yangın mevsiminde işlenmesi durumunda cezanın artırılmasını gerektiren bir nitelikli hal düzenlemesi getirilmiş olan bu suç tipiyle orman yangınlarına erken ve etkili müdahalenin zarar görmesinin engellenmeye çalışıldığı açıktır¹⁴⁹. Bu bakımdan bu suç tipiyle esasında orman idaresine ait iletişim araçlarıyla yangın söndürmeye yarayan alet ve malzemelere zarar verilmesinin cezai müeyyideye bağlandığını düşünmek mümkündür. Nitekim orman idaresine ait bütün alet ve malzemenin bu suç kapsamında değerlendirilmesi suç tipinin orman yangınlarıyla olan bağlantısını kesmektedir. Buna göre orman idaresine ait damga çekicileriyle nakliye tezkerelerine zarar verilmesi de bu suç kapsamında değerlendirilebilecektir ki bu malzemelerin yangın mevsiminde zarara uğratılması hiçbir anlam ifade etmemektedir. Öte yandan 104. maddedeki ifadeye dayanarak orman idaresine ait iletişim araçlarıyla yangın söndürmede kullanılan alet ve malzemelerin bu suçun konusunu oluşturduğunu söylemek mümkün değildir.

¹⁴⁹ Yangın mevsimi ifadesinin ne anlam ifade ettiğine ileride nitelikli haller başlığı altında değinilmiştir. Bkz. İkinci Bölüm, II. C. 6. A.

Açıklanan sebeplerle bu suçun konusunun orman idaresine ait telefon şebeke ve tesisleri kapsamındaki her türlü alet ve malzeme olduğunu kabul etmekte fayda vardır¹⁵⁰. Orman Kanunu’nun 68. maddesinde olası bir yangın anında haberleşmenin en hızlı şekilde sağlanabilmesi için bazı yapılar arasında haberleşme tesislerinin kurulacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre “*ormanlardaki yangın gözetleme kule ve kulübeleriyle bakım merkezi ve orman teşkilatının kuruluş merkezleri arasında orman idaresince gerektiği yerlerde telefon devreleri ve Cumhurbaşkanı kararıyla ruhsat almak suretiyle telsiz alıcı ve verici istasyonları*” kurulacaktır. Kurulan bu tesisler iletişim araçlarına zarar verme suçuna konu olabilecektir.

c. Mağdur

Suçun konusunu oluşturan ilgili telefon şebeke ve tesislerinin bağlı bulunduğu yer orman idaresi bu suçtan gören sıfatına sahiptir. Bunun dışında ağaç kesme suçunda yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerlidir¹⁵¹.

d. Fiil ve Netice

Kanun’un 104. maddesindeki düzenlemeye göre orman idaresinin her türlü alet ve malzemesine zarar verme fiilleri Türk Ceza Kanunu’nun 152. maddesinin 1. fıkrasının a bendinde düzenlenen mala zarar verme suçunun nitelikli haline göre cezalandırılacaktır. Türk Ceza Kanunu’ndaki mala zarar verme suçu kapsamında sayılan yıkmak, tahrip etmek, yok etmek, bozmak, kullanılamaz hale getirmek ve kirletmek fiillerinin Orman Kanunu’ndaki iletişim araçlarına zarar verme suçu bakımından ne şekilde değerlendirileceği değinilmesi gereken bir konudur. Nitekim Orman Kanunu’ndaki düzenlemede mala zarar verme suçunun yalnızca yaptırım kısmına atıf yapılmıştır. Buna göre, iletişim araçlarına zarar verme suçunun fiil unsuru mala zarar verme suçundaki gibi seçimlik hareketli değil, zarar vermek şeklinde serbest hareketlidir. Bu bakımdan önemli olan gerçekleştirilen fiilin zarar neticesine sebebiyet vermesidir.

¹⁵⁰ Benzer şekilde 104. maddedeki ifadeyle haberleşmeyi sağlamada kullanılan her türlü tesis, alet ve malzemenin anlaşılması gerektiğine ilişkin bkz. Aras. **a.g.e.**, s. 1023.

¹⁵¹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3., c.

Verilen zararlar, ilgili telefon şebeke veya tesisinin kullanılamaz hale gelmesinin gerekip gerekmediği de değerlendirilmesi gereken bir diğer konudur. İlgili düzenlemede ve madde gerekçesinde konuya ilişkin bir belirleme yoktur. Ayrıca bir düzenleme getirilmediğinden ilgili telefon şebeke veya tesisine zarar verilmesi neticesinde bu aletlerin kullanılamaz hale gelmesi zorunlu değildir. Öte yandan mala zarar verme suçunda olduğu gibi bu suç bakımından da zarar neticesinin meydana gelmiş olması ve verilen zararın belirli bir boyuta ulaşmış olması gerekmektedir¹⁵². Örneğin orman idaresine ait telefon tesislerinin kolayca temizlenebilecek şekilde kirletilmesi durumunda bu suç meydana gelmeyecektir¹⁵³.

e. Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet

Bu başlık altında değerlendirilmesi gereken özel bir durum söz konusu değildir. Failin bu suçtan sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için gerçekleştirdiği hareketin zarar neticesi bakımından nedensel olması ve bu neticenin faile objektif olarak isnat edilebilir olması gerekir.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu bölümdeki diğer suç tipleri gibi bu suçun manevi unsuru da kasttır. Kişinin cezai sorumluluğunun doğabilmesi için orman idaresine ait telefon şebeke ve tesislerine kasten zarar vermesi gerekir. Bu suçun olası kastla işlenmesine engel teşkil eden bir durum da söz konusu değildir. Örneğin orman içinde rastgele silahla ateş eden kişinin mermilerden birinin orman idaresine ait verici istasyonuna isabet edebileceğini öngörmesine rağmen bu neticeyi kabullenerek fiillerine devam etmesi ve mermilerden birinin istasyona denk gelerek zarar vermesi olayında olası kastla iletişim araçlarına zarar verme suçundan sorumluluğu doğabilecektir. Taksirle mala zarar verme suçu olmadığı gibi taksirle iletişim araçlarına zarar verilmesi halinde de cezai sorumluluk söz konusu olmayacaktır.

¹⁵² Bayraktar v.d., **a.g.e.**, s. 138.

¹⁵³ Benzer yönde bkz. Yener, **a.g.e.**, s. 85; Erkan Sarıtaş, “Türk Ceza Hukuku’nda Mala Zarar Verme Suçu ve Kriminolojik Açıdan Vandalizm”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2009, s. 93, 94.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bu suç bakımından mülkiyet hakkının kullanılmasının, hukuka uygunluk nedenlerinden biri olan hakkın kullanılması kapsamında değerlendirilmesi mümkündür. Örneğin ilgili orman idaresinin tasarrufunda bulunan telefon şebeke ve tesislerine ilgili mevzuata göre bakım, onarım veya yenileme çalışmaları kapsamında zarar verici nitelikteki fiiller gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu durumda gerçekleştirilen fiiller hukuka uygun hale gelecek ve ilgili suç oluşmayacaktır.

6. Nitelikli Unsurlar

a. Suçun Yangın Mevsiminde İşlenmesi

Orman yangınlarının çıkmasında ya da çıkan yangınların seyri noktasında çevresel faktörlerin etkisi büyüktür. Bu kapsamda özellikle mevsim şartları birçok durumda belirleyici olmaktadır. Örneğin yağışların nispeten bol olduğu sonbahar ve kış aylarında ağaçlar ve diğer bitki örtüsü çoğunlukla yaş durumda olduğundan yangın çıkması ya da çıkan yangınların büyümesi daha zordur. Öte yandan sıcaklıkların arttığı ilkbahar ve yaz aylarında orman bitki örtüsü daha kuru ve çabuk tutuşabilecek niteliktedir. Bu kapsamda sıcaklıkların fazla olduğu bu aylarda orman yangınlarının çıkması veya çıkan yangınların büyüyerek daha geniş alanları etkilemesi çok daha kolaydır. Üstelik bu aylar, ormanlarda rekreasyon faaliyetlerinin de yoğunlaştığı dönemler olduğundan insan faktörünün de orman yangınlarında daha aktif rol oynadığı zamanlara denk gelmektedir.¹⁵⁴

Açıklanan sebeplerle kanun koyucu orman yangınları bakımından daha tehlikeli bir zaman dilimi olduğunu göz önünde bulundurarak mayıs ayı başından kasım ayı sonuna kadar olan dönemde bu suçun işlenmesini daha fazla cezayı gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlemiştir¹⁵⁵. Buna göre bu suçun bu zaman dilimi aralığında işlenmesi halinde verilecek ceza iki katına çıkarılacaktır.

¹⁵⁴ Bu tarihlerin ormanda hasat dönemi olduğu, bu yüzden bu dönemde meydana gelecek orman yangınlarının vereceği zararın daha büyük olacağına ilişkin bkz. Ayanoğlu, Güneş, **a.g.e.**, s. 74.

¹⁵⁵ 6831 sayılı Kanun'un ilk halinde yangın mevsimi olarak haziran ayı başından eylül ayı sonuna kadar olan dönem zikredilmekteydi, daha sonra getirilen düzenlemeyle bu aralık genişletilmiştir.

b. Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanları ve Milli Parklarda İşlenmesi

Orman rejimi altına alınan yerlerde, muhafaza ormanlarında yahut milli parklarda bulunan iletişim araçlarına zarar verilmesi halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesi gereğince iki kat cezaya hükmedilecektir.

7. Kusurluluk

Şartlarının oluşması halinde kusurluluğu kaldıran veya azaltan hallerin bu suç bakımından uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Orman idaresine ait iletişim araçlarının zarar görmesinin zorunlu olduğu bu suç bakımından teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir. Zarar vermeye yönelik icra hareketlerinin tamamlanamaması veya tamamlanmaması rağmen ilgili iletişim araçlarının zarar görmemesi halinde bu suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.

Suçun icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçen ya da suçun tamamlanmasını veya neticenin meydana gelmesini önleyen kişilerin gönüllü vazgeçme hükümlerinden faydalanarak teşebbüsten dolayı cezalandırılmaması da mümkündür. Örneğin orman içinde verici istasyonlarının bulunduğu yere dinamit yerleştirerek iletişimi kesmek isteyen fail, dinamit henüz patlamadan etkisiz hale getirerek suçun tamamlanmasını engellerse gönüllü vazgeçmeden faydalanabilecek ve iletişim araçlarına zarar verme suçuna teşebbüsten sorumlu olmayacaktır¹⁵⁶.

¹⁵⁶ Nitekim bu halde fail, icra hareketlerini tamamladıktan sonra pasif kalmayarak *aktif davranışıyla* suçun tamamlanmasını engellemektedir. Bkz. Işıka, **a.g.e.**, s. 108.

b. İştirak

Bu suçun tüm iştirak şekilleriyle işlenmesi mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

c. İçtima

Bu suç bakımından zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkündür. Bunun için failin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda iletişim araçlarına zarar vermesi halinde hakkında tek cezaya hükmedilerek bu cezada artırım yapılacaktır.

Gerçekleştirilen tek fiille bu suçla birlikte başka suçların da meydana gelmesi mümkündür. Bu bakımdan fikri içtima hükümleri bu suç bakımından uygulama alanı bulabilecek niteliktedir. Örneğin orman yakma suçlarının işlenmesiyle orman idaresine ait telefon şebeke ve tesislerinin de zarar görmesi mümkündür. Bu gibi hallerde fikri içtima hükümleri gereğince daha ağır cezayı gerektiren orman yakma suçlarından cezalandırma yoluna gidilecektir.

İletişim araçlarına zarar verme suçunun işlenmesiyle aynı zamanda mala zarar verme suçunun nitelikli halinin de işlenmiş olmaktadır. Fakat bu gibi durumlarda, Orman Kanunu'nda düzenlenen iletişim araçlarına zarar verme suçu özel norm niteliğinde olduğundan genel norm niteliğinde olan mala zarar verme suçundan ayrıca sorumluluk belirleme yoluna gidilmeyecektir¹⁵⁷. Bu bakımdan bu iki suç arasında görünüşte içtima ilişkisi olduğunu ifade etmek gerekir.

D. Yangın Yerine Yardım Etmeme Suçu

1. Genel Olarak

Orman Kanunu'nun 105. maddesine göre;

“69 uncu maddeye göre ormanlarda vukua gelecek yangınları söndürmek için yetkili memurlar ve orman teşkilatı tarafından yangın mahalline gitmeleri emrolunmasına veya mahallî mutat vasıtalarla ilan edilmesine rağmen orman yangınına söndürmeye gitmekten imtina edenler veya gidip de çalışmayanlar ve verilen işi

¹⁵⁷ Özgenç, **a.g.e.**, s. 107; Akbulut, **a.g.e.**, s. 878; Artuk, **a.g.e.**, s. 795, 796.

yapmayanlar hakkında, mahallin en büyük mülkî amiri tarafından ikiyüz Türk Lirası idarî para cezası uygulanır.

Bu maddede yazılı memurlarla orman teşkilatında vazifeli olanlardan yangın yerine yardım göndermeyenlerle alaka göstermeyenler, Türk Ceza Kanununun 170 inci maddesinde tanımlanan suçu ihmali davranışla işlemiş olmak dolayısıyla cezalandırılır.”¹⁵⁸

Bu düzenlemeyle belirli bir grup kimseye “yangın yerine yardım göndermek veya alaka göstermek” şeklinde pozitif bir yükümlülük getirilmektedir. Buna göre ilgili yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun ihmali hareketle işlenmiş şekli meydana gelecektir¹⁵⁹.

Belirtmek gerekir ki Orman Kanunu’nda düzenlenen yangın yerine yardım etmeme suçu Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun bir nitelikli hali değil, bu suçtan ayrı bir suç teşkil etmektedir. Nitekim kanun koyucu her ne kadar madde metninde “170. maddedeki suçu ihmali davranışla işlemiş olmak dolayısıyla cezalandırılır” şeklinde ifade etmiş olsa da bu iki düzenlemeyi tıpkı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen kasten öldürme suçuyla kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi suçlarında olduğu gibi iki ayrı suç olarak kabul etmek gerekir¹⁶⁰. Öte yandan önemle belirtmek gerekir ki bu iki suç tipi esasında yalnızca hareket unsuru bakımından değil tüm unsurları bakımından farklılık arz etmektedir. Somut tehlike suçlarından olan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunda çeşitli açılardan tehlikeli olacak şekilde ormanlar dışındaki herhangi bir yerde yangın çıkarmak cezalandırılıyorken yangın yerine yardım etmeme

¹⁵⁸ Türk Ceza Kanunu’nun 170. maddesine göre; “Kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda;

a) Yangın çıkaran,

b) Bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olan,

c) Silahla ateş eden veya patlayıcı madde kullanan,

Kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

¹⁵⁹ Bu düzenlemenin, tüm suç tiplerinin ihmali davranışla işlenmesinin mümkün olup olmadığı tartışmasına da ışık tuttuğu, buna göre bir suç tipinin ihmali davranışla da işlenebilmesi için Orman Kanunu’nun 105. maddesinde de olduğu gibi Kanun’da bu halinin açıkça düzenlenmesi gerektiğine ilişkin bkz. Hakeri, **a.g.e.**, s. 151, 152.

¹⁶⁰ Koca, **Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 138; Mehmet Emin Artuk v.d., **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 18. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 156; Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesinin ayrı bir suç olmayıp kasten öldürme suçunun ihmali hareketle işlenen şekli olduğuna ilişkin bkz. Köksal Bayraktar v.d., **Özel Ceza Hukuku: Kişilere Karşı Suçlar**, 10 c., İstanbul, On İki Levha Yayınları, C: II, 2017, s. 26.

suçunda belli kişiler tarafından halihazırda devam eden bir orman yangınına yardım edilmemesi cezalandırılmaktadır. Buna göre bu suçun cezası genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunda olduğu gibi altı aydan üç yıla kadar hapis cezasıdır.

Bu maddenin 1. fıkrasıyla bir kabahat, 2. fıkrasıyla da bir suç tipi düzenleme altına alınmıştır. Bu başlık altında yalnızca 2. fıkradaki suç ele alınacak olmakla birlikte bu düzenlemede ilk fıkra da atıf yapıldığından burada ilk fıkranın da zikredilmesi zorunluluğu görülmüştür. Bu suçun faili olabilecek kişiler, Kanun'un 69. maddesine göre *“ormanlarda vukua gelecek yangınları söndürmek için yetkili memurlar ve orman teşkilatında vazifeli olan”* kişilerdir. Burada belirtmek gerekir ki kanun metni birbirini izleyen atıflar silsilesi şeklinde düzenlendiğinden anlaşılması oldukça güç bir hal almaktadır. Örneğin yangın yerine yardım etmeme suçunda ismi geçenlerin kimler olduğunu anlamak mümkün değildir.

2. Korunan Hukuki Değer

Orman Kanunu'nun 105. maddesinde düzenlenip genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun cezasıyla cezalandırılan ihmali hareketlerin gerçekleştirilmesiyle kamu menfaati çeşitli yönleriyle ihlal edilmiş olmaktadır. Bu kapsamda genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulmasına ilişkin suç düzenlemesiyle toplumun huzur ve güvenliğinin korunması esas alındığından Orman Kanunu'ndaki düzenleme de bir yanı sıra bu amaca hizmet etmektedir¹⁶¹. Nitekim orman yangınları ormanlara verdiği zararın yanı sıra insanların can ve malvarlıklarını da ciddi anlamda tehdit etmekte ve bu bakımdan çok acı sonuçlara sebep olabilmektedir. Aynı zamanda korunmasında toplumu oluşturan herkesin menfaati bulunan ormanların yangınlardan korunmasını hedefleyen suç tipi bu yönüyle de diğer orman suçlarında da olduğu gibi *“sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını”* korumaktadır.

¹⁶¹ Köksal Bayraktar v.d., **Özel Ceza Hukuku: Genel Tehlike Yaratıcı, Çevreye Karşı ve Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar**, 10 c., İstanbul, On İki Levha Yayınları, C: V, 2019, s. 15.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Bu suçun fail unsuru bakımından 105. maddenin 2 fıkrasında “*bu maddede yazılı memurlarla orman teşkilatında vazifeli olanlar*” ifadesi geçmektedir. Bu fıkra ile aynı maddenin ilk fıkrasına atıf yapılmış, ilk fıkrada da 69. maddeye atıf yapılmıştır. Buna göre, bu suçun fail unsuru 69. maddeye göre belirlenmektedir. Bu kapsamda 69. maddede belirtilen memurlar ve orman teşkilatında vazifeli olanlar bu suçun faili olabilecektir.

69. maddenin ilk halinde yangın çıkan bölgenin civarındaki köy ve kasabalarda belli yaş aralığındaki erkek nüfusun yangını söndürmede kullanılabilecek aletlerini alarak yangın yerine gitmeye ve yangını söndürmeye mecbur oldukları düzenleme altına alınmıştı. Bu kişilerin yanı sıra, vali, kaymakam ve köy muhtarı gibi yetkililer de yangın yerine hem bizzat gitmeye hem de yardımcı göndermeye mecbur tutulmuştu¹⁶². Buna göre, sayılan kişilerin tamamı bu suçun faili olabilecek kişilerdi. 69. madde bu haliyle 105. madde ile de bir bütünlük arz etmektedir. Nitekim 105. maddede geçen, “*memurlar ve orman teşkilatında vazifeli olanlar*” ifadesi mülga 69. maddede doğrudan karşılığını bulmaktadır. Değişik 69. madde ise bu bakımdan yeteri kadar açık olmayıp tereddüt oluşturacak niteliktedir¹⁶³.

Aynı maddenin bugünkü haline göre orman yangınlarını önleme ve söndürme konusunda orman idaresi görevlidir. Orman idaresiyle diğer kamu kurum ve kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlamakla da mahallin en büyük mülki idari amiri görevlendirilmiştir. Ayrıca tüm kamu kurum ve kuruluşları orman yangınlarının söndürülmesi bakımından mahallin en büyük mülki idari amirinin verdiği talimatları

¹⁶² İlgili düzenleme şu şekildedir: “*Orman yangınlarında yangına civar köy ve kasabaların 18 yaşını bitirip 50 yaşını doldurmamış bütün erkek nüfusu beraberlerinde mevcut balta, kürek, kazma, destere gibi yangını söndürmeye yarıyacak aletleriyle yangın yerine gitmeye ve yangını söndürmeye mecburdurlar. Söndürme işine gelenler yangını söndürmeye kâfi gelmezse daha ilerdeki köy ve kasaba halkından mükellef olanlar da yangın yerine gönderilirler. Aynı şekilde, vali, kaymakam, nahiye müdürü ve köy muhtarları ve civardaki asker ve jandarma birlik kumandanları bölgedeki orman başmüdürü ve onun lüzum göstereceği orman memurları yangın mahalline yardımcı göndermeye ve bizzat gitmeye mecburdurlar.*”

¹⁶³ Bu tereddüt 105. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen kabahat bakımından da geçerlidir. Nitekim bu fıkra da geçen ifade mevcut haliyle 69. maddede karşılığını bulmamaktadır.

yerine getirmek ve destek sağlamakla yükümlü kılınmıştır. Bu düzenlemeye göre orman idaresi ormanlarda çıkan yangınların yanı sıra ormana sirayet etme riski bulunan diğer kırsal alan yangınlarının söndürülmesinde de imkanlar ölçüsünde katkı sağlamakla yükümlüdür.

Maddenin eski halinde vatandaşlara getirilen pozitif yükümlülük yerine yeni düzenlemede orman yangınlarını söndürmede gönüllülerden de faydalanılacağı düzenleme altına alınmıştır. Son olarak, kamu tüzel kişiliklerine ait ormanlarla özel ormanlarda orman sahiplerinin, izne konu olan ormanlarda ise izin sahiplerinin orman yangınlarının söndürülmesi için gerekli tedbirleri almakla yükümlü oldukları ifade edilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalara göre bu suçun faili olabilecek “*memurlarla orman teşkilatında vazifeli olanlar*”, orman idaresinin görevli personelleri, mahallin en büyük mülki idari amiri ve onun talimat vererek görevlendirdiği kişiler, kamu tüzel kişiliklerine ait ormanlarla özel ormanlarda orman sahipleri ve izne konu olan ormanlarda izin sahibi olan kişilerdir. Bu bakımdan bu suçun özgü suçlardan olduğunu ifade etmek gerekmektedir¹⁶⁴.

b. Suçun Konusu

Yangın yerine yardım etmeme suçunun konusu ilgililerce yardım gönderilmeyen veya alaka gösterilmeyen yangındır. Çıkan orman yangınlarının söndürülmesinin zorlaşması veya daha büyük alanlara yayılması noktasında tehlike arz eden bu suçun işlenmesiyle ise bu başlık altında düzenlenen diğer suç tiplerinde olduğu gibi orman ekosistemi tehlikeyle karşı karşıya kalmaktadır.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçu bakımından yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan burada tekrar üzerinde durulmamıştır¹⁶⁵.

¹⁶⁴ Sorumlu olan görevlilerin yangının meydana geldiği bölgedeki *vali, kaymakam, nahiye müdürü, köy muhtarları ve civardaki asker ve jandarma birlik kumandanları bölgedeki orman başmüdürü ve onun lüzum göstereceği orman memurları* olduğuna ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 1026.

¹⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I. A. 3. c.

d. Fiil

Kanun metninde yangın yerine yardım göndermemek ve alaka göstermemek şeklinde ifade edilen ihmali hareket bu suçun fiil unsurunu teşkil etmektedir. Buna göre 69. maddenin yangına müdahale etmek ve gerekli yardımları sağlamak konusunda yükümlü kıldığı kişilerin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi bir başka ifadeyle hareketsiz kalması cezai müeyyideye tabi tutulmuştur. Bu kapsamındaki yardım gönderme ve alaka gösterme yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği ise bu yükümlülüğün yüklendiği kişiler bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Orman idaresi orman yangınlarının söndürülmesi için gerekli hizmetleri yapmakla yükümlü olduğundan orman idaresinin görevli personeli mevcut bir yangına müdahale etmediğinde bu suçun fiil unsurunu gerçekleştirmiş olacaktır. İllerde vali ve ilçelerde kaymakam, mevcut bir orman yangını söz konusu olduğunda orman idaresi ile kamu kurum ve kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlamak, ilgili kamu kurum ve kuruluşları da bu kapsamda verilen talimatları yerine getirmekle yükümlüdür. Vali veya kaymakamın yangına alaka göstermemesi veya talimat alan ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bu talimatları yerine getirmemesi hallerinde de görevliler suçun fiil unsurunu gerçekleştirmiş olacaktır.

Bu başlık altında bu suç tipinin görünüşte ihmali bir suç olup olmadığının üzerinde durulması gerekmektedir. İcrai bir hareketle meydana gelebilecek bir neticenin önlenmesi konusunda kanundan, sözleşmeden veya öngelen tehlikeli eylemden kaynaklı olarak yükümlülük altında bulunan kişinin bu yükümlülüğünü yerine getirmeyerek neticenin meydana gelmesine sebep olduğu durumlarda görünüşte ihmali suç söz konusu olmaktadır¹⁶⁶. Bu hallerde esasında icrai bir hareketle işlenebilen suç tipi, bu suçun neticesinin, yükümlülük altında bulunan kişinin ihmali hareketi sonucunda meydana gelmesi halinde, ihmali hareketle işlenmiş olmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere ihmali hareket ancak bir neticeye sebep olduğunda görünüşte ihmali suç söz konusu olabilecektir¹⁶⁷. Suçun neticesinin zarar olması

¹⁶⁶ Artuk, **Genel Hükümler**, s. 327-333.

¹⁶⁷ Erbaş, **a.g.e.**, s. 57.

mümkün olmakla birlikte zarar tehlikesi olması da mümkündür¹⁶⁸. Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen ve somut tehlike suçlarına örnek teşkil eden genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunda da netice esasında zarar değil zarar tehlikesidir¹⁶⁹. Bu suç tipinde yangın çıkaran kişi, çıkardığı yangın “*kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli*” olduğunda cezai sorumluluk altında olmaktadır. Buna göre bu suçta netice yangın değil, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından ortaya çıkan tehlikedir. Orman yangınlarında ise bunların hiçbirinin zarar görmemesi veya zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaması mümkündür. Bu bakımdan orman yakma suçlarının neticesi, kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından ortaya çıkan zarar veya zarar tehlikesi değildir. Bununla birlikte yangın yerine yardım etmeme suçunun düzenlendiği 105. maddede de böyle bir neticenin meydana gelmesi aranmamıştır. Çıkan yangına, yükümlü olan kişilerce yardım edilmemesi suçun oluşması bakımından yeterlidir. Bundan sonra yangının kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından zarara veya tehlikeye sebep olmadan hemen söndürülmüş olması veya büyüyerek zarara sebep olması suçun oluşması bakımından önem arz etmez.

Açıklanan sebeplerle her ne kadar kanun koyucu yangın yerine yardım etmeme suçunun genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun ihmali hareketle işlenen şekli olduğunu zikretmiş olsa da suçun Kanun’daki düzenleniş şekli bu açıklamayla uyusmamaktadır. Dolayısıyla özellikle netice unsuru bakımından farklılık arz eden genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçuyla yangın yerine yardım etmeme suçu arasında icrai suç ve icrai suçun ihmali hareketle işlenen şekli olan görünüşte ihmali suç ilişkisi kurmak güçleşmektedir. Böyle bir ilişkinin kurulabilmesi için 105. maddede düzenlenen suç tipiyle, orman yangınlarının söndürülmesi konusunda yükümlülük altında bulunan kişilerin, bu yükümlülüklerini yerine getirmemeleri dolayısıyla genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunda olduğu gibi kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlike neticesine sebebiyet vermesinin suçun bir unsuru olarak ifade edilmesi gerekmektedir. Burada değinilen ayrımın

¹⁶⁸ Bkz. Erbaş, **a.e.**, s. 111; Özbek, Doğan, Bacaksız, **a.g.e.**, s. 229-231; Akbulut, **a.g.e.**, s. 358.

¹⁶⁹ Somut tehlike suçlarında meydana gelen somut tehlikenin netice değil, objektif cezalandırma şartı olduğuna ilişkin bkz., Özgenç, **a.g.e.**, s. 222, 223; İlhan Bulut, **Suçta Netice**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2022, s. 181.

pratikteki sonucu önem arz etmektedir. Nitekim yangın yerine yardım etmeme suçu Orman Kanunu'nun 105. maddesinde neticeli bir suç olarak düzenlenmediğinden meydana gelen yangın sonucunda kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından hiçbir zarar veya tehlike neticesi ortaya çıkmasa dahi Kanun'un yükümlülük altında tuttuğu kişilerin cezai sorumluluğu gündeme gelecektir. Öte yandan 105. maddede, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunda olduğu gibi somut bir tehlike neticesi öngörülmüş olursa çıkan yangın ancak somut olarak kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından bir tehlike meydana getirdiğinde ilgililerin cezai sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

4. Manevi Unsur

Bu suçun işlenebilmesi için Kanun'da belirtilen kişilerin kasten yangın yerine yardım etmemek veya alaka göstermemek şeklinde ihmali harekette bulunmaları gerekir. Bunun için öncelikle mevcut bir yangının varlığının fark edilmesi veya haberinin alınmış olması gereklidir. Mevcut orman yangını, bilgisi dahilinde olmasına rağmen Kanun'dan doğan yükümlülüklerini bilerek ve isteyerek yerine getirmeyen kişi bu suçun faili olabilecektir. Failin amaç veya saikinin ne olduğu bu suç bakımından önem arz etmemektedir.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bu suç bakımından özellikle incelenebilecek bir hukuka uygunluk nedeni bulunmamaktadır.

6. Nitelikli Unsur

Orman rejimi altına alınmış yerlerle, muhafaza ormanları veya milli parklarda gerçekleşen yangınlara özel faillik niteliği taşıyan kişilerce yardım gönderilmemesi veya alaka gösterilmemesi halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesi uyarınca iki kat fazla cezaya hükmolunacaktır¹⁷⁰.

¹⁷⁰ Tüm orman suçları bakımından geçerli olan bu nitelikli hale ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 6., e.

7. Kusurluluk

Şartlarının oluşması halinde kusurluluğu kaldıran veya azaltan hallerin bu suç bakımından uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir husus bulunmamaktadır.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Bu suçun teşebbüse elverişli olup olmadığı konusunda ihmali suçların teşebbüse elverişli olup olmadığı tartışmaları gündeme gelecektir. Öğretide çoğunlukla kabul edildiği üzere ihmali suçlara teşebbüsün mümkün olmadığı kabul edildiğinde bu suçta da teşebbüs hükümlerinin uygulama alanı bulamayacağını ifade etmek gerekir¹⁷¹. Buna göre özgü niteliğe sahip fail yangın haberini veya yangının söndürülmesi konusunda ilgili bilgi veya talimatı alıp da gereğini yapmadığında suç tamamlanmış olacaktır.

İhmali suçlar bakımından teşebbüs hükümlerinin uygulama alanı bulamayacağı kabul edildiğinden gönüllü vazgeçme hükümlerinin de uygulama alanı kalmamaktadır¹⁷². Buna göre yangın yerine yardım etmeme suçu bakımından gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanamayacağının altını çizmek gerekmektedir.

b. İştirak

Yalnızca belli faillik niteliğine sahip kişilerce işlenmesi mümkün olan bu suçta; fail, yalnızca Kanun'un orman yangınlarına yardım göndermek veya alaka göstermek konusunda yükümlü tuttuğu ve bu yükümlülüğü yerine getirmeyen kişiler olabilecektir. Bu kişiler arasında ortak suç işleme kararı olması halinde müşterek fail olarak sorumlulukları söz konusu olabilecektir. Nitekim buna engel bir hal bulunmamaktadır.

¹⁷¹ İhmali suçlarda teşebbüsün mümkün olmadığına ilişkin bkz. Dönmezer, Erman, **a.g.e.**, s. 153-156; Özbek, Doğan, Bacaksız, **a.g.e.**, s. 456, Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s. 472, Akbulut, **a.g.e.**, s. 729; Aksi yönde bkz. Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s. 362.

¹⁷² Bkz. Işıka, **a.g.e.**, s. 168.

Özgü niteliğe sahip kişileri yükümlü oldukları hareketi yapmamaları konusunda azmettiren kişilerin yangın yerine yardım etmeme suçuna azmettiren olarak sorumlu tutulması mümkündür. Örneğin orman yangınına söndürmekle görevli olan ilgili orman idaresi personelinin orman yangınına müdahale etmemeye ikna eden kişi bu suça azmettiren olarak sorumlu tutulabilecektir.

Özgü niteliğe sahip olup Kanun'dan doğan yükümlülüğünü yerine getirmeyen kimseye yardım edilmesi halinde yangın yerine yardım etmeme suçuna yardım eden olarak sorumlu olmak mümkündür¹⁷³. Örneğin yangını söndürmekle görevli olan personelin yangın mahallinden uzaklaşmasını sağlamak için onları kamyonuna alan kişinin bu suça yardım eden olarak sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

Öte yandan bu suç üzerinde fiili hakimiyeti bulunsa dahi özgü niteliğe sahip olmayan kimselerin suçun faili olması mümkün değildir. Bu kişiler ancak suçun işlenmesine bulundukları katkının niteliğine göre şerik olarak sorumlu olabilecektir.¹⁷⁴

c. İctima

Şartlarının oluşması halinde ihmali suçlara örnek teşkil eden bu suçun da zincirleme suç şeklinde işlenmesi teorik mümkündür. Örneğin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında çıkan hiçbir yangına müdahale etmeyen orman idaresi görevlisinin bu suçu zincirleme şekilde işlediği kabul edilebilecektir.

Öte yandan ormanda yangın çıkması failin iradesi dışında gerçekleştiğinden ne zaman gerçekleşeceği veya gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmayan bir yangına her defasında yardım göndermeme veya alaka göstermeme fiilleri bakımından failin aynı suç işleme kararını icra ettiğini tespit etmek güçleşecektir. Burada farklı zamanlarda işlenen bu suçlar arasında geçen sürenin de dikkate alınması önem arz etmektedir¹⁷⁵.

¹⁷³ İhmali hareketle işlenen suçlara yardım eden olarak iştirakin mümkün olduğuna ilişkin bkz. Çelen, **a.g.e.**, s. 377-380.

¹⁷⁴ Demirel, **a.g.e.**, s. 138.

¹⁷⁵ Bu konuda Yargıtay uygulamasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Akbulut, **a.g.e.**, s. 901, 902.

Yangın yerine yardım etmeme suçunu işleyen kamu görevlisi aynı zamanda Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunu da işlemiş olmaktadır. Öte yandan belirtmek gerekir ki işbu maddedeki özel düzenleme gereğince bu iki suç tipi arasında fikri içtima hükümleri uygulanmayacaktır. Nitekim görevi kötüye kullanma suçu ancak kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında uygulama alanı bulan bir suç tipidir.

Orman yangınlarına müdahale etmek ve söndürmekle sorumlu olan personelin yangına müdahale etmemesi dolayısıyla büyüyen yangının can ve mal kayıplarına sebep olması mümkündür. Bu halde yangında ölen veya yaralananların olması aynı zamanda kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi ve kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi suçlarını da gündeme getirecektir¹⁷⁶. Nitekim yangını söndürmekle görevli olan personel kanundan doğan yükümlülükleri dolayısıyla yangının sebep olabileceği neticeleri önlemekle yükümlüdür. Bu kapsamda şartlarının oluşması halinde yangına müdahale etmeyen yükümlülerin kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi veya kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi suçlarından sorumlu tutulmaları mümkündür. Bu halde fikri içtima hükümleri gereğince yalnızca daha ağır olan suçtan sorumlulukları söz konusu olacaktır¹⁷⁷.

E. İzinsiz Ateş Yakma Suçu

1. Genel Olarak

110. maddenin 2. fıkrasında aynı Kanun'un 76. maddesine atıf yapılarak ormanlarda yangın tehlikesine sebep olabilecek bazı fiiller cezai müeyyideye tabi tutulmuştur. Bu fiiller neticesinde yangın çıkması aynı maddenin 3. ve 4. fıkralarında kasten ve taksirle orman yakma suçu olarak ayrı ayrı düzenlenmiş olmakla birlikte 2. fıkradaki bu suçun oluşabilmesi için yakılan ateşin yangına veya somut bir yangın

¹⁷⁶ Bu durumu mevcut bir yangını söndürmekle yükümlü olan itfaiye görevlilerinin görevlerini yerine getirmemeleri dolayısıyla ölüm veya yaralanmaların meydana gelmesine benzetmek mümkündür. İlgili örnek için bkz. Özgenc, **a.g.e.**, s. 226, 227.

¹⁷⁷ Gerçek ihmali suçlarla görünüşte ihmali suçlar arasında asıl norm-yardımcı norm ilişkisi bulunduğu bu sebeple fikri içtima hükmünün uygulanmayıp yalnızca görünüşte ihmali suçtan cezai sorumluluk belirlenmesi gerektiğine ilişkin bkz. Göktürk, **a.g.e.**, s. 220.

tehlikesine sebep olmaması gerektiğinden bu suç sırf hareket suçudur¹⁷⁸. Burada kanun koyucu bizatihi yangın tehlikesine sebep olabilecek fiilleri cezalandırmaktadır. Bu bakımdan bu suçun aynı zamanda bir zarar suçu değil, tehlike suçu olduğunu ifade etmek gerekir. Bu fıkarda, 76. maddenin b, c ve d bentlerine atıf yapılarak belirlenen fiillerin işlenmesiyle çoğunlukla yangın tehlikesi meydana gelse de Kanun'daki düzenlemede böyle bir zorunluluk aranmadığından tehlikenin somut olarak ortaya çıkmasına gerek yoktur. Nitekim orman içi açıklıklarda hiçbir bitki örtüsü ve dolayısıyla ateşin yangına dönüşmesine sebep olabilecek hiçbir etken olmasa dahi buralarda ateş yakılması da Kanun'daki düzenlemeye göre bu suç kapsamına girmektedir. Bu bakımdan bu suç, soyut tehlike suçlarına örnek teşkil etmektedir.

Netice unsuru dışında, bu başlık altındaki suç taksirle veya kasten orman yakma suçlarından ayıran en önemli unsurlardan bir diğeri de bu suç kapsamındaki fiillerin ormanlarda veya ormanlara belli mesafedeki yerlerde işlenmesinin zorunlu olmasıdır. Seçimlik olarak düzenlenen hareketlerden ilk ikisi yalnızca ormanlarda işlenmesi halinde bu suç kapsamındayken son seçimlik hareket ormanlara belli mesafelerde ya da belli hudutlar içerisinde işlendiğinde bu suç kapsamına dahil olmaktadır¹⁷⁹. Taksirle ve kasten orman yakma suçlarında ise suçun fiil unsurunun ormanlarda veya ormanlara belli mesafedeki yerlerde işlenmesi konusunda kanuni bir zorunluluk yoktur.

Bu düzenleme kapsamındaki izinsiz ateş yakma fiillerinin cezası bir yıldan üç yıla kadar hapis ve adli para cezasıdır.

¹⁷⁸ “Orman içinde yakılan ateşin yangına sebep olması halinde bu suçun değil, orman yakma suçlarının oluşacağına ilişkin bkz. “*sanığın, ısınmak amaçlı olarak ormanlık alanda ateş yakması sonucu dört metrekerelik orman alanının yandığı olayda (...) eylemin TCK'nin 110/3 maddesinde düzenlenen taksirle orman yangınına neden olma suçunu oluşturduğu gözetilmeyerek suç vasfının belirlenmesinde düşülen yanlışlığı sonucu 110/2 maddesinden yazılı şekilde karar verilmesi*” Y. 19. C.D., E. 2019/31633, K. 2019/14527, K.T. 26.11.2019.

¹⁷⁹ Orman sınırları içinde ateş yakmak bu Kanun kapsamında suç oluştururken orman sınırına çok yakın bile olsa, orman sayılmayan yerlerde yakılan ateş Türk Ceza Kanunu kapsamında değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bkz. “*sanığın orman sayılmayan alanda ancak orman sınırının hemen kenarında ateş yakması ve yangının (...) ormana sıçramadan söndürülmüş olması karşısında, somut tehlikenin olup olmadığı araştırılıp (...) TCK'nun 171/1-a maddesinde düzenlenen suçun oluşup oluşmadığı*” Y. 19. C.D. E. 2017/3435, K. 2019/7305, K.T. 16.04.2019.

2. Korunan Hukuki Değer

Korunmasında toplumu oluşturan herkesin menfaati bulunan ormanlarda yangın tehlikesine sebep olmanın cezai müeyyideye tabi tutulduğu bu suç düzenlemesiyle korunan hukuki değer genel anlamda kamu menfaati olup bu kapsamda sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkıyla yaşam, sağlık ve malvarlığı hakları koruma altına alınmış bulunmaktadır¹⁸⁰.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Bu suç, fail unsuru bakımından Kanun'da özel bir düzenleme olmadığından herkes tarafından işlenebilen suçlardandır. Bu bakımdan özellik arz eden bir husus bulunmamaktadır.

b. Suçun Konusu

Bu suç kapsamında izinsiz olarak ateş yakma fiilinin üzerinde gerçekleştiği şey, suçun konusunu oluşturmaktadır. Buna göre örneğin ormanlara belli mesafelerde yakılan anız veya benzeri bitki örtüsü bu suçun konusu olabilecektir. Ormanlarda yangın boyutuna varmadan yakılan ateşin konusunun ise ağaç veya diğer orman bitki örtüsü olması mümkündür. Ormanlarda veya ormanlara belli mesafelerde izinsiz yakılan ateşle zarar tehlikesine maruz kalan ise bir bütün olarak orman ekosistemidir.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçu bakımından yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan burada tekrar üzerinde durulmamıştır¹⁸¹.

d. Fiil

Kanun koyucu Orman Kanunu'nda düzenlenen diğer birçok suç gibi 110. maddenin 2. fıkrasında düzenlenen bu suçun da fiil unsurunu, bir başka maddeye atıf

¹⁸⁰ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. İkinci Bölüm, II., F., 2.

¹⁸¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3., c.

yaparak belirlemiştir. Buna göre 76. maddenin b, c ve d bentlerinde düzenlenen fiiller bu suçun fiil unsurunu teşkil etmektedir¹⁸². Bu bentlerle yasaklanan fiiller sırasıyla şöyledir;

- *Ormanlarda izin verilen ve ocak yeri olarak belirlenen yerler dışında ateş yakmak veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahalli terketmek*
- *Ormanlara sönmemiş sigara veya yangına dolaylı olarak yol açabilecek madde atmak*
- *Ormanlara dört kilometre mesafede veya bu Kanunun 31 inci ve 32 nci maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya benzeri bitki örtüsü yakmak*

Bu suçun bentler halinde seçimlik olarak düzenlenen fiilleri, aşağıda sırasıyla ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

(1) Ateş Yakmak veya Yakılan Ateşi Söndürmeden Mahalli Terk Etmek

Bu bentle ateş yakmak ve yakılan ateşi söndürmemek şeklinde icrai ve ihmali iki hareketten bahsedilmektedir. Kanun koyucu bu fiiller bakımından ikili bir ayrıma gitmiştir. Burada özellikle rekreasyon faaliyetlerinin izin verildiği ormanlarda belli yerlerin ocak yeri olarak belirlenerek buralarda ateş yakılmasına izin verildiğinin altını çizmek gerekir¹⁸³. Bu kapsamdaki yerlerde ateş yakmak değil, yakılan ateşi söndürmemek şeklinde gerçekleştirilen ihmali hareket bu suçun fiil unsuru kapsamındadır. Madde metninde yakılan ateşi söndürmeden mahalli terk etmek ifadesi geçtiğinden söndürülmemiş ateşin yakınında bulunulduğu, ateş yakılan yer terk edilmediği sürece fiil unsuru gerçekleşmiş olmayacaktır. Burada önemle üzerinde durulmalıdır ki fiilin icra hareketleri, ateş yakılmasıyla değil yakılan ateşin bulunduğu fiili hakimiyet alanının terkedilmeye başlanmasıyla başlayacaktır.

Öte yandan ormanlarda ateş yakılmasına izin verilen yerler dışında ateş yakmak bu suçun bir diğer işleniş şeklini oluşturmaktadır. Bu ikinci hareket icrai şekilde işlenebilmektedir. Bu hareket bakımından ateşin ne şekilde yakılacağı önem arz etmez ve ateş yakılan yerin ağaçlarla çevrili olmasına da gerek yoktur. Etrafta hiç

¹⁸² 110. maddenin 2. fıkrasında sayılmayan 76. maddenin a bendinde ise Devlet ormanlarında orman idaresinin izin verdiği yerlerden başka yerlerde geceleme yasaklanmıştır. Bu fiil de yine 110. maddenin 1. fıkrasında kabahat olarak hükme bağlanmıştır.

¹⁸³ Bu alanlara yetkili idare tarafından belirlenen kamp alanları, piknik ve mesire yerlerini örnek vermek mümkündür.

ağaç veya bitki örtüsü bulunmasa dahi orman sayılan yerlerde ateş yakmak bu suçu oluşturacaktır. Nitekim daha önce de belirtildiği üzere bu suç bir zarar suçu olmayıp neticesinde yangın çıkmasına gerek olmadığı gibi yangın tehlikesinin somut olarak ortaya çıkmasına da gerek yoktur.

(2) Sönmemiş Sigara veya Yangına Dolaylı Olarak Sebebiyet Verebilecek Madde Atmak

Ormanlara gelişigüzel bırakılan atıkların orman ekosistemini kirletmenin yanı sıra ortaya çıkardığı en büyük tehlikelerden biri orman yangınlarıdır. Nitekim ormanlar çoğunlukla çabuk tutuşabilecek maddelerden oluştuğundan bu alanlara sönmemiş sigara atmak açıkça yangına davetiye çıkarmak anlamına gelmekle birlikte bu tehlikenin ortaya çıkması için illa yanmakta olan bir maddeye de gerek yoktur. Zira mevsim şartları elverişli olduğunda cam parçaları da ormanda yangın çıkarma tehlikesi oluşması bakımından yeterlidir. Kanun koyucu bu durumu göz önünde bulundurarak bu bentte yangına doğrudan sebep olabilecek sönmemiş sigaranın yanı sıra dolaylı yoldan sebep olabilecek maddeleri de ormanlara atılması yasak olan maddeler kapsamına dahil etmiştir. Ormanda bırakılan madde tek başına yanıcı özellikte olmayıp çeşitli çevresel faktörlerle birleştiğinde yangın tehlikesi oluşturabilecek nitelikteyse bu madde dolaylı yoldan yangına sebep olabilecek maddedir. Örneğin cam parçaları güneş ışınlarını yansıtıcı özelliği dolayısıyla dolaylı olarak yangına sebebiyet verebilecek maddelerdendir.

Sönmemiş sigara dışında doğrudan yanıcı nitelikte olan maddelerin ormanlara atılmasının bu bent kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, üzerinde durulması gereken bir konudur. Nitekim ilgili düzenlemede ormanlara yanıcı madde atmak ifadesi kullanılmamış yalnızca sönmemiş sigara atmaktan bahsedilmiştir. Bu kapsamda sönmemiş sigara dışındaki doğrudan yanıcı maddelerin bu bent kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayıp şartların oluşması halinde b bendinde düzenlenen ateş yakmak fiili kapsamında değerlendirilmesi söz konusu olabilecektir.

(3) Anız veya Benzeri Bitki Örtüsü Yakmak

İnsan faktörünün yanı sıra doğal faktörler de yangına sebep olabilmekle birlikte bazı durumlarda çıkan yangınların büyümesinde özellikle rüzgâr gibi çevresel faktörlerin rolü büyüktür. Bu bakımdan ormanları koruma altına alabilmek yalnızca ormanlık alanların içinde değil bu alanlara yakın mesafelerde de dikkatli olmayı, ormanlar bakımından tehlike oluşturabilecek bazı fiilleri yapmaktan kaçınmayı gerektirmektedir. Bu kapsamda ormanlara yakın yerlerde çevresel faktörler sebebiyle orman yangınlarına sebep olabileceğinden ateş yakmak tehlikelidir ve 76. maddenin d bendinde sayılan hallerde yasaktır. Bu kapsamda ormanlara dört kilometre mesafede bulunan yerlerde veya aynı Kanun'un 31. ve 32. maddeleri kapsamındaki köy sınırları içerisinde anız veya benzeri bitki örtüsü yakmak 110. maddenin 2. fıkrası hükmünce suçtur¹⁸⁴.

Ormanlara dört kilometre mesafede bulunan yerlerden orman sınırlarından en fazla dört kilometreye kadar uzak olan sahalar anlaşılmaktadır¹⁸⁵. Bu kapsamda ormanlara 15 metre mesafede bulunan bir alanda bu fiilleri gerçekleştirmekle dört kilometre mesafede bulunan bir alanda gerçekleştirmek bu suçun fiil unsurunu oluşturması bakımından farklılık arz etmemektedir. Ayrıca 4 km mesafenin başlangıcı orman ağaçlarının bulunduğu alandan itibaren değil kadastrada gözüken orman

¹⁸⁴ 4 kilometre mesafenin kuşbakışı ölçüme göre değil fiili ölçüme göre olduğuna ilişkin bkz. Mestav, **a.g.e.**, s. 1174; Aras, **a.g.e.**, s. 1082; Toprak, **a.g.e.**, s. 169; “Sanıkların orman arazisinin bitişiğinde bulunan tarım arazisindeki anızı yakması sonucu başlayan yangının, ormanlık alana ulaşmadan söndürüldüğü olayda, sanıkların eylemlerinin (...) anız yakma suçuna vücut verdiği(...)” Y. 19. C.D., E. 2018/6582, K. 2018/13612, K.T. 20.12.2018; Yakılan ateşin ormanlarda yangına sebep olması halinde ise artık bu suçtan bahsedilemeyeceğine ilişkin bkz. “sanığın orman alanına bitişik bulunduğu anlaşılan tarlasına orman sınırına 1 metre mesafede kalacak şekilde dikenli otları ve çalıları yığıldığı ve yangının bu noktadaki çalılarının yanması sonucu ormana sirayet ettiği anlaşıldığından, sanığın eyleminin, (...) taksirle orman yangınına sebebiyet verme suçunu oluşturduğu (...) halde, suç anız yakmak olarak vasıflandırılarak hakkında beraat hükmü kurulması” Y. 19. C.D., E. 2016/4321, K. 2017/7751, K.T. 05.10.2017; “Ormana yakın mesafede bulunan tarlasındaki anızları yakması sonucu büyüyen ve kontrolden çıkan yangının, ormana sirayeti sonucu 3 dekar orman alanının yanmasına neden olan sanığın eyleminin, (...) taksirle orman yangınına sebebiyet verme suçunu oluşturduğu halde (...) anız yakma suçundan hüküm kurulması” Y. 19. C.D., E.2016/1122, K. 2016/23413, K.T. 14.12.2016.

¹⁸⁵ “(...) sanığın ormana 3500 metre mesafede bulunan yerdeki kuru otları tutuşturarak yangın çıkardığının anlaşılmasına göre (...) Kanun'un 110/2. maddesi gereğince mahkumiyetine hükümlenmesi gerektiği gözetilmeksizin beraatine karar verilmesi” Y. 19. C.D., E., 2015/7228, K. 2015/3923, K.T. 08.09.2015.

sınırlarından itibaren hesaplanmaktadır. Bu kapsamda ateş yakılan yerin ağaçlık alana 4 km’den çok daha uzak olması da mümkündür.

Bu suç kapsamındaki fiillerin işlenebileceği bir diğer yer, Kanun’un 31. ve 32. maddeleri kapsamındaki köylerin hudutları içerisinde bulunan alanlardır. Bu maddelerde “*mülki hudutları içinde verimli Devlet ormanı bulunan köyler*” ve “*mülki hudutları içinde verimsiz Devlet ormanı bulunan köyler*” ifadeleri geçmektedir. Bu kapsamda sınırları içerisinde Devlet ormanı bulunan köylerde anız veya benzeri bitki örtüsü yakmak bu suçun fiil unsurunu oluşturacaktır. Bu kapsamda ateş yakılan yerin bu köylerin hudutları içerisinde olması yeterli olup aynı zamanda bu köylerdeki Devlet ormanlarının da sınırları içerisinde olmasına gerek yoktur. Bu bakımdan bu köylerin hudutları içinde olmak kaydıyla ormanlara 4 kilometreden uzak alanlar da bu kapsamdadır¹⁸⁶.

Yukarıda sayılan yerlerde yakılması yasaklanan anız, “*hasattan sonra tarlada kalan bitki ve köklere*” verilen isimdir¹⁸⁷. Bitki örtüsü ise, “*bir arazi parçası üzerinde bir arada yetişip yaşayan, birbirleri ve çevreleriyle sürekli etkileşim içinde bulunan, çeşitli otsu ve odunsu bitki türlerinin oluşturduğu topluluğa denir*”¹⁸⁸. Bunlar çoğunlukla çabuk tutuşabilen maddelerden oluşan ve geniş alanlarda bulunan canlı ve cansız bitki toplulukları olduklarından ormanlara yakın yerlerde yakılmaları çevresel faktörlerle birleştiğinde yangın tehlikesine sebep olmaktadır¹⁸⁹. Belirtmek gerekir ki bu bent kapsamında olan yerlerde yakılan bitki örtüsü, anız veya benzeri bitki örtüsü niteliğinde olmalıdır¹⁹⁰. Yakılan maddelerin bu kapsam dışında kalması halinde bu suç oluşmayacak, şartları oluşması halinde duruma göre Türk Ceza Kanunu’nun 170.

¹⁸⁶ Benzer şekilde bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 1082.

¹⁸⁷ Çüngen, **a.g.e.**, s. 74.

¹⁸⁸ **A.e.**, s. 159.

¹⁸⁹ Bu suç kapsamındaki anız veya benzeri bitki örtüsünün ayrıca toprakta dikili olması gerektiğine ilişkin bkz. Mestav, **a.g.e.**, s. 1175.

¹⁹⁰ “*Sanığın evinin bahçesinde bulunan otları ve pislikleri bir kenara toplayıp yaktığı (...) sanığın anız veya da benzeri bitki örtüsü yakmadığından dolayı suçun yasal unsurlarının oluşmadığı*” Y. 19. C.D., E. 2015/1794, K. 2015/1978, K.T. 26.05.2015; “*sanığın orman alanına 300 metre mesafede bulunan tarlasındaki çayır otları ve gevenleri yaktığının (...) yakılan bitki örtüsünün dikili halde olup toplanmak suretiyle yakılmadığının anlaşılmasına; (...) suça konu sahada anız yakılmamış ise de madde kapsamında yer alan toprakta ekili bulunan bitkilerin oluşturduğu bitki topluluğunun dikili halde iken yakıldığının anlaşılmasına göre sanığın üzerine atılı suçun subut bulunduğu*” Y. 3. C.D., E. 2014/100073, K. 2014/16000, K.T. 17/04/2014; Benzer şekilde bkz. Y. 3. C.D., E. 2011/24539, K. 2012/36617, K.T. 05.11.2012.

maddesinde düzenlenen genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması veya 151. maddesinde düzenlenen mala zarar verme suçları oluşabilecektir¹⁹¹.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suç da bu Kanun'da düzenlenen diğer birçok suç gibi kasten işlenebilen bir suçtur. Ormanlarda izinsiz ateş yakmak veya yakılan ateşi söndürmeden mahalli terk etmek, ormanlara yangına sebep olabilecek madde atmak ve belli alanlarda anız veya benzeri bitki örtüsü yakmak şeklindeki seçimlik hareketlerin tamamının failin kastı kapsamında gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Örneğin mesire yerlerinde izin verilen alanda yakılan ateşin üzerine su dökülmesine rağmen dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak tam anlamıyla söndüğünden emin olmadan mahallin terk edilmesi durumunda kişi yakılan ateşin söndürülmemesi noktasında taksirle hareket ettiğinden ve bu suçun da taksirli hali düzenlenmediğinden bu fiili cezalandırılmayacaktır. Burada tekrar üzerinde durulması gerekir ki bu kapsamda taksirle gerçekleştirilen fiillerin yangın neticesine sebep olmaması gerekmektedir. Nitekim verilen örnekte tam olarak söndürülmemiş ateşin bir şekilde yangına sebebiyet vermesi halinde taksirle orman yakma suçu gündeme gelecektir.

Benzer şekilde maddenin d bendinde belirtilen yerlerde taksirle anız veya benzeri bitki örtüsünün yanmasına sebep olmak da suç teşkil etmemektedir. Örneğin kişinin ormanlara 4 km'den yakın mesafede bulunan arazisinde yaktığı piknik ateşinden çıkan kıvılcımların arazide bulunan bitki köklerine sıçramasıyla anız veya benzeri bitki örtüsünün yanmasına sebebiyet vermesi durumunda taksirli hareket söz

¹⁹¹ "(...) sanığın işlettiği tavuk çiftliğinin çöplerini yaktığı anlaşılmakla sanık tarafından çıkarılan ateşin büyümesi sonucu çıkan yangının, ormanlık alana ulaşmadan söndürüldüğü olayda, sanığın eylemi, anız yakma suçunu oluşturmayıp yakılan ateşin orman sahasına 596,05 metre mesafede bulunması nedeniyle orman yangını tehlikesi oluşturduğundan eylemin TCK'nun 171/1-a maddesinde düzenlenen genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması suçuna vücut verdiği(...)" Y. 19. C.D., E. 2017/928, K. 2019/4836, K.T. 26.02.2019; "(...) sanığın, mezarlıkta bulunan otları kestikten sonra kenarda biriktirip yaktığı anlaşılmakla (...), sanığın eylemi, anız yakma suçunu oluşturmayıp yakılan ateş (...) nedeniyle orman yangını tehlikesi oluşturduğundan eylemin (...) genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması suçuna vücut verdiği (...)" Y. 19. C.D., E. 2018/1467, K. 2019/3890, K.T. 06.02.2019; "sanığın, bahçesindeki ayırık otlarını kestikten sonra (...) yaktığı (...) olayda sanığın eyleminin, anız yakma suçunu oluşturmayıp, yakılan ateşin orman sahasına 2 kilometre mesafede bulunması nedeniyle orman yangını tehlikesi oluşturduğundan eylemin (...) genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması suçuna vücut verdiği" Y. 19. C.D., E. 2018/6905, K. 2019/261, K.T. 16.01.2019; Benzer şekilde bkz. Y. 19. C.D., E. 2015/8412, K. 2018/9017, K.T. 18/09/2018; Y. 19. C.D., E. 2015/4270, K. 2015/2143, K.T. 01.06.2015.

konusu olduğundan bu suç kapsamında cezalandırma yoluna gidilemeyecektir. Burada failin arazideki anız veya benzeri bitki örtüsünü yakma konusunda mutlaka kasten hareket ediyor olması gerekmektedir. Bu kapsamda failin olası kastla da bu fiilleri gerçekleştirmesi mümkündür. Örneğin tarlada çalışırken içtiği sigarayı söndürmeden rastgele dikili bulunan kuru otların arasına atan kişinin doğrudan anız veya benzeri bitki örtüsü yakma kastıyla hareket ettiğini söylemek zor olsa da kuru otların tutuşması halinde en azından olası kastla hareket ettiği kabul edilebilecektir.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Orman idaresinin Orman Kanunu kapsamında gerçekleştirdiği tüm fiiller esasında bir suçun tipikliğini gerçekleştirse dahi kanunun hükmü hukuka uygunluk nedeni kapsamında değerlendirilebilecektir. Örneğin işbu Kanun'un 69. maddesinde orman idaresinin orman yangınlarını önlemek ve söndürmekle sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Buna göre ormancılık tekniğinin gerektirdiği durumlarda ormanlarda ateş yakılması söz konusu olabilecektir. Bu gibi hallerde kanunun hükmü gereği gerçekleştirilen fiiller hukuka uygun hale gelecektir.

6. Nitelikli Unsur

Orman rejimine ayrılan yerlerde, muhafaza ormanlarında veya milli parklarda izinsiz ateş yakma suçunun işlenmesi halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesi uyarınca iki kat fazla ceza verilecektir¹⁹².

7. Kusurluluk

Bu suç bakımından şartlarının oluşması halinde kusurluluğu kaldıran veya azaltan hallerin uygulama alanı bulması mümkündür. Burada belirtmek gerekir ki bu suçun bazı hallerde zorunluluk hali kapsamında işlenmesi mümkün olabilmektedir. Örneğin ormanda yolunu kaybeden kimsenin soğuktan veya hayvanlardan korunmak için ormanlarda izin verilen yerler dışında ateş yakması durumunda zorunluluk halinin varlığı gündeme gelebilecektir.

¹⁹² Tüm orman suçları bakımından geçerli olan bu nitelikli hale ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 6., e.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Sırf hareket suçlarına örnek teşkil eden bu suçun icra hareketlerinin bölünmesinin mümkün olduğu durumlarda teşebbüs hükümlerinin uygulanması da mümkündür. Örneğin ormanda ateş yakmaya izin verilmeyen bir yerde topladığı çalı çırpıyı ateşe vermek üzere elinde yanan kibritle yakalanan kişinin izinsiz ateş yakma suçuna teşebbüsten sorumlu olması mümkündür. Bu halde fail suçun icra hareketlerine doğrudan doğruya başlamış bulunmaktadır. Nitekim bu halde olağan hayat tecrübesine göre fail suçun icra hareketi olan ateş yakma fiiliyle doğrudan bağlantı halindedir¹⁹³.

b. İştirak

Bu suçun şartlarının oluşması halinde tüm iştirak şekilleriyle işlenmesi mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

c. İçtima

Bu suçta şartlarının oluşması halinde zincirleme suç ve fikri içtima hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Failin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda ormanda izinsiz ateş yakması veya orman köyünde anız yakması gibi durumlarda zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulabilecektir. Örneğin ormanda yerleşen kişinin yemek yapmak, ısınmak veya su ısıtmak gibi çeşitli sebeplerle gün içinde veya günler boyunca birden fazla kez ateş yakması durumunda aynı suç işleme kararının icrası kapsamında hareket ettiği kabul edilebilecektir.

İzinsiz ateş yakma suçu fikri içtima hükümlerinin uygulanması bakımından da elverişli bir suçtur. Örneğin failin orman içinde bir başkasına ait malı yakması durumunda hem izinsiz ateş yakma suçu hem de mala zarar verme suçu gündeme gelebilecektir¹⁹⁴.

¹⁹³ Sözüer, **a.g.e.**, s. 211, 212.

¹⁹⁴ Benzer şekilde, tehlike suçlarıyla zarar suçları arasında fikri içtima hükümlerini uygulanabileceğine ilişkin bkz. Göktürk, **a.g.e.**, s. 239, 240.

F. Kasten Orman Yakma Suçu

1. Genel Olarak

Orman Kanunu'nun 110. maddesinin 4. fıkrasına göre, kasten orman yakmak en az 10 yıl hapis cezası ve onbin güne kadar adli para cezasına tabidir. Bir sonraki fıkrada ise kasten orman yakma suçunun *“devletin güvenliğine karşı suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde”* işlenmesi cezayı artıran bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Buna göre de verilecek ceza müebbet hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezasıdır¹⁹⁵.

Görüldüğü üzere kasten orman yakma suçunun cezası caydırıcı olması bakımından kanun koyucu tarafından bir hayli yüksek sınırdan belirlenmiştir. Nitekim bu suçun nitelikli halinin işlenmesi halinde verilecek ceza Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen kasten öldürme suçunun cezasına eşdeğerdir. Bu düzenleme orman yangınlarının özellikle de kasten orman yakmanın toplum vicdanında ne denli büyük bir yara açtığını ortaya koymaktadır.

Taksirle orman yakma suçunun Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması suçuyla benzerlik göstermesi gibi kasten orman yakma suçunun fiil unsuru da yine TCK'da düzenlenen genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun seçimlik hareketlerinden biri olan yangın çıkarma fiiliyle benzerlik arz etmektedir. Bu iki suç tipi arasındaki fark, kasten orman yakma suçunda yangının ormanlık alanda meydana gelmesidir. Bunun için yangının mutlaka orman sınırları içinde başlamasına gerek olmamakla birlikte çıkarılan yangının ormana sirayet etmiş olması yeterlidir. Kasten orman yakma suçunu mala zarar verme suçundan ayıran temel unsur da yine orman sınırları içinde bulunan ağaçların yangına maruz kalarak zarar görmesidir. Bu durum özel ormanlar bakımından da farklılık arz etmemektedir. Buna göre yangının ancak orman sınırları dışındaki bir alanda çıkması veya orman sınırları dışındaki ağaçları etkilemesi durumunda TCK'da yer alan genel

¹⁹⁵ Maddenin 04.07.1995 tarihli 4114 Sayılı Kanun'la değişik haline göre terör amacıyla kasten orman yakılması sonucu ölüm meydana gelmesi halinde verilecek ceza ölüm cezası olarak belirlenmiş bulunmaktaydı.

güvenliğin kasten tehlikeye sokulması ve mala zarar verme suçları gündeme gelebilecektir.

Kasten orman yakma suçu da taksirle orman yakma suçu gibi Orman Kanunu'na, 4 Temmuz 1995 yılında kabul edilen 4114 sayılı Kanun'la girmiştir. Bundan önce kasten orman yakmak mülga Türk Ceza Kanunu'nun 370. maddesi kapsamında cezalandırılmaktaydı.

2. Korunan Hukuki Değer

Orman yangınları ormanlardaki canlı ve cansız tüm unsurları etkileyerek bir ekosistemi yıkıma uğratmanın yanı sıra insanları da can ve malvarlığı bakımından tehdit edebilmektedir. Buraya yangınların hava, su ve toprak rejiminde sebep olduğu kirlenme ve tahribatı da eklemek gerekir. Bu bakımdan orman yangınlarının önlenmesinde toplumu oluşturan herkesin menfaati bulunmaktadır. Bu menfaat, hem orman varlığının sunduğu üstün kamu yararını korumak hem de doğrudan insanların can ve mal güvenliğini güvence altına almak bakımından kendini göstermektedir. Açıklanan sebeplerle kasten orman yangınına sebebiyet vermenin cezalandırıldığı bu suç düzenlemesiyle korunan hukuki değer genel anlamda kamu menfaati olup, özel olarak *sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama* hakkıyla, yaşam, sağlık ve malvarlığı haklarıdır.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Bu suç, Kanun'da temel hali bakımından özel bir faillik niteliği aranmadığından herkes tarafından işlenebilen bir suçtur. Nitelikli hal bakımından ise orman yakmanın terör örgütü faaliyeti kapsamında gerçekleştirilmesi gerektiğinden yalnızca örgüt faaliyeti kapsamında hareket eden kişiler fail olabilecektir¹⁹⁶.

¹⁹⁶ Konuya daha sonra nitelikli haller başlığı altında değinileceğinden burada üzerinde durulması lüzumu görülmemiştir.

b. Suçun Konusu

Orman yangına konu olan orman, bu suçun konusunu oluşturmaktadır. Bu yangınlarla doğrudan zarar gören ise bir bütün halinde orman ekosistemidir.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçunun mağdur ve suçtan zarar gören unsuruna ilişkin yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan konunun burada yeniden ele alınması lüzumu görülmemiştir¹⁹⁷.

d. Fiil ve Netice

Kasten orman yakma suçu Orman Kanunu'ndaki diğer pek çok suç tipinin aksine serbest hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre orman yangınına sebebiyet verebilecek her hareket bu suçun fiil unsuru olabilecektir. Ateş yakmak veya yangına sebebiyet verebilecek maddeleri ormanlarda bırakmak gibi fiiller bu suç kapsamına girebilecek niteliktedir. Bu fiillerin orman sınırları içinde gerçekleştirilme zorunluluğu yoktur nitekim orman sınırları dışında yakılan ateşin ormana sirayet etmesiyle de ormanda yangın çıkarmak mümkündür.

Bu suçun neticesi, gerçekleşmesiyle orman ekosistemine zarar veren veya somut olarak zarar tehlikesi meydana getiren yangınlardır. Çıkan yangının mutlaka ağaçlara zarar vermesine gerek yoktur,¹⁹⁸ nitekim bu suçun konusu ağaçlar değil ormandır. Öte yandan belirtmek gerekir ki Kanun metninde ayrıca bir unsur olarak aranmış olmasa dahi orman yangınlarının orman ekosistemi bakımından en azından somut bir zarar tehlikesi meydana getirmesi kaçınılmazdır¹⁹⁹. Bu bakımdan bu suçta yangın, zarar veya tehlike neticesine tekabül etmektedir.

¹⁹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3., c.

¹⁹⁸ Ot, yaprak, yosun gibi orman örtüsünün yanmasının da orman yangını kapsamında gireceğine ilişkin bkz. Ulukut, **a.g.e.**, s. 159.

¹⁹⁹ Belirtmek gerekir ki birçok durumda çıkan yangın orman ekosisteminin en azından bir unsuruna zarar vermektedir. Nitekim çıkan yangınla havaya karışan duman hava kirliliğine sebep olarak ekosistemin dengesini bozacaktır. Yine de yangına hemen müdahale edildiği durumlarda somut olarak bir tehlike meydana gelmiş olsa da bir zararın ortaya çıkmaması mümkün görünmektedir.

Burada belirtmek gerekir ki ormanda ateş yakmak tek başına bu suç kapsamına girmemekte, yanan ateşin yangın boyutuna ulaşmış olması gerekmektedir. Nitekim ormanlarda izinsiz ateş yakmak 110. maddenin 2. fıkrasında ayrı bir suç olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan kasten orman yakmaya teşebbüs durumu saklı kalmak üzere yanan ateşin yangın boyutuna gelmemesi durumunda kasten orman yakma suçu değil izinsiz ateş yakma suçu oluşmuş olacaktır.

e. Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet

Bu suç kapsamında sorumluluk doğması için gerçekleştirilen hareketin yangın neticesi bakımından nedensel olması ve neticenin faile objektif olarak isnat edilebiliyor olması gerekmektedir. Objektif isnadiyeti ortadan kaldıran durumlardan birinin somut olayda mevcut olması halinde sorumluluk da doğmayacaktır.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suç kasten işlenebilen bir suç olmakla birlikte bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi halinde doğrudan kast, öngörülen yangın neticesi kabullenilerek veya göze alınarak işlenmesi halinde ise olası kast söz konusu olmaktadır²⁰⁰. Failin ağaçlara benzin dökerek ateşe vermesini doğrudan kasta örnek olarak vermek mümkündür. Öte yandan rüzgârlı bir havada ormana yakın mesafede kuru ot yığınlarını yakan failin bu ateşin ormana sıçrayarak yangına sebep olabileceğini kabullenerek hareket etmesi halinde yangın neticesi bakımından olası kastının varlığını kabul etmek gerekecektir.

Kanun'da ayrıca düzenlenmediğinden kasten orman yakan failin amaç ve saiki önemli değildir. Bu bakımdan failin sahiplenme veya sadece zarar verme amacıyla orman yakması suçun oluşması bakımından önem arz etmez²⁰¹.

²⁰⁰ Özgenç, **a.g.e.**, s. 244; Koca, Üzülmüş, **a.g.e.**, s. 175; Artuk v.d., **a.g.e.**, s. 408; Özbek, Doğan, Bacaksız, **a.g.e.**, s. 269, 270; Akbulut, **a.g.e.**, s. 460.

²⁰¹ Burada, yanan orman sahaları anayasal güvence altında olduğunun altını çizmek gerekir. Anayasa'nın *ormanların korunması ve geliştirilmesi* başlıklı 169. maddesinde "*Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.*" hükmü mevcuttur. Buna göre yanan orman sahalarının işgali mümkün olmayıp bu yerlerde yeniden ağaçlandırma yapılması zorunludur.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Orman Kanunu'nun 69. maddesi uyarınca “*orman idaresi orman yangınlarını önlemek ve söndürmek maksadıyla her türlü hizmeti yapar ve yaptırır*”. Bu kanun hükmü kapsamında orman yangınlarıyla mücadele için kullanılan karşı ateş yöntemi bu başlık altında ele alınabilecek hukuka uygunluk nedenlerinden birisidir. Bu yöntemle yangın anında yangının daha fazla alana yayılarak büyümesini önlemek amacıyla yangının ilerlediği yönde koşulları sağlayan ağaçlık alanlar kontrollü bir şekilde yakılarak yangının daha fazla büyümesine sebep olacak ağaç örtüsü ortadan kaldırılmaktadır. Yangını kontrol altına almak için gerçekleştirilen ve bir ormancılık tekniği olan bu yöntem kanunun hükmüne dayalı olarak görevin ifası kapsamında değerlendirilebileceğinden kasten orman yakma suçu bakımından bir hukuka uygunluk nedeni olarak değerlendirilebilecektir²⁰².

6. Nitelikli Unsurlar

a. Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

Kasten orman yakma suçunun terör örgütü faaliyeti kapsamında işlenmesi daha ağır ceza verilmesini gerektiren bir nitelikli haldir. Beşinci fıkradaki düzenleme gereği tüm suç örgütlerinin değil yalnızca “*Devletin güvenliğine karşı suç işlemek amacıyla kurulmuş*” örgütlerin gerçekleştirdiği orman yakma fiilleri bu nitelikli hal kapsamındadır. Buna göre terör örgütlerince gerçekleştirilen orman yakma fiillerinin bu nitelikli hal kapsamında olduğunu ifade etmek gerekir²⁰³. Kanun'un düzenleniş şekli gereğince bu nitelikli halin uygulanabilmesi için orman yakma fiilinin terör amacıyla işlenmiş olması gerekmektedir. Bunun için terör örgütü faaliyeti kapsamında hareket ediliyor olması failin kastı dahilinde olmalıdır²⁰⁴. Öte yandan failin mutlaka terör örgütü üyesi olması zorunlu değildir. Nitekim 110. maddede böyle bir zorunluluk zikredilmemiştir.

²⁰² Benzer şekilde bkz. Ayanoğlu, Güneş, **a.g.e.**, s. 55.

²⁰³ Benzer şekilde bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 1086.

²⁰⁴ Kasten orman yakma suçunun terör örgütü mensubu olmayan bir kimse tarafından terör maksadıyla işlenmesi halinde de bu eylem örgütün bilgisi dahilinde olmasa dahi bu nitelikli halin uygulanacağına ilişkin bkz. Ayanoğlu, Güneş, **a.g.e.**, s. 117.

b. Suçun Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanlarında ve Milli Parklarda İşlenmesi

Orman rejimi altına alınan yerlerde, muhafaza ormanlarında veya milli parklarda kasten orman yakma suçunun işlenmesi halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesi uyarınca iki kat cezaya hükmedilecektir.

7. Kusurluluk

Şartlarının oluşması halinde kusurluluğu kaldıran veya azaltan hallerin bu suç bakımından uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Kasten işlenebilen orman yakma suçunun elverişli hareketlerle icrasına başlanmasına rağmen failin elinde olmayan nedenlerle icra hareketlerini tamamlayamaması veya icra hareketlerini tamamlamasına rağmen yangın neticesinin meydana gelmemesi halinde kasten orman yakma suçuna teşebbüs gündeme gelecektir. Orman yangınına sebebiyet vermeye elverişli hareketlere başlanmasıyla suçun icra hareketlerine başlanmış olmaktadır. Bu nitelikteki hareketlerin tamamlanmasıyla suçun icra hareketleri, yakılan ateşin yangın boyutuna ulaşmasıyla da suç tamamlanmış olur. Örneğin failin ormanda yangın çıkarma kastıyla ateş yakmasına rağmen yağmur yağması veya orman muhafaza memurlarınca yakalanması sebebiyle yakılan ateşin yangın boyutuna varmadığı, bir diğer deyişle yangın neticesinin meydana gelmediği durumlarda kasten orman yakma suçuna teşebbüsten sorumluluk doğacaktır. Öte yandan failin ağaçların üzerine döktüğü benzini tutuşturmak üzereyken yakalanması veya ormandaki hayvanların saldırısına uğraması gibi çeşitli sebeplerle ateşi yakamaması durumunda somut olaya göre failin doğrudan doğruya ateş yakma fiiline başladığı kabul edilebiliyorsa yine teşebbüs söz konusu olacaktır.

Burada üzerinde durulması gerekir ki bu suçun oluşması bakımından yangının büyük alanları etkilemesine gerek olmayıp yakılan ateşin küçük bir alanda bile yangın boyutuna varmasıyla suç gerçekleşmiş olmaktadır. Bu bakımdan fail tarafından çıkarılan yangına daha büyük alanlara sirayet etmeden müdahale edilmesi durumunda kasten orman yakma suçu tamamlanmış olduğundan burada teşebbüsten söz etmek mümkün değildir. Öte yandan yakılan ateşin henüz yangın boyutuna gelmeden söndürüldüğü durumlarda failin kastının orman yakmaya yönelik olduğu şüpheye yer bırakmaksızın belirlenemiyorsa kasten orman yakmaya teşebbüs değil yine 110. maddenin 2. fıkrasında düzenlenen ormanda izinsiz ateş yakma suçundan sorumluluk gündeme gelecektir.

Orman yakma kastıyla hareket eden failin icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçmesi ya da suçun tamamlanmasını veya neticenin meydana gelmesini kendi çabalarıyla önlemesi durumunda gönüllü vazgeçme hükümlerinden faydalanarak kasten orman yakma suçuna teşebbüsten sorumlu olmaması mümkündür. Buna göre failin icra hareketlerini tamamladıktan sonra da gönüllü vazgeçmeden faydalanması mümkündür. Bunun için failin, yaktığı ateş yangın boyutuna gelmeden önce müdahale ederek yangın çıkmasını önlemesi gerekir²⁰⁵. Nitekim yangın çıktıktan sonra artık suç tamamlanmış olacağından gönüllü vazgeçme hükümlerinin de uygulanma imkânı kalmayacaktır.

b. İştirak

Bu suçun tüm iştirak şekilleriyle işlenmesi mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

c. İçtima

Kasten orman yakma suçu, içtima hükümlerinin uygulanması bakımından özellik arz etmemektedir. Bu kapsamda zincirleme suç ve fikri içtima hükümlerinin kasten orman yakma suçunda uygulama alanı bulması mümkündür. Yalnızca bazı

²⁰⁵ Bunun için failin aktif bir davranışı olması gerekmektedir. Öte yandan yangının önlenmesi faille objektif ve sübjektif olarak isnat edilemiyorsa artık gönüllü vazgeçmeden faydalanması da mümkün olmayacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Işıka, **a.g.e.**, s. 108, 126, 127.

suçlar bakımından Orman Kanunu'nda özel düzenleme bulunduğundan kasten orman yakma suçunun bu suçlarla içtimalı durumunda gerçek içtima hükümleri uygulanacak ve ayrı ayrı cezalandırma yoluna gidilecektir. 110. maddenin son fıkrasına göre kasten orman yakma suçu kapsamında gerçekleştirilen fiillerin işlenmesiyle ölüm veya yaralamanın meydana gelmesi halinde sorumluluk ayrıca belirlenecek ve duruma göre kasten veya taksirle öldürme ya da kasten veya taksirle yaralama suçlarından cezalandırma yoluna gidilecektir. Burada belirtmek gerekir ki failin gerçekleşen ölüm veya yaralama bakımından da en azından taksirle hareket ediyor olması gerekmektedir.

Kasten orman yakma suçunun işlenmesiyle unsurları oluşabilecek bir diğer suç tipi de 93. maddede düzenlenen ve tarla açmak şeklinde de işlenebilen işgal ve faydalanma suçudur. Buna göre failin orman bitki örtüsünü kaldırarak tarla açmak için ormanda yangın çıkarması durumunda her iki suç tipi de oluşmaktadır. Ağaç kesme suçunun tarla açma kastıyla işlenmesi halinde de benzer bir durum söz konusudur. Bu durumda işgal ve faydalanma suçunun düzenlendiği 93. maddedeki özel düzenleme gereği her iki suçtan ayrıca sorumluluk belirlenmektedir. Tarla açmanın yangın çıkarmak şeklinde işlenmesi bakımından ise özel bir düzenleme mevcut değildir. Bu bakımdan genel düzenleme olan fikri içtima hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Buna göre tarla açma kastıyla orman yakılması halinde daha ağır cezayı gerektiren kasten orman yakma suçundan sorumluluk belirlenecektir.

Burada tekrar belirtmek gerekir ki kasten orman yakma suçunun işlenmesiyle aynı zamanda TCK'da düzenlenen genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması ve mala zarar verme suçları da gerçekleşmiş olmaktadır. Bu suçlar arasında genel kanun özel kanun düzenlemesi olduğundan görünüşte içtima söz konusudur. Buna göre bu hallerde özel kanunda düzenlenmiş olması dolayısıyla yalnızca kasten orman yakma suçundan sorumluluk doğmaktadır.

G. Taksirle Orman Yakma Suçu

1. Genel Olarak

Bir orman yetiştirmek yüzlerce yıl sürebiliyorken yüzyıllık bu değerin küle dönmesi yalnızca birkaç saatten ibaret olabilmektedir. Bu sebeple orman yetiştirmenin yanı sıra var olan ormanları korumak da orman bütünlüğünü gelecek nesillere aktarmak konusunda büyük önem arz etmektedir. Bu bakımdan toplumu oluşturan herkes, söz konusu ormanlar olduğunda dikkatli ve özenli davranma yükümlülüğü altındadır. Bu ahlaki bir sorumluluk olmanın ötesinde buna aykırı davranışların cezai müeyyideye bağlandığı kanuni bir yükümlülüktür.

Orman yangınlarının sebep olduğu zararların büyüklüğü ve ormanlarda yapılan ufak dikkatsizliklerin bile büyük yangınlara sebep olabileceği göz önüne alınarak kasten orman yakmanın yanı sıra taksirle orman yangınına sebebiyet vermek de Orman Kanunu'nda cezai müeyyideye bağlanmış ve bu Kanun'da taksirle işlenebilen tek suç tipi olmuştur. Uygulamada da orman yangınlarına ilişkin suç tipleri arasında en çok karşılaşılanlardan biri taksirle orman yakma suçudur. Buna göre ormanlarda uyulması gerekli dikkat ve özen yükümlülüklerine aykırı davranarak yangın çıkmasına sebep olmak Orman Kanunu'nun 110. maddesinin 3. fıkrası gereğince iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına tabidir.

Burada belirtmek gerekir ki taksirli orman yakma suçu Orman Kanunu'na, 4 Temmuz 1995 yılında kabul edilen 4114 sayılı Kanun'la girmiştir. Bundan önce taksirle orman yangınına sebebiyet verme fiilleri mülga Türk Ceza Kanunu'nun 383. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması suçu kapsamında cezalandırılmaktaydı. Bugün için ise orman sınırları içinde gerçekleşen yangınlarda özel kanun olması dolayısıyla Orman Kanunu'nda düzenlenen taksirle orman yakma suçu uygulama alanı bulmaktadır.

2. Korunan Hukuki Değer

Kasten orman yakma suçuyla korunan hukuki değer bahsinde yapılan açıklamalar taksirle orman yakma suçu bakımından da geçerli olduğundan burada ayrıca açıklama yapma gereği duyulmamıştır²⁰⁶.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Bu suç, fail unsuru bakımından Kanun'da özel bir düzenleme olmadığından herkes tarafından işlenebilen suçlardandır.

b. Suçun Konusu

Dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareketler neticesinde meydana gelen yangına konu olan orman, bu suçun konusunu oluşturmaktadır. Gerçekleşen bu yangınlarla bir bütün halinde orman ekosistemi zarar görmektedir.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçunun mağdur ve suçtan zarar gören unsuruna ilişkin yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan konunun burada yeniden ele alınması lüzumu görülmemiştir²⁰⁷.

d. Fiil ve Netice

Bu suç tipi, Orman Kanunu'ndaki diğer birçok suçtan farklı olarak serbest hareketli olarak düzenlenmiştir. Ormanlarda yangına sebebiyet verebilecek, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı her hareket bu suçun fiil unsuru olabilecektir. Burada belirtmek gerekir ki taksirli suçların icrai veya ihmali bir davranışla işlenmesi mümkündür. Taksirli suçların, icrai ve ihmali hareketlerin ikisini de içerdiği ve ilgili suç tipi bağlamında ihmali hareketin de cezalandırılabilir olduğu öğretide çoğunlukla

²⁰⁶ Bkz. İkinci Bölüm, II., F., 2.

²⁰⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3., c.

kabul edilmektedir²⁰⁸. Bu bakımdan orman yangınına sebebiyet veren taksirli ihmali hareketler de bu suç kapsamında cezalandırılabilir.

Diğer taksirli suçların çoğunda olduğu gibi bu suçta da ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmemesi sonucunda zarar veya tehlike neticesinin ortaya çıkması söz konusudur. Orman yakma suçlarında da meydana gelen yangın bu suçların konusu olan orman ekosistemine zarar vermekte veya somut olarak bir zarar tehlikesine sebep olmaktadır. Bu kapsamda ormanda piknik yaptıktan sonra yakılan ateşin söndüğünden emin olmadan mahalli terk ederek ya da ormanlarda veya ormanlık alanlara yakın yerlerde sigara gibi yangın çıkarma olasılığı bulunan maddeleri atarak yangına sebep olmak örnek olarak gösterilebilir²⁰⁹.

Çoğu zaman küçük bir kıvılcım dahi koca bir ormanın yanması için yeterli olmaktadır. Nitekim ormanlar çoğunlukla çabuk tutuşabilen kuru çalılar ve ağaçlarla kaplıdır. Öte yandan bu suçun oluşabilmesi için orman sayılan alanların ağaçlarla kaplı olmasına veya çıkan yangında ağaçların mutlaka zarar görmesine gerek yoktur. Nitekim bu suçun konusu ağaçlar değil, orman varlığıdır. Öte yandan ağaçlarla kaplı olsa dahi orman sayılmayan alanlarda yangına sebebiyet vermek bu suç kapsamında değerlendirilmez²¹⁰. Bu hallerde şartların sağlanması durumunda Türk Ceza

²⁰⁸ Özgenç, **a.g.e.**, s. 258; Koca, Üzülmüş, **a.g.e.**, s. 224; Artuk, **a.g.e.**, s. 440; Özbek, Doğan, Bacaksız, **a.g.e.** s. 484; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s. 455; Taksirin tanımlandığı madde metninde yalnızca davranış ifadesinin yer alması ve madde gerekçesinde de “*icrai veya ihmali şekilde olabilen iradi hareket*” açıklamasının yapılmış olmasının bu sonucu meydana getirdiğine ilişkin bkz. Muhammed Demirel, **Çifte Özen Anlayışı Çerçevesinde Taksirli Suçtan Doğan Ceza Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2022, s. 174, 175.

²⁰⁹ “*sanığın (...) sigarayı söndürmeden ormana atıp ailesinin yanına gittiğine, aradan az bir zaman geçtikten sonra ormandan duman çıkmaya başladığına hemen müdahale ettiklerine fakat hafif bir rüzgârın etkisiyle ateşin kuru gazellere sıçraması sonucunda yangının büyüdüğüne (...)*” Y. 19. CD., E. 2019/1094, K. 2020/10811, K.T. 15.09.2020; “*(...) yangının orman içinde kısmen yanmış semaverin bulunduğu noktadan çıktığı ve semaverin içerisinde köz olduğu (...); sanığın ormana bitişik tarlasında çay yapmak için yaktığı ateş nedeniyle dikkatsiz ve tedbirsizlik sonucu orman yangınına sebep olduğu*” Y. 19. CD., E. 2017/3484, K. 2020/834, K.T. 04.02.2020; “*(...) yangın başlangıç noktası olarak kabul edilen noktada (...) sanıkların (...) sigara içtikleri (...) ateş yakarak mangal yaktıklarına ilişkin beyanları ve (...) sanıkların (...) yaktıkları ateşi söndürmelerine rağmen rüzgârın etkisiyle orman yangınına sebep oldukları (...)*” Y. 19. C.D., E. 2016/1387, K. 2017/4509, K.T. 11.05.2017; Benzer şekilde bkz. Y. 19. C.D., E. 2015/9255, K. 2017/8046, K.T. 11.10.2017.

²¹⁰ Aras, **a.g.e.**, s. 1084, 1085.

Kanunu’nda düzenlenen genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması suçu gündeme gelecektir²¹¹.

Uygulamada enerji nakil hatlarından kaynaklı orman yangınlarına çokça rastlanmaktadır. Ormanların içinden yahut ormanlara yakın yerlerden geçen elektrik kablolarında gerekli bakım ve onarım çalışmaları yapılmadığında, mevsim şartları itibariyle de hava sıcaklıklarının yüksek olduğu dönemlerde bu kabloların sıcaklığın etkisiyle genleşerek ağaçlara değmesi ya da rüzgârın etkisiyle kopan kablolardan çıkan kıvılcımların kuru ağaç, çalı veya benzeri bitkileri tutuşturmasıyla ormanlarda yangınlara sebep olunmaktadır²¹². Bu gibi örneklerde gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak gerekli bakımları yapmayan ya da geciktiren hizmet sağlayıcılarının sorumluluğu doğmaktadır²¹³. Burada taksirle orman yakma suçunun fiil unsurunu oluşturan dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket, elektrik kablolarında periyodik olarak yapılması gerekli bakım ve onarım çalışmalarının yapılmamasıdır²¹⁴. Bunlar aynı zamanda ihmali davranışla işlenen taksirli orman yakma suçuna da örnek oluşturmaktadır.

²¹¹ “(...) sanıkların piknik yapmak amacıyla yaktıkları ateşin (...) sıçraması sonucu başladığı anlaşılan yangının, orman sayılmayan tapulu arazide meydana geldiği olayda, sanıkların eylemi (...) genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması suçunu oluşturduğu” Y. 19. C.D., E. 2015/10118, K. 2018/7024, K.T. 07.06.2018.

²¹² “(...) yangın mahallinden geçen elektrik tellerinin gevşek ve sarkık olduğu, şiddetli rüzgârın etkisi ile birbirine değmeleri sonucu çıkan kıvılcımların, etraftaki kuru otları tutuşturarak yangına sebebiyet verdiği (...) periyodik bakım yapıldığına dair belge sunulmadığı ve hatların bakım onarım hizmetlerinin ihmal edilmesi nedeniyle, (...) orman yangınına sebebiyet veren sanığın dava konusu fiilden cezalandırılmasına (...)” Y. 19. C.D., E. 2017/6312, K. 2019/7384, K.T. 17.04.2019.

²¹³ “(...) sanığın (...) enerji firmasının elektrik direk ve tellerinin bakım ve onarımından sorumlu olması, olay günü elektrik tellerinin gevşek olması nedeniyle birbirine değerek kıvılcım çıkarması sonucu 2 dekar orman alanının yanarak zarar gördüğünün (...) belirtilmesi karşısında, sanığın (...) görevini ihmal etmesi nedeniyle suça konu yangına sebebiyet verdiğinin sabit olması” Y. 19. C.D., E. 2018/6883, K. 2019/6749, K.T. 04/04/2019; “sanık ...'nın, diğer sanıkların şirketi adına olay yerinde dinamit ile kaya patlatması yaptığı sırada (...) sanık ...'ın gerekli önlemleri almadan patlatma yapması neticesinde ormanlık alanda yangının çıktığı olayda (...) taksirle orman yangınına neden olma suçunun tüm unsurları itibariyle oluştuğu” Y. 19. C.D., E. 2016/8943, K. 2017/9964, K.T. 22.11.2017; Benzer şekilde bkz. Y. 19. C.D., E. 2019/8358, K. 2019/6213, K.T. 26.03.2019.

²¹⁴ “enerji nakil hattı iletkenlerinin aşırı sıcak nedeniyle normalden fazla genleşerek sarkarak, altındaki kızılcam ağacına teması sonucu yangın çıktığı, (...) olay günü (...) hava sıcaklığının (...) beklenmedik ve aşırı bir sıcaklık olmadığı, kaldı ki her bölgenin kendine özgü iklim, çevre ve benzeri koşullarının değerlendirilerek gerekli önlemlerin alınması gerektiği, eleman eksikliği nedeniyle bakım onarım işlerinin kısa aralıklarla yapılmasının mümkün olmayacağı bildirilmiş ise de bu durumun sanıkların sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı” Y. 19. C.D., E. 2016/14298, K. 2017/11849, K.T. 28.12.2017.

Burada üzerinde durulması gerekir ki esasen bu suçun fiil unsuru, aynı maddenin 2. fıkrasında düzenlenen suçta sayılan seçimlik hareketlerden yalnızca yangın neticesinin ortaya çıkması bakımından ayrılmaktadır. Nitekim 2. fıkra hüküm altına alınan fiillerin işlenmesi neticesinde yangın çıkması durumunda artık 2. fıkradaki suç değil, şartlarının oluşması halinde 3. fıkra kapsamında taksirle orman yakma suçu meydana gelmektedir. Failin bu fiilleri gerçekleştirirken orman yangını çıkarma kastı bulunması halinde ise kasten orman yakma suçundan sorumluluğu doğacaktır. Görüldüğü üzere 110. maddede düzenlenen suçların fiil unsurları birbirleriyle hayli benzerlik göstermekte olup, orman yakma suçlarını bu maddedeki diğer suçlardan ayıran temel unsur yangın neticesinin meydana gelmesidir²¹⁵.

Bu suç kapsamındaki dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık oluşturan fiillerin ormanlarda gerçekleştirilmesi zorunlu değildir. Ormanlar dışında işlenen fiillerin de orman yangınlarına sebep olması ve bu suç kapsamında sorumluluk doğurması mümkündür. Uygulamada da orman dışında çeşitli sebeplerle yakılan ateşin rüzgâr gibi çevresel faktörlerin etkisiyle ormanlara sirayet ederek orman yangınlarına sebep olduğu olaylarla karşılaşmak mümkündür²¹⁶.

e. Nedensellik Bağı ve Objektif İsnadiyet

Diğer neticeli suçlarda olduğu gibi bu suçta da failin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık oluşturan hareketi, yangının meydana getirdiği zarar veya tehlike neticesi bakımından nedensel olmalı ve gerçekleşen netice faile objektif olarak

²¹⁵ “(...) sanığın, tapulu arazisi üzerinde yaptığı temizlik sonrasında, biriken otları yakması sonucu büyüyen ateşin ormana sirayet ettiğinin anlaşılması (...) karşısında (...) sanığın, üzerine atılı eylemin 6831 sayılı Kanun’un 110/3. maddesine uyan suçu oluşturduğu gözetilmeden yerinde olmayan gerekçeyle aynı Kanun’un 110/2. maddesine aykırılık suçundan hüküm kurulması (...)” Y. 19. C.D., E. 2018/5775, K. 2019/4273, K.T. 13.02.2019; Benzer yönde bkz. Y. 19. C.D., E. 2016/717, K. 2017/4179, K.T. 03.05.2017

²¹⁶ “Sanığın yaktığı ateşin rüzgarın da etkisiyle kontrolden çıkarak ormana sirayet etmesi sonucu 0.5 hektar orman alanının yandığı olayda, sanığın eylemi (...) taksirle orman yangınına neden olma suçunu oluşturduğu (...)” Yargıtay 19. C.D. E. 2019/31918, K. 2019/14109, K.T. 12.11.2019; “(...) sanığın (...) sit alanı üzerinde güneş paneli yapımı sırasında çalışırken ateş çıktığı, rüzgârın etkisiyle büyüyen ateşin ormana sirayet ettiğinin anlaşılması (...) karşısında; dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket eden sanığın, 6831 sayılı Kanun’un 110/3. maddesi uyarınca mahkumiyeti (...)” Y. 19. C.D., E. 2017/2177, K. 2019/5561, K.T. 12.03.2019; Benzer yönde bkz. Y. 3. C.D., E. 2014/18796, K. 2014/29189, K.T. 11.09.2014.

isnat edilebiliyor olmalıdır²¹⁷. Neticenin faile isnat edilebilmesini engelleyen sebeplerden birinin somut olayda mevcut olması halinde ise objektif insaniyetten bahsedilemeyeceğinden bu suç kapsamında sorumluluk da doğmayacaktır. Yangın neticesinin atipik olaylar sonucu meydana gelmesi halini buna örnek vermek mümkündür²¹⁸.

Yargıtay bir kararında kaza yapan araç sürücünün aracının tutuşarak yangın çıkarması ve çıkan yangının ormana sirayet ederek yangına sebep olması olayında gerçekleşen neticenin failin fiilinin eseri olmadığını kabul etmiştir²¹⁹. Somut olayda esasında objektif isnadiyetin ortadan kalkmasını sağlayan sebep *normun koruma amacı* bağlantısının bulunmamasıdır. Nitekim belirli bir şekilde davranma veya davranmamayı emreden normların ihlal edilmesiyle meydana gelen tüm neticelerin değil yalnızca bu normların korumayı amaçladığı hukuki değere yönelen neticelerin cezalandırılması söz konusu olmaktadır²²⁰. Buna göre motorlu araçların gerekli bakımlarının yapılmasının araç sahiplerine bir yükümlülük olarak getirilmesinin amacının trafik güvenliğinin sağlanması olduğu kabul edilebilecektir. Öte yandan aracın kaza yapmasını önleyici tedbirlerin alınmasını içeren özen normlarının korumayı amaçladığı hukuki değerinin ormanlar olmadığı açıktır. Buna göre yukarıdaki örnekte meydana gelen yangın neticesi de kaza yapmayı önleyici tedbirlerin alınmasını emreden normların koruma amacı dahilinde olmadığından bu tedbirlere aykırı

²¹⁷ Taksirli suçlarda objektif isnadiyetten bahsedilebilmesi için “özene aykırı bir hareket”in, “izin verilen riski aşan bir tehlike oluşturma”sı ve bu tehlikenin “normun koruma amacında yer alan tipik bir neticede gerçekleşme”si gerektiğine ilişkin bkz. Demirel, **a.g.e.**, s. 408.

²¹⁸ Failin hakimiyet alanı dışındaki neticelerden sorumlu tutulamayacağı bu kapsamda atipik olaylar sonucunda oluşan neticelerin failin fiilinin değil tesadüfün eseri olduğuna ilişkin bkz. Artuk v.d., **a.g.e.**, s. 361; Tipikliğe ait unsurlardan herhangi birinin öngörülebilir nitelikte olmadığı durumlarda ortada “özene aykırılık temelinde yer alan bir haksızlığın” olmadığına ilişkin bkz. Demirel, **a.g.e.**, s. 379.

²¹⁹ Bkz. “(...) sanığın aracının alev alması sonucu çıkan yangının ormanlık alana sıçrayarak, orman yangınına neden olması şeklinde gelişen olayda; yeterli dikkat ve özeni göstermeden sevk ve idaresindeki aracın yanmasına neden olan sanığın, aracın kazaya neden olabileceğini ve bunun sonucunda zararlı bazı sonuçların doğabileceğini öngörmesi gerekirken, aracın yanması sonucunda alevlerin ormanlık alana sıçrayarak ağaçların yanması şeklinde gerçekleşen neticenin öngörülmesi mümkün değildir. (...) Bu itibarla fail hukuken önemli bir tehlike oluştursa bile, şayet tamamen atipik bir netice söz konusu ise yani olayın gelişimi hayatın olağan akışının ve genel hayat tecrübelerinin tamamen dışında olması nedeniyle netice kimse tarafından beklenebilir değilse, netice faile yüklenemez. Çünkü netice artık failin bir eseri değil, aksine tesadüfün bir sonucudur. Aracın yanmasının ve ayrıca çıkan yangının ormana sirayet etmesinin günlük hayat tecrübelerine göre beklenen bir sonuç olmadığı tartışmayı gerektirmeyecek kadar açıktır (...)” Y. 19. C.D., E. 2018/6555, K. 2018/13616, K.T. 20.12.2018.

²²⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Demirel, **a.g.e.**, s. 453-462.

davranılmış olması ihtimalinde dahi gerçekleşen netice faile objektif olarak isnat edilemeyecektir²²¹.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru taksirdir. Orman Kanunu'ndaki taksirle işlenebilen tek suç olan taksirle orman yakma suçunun düzenlendiği 110. maddenin 3. fıkrasında doğrudan taksir denilmemekle birlikte “dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak orman yangınına sebebiyet verenler” ifadesi geçmektedir. Bu ifade, Türk Ceza Kanunu'nun 22. maddesinin 2. fıkrasında “*dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesi*” şeklinde ifade edilen taksir tanımıyla benzerlik gösterse de esasında yeterli değildir. Nitekim dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık taksirin yalnızca bir unsurunu oluşturmakta bu şekilde gerçekleştirilen davranışların aynı zamanda netice öngörülmeyle yahut öngörülen netice istenmeyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu hallerde kişinin adi veya bilinçli taksirinden bahsedilebilecektir. *Öngörmeme veya istememe* unsurları dışarıda bırakıldığında dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık tek başına taksir tanımına isabet etmemekle birlikte kast tanımında olduğu gibi *bilerek ve istenerek* de dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılması pekalâ mümkündür. İlgili maddede değişiklik yapan 5728 sayılı Kanun'un madde gerekçesinde ise; “*madde metninde “dikkat ve özen yükümlülüğü” ibaresi özellikle 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kusur sorumluluğunun bir türü olarak öngörülen taksirli sorumlulukta yer verilen*

²²¹ Benzer nitelikteki kararlarda da aynı değerlendirmeleri yapmak mümkündür. Kararlar için bkz. “(...) sanığın ekmek pişirmek amacıyla evinin içinde bulunan ocağı yakması ve bacanın alev alması sonucu çıkan yangının, öncelikle sanığın evinin yanmasına sebep olduğu ve akabinde sanığın evinin ormana bitişik olması nedeniyle orman alanında etkili olduğunun anlaşılması karşısında; sanığın hayatın akışı içinde günlük işlerinden birini gerçekleştirirken evinin bacasının tutuşması şeklindeki olaya kendi kusuruyla sebebiyet vermediği ve bu nedenle meydana gelen orman yangınında taksir derecesinde kusuru bulunmadığı” Y. 19. C.D., E. 2015/9517, K. 2018/9559, K.T. 27.09.2018; “Sanığın sevk ve idaresindeki biçerdöver ile tarlada hasat yaparken biçerdöver bıçaklarının taşa çarpması sonucu çıkan kıvılcımlar ormana sirayet ederek (...) ormanlık bölgenin yanması şeklinde gerçekleşen olayda olayın özellikleri ve gelişimine göre meydana gelen neticenin sanık tarafından öngörülmediği gibi öngörülebilir nitelikte de olmadığı, bu itibarla sanığa atfedilecek taksir derecesinde bir kusur bulunmadığı” Y. 19. C.D. E. 2020/215, K. 2020/2479, K.T. 04.03.2020; “Aracın dorsesinde meydana gelen patlama sonucu çıkan yangının ormana sirayet ederek 100 m2 alanda etkili olması ile sonuçlanan olayda neticenin sanık tarafından öngörülmediği gibi öngörülebilir nitelikte de olmaması” Y. 19. C.D., E. 2016/12419, K. 2018/7246, K.T. 12.06.2018.

ifadeyle uyumu sağlanması amacıyla kullanılmıştır” denilmektedir. Her ne kadar bu fıkra düzenleme altına alınan suçun taksirle işlenebilen bir suç olduğu konusunda tereddüt olmasa da madde metninde “*dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak orman yangınına sebebiyet*” ifadesi yerine “*taksirle orman yangınına sebebiyet*” ifadesine yer verilmesi belirlilik ilkesi bakımından daha yerinde bir tercih olacaktır²²².

Suçun manevi unsurunun tezahür şekillerinden birini teşkil eden taksirde kişinin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak meydana gelen neticeyi öngörmemesi veya bilinçli taksir bakımından öngördüğü neticeyi istememesi söz konusudur. Bu kapsamda kişinin aslında objektif olarak öngörülebilecek ya da bir başka ifadeyle dikkat ve özen yükümlülüğüne uygun davranıyorsa öngörebileceği bir neticeye bu yükümlülüğe aykırı davranarak sebep olduğu durumlarda taksirli hareketinden bahsedilebilmektedir²²³. Öte yandan kişi dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranırsa bile meydana gelen netice objektif olarak öngörülebilecek bir netice değilse ya da kişi bu yükümlülüğe uygun davranıyorsa dahi meydana gelen netice objektif olarak öngörülemezdi denilebiliyorsa bu durumda kaza veya tesadüf durumu söz konusudur²²⁴.

Bu suçun, neticenin öngörülmediği basit taksirin yanı sıra bilinçli taksirle işlenmesi de mümkündür²²⁵. Bu durumlarda kişi orman yangını neticesini öngörmekte fakat kişisel yetenekleri veya tecrübesine güvenerek bu neticenin meydana gelmeyeceğine düşünmektedir. Örneğin yıllardır aynı bölgede örtü temizliği yapan çiftçinin ormanlık alana yakın mesafede bulunan tarlasındaki bitki köklerini toplayıp yakması ve yangının büyümesi sonucunda ormana sirayet etmesi halinde bilinçli taksir söz konusu olacaktır.

²²² Burada belirtmek gerekir ki Türk Ceza Kanunu’nda da suç tanımında taksir yerine yalnızca dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık ifadesinin yeterli görüldüğü birden çok suç düzenlemesi mevcuttur. Bkz TCK m. 172/4, radyasyon yayma; TCK m. 185/2, zehirli madde katma, TCK m. 162/1, taksirli iflas.

²²³ Koca, Üzülmüş, **a.g.e.**, s. 199; Özgenç, **a.g.e.**, s. 258; Öztürk, Erdem, **a.g.e.**, s. 459; Özbek, Doğan, Bacaksız, **a.g.e.**, s. 485; Ayrıntılı bilgi için bkz. Demirel, **a.g.e.**, s. 375-407.

²²⁴ Artuk v.d., **a.g.e.**, s. 451; Hakeri, **a.g.e.**, s. 240.

²²⁵ Benzer şekilde bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 1084.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Taksirle işlenebilen bu suç bakımından uygulama alanı bulabilecek herhangi bir hukuka uygunluk nedeni bulunmamaktadır.

6. Nitelikli Unsurlar

a. Failin Yangının Söndürülmesi ve Etkilerinin Azaltılması Konusunda Çaba Göstermesi veya Meydana Gelen Zararın Az Olması

Taksirle orman yakma suçunun düzenlendiği 110. maddede, 5728 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikte cezayı azaltan bir nitelikli hale yer verilmiştir. Buna göre fail yangının söndürülmesi ve etkisinin azaltılması konusunda çaba gösterirse veya çıkan yangın sonucunda meydana gelen zarar az olursa, cezasında yarısına kadar indirimine gidilmesi mümkündür²²⁶.

Kanun koyucu muğlak olan zararın azlığı ifadesini de bir sonraki cümlede zararın nasıl belirleneceğini hükme bağlayarak açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır, fakat burada belirtmek gerekir ki bu ifadeden ne anlaşılması gerektiği tartışmaya açıktır. Buna göre; *“Zararın belirlenmesinde yangın sonucu tamamen yanan ağaç ve ağaççıkların değeri, kısmen yanan ağaç ve ağaççıkların değerinde meydana gelen azalma, alt tabaka orman örtüsünün yanması nedeniyle oluşan zarar ve toprağın humuslu tabakasının yanması nedeniyle meydana gelen verim kaybı dikkate alınır.”* Bu hesaba göre belirlenen zararın az olması durumunda failin cezasında yarısına kadar indirimine gidilebilecektir. Taksirle işlenen orman yakma suçuyla, koca bir ormanın

²²⁶ Burada belirtmek gerekir ki bu düzenlemenin gönüllü vazgeçme kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Nitekim gönüllü vazgeçme ancak suçun icra hareketlerinden vazgeçilmesi, suçun tamamlanması veya neticenin gerçekleşmesinin önlenmesi durumlarında söz konusudur. Bu suç bakımından ise orman yangını çıktıktan sonra artık suç tamamlanmış ve netice gerçekleşmiş olacağından gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır. Yine bu düzenlemenin bir çeşit etkin pişmanlık hükmü olduğunu söylemek de mümkün değildir nitekim kanun koyucunun böyle bir iradesi olduğunu gösterir herhangi bir emare olmamakla birlikte her ne kadar failin yangının etkilerini azaltmaya yönelik çaba göstermesi etkin pişmanlık düzenlemelerine benzerlik gösterse de meydana gelen zararın az olmasının etkin pişmanlıkla doğrudan bir bağlantısı yoktur. Nitekim yangın sonucu meydana gelen zararın az olması için failin *neticeyi telafi etmeye yönelik* herhangi bir çaba göstermesine gerek yoktur. Tesadüf veya başka etkenler sonucu da meydana gelen zararın az olması mümkündür. Bu bakımdan 110. maddedeki bu düzenleme bir nitelikli hal olarak ele alınmıştır. Etkin pişmanlığın, *“suçun tamamlanmasından sonra failin gönüllü olarak neticeyi telafi etmeye yönelik gerçekleştirdiği davranışlar”* anlamına geldiğine ilişkin bkz. Koca, Üzülmüş, **a.g.e.**, s. 443.

küle dönmesi mümkünken, yalnızca çok küçük ağaçsız bir alanın da yangından etkilenmesi ihtimal dahilinde olduğundan getirilen bu düzenlemeyle ilk ihtimalde kişi üst sınırdan yedi yıla kadar hapis cezasına mahkûm olabileceken ikinci ihtimalde cezasında indirimle gidilerek 1 yıla kadar cezaya hükmedilmesi de mümkün olacaktır. Meydana gelen zararın hangi sınırın altında kalması halinde az kabul edileceği açık olmayıp hakimnin takdirine bırakılmıştır²²⁷.

Failin yangının söndürülmesi veya etkisinin azaltılması konusunda çaba göstermesi çeşitli şekillerde mümkündür. Bu kapsamda uygulamada, failin zaman kaybetmeksizin yangın ihbar hattını araması veya yangının söndürülmesi konusunda aktif çaba göstermesi indirimle esas alınmaktadır²²⁸.

Bu indirim uygulaması dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak ormanlarda yangına sebebiyet veren kişileri sebep oldukları zararın büyümesini engellemek için çaba sarf etmeye teşvik etmek bakımından olumlu bir düzenlemedir. Bu bakımdan bu düzenlemenin orman yangınlarının büyümesinin engellenmesine katkıda bulunabileceğini ifade etmek gerekir.

²²⁷ “(...) ormana sirayet eden yangın sonucu toprağın verim gücünde azalma bulunmadığı, çalılarının ve 5 adet ağacın yanması ile meydana gelen gerçek zarar 279 TL olduğu gibi suça sürüklenen çocuğun soruşturma aşamasında taksirle meydana gelmesine sebep olduğu yangını söndürmeye çalıştığını beyan etmesi karşısında (...) belirlenen temel ceza üzerinden (...) "zarar azlığı" nedeniyle indirim yapılması gerektiği” Y. 19. C.D., E. 2016/6786, K. 2019/803. K.T. 23.01.2019.

²²⁸ “Dosya kapsamında sanığın çıkan yangını söndürebilmek amacıyla komşularını bağırarak yardıma çağırdığının, onların yardıma geldiğinin, yanlarında bulunan su tankerindeki suyla yangına müdahale ettiklerinin ve orman yangını ihbar hattının aranıldığının anlaşılması karşısında, sanığın yangını söndürebilmek için yoğun faaliyet ve gayret gösterdiği nazara alınarak (...) tam indirim yapılması gerektiği” Y. 19. C.D., E. 2018/6590, K. 2019/9997, K.T. 25.06.2019; “Sanığın, yangın başladığında zaman kaybetmeksizin orman ihbar hattını arayarak yangını söndürmeye çalıştığının anlaşılması ve tanık ...'ın bu hususu doğrulaması karşısında (...) sanığın yangının söndürülmesine ve etkilerinin azaltılmasına yönelik çabaları nedeniyle hapis cezasından indirim yapılması gerektiği (...)” Y. 19. C.D., E. 2016/9897, K. 2019/5513, K.T. 12.03.2019.

b. Orman Rejimi Altına Alınmış Yerlerde, Muhafaza Ormanı veya Milli Parkta İşlenmesi

Orman rejimi altına alınmış yerlerde, muhafaza ormanlarında veya milli parklarda taksirle yangına sebep olunması halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesi uyarınca iki kat cezaya hükmolunacaktır²²⁹.

7. Kusurluluk

Kusurluluğu azaltan veya ortadan kaldıran hallerin şartlarının oluşması halinde bu suçta uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

8. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

a. Teşebbüs

Taksirle işlenebilen diğer suçlar gibi bu suçta da teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Nitekim Türk Ceza Kanunu'nun 35. maddesinde *“Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.”* ifadesiyle hüküm altına alınan teşebbüs düzenlemesi yalnızca kasten işlenebilen suçlarda uygulama alanı bulabilmektedir²³⁰.

Taksirli suçlarda teşebbüs mümkün olmadığından gönüllü vazgeçme hükümlerinin de uygulama alanı bulması mümkün değildir²³¹. Bu bakımdan taksirle orman yakma suçu bakımından gönüllü vazgeçme hükümleri uygulama alanı bulamayacaktır.

b. İştirak

Yalnızca kasten işlenebilen suçlar bakımından uygulama alanı bulan iştirak hükümlerinin de taksirle işlenebilen suçlarda uygulanma imkânı yoktur. Nitekim

²²⁹ Tüm orman suçları bakımından geçerli olan bu nitelikli hale ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I. A. 6., e.

²³⁰ Artuk vd. **a.g.e.**, s. 688; Akbulut, **a.g.e.**, s. 714; Centel, Zafer, Çakmut, **a.g.e.**, s. 456.

²³¹ Bkz. Işıka, **a.g.e.**, s. 67.

birden fazla kişinin sebep olduğu taksirli suçlarda Türk Ceza Kanunu'nun 22. maddesinin son fıkrası uyarınca herkes kendi kusurlu fiiline göre sorumlu tutulmaktadır. Nitekim taksirle hareket eden failler arasında iştirak iradesinin bulunmadığı kabul edilmektedir²³². Bu kapsamda taksirle orman yakma suçunda da iştirak hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

c. İçtima

Bu suçta içtima hükümlerinin uygulanabilirliğini ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 43. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen zincirleme suç hükümlerinin madde düzenlemesi gereği taksirli suçlarda uygulanması mümkün olmadığından bu suç bakımından da uygulama alanı yoktur. Nitekim taksirli suçlarda “suç işleme kararı”ndan söz edilememektedir.

TCK'nın 44. maddesinde düzenlenen fikri içtima hükümleri ise taksirli suçlarda da uygulanabilmektedir. Tek fiille birden fazla farklı suç işlenmesi şeklinde gerçekleşebilen farklı neviden fikri içtima hükümleri taksirle orman yakma suçu bakımından da uygulama alanı bulabilecektir²³³. Nitekim taksirli bir fiille de birden fazla suça sebebiyet vermek mümkündür. Öte yandan Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen taksirle genel güvenliğin tehlikeye sokulması suçuyla Orman Kanunu'nda düzenlenen taksirle orman yakma suçu esasında aynı fiilleri kapsadığından tek fiille şartlarının oluşması halinde bu iki suç da gerçekleşmiş olmakta fakat taksirle orman yakma suçu özel düzenleme olduğundan öncelikle uygulama alanı bulmaktadır. Bu iki suç arasında genel norm-özel norm ilişkisi bulunduğundan görünüşte içtima kapsamına girmekte, fikri içtima hükümleri uygulama alanı bulmamaktadır²³⁴.

Son olarak 110. maddenin son fıkrasındaki özel düzenleme gereği taksirle orman yakma suçunun işlenmesiyle aynı zamanda yaralanma veya ölüm meydana gelirse gerçek içtima hükümleri uygulanacak ve faile her bir suçtan ayrı ceza

²³² Ayrıntılı bilgi için bkz. Özbek, Doğan, Bacaksız, **a.g.e.**, s. 495, 496.

²³³ Göktürk, **a.g.e.**, s. 214.

²³⁴ Özgenç, **a.g.e.**, s. 107; Akbulut, **a.g.e.**, s. 878; Artuk, **a.g.e.**, s. 795, 796; Aksi yönde bkz. “(...) sanığın orman arazisine yakın bir alanda bulunan kendisine ait zeytinlikteki bitki örtüsünü yakığının anlaşılması karşısında; (...) fikri içtima hükümleri uyarınca en ağır cezayı gerektiren 6831 sayılı Kanuna aykırılık suçundan cezalandırılması gerektiği” Y. 19. C.D., E. 2015/1608 K. 2015/898 K.T. 28.04.2015.

verilecektir. Bunun için taksirle orman yakma suçunu işleyen failin gerçekleştirdiği fiil neticesinde meydana gelen ölüm veya yaralanmalar bakımından da en azından taksirinin bulunması gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ORMAN ARAZİSİ VE ORMAN EMVALİNİ KONU EDİKEN SUÇ TİPLERİ

I. ORMANI İŞGALE YÖNELİK SUÇLAR

A) İzinsiz Maden Ocağı Açma veya İşletme Suçu

1. Genel Olarak

Orman Kanunu'nun 16. maddesinin ilk fıkrası kapsamında Devlet ormanları içinde maden aranması ve bu madenlerin işletilmesi mümkündür. Bunun için ilgili usullere uygun olarak izin alınmış olması gerekmektedir. Kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanlarda madencilik faaliyetlerinin ve bu faaliyetler için gerekli olan yapı ve tesislerin yapılması da 2004 yılında 5177 sayılı Kanun'la 16. maddeye eklenen üçüncü fıkrayla izne tabi tutulmuştur.

Devlet ormanları içinde bulunan belli bazı alanlarda bu faaliyetlerin yürütülmesi Bakanlık muvafakatine bağlanmıştır. Belirtmek gerekir ki ormanlarda yürütülecek olan madencilik faaliyetleri için izin alınmasıyla muvafakat alınması farklı usul ve esaslara tabidir¹. Madencilik faaliyetleri yürütülmesi Bakanlık muvafakatine bağlı olan bu alanlar; “Devlet ormanları sınırları içindeki tohum meşcereleri, gen koruma alanları, muhafaza ormanları, orman içi dinlenme yerleri, endemik ve korunması gereken nadir ekosistemlerin bulunduğu alanlar”dır.

92. maddede, 16. maddeye atıf yapılarak belirlenen bu suç tipi öncesinde kabahat olarak düzenlenmiş olmakla birlikte 2008 yılında 5728 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle suç haline gelmiştir. Bu yeni düzenlemeye göre ormanlar içinde gerekli izin veya muvafakat alınmaksızın maden ocağı açmak veya işletmek iki yıldan yedi yıla kadar hapis ve 20 bin güne kadar adli para cezasına tabidir.

¹ Ayrıntılı bilgi için 22.03.2007 tarih ve 26470 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik” e bakınız..

Bu suçun işlenmesiyle 91. madde kapsamında hüküm altına alınan düzenlemelerin ayrıca uygulama alanı bulacağı da madde metninde ifade edilmektedir. Buna göre ilgili madencilik faaliyetlerinin izinsiz olarak gerçekleştirilmesi sırasında ağaç kesilmesi veya fidan ekim sahalarının bozulması gibi fiillerin işlenmesi halinde ayrıca ilgili suçlardan sorumluluk belirlenecektir.

2. Korunan Hukuki Değer

Ormanlardan gelişigüzel faydalanma esası uzun zaman önce terk edildiğinden ağaç kesmek gibi diğer birçok eylemin yanı sıra ormanlarda madencilik gibi faaliyetler yürütmek de Orman Kanunu ve ilgili mevzuat kapsamında belli usul ve esaslara tabi tutulmuştur. Orman varlığının sürekliliğini ve gelişimini sağlamak için oldukça önemli bir yere sahip olan bu düzenlemelerle belirli bir kişi, kurum veya kesimin değil toplumu oluşturan herkesin menfaati gözetilmektedir. Nitekim ağaç kesme suçuyla korunan hukuki değer bahsinde yapılan ayrıntılı açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda ormanlardan faydalanmanın belirli ölçü ve esaslara tabi tutulduğu düzenlemelerin ihlal edilmesiyle en çok zarar görecektir olan yine genel anlamda kamu menfaatidir². Bu kapsamda ormanlarda ancak izne bağlı olarak yürütülebilecek olan madencilik faaliyetlerinin izinsiz yürütülmesini konu alan bu suçla da temelde orman varlığı koruma altına alındığından bu suçla korunan hukuki değer de *sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkıdır*.

Orman arazisini bir bakıma işgal etmek anlamına gelen bu suç tipiyle ormanın ekonomik değerinin de korunduğunu düşünmek mümkündür. Öte yandan tıpkı ağaç kesme suçunda olduğu gibi bu suç tipinde de korunan hukuki değer malvarlığı hakları olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim ormanda maden ocağı açıp işletmeye ilişkin usul ve esaslar herkes için geçerli olup bu kapsamda özel orman sahiplerinin de bu düzenlemelere aykırı olarak kendi ormanlarında izin almadan maden ocağı kurup işletmeleri mümkün değildir. Orman Kanunu'nda, söz konusu ormanlar olduğunda mülkiyet hakkı olabildiğince kısıtlanmıştır. Bu bakımdan ormanı işgale yönelik olan suç tipleriyle ormanın ekonomik değerinin de bir bakıma koruma

² Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 2.

altına alındığı söylenebilirse de bu suç tiplerinin doğrudan malvarlığı haklarına bir güvence fonksiyonu sağladığını söylemek mümkün değildir.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Bu suç, fail unsuru bakımından Kanun'da özel bir düzenleme olmadığından herkes tarafından işlenebilen suçlardandır. 16. maddede kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanlarda madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi de Bakanlık iznine tabi tutulduğundan bu ormanlarının sahipleri bakımından da herhangi bir istisna bulunmadığını ifade etmek gerekir.

b. Suçun Konusu

Bu suçun fiil unsurunu oluşturan maden ocağı açmak veya işletmek fiilleri orman arazisi üzerinde gerçekleştirildiğinden bu suçun konusunu orman arazisi oluşturmaktadır. Ormanı işgale yönelik suçlardan biri olan bu suçla esas olarak ormanın arazi unsuru zarar görmekte ya da zarar görme tehlikesine maruz kalmaktadır.

Çoğu durumda bu suç işlenirken ağaç unsuru da zarar görmesine rağmen bu durum suçun zorunlu bir unsuru olmadığından ağaçlar bu suçun konusunu oluşturmamaktadır. Nitekim üzerinde hiçbir bitki örtüsü olmasa dahi orman sınırları dahilinde olan bir yer orman sayıldığından bu yerlerde ağaçlara zarar vermeden de maden ocağı açmak veya işletmek mümkündür.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçunun mağdur ve suçtan zarar gören unsuruna ilişkin yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan konunun burada yeniden ele alınması lüzumu görülmemiştir³.

³ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3., c.

d. Fiil ve Netice

92. maddenin 2. fıkrasında 16. maddeye atıf yapılarak bu maddede zikredilen izinleri almadan maden ocağı açmak veya işletmek cezai müeyyideye bağlanmıştır. Buna göre bu suçun fiil unsuru, gerekli izinleri almadan maden ocağı açmak veya işletmektir.⁴ 16. maddede izne bağlı olduğu zikredilen fiiller; maden aranması, işletilmesi ve madencilik için zorunlu olan altyapı, su, yol, enerji ve haberleşme gibi tesislerin yapılmasıdır. Sayılan fiillerden maden aranması ve madencilik için zorunlu olan tesislerin yapılması fiilleri 92. maddede zikredilmemiştir. Buna göre bu fiillerin bu suç kapsamında olup olmadığı da tartışma konusu olacaktır.

Maden ocağı açma fiilinden anlaşılması gereken, suça konu alanın ilgili maden çıkarılabilir hale getirilmesidir. Bu da belli bir süreci zorunlu kılmakta ve bu süreç madenin cinsine göre değişkenlik göstermektedir. Bu bakımdan suçun fiil unsuru çıkarılması planlanan madenin cinsine göre farklılık arz edebilecektir.

Madencilik faaliyetleri, üretim esas alınarak “*üretim öncesi faaliyetler*” ve “*madencilik üretim faaliyetleri*” olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre üretim öncesi faaliyetler, maden aranmasıyla başlamakla birlikte maden araması bazı durumlarda üretim aşamasında da devam etmektedir. Üretim öncesi süreçte maden içi yollar gibi yeraltı ünitelerinin yapılması, ilgili cevherin hazırlanması için çeşitli tesislerin kurulması, yeraltı madenleri bakımından kuyu kazılması gibi çalışmalar söz konusu olmakla birlikte tüm bunlar için öncelikle arazinin yüzeyinde bulunan bitkisel toprak unsuru alınmaktadır.⁵

Öncelikle maden arama faaliyetinin, maden ocağı açma fiili kapsamında suçun tipik unsuruna dahil olup olmadığının üzerinde durulması gerekir. Maden arama ve

⁴ Orman Kanunu m. 92/2: Bu Kanunun 16 ncı maddesi gereğince izinsiz maden ocağı açanlara veya işletenlere, 91 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere iki yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası verilir.

⁵ Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Dokuz Eylül Üniversitesi, **Madencilik Faaliyetleri-Sektörel Uygulama Klavuzu (Taslak)**, (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/sanayihavarehberi/icerikler/22_madenc-l-k-faal-yetler--20200103075114.pdf E.T. 20.06.2022.

maden işletme faaliyetlerinin ne anlamı geldiği Maden Yönetmeliği'nin 4. maddesinde ifade edilmiştir. Buna göre:

“Maden arama faaliyetleri: Jeolojik prospeksiyon, jeoloji haritası yapımı, numune alma, jeofizik araştırma, jeokimya, hidrojeolojik ve jeoteknik etütler ile üretime yönelik olmayan sondaj, galeri sürme, yarma ve kuyu açma gibi faaliyetleri”, maden işletme faaliyetleri ise “üretime yönelik hazırlık çalışmaları ve üretim yapılması için gerekli faaliyetleri” içermektedir. Bu tanımlara göre maden arama faaliyetlerinden bazılarının suçun tipik unsuru kapsamında icra hareketi olarak kabul edilmesi gerekirken bazılarının yalnızca hazırlık hareketi olarak kabul edilmesi gerekecektir. Örneğin jeoloji haritası yapmak, maden ocağı açma fiili kapsamında değil de hazırlık hareketleri kapsamında değerlendirilirken yarma veya kuyu açma gibi fiillerin suçun icra hareketleri olarak kabul edilmesi gerekecektir. Nitekim orman arazisinde maden ocağı açma kastıyla izinsiz olarak kuyu açan failin, “objektif olarak korunan hukuki değere yönelip, icrai (...) haksız bir davranışa doğrudan doğruya başlamış” olduğu inkâr edilemeyecektir⁶.

Madencilik faaliyeti için zorunlu olan altyapı, su, yol, haberleşme veya enerji tesislerinin kurulmasını 92. maddede sayılan maden ocağı açma fiilinin icra hareketleri kapsamına dahil olup olmadığı ayrıca değerlendirilmelidir. Maden ocağının açılması için zorunlu olan tesislerin kurulmasının maden ocağı açmanın bir unsuru olduğunu düşünmek mümkündür. Öte yandan orman içinde herhangi bir su, yol veya haberleşme tesisi kurmadan da küçük çaplı maden ocakları açılması mümkündür. Nitekim 92. maddede de yalnızca maden ocağı açmak veya işletmek ifadeleri geçtiğinden maden ocağı için gerekli olan tesislerin yapılmasının bu suçun zorunlu bir unsuru olduğunu söylemek mümkün değildir. Buna göre bu hareketler, ancak izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçunun tipik unsuruna vücut vermeleri halinde suçun icra hareketi olarak kabul edilebilecektir. Örneğin henüz maden ocağının inşasına başlanmadan bu alana ulaşımı kolaylaştırmak için yol açılması fiilinin, suçun tipik unsuru olan, *maden ocağı açma* fiili kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu gibi hareketler ancak

⁶ Bkz. Zafer İçer, **Suçta Teşebbüste Hazırlık Hareketleri ile İcra Hareketlerinin Birbirinden Ayrılması**, İstanbul, On iki Levha Yayınları, 2021, s. 129.

hazırlık hareketi olarak kabul edilebilecektir⁷. Öte yandan maden ocağının inşası sırasında madenin çıkarılabilmesi için gerekli olan elektrik hattının alana döşenmesi fiili tipik hareketin bir parçası olduğundan icra hareketi niteliğinde olacaktır.

Maden ocağı açma fiillerinin tamamlanmasından sonra maden ocağının işletilmesi zorunlu değildir. Nitekim maddede *maden ocağı açmak veya işletmek* ifadesi yer aldığından maden ocağının açılması suçun oluşması bakımından yeterlidir. Öte yandan izinsiz açılan madenin sonrasında işletilmesi yine aynı suç kapsamında kalacağından, ayrıca cezai sorumluluk belirlenmesi söz konusu olmayacaktır. Maden ocağı izinsiz olarak işletilmeye başladıktan sonra hukuki kesinti gerçekleşene dek suçun icrası devam edeceğinden bu suçun kesintisiz suçlara da örnek teşkil edebileceğinin altını çizmek gerekir.

Maden ocağı açma veya işletme fiillerinin uygulamada her ne kadar ormanlara zarar vermesi çoğu durumda kaçınılmaz olsa da madde metninde bu fiillerin ayrıca bir zarar veya tehlike neticesine sebep olması şartı aranmadığından bu suçun sırf hareket suçu olduğunun kabulü gerekir. Buna göre maden ocağı açma veya işletme fiilleri bir şekilde orman varlığına hiçbir zarar vermeden veya orman varlığı bakımından tehlike ortaya koymadan gerçekleştirilse dahi gerekli izinler alınmamışsa bu madde kapsamında suç teşkil edecektir.

92. maddenin 3. fıkrasında izin veya ruhsatta öngörülen süre dolmasına rağmen maden ocağının işletilmesi veya bu belgelerde gösterilen alanın dışına çıkılması durumunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiği düzenleme altına alınmıştır. Buna göre, ilgili esas ve usullere uygun bir şekilde maden açma ve işletme izni alındıktan sonra izne konu sürenin dolmasına rağmen maden ocağının işletilmeye devam edilmesi veya madencilik faaliyetinin bu izin veya ruhsatta gösterilen alanın dışına çıkması durumunda bu fiiller artık 92. madde kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bu halde gerçekleştirilen fiiller 93. madde kapsamındaki işgal ve faydalanma suçu hükümlerine

⁷ Konuya daha sonra teşebbüs başlığı altında ayrıntılı olarak değinildiğinden burada daha fazla üzerinde durulması lüzumu görülmemiştir.

tabi olmaktadır. Bu gibi hallerde ayrıca izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçundan sorumluluk belirlenmesi mümkün değildir⁸.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kasttır. Bu bakımdan maden ocağı açılan yerin orman sınırları içerisinde olması ve maden ocağı açmak için gerekli olan izinlerin alınmaması failin kastı kapsamında olmalıdır. Madencilik faaliyetleri herkes tarafından yapılabilen faaliyetler olmadığından bu işi yürüten kimselerin ilgili mevzuata hâkim olduğunun kabulü gerekir. Bu kanunları bilmemek Türk Ceza Kanunu'nda da ifade edildiği üzere mazeret sayılamayacaktır.

İzinsiz maden ocağı açma veya işletme fiillerinin taksirle işlenmeye çok da müsait olmadığını ifade etmek gerekir. Bugün orman kadastro işlemleri büyük oranda tamamlandığından maden ocağı açılan veya işletilen yerin orman sınırları içerisinde olduğunun bilinmemesi ileri sürülebilecek bir mazeret değildir. Nitekim orman sınırları dışında da madencilik faaliyetleri yürütmek Madencilik Kanunu kapsamında belli usul ve esaslara tabidir. Madencilik faaliyeti yürüten kişilerin bu usul ve esaslara hâkim olması objektif olarak bu kişilerden beklenecek dikkat ve özen yükümlülüğü kapsamındadır.

Uygulamada ön izin aldıktan veya izin süresi dolduktan sonra ilgili maden ocağını işleten veya işletmeye devam edenlerin izin verileceği düşüncesiyle ilgili fiilleri işlediklerinden bahisle suç kastının olup olmadığının değerlendirildiği kararlara rastlamak mümkündür⁹. Halbuki bu durumda izin süresi dolan failin yeniden izin almadan maden ocağını işletmeye devam etmesi halinde kastını kaldıran herhangi bir durum söz konusu değildir.

⁸ Benzer şekilde bkz. Y. 19. CD., E. 2019/35636, K. 2020/13136, K.T. 20.10.2020; Y. 19. CD., E. 2018/7418, K. 2019/4490, K.T. 18.02.2019; Aksi yönde bkz. Y. 19. CD., E. 2016/12855, K. 2019/8166, K.T. 09.05.2019.

⁹ “sanığın, talebinin kabul edildiği düşüncesiyle talebine yönelik resmi kabul sonucunu beklemeden isnat edilen eylemlere başladığı, bundan çok kısa bir süre sonra resmi izin verildiği de göz önüne alındığında, olayda sanığın suç işleme kastının olup olmadığının değerlendirilerek sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği” Y. 19. CD., E. 2016/6213, K. 2018/10627, K.T. 18.10.2018.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bu suç tipi bakımından uygulama alanı bulabilecek herhangi bir hukuka uygunluk nedeni bulunmamaktadır. Maden ocağı açma veya işletme fiillerinin izinsiz gerçekleştirilmesi halinde suçun oluşacağı Kanun metninde açıkça belirtildiğinden ilgili fiillerin *izinsiz* olması şeklinde ifade bulan hukuka aykırılık suçun objektif unsurlarından birisidir¹⁰. Bu bakımdan ilgili izinler alınarak maden ocağı açılması durumunda öncelikle suçun tipikliği gerçekleşmeyeceğinden ayrıca hukuka aykırılık değerlendirmesi yapmaya da gerek kalmayacaktır.

6. Nitelikli Unsur

Orman rejimi altına alınan yerlerde, muhafaza ormanları veya milli parklarda izinsiz maden ocağı açılması veya işletilmesi halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesi uyarınca iki kat cezaya hükmedilecektir¹¹.

7. Kusurluluk

Bu suçta şartların sağlanması halinde kusurluluğu azaltan veya ortadan kaldıran hallerin uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Sırf hareket suçlarına örnek teşkil eden bu suçta icra hareketleri bölünebilir nitelikte olduğundan teşebbüs hükümleri de uygulama alanı bulabilecektir. Örneğin yapım çalışmalarına başlanan maden ocağı henüz açılıp maden işlenebilecek duruma gelmeden önce orman idaresinin duruma müdahale etmesi halinde izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçuna teşebbüsten bahsetmek mümkün olacaktır. Bunun için

¹⁰ Neslihan Göktürk, “Suçun Yasal Tanımında Yer Alan “Hukuka Aykırılık” İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon”, *İÜHFD*, C: VII, S: 1, 2016, s . 427, 445.

¹¹ Tüm orman suçları bakımından geçerli olan bu nitelikli hale ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 6., e.

kastın maden ocağı açmaya veya işletmeye yönelik olduğunun şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya konması gerekmektedir.

Bu başlık altında değinilmesi gereken en önemli husus izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçu bakımından hangi hareketlerin icra hareketi, hangilerininse hazırlık hareketi olduğunun tespit edilmesidir. Maden ocağı açılmadan önce yapılan ve maden ocağı açma tipik hareketi kapsamında değerlendirilemeyecek; su, yol, haberleşme gibi tesislerin yapılmasının maden ocağı açma fiilinin hazırlık hareketleri olduğunu ifade etmek gerekir¹². Aynı şekilde haritalandırma gibi bazı maden arama faaliyetleri de hazırlık hareketi niteliğindedir. Fiillerin bu aşamadayken kesintiye uğraması halinde izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçuna teşebbüs söz konusu olmayacaktır. Nitekim bu gibi hallerde icra hareketlerine başlandığından söz etmek mümkün değildir. Bu durumda şartların oluşması halinde işgal ve faydalanma suçundan sorumluluk belirlenebilecektir¹³.

Maden ocağı açma veya işletme suçu bakımından ise doğrudan doğruya maden ocağının açılmasına veya işletilmesine yönelik fiillerin icrasına başlanmış olması gerekmektedir. Örneğin madenin bulunduğu alandaki üst tabaka toprak ve bitki örtüsünün kaldırılması veya kazı çalışmalarına başlanması bu suça teşebbüs olarak değerlendirilebilecektir¹⁴. Bazı maden arama faaliyetleri de suçun tipik hareketiyle sıkı bağlantı içinde olmaları dolayısıyla icra hareketi olarak değerlendirilebilecek niteliktedir. Örneğin maden arama faaliyeti kapsamında ormanda izinsiz kuyu açılması halinde suçun icra hareketlerinin başladığının kabulü gerekir¹⁵. Bu aşamada yakalanan

¹² Nitekim bu hareketlerin; izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçunun “*icra hareketlerini kolaylaştıran*” bir nitelik arz etmesi, bu suç bakımından “*doğrudan doğruya bir tehlikelilik ortaya koymaması*”, dışarıdan bakıldığında “*hangi amaca dönük yapıldığının belirsiz olması*” ve “*suç işleme amacından her zaman dönme imkânı vermesi*” icra hareketleri değil, hazırlık hareketleri niteliğinde olduklarını göstermektedir. Bkz. İçer, **a.g.e.**, s. 34-37.

¹³ Bir suçun hazırlık hareketlerinin başka bir suçun icra hareketi niteliğinde olmasının mümkün olduğuna ilişkin bkz. İçer, **a.e.**, s. 34.

¹⁴ İzinsiz maden ocağı açma veya işletme suçu bakımından madenin bulunduğu alandaki toprak örtüsünün kaldırılması veya kazı çalışmalarına başlanması hareketleri; maden ocağı açma hareketiyle “*mekân ve zaman bakımından yakın bir ilişki*” içinde olup bu suçla “*korunan hukuki değer yönünden de ciddi, ve somut bir tehlike*” ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu hareketin suçun tipik hareketi olan maden ocağı açma hareketi bakımından da “*nedensel bir önem*” taşıdığı inkâr edilemeyecektir. Bkz. İçer, **a.e.**, s. 152, 169.

¹⁵ Bu örneğe ilişkin ayrıntılı bilgi için yukarıda “Fiil ve Netice” başlığına bakınız.

faillerin izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçuna teşebbüsten cezai sorumlulukları söz konusu olabilecektir.

b. İştirak

Bu suçun tüm iştirak şekilleriyle işlenmesi mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir. Ocağın izinsiz olarak açılması veya işletilmesinde birlikte hareket eden herkes müşterek fail olarak sorumlu olacakken bu fiillere azmettiren veya yardım eden kimselerin de şerik olarak sorumluluğu doğacaktır. Bu bakımdan önemli olan ocağın izinsiz olarak açıldığı veya işletildiğinin bilinmesidir. Yine bu fiillere kasten azmettirmek ya da yardım etmek gerekmektedir¹⁶. Örneğin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak maden ocağının izinsiz açıldığını bilmeden ocak işletmesinde çalışan işçinin kastı olmadığından suça yardımda bulunmaktan sorumluluğu da söz konusu olmayacaktır.

c. İçtima

Şartların sağlanması halinde zincirleme suç ve fikri içtima hükümlerinin bu suç bakımından uygulama alanı bulması mümkündür. Burada özellikle belirtmek gerekir ki izinsiz maden açma veya işletme suçunun icrası kapsamında ağaç kesilmesi veya fidan ekim sahasının bozulması durumunda bu suçlar bakımından gerçek içtima hükümleri geçerli olacak ve ayrı ayrı sorumluluk belirlenmesi yoluna gidilecektir. Nitekim 92. Maddede, 91. madde hükümleri saklı tutulmuştur.

Burada değinilmesi gereken bir diğer konu da madencilik faaliyeti yürütülürken yapılan altyapı, yol veya haberleşme gibi diğer tesislerin ayrıca 93. madde kapsamındaki işgal ve faydalanma suçunu oluşturup oluşturmayacağıdır. Yukarıda da değinildiği gibi bu gibi tesislerin yapılmasının her zaman izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçunun icra hareketleri kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Buna göre bu suçun icra hareketi niteliğinde olmayan fiiller, şartların oluşması halinde ayrıca işgal ve faydalanma suçu kapsamında

¹⁶ Nitekim bağlılık kuralı gereğince manevi unsur failin fiili bakımından da şeriklerin fiilleri bakımından da kast olmalıdır. Bkz. Muhammed Demirel, **Suçta İştirakte Bağlılık Kuralı**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2017, s. 374-464.

değerlendirilebilecektir¹⁷. Öte yandan bu suçun icra hareketi kapsamında değerlendirilebilecek bir fiilin aynı zamanda işgal ve faydalanma suçuna da vücut vermesi halinde bu iki suç tipi arasında fikri içtima hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

B) İşgal ve Faydalanma Suçu

1. Genel Olarak

Oldukça uzun bir madde olan 17. maddede Devlet orman arazisinin işgalini içeren birçok fiil yasaklanmış olmakla birlikte belli bazı şartlarda ormanlar içinde çeşitli bina ve tesislerin yapılması izne bağlanmıştır. Aynı maddede bunların yanı sıra Devlet ormanları içindeki yaylak ve otlaklarda belirli bir tarihten önce yapılmış olan bina ve tesislerin tespiti, ilanı, sahiplerine kiralanması ve buraların işletilmesi esaslarına ilişkin de ayrıntılı düzenlemeler mevcuttur. Bu düzenlemelere ilgili başlıklar altında yalnızca işgal ve faydalanma suçuyla olan bağlantıları kapsamında değinilecektir.

Ormanlar içinde belli şartlar altında çeşitli bina ve tesislerin yapılmasına izin veren bu maddenin Anayasa Mahkemesinin iptal kararına konu olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Bu karardan önce maddenin değişik 3. fıkrasında “*Turizm alan ve merkezleri dışında kalan Devlet ormanlarında kamu yararına olan her türlü bina ve tesisler için gerçek ve tüzelkişilere, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca bedeli karşılığı izin verilebilir*” hükmü yer almaktaydı. Kamu yararı gibi sınırları belli olmayan muğlak bir ifadeyle ormanlarda her türlü bina ve tesis inşasına olanak tanıyan bu ifade Anayasa’nın 169. maddesine aykırı görülerek iptal edilmiştir. Fıkranın yeni haline göre yalnızca sınırlı sayıdaki belli bazı yapı ve tesislerin Devlet ormanları içinde yapılmasına Bakanlıkça izin verilmesi mümkündür. Bunun için bu bina veya tesislerin ormanlar içinde yapılmasında kamu yararının yanı sıra zorunluluk bulunması

¹⁷ Benzer şekilde; izin alınarak ya da alınmadan açılan maden ocağına ulaşmak için orman içinde yol açılması durumunda ayrıca 93. madde kapsamında sorumluluk belirlenmesi gerektiğine ilişkin bkz. Erhan Günay, **Uygulamalı-Örnekli-İçtihatlı ve Notlu Orman Ceza Davaları Usul ve Esasları**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2001, s. 108; Y. 3 CD., E. 1990/9965, K. 1990/3003, K.T. 21.03.1990.

gerekmektedir. İşgal ve faydalanma suçunun seçimlik hareketlerinden birisi de 17. maddede yapılması izne bağlanan bina ve tesislerin izinsiz yapılmasıdır.

93. maddenin ilk fıkrasında 17. maddeye atıf yapılarak bu maddede yasaklanan fiilleri işlemek veya izne bağlanan işleri izinsiz şekilde yapmak şeklinde ifade edilen işgal ve faydalanma suçunun cezası altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına tabi tutulmuştur. Yine bu suç bakımından da ağaç kesme veya fidan ekim sahalarını bozma suçlarını da içeren 91. madde hükümlerinin ayrıca uygulama alanı bulacağı madde metninde ifade edilmektedir.

Özellikle belirtmek gerekir ki maddede yalnızca Devlet ormanları ifadesi zikredilmiş olmasına rağmen aynı Kanun'un 49. ve 56. maddeleri hükmünce kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanlar da 17. maddeye tabidir. Buna göre bu ormanların da işgal ve faydalanma suçuna konu olması mümkündür.

2. Korunan Hukuki Değer

Bir önceki başlıkta izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçunda yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerlidir¹⁸.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Bu suç, fail unsuru bakımından Kanun'da özel bir düzenleme olmadığından herkes tarafından işlenebilen suçlardandır. Özel ormanlarla kamu tüzel kişilerine ait ormanlarda da ilgili bina ve tesislerin yapılması Bakanlık iznine tabi olduğundan bu ormanların sahipleri de kendi ormanlarında ilgili tesislerin kurulması için izin almak zorundadır. Aynı şekilde 17. maddede ormanlar içinde yapılması yasaklanan fiiller özel ormanlarla kamu tüzel kişilerine ait ormanlar bakımından da geçerlidir. Buna göre bu kişilerin de kendi ormanlarında -bu ormanları emekle yetiştirmiş olsalar dahi-

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I., A., 2.

örneğin bina yapmaları, yerleşmeleri, tarla açmaları veya madde metninde sayılı fiilleri izinsiz olarak gerçekleştirmeleri halinde bu suçun faili olmaları mümkündür¹⁹.

b. Suçun Konusu

İzinsiz maden ocağı açma veya işletme suçunun konu unsurunda yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan burada yeniden üzerinde durulması lüzumu görülmemiştir²⁰.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçunun mağdur ve suçtan zarar gören unsuruna ilişkin yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan konunun burada yeniden ele alınması lüzumu görülmemiştir²¹.

d. Fiil ve Netice

Bu suçun fiil unsuru, 93. maddede 17. maddeye atıf yapılarak bu maddeyle yasaklanan fiilleri işlemek veya yine bu maddeyle izne bağlanan işleri izinsiz yapmak şeklinde seçimlik hareketli olarak belirlenmiştir²². Buna göre ormanlar içinde her çeşit bina, ağıl ve hayvanların barınmasına mahsus yerler yapmak, tarla açmak, işlemek, ekmek ve orman içinde yerleşmek yasaktır. Yine aynı maddenin 3. fıkrasında yapılması izne bağlanan yapı ve tesislerin izinsiz yapılması da bu suçun seçimlik hareketlerinden bir diğeridir. Bu fıkra göre belirli şartlar altında ormanlar içerisinde “savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, hava ayrıştırma, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesisleri, baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlık, Devlete ait sağlık, eğitim, adli hizmet ve spor tesisleri ile ceza

¹⁹ Özel ormanlarda inşaat yapılmasına özel olarak getirilen istisnai hükme daha sonra ilgili seçimlik hareket kapsamında değinilecektir.

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I., A., 3., b.

²¹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. İkinci Bölüm I., A., 3., c.

²² Orman Kanunu m. 93: Bu Kanunun 17 nci maddesinde yasak edilen fiilleri işleyenler veya izne bağlı işleri izinsiz yapanlar, 91 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

infaz kurumları ve bunlarla ilgili her türlü yer ve bina yapılması” Çevre ve Orman ve Bakanlığının iznine bağlıdır.

Burada belirtmek gerekir ki uygulamada ormanlar içinde gerçekleştirilen ve işgal veya faydalanma olarak nitelendirilebilecek hemen hemen her fiil suçun kanuni tanımı geniş yorumlanarak bu suç kapsamında değerlendirilmekte, seçimlik hareketli olan bu suç serbest hareketli bir suç gibi uygulanmaktadır²³. Bu durumu ceza hukukuna egemen olan kanunilik ilkesi bağlamında onaylamak mümkün değildir²⁴.

Ceza Genel Kurulu her ne kadar bu suçun seçimlik hareketli bir suç olduğunu ifade etse de suçun seçimlik hareketleri olarak saydığı fiillerin birçoğu kanun metninde mevcut değildir. Örneğin; önceden yapılmış olan bina, ağıl veya hayvan barınağının kullanılması, *“orman içinde yol yapılması, kanal açılması veya su isale hattı geçirilmesi, boru döşenmesi, elektrik veya telefon hattı gibi üst hatların geçirilmesi, orman arazisinin duvar, çit, tel örgü vb. ile çevrilerek sahiplenilmesi, Ormanlık alana devamlılık arz eder şekilde çöp, atık, posa, hafriyat ve benzeri kirletici şeylerin dökülmesi”* şeklinde saydığı fiillerin birçoğu 17. maddede düzenlenen işgal ve faydalanma suçunun seçimlik hareketleri arasında sayılmamaktadır²⁵. Bunların yine

²³ Örneğin orman içine devamlılık arz eder şekilde atık dökülmesi, orman ağaçlarının bakımlarının yapılması, meyvelerinin toplanması, önceden yapılmış olan yapıların kullanılması veya önceden açılmış olan yerlerin kullanılması gibi kanun metninden çıkarılamayacak birçok fiil bu suç kapsamında değerlendirilmektedir. Bkz. Ramazan Özkepir, Erdem Küçükbaşakçı, **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s. 574-578; Celal Aras, **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 853; Eski yapıyı tamir etmenin de bu suç kapsamında olduğuna ilişkin bkz. Sedat Ayanoglu, Yusuf Güneş, Aynur Aydın “Orman İşgal ve Faydalanma Suçu”, **İÜOFD**, C: XLIII, S: 3-4, 1993, s. 96; Önceden yapılan binanın kullanılmasının da bu suç kapsamında olduğuna ilişkin bkz. YCGK E. 2004/3-71, K. 2004/88, K.T. 06.04.2004; Kömür ocağından çıkan posaların devamlılık arz eder şekilde ve sahiplenme kastıyla orman atılmasının işgal ve faydalanma suçunu oluşturduğuna ilişkin bkz. 3. CD., E. 1995/2640, K. 1995/4245, K.T. 05.04.1995; Bitki örtüsüne zarar vermeden orman ağaçlarının arasına zeytin fidanı dikmenin işgal ve faydalanma suçunu oluşturduğuna ilişkin bkz: 19. CD., E. 2015/35395, K. 2017/8366, K.T. 18.10.2017; Benzer şekilde bkz.: Mustafa Toprak, **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Suçları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2019, , **a.g.e.**, s. 90, 91; Sinan Bayındır, **Orman Suçları**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016, s. 48.

²⁴ Benzer bir değerlendirme için bkz. 19. CD., (Karşı oy) E. 2015/35056, K. 2016/18113, K.T. 17.05.2016.

²⁵ İlgili Ceza Genel Kurulu kararı için bkz. CGK., E. 2017/193, K. 2020/93, K.T. 13.02.2020; Orman içinden geçen derenin suyundan faydalanmak amacıyla orman bitki örtüsüne zarar vermeksizin dereden hortumla su çekmek fiilinin işgal ve faydalanma suçunun sayılan seçimlik hareketlerinden hiçbirine girmedigine ilişkin bkz. E. 2012/19484, K. 2013/20253, K.T. 16.05.2013; Devlet ormanı içerisinde tahribat yapmaksızın hortumla su götürülmesinin işgal ve faydalanma suçunu oluşturduğuna ilişkin bkz. 19. CD. 2015/35056, K. 2016/18113, K.T. 17/05/2016; Ormanda su kanalı açılıp kaptaj yapıldığı, bir kısmı yerin altında bir kısmı yerin üstünde olacak şekilde boru döşendiği olayda işgal ve faydalanma suçunun oluştuğuna ilişkin bkz. 19. CD. E. 2015/7684, K. 2016/13878, K.T. 24.03.2016; 19. CD. E. 2015/1843, K. 2015/1810, K.T. 21.05.2015.

17. maddede düzenlenen izne tabi işlerin izinsiz yapılması seçimlik hareketi kapsamında değerlendirildiğini iddia etmek de mümkün değildir nitekim Kurul bu seçimlik hareketi az önce sayılanlardan bağımsız olarak ayrı bir madde altında *izne tabi işlerin izinsiz yapılması* şeklinde zikretmektedir²⁶. Sayılan bu fiiller her ne kadar işgal ve faydalanma niteliğinde olsa dahi kanunda sayılmamasına rağmen ilgili fiillerin kanun metni geniş yorumlanarak cezai müeyyideye bağlanması kanunilik ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

93. madde kapsamında cezai müeyyideye bağlanan bir diğer fiil de 92. maddede yer almaktadır. 92. maddenin 3. fıkrasına göre aynı Kanun'un 16. maddesi hükmüne göre verilen ruhsat veya izin belgesinin süresinin dolmasına rağmen ilgili maden ocağını işletmeye devam etmek veya izin belgesinde gösterilen alan sınırını aşmak fiilleri 93. maddedeki işgal ve faydalanma suçu kapsamına dahil edilmiştir.

Yukarıda sayılan fiillerin işlenmesiyle işgal ve faydalanma suçu tamamlanmış olmakla birlikte işgal ve faydalanma devam ettiği sürece suçun icrası devam edeceğinden bu suç, kesintisiz suçlara örnek teşkil etmektedir²⁷. İlgili maddenin gerekçesinde de 2. fıkradaki işgal ifadesinden sonra faydalanma ifadesine yer verilmesinin bu suçun kesintisiz bir suç olduğunu vurgulama amacına yönelik olduğu ifade edilmektedir²⁸. Burada belirtmek gerekir ki esasında işgal fiili tek başına zaten kesintisiz işlenebilen bir fiildir. Nitekim sözlük anlamı “*bir yeri (...) ele geçirme*”²⁹ olan bu fiilde ele geçirilen yerde bu olgu devam ettiği müddetçe o yer işgal altında olmaya devam edecektir. Örneğin ormanda izinsiz şekilde bina yapılması halinde bu bina ormanda varlığını devam ettirdiği müddetçe işgal fiili de devam eder. Bunun için yapılan binadan faydalanılması zorunlu değildir. Buna göre binanın terkedilmesi de mümkündür. Öte yandan suç tipinde işgal ve faydalanma fiilleri arasında ve bağlacının

²⁶ Nitekim daha sonra ilgili başlık altında da değinileceği üzere orman içerisinde yol yapılması, enerji nakil hattı geçirilmesi veya çeşitli durumlarda boru döşenmesi gibi fiiller 17. maddenin 3. fıkrası kapsamında izne bağlanan fiiller arasında değerlendirilebilecek ve bu kapsamda da suç oluşturabilecek fiillerdir.

²⁷ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 17. bs, Ankara, Seçkin Yayınları, 2021, s. 189.

²⁸ Bkz. TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı 56, Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/335), 22. Dönem Adalet Komisyonu Raporu, s. 131, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss56.pdf>, E.T. 25.03.2022.

²⁹ D. Mehmet Doğan, **Büyük Türkçe Sözlük**, İstanbul, Yeni Şafak Yayınları, 1996.

kullanılmış olması ve gerekçedeki açıklama dikkate alındığında kanun koyucunun suçun devam etmesi için işgal edilen yerden aynı zamanda faydalanmaya da devam edilmesi gerekliliğini aradığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Nitekim ilgili madde gerekçesinde yine bu yönde, ormanda inşa edilen bina *kullanıldığı* müddetçe suçun devam edeceği zikredilmiştir.

Açıklanan sebeplerle ormanda yapılan binanın uzun yıllar kullanılması veya uzunca bir süre ormanda yerleşilmesi hallerinde hukuki kesinti meydana gelene dek ortada tek bir suç vardır³⁰. Bundan sonra aynı yerde gerçekleştirilen benzer fiiller yeni bir işgal ve faydalanma suçu meydana getirir. Sayılan fiillerin işlenmesiyle herhangi bir neticenin meydana gelmesine gerek yoktur. Bu bakımdan işgal ve faydalanma suçunun sırf hareket suçu olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Örneğin orman boşluğuna, araziye hiçbir zarar vermeksizin bina inşa edilmesiyle yüzlerce ağaç kesilerek bina inşa edilmesi arasında suçun oluşması bakımından hiçbir fark bulunmamaktadır.

İşgal ve faydalanma suçunun seçimlik olarak sayılan fiillerinden herhangi birinin gerçekleştirilmesi suçun oluşması bakımından yeterli olmakla birlikte aynı suç kapsamında sayılan fiillerden birden fazlasının işlenmesi de mümkündür. Bu fiiller aşağıda ayrı başlıklar altında incelenecektir.

(1) Her Çeşit Bina, Ağıl ve Hayvanların Barınmasına Mahsus Yerler Yapmak

17. maddede bazı bina ve tesisler bu yasak kapsamı dışında bırakılmıştır. Buna göre orman içinde ormanların korunması, istihsalı ve imarı için her türlü bina veya tesis yapılması mümkündür. Orman idaresince yapılan yangın gözetleme kulelerini bunlara örnek vermek mümkündür. Hayvanların planlı otlatılmasını, geceleri emniyette kalmalarını ve dağılmalarını engelleyen geçici çevirmeler de bir diğer

³⁰ Hukuki kesintinin iddianame ile dava açılması veya hükmün kesinleşmesiyle meydana geleceğine ilişkin bkz. Özkepir, Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 578; Aras, **a.g.e.**, s. 854; Hukuki kesintinin suç tutanağı düzenlenmesi ve dava açılmasıyla meydana geleceğine ilişkin bkz. ^ Ayanoglu, Güneş, Aydın, **a.g.e.**, s. 98; İddianame düzenlenmesiyle hukuki kesintinin meydana geleceğine ilişkin bkz. Bayram Erkol, Fethi Türkmen, “Orman Kanunundaki Cezai Hükümler ve Uygulaması”, Ankara, **Adalet Dergisi**, Sayı: 4, 1986, s. 91.

istisnai düzenlemedir. Orman içinde yapılacak bu çevirmelerin ancak otlatma planı yapılan yerlerde ve yıllık otlatma süresi içinde yapılması mümkündür.

Aynı maddede yaylak ve otlaklar bakımından da bir istisna getirilmiştir. Buna göre Devlet ormanlarında bulunup Cumhurbaşkanı kararıyla yayla alanı olarak ilan edilen yerlerde 31 Aralık 2011 tarihinden önce yapılmış olan her tür bina ve tesisin orman idaresi tarafından işletilmesi, işlettilmesi veya kiraya verilmesine olanak sağlanmıştır³¹. Belirtmek gerekir ki 17. madde kapsamında düzenlenen bu istisnai hallerde gerçekleştirilen fiiller işgal ve faydalanma suçunun tipik hareketini oluşturmaz. Nitekim işgal ve faydalanma suçunun cezai müeyyideye bağlandığı 93. maddede, 17. maddede “*yasak edilen fiilleri işleyenler*” ibaresi geçtiğinden gerçekleştirilen hareketin 17. madde kapsamında yasak olması suçun tipikliğine ait bir unsurdur. Buna göre 17. maddede bu fiiller yasak kapsamı dışında bırakıldığından işlenmeleri işgal ve faydalanma suçunun tipikliğine de vücut vermeyecektir.

Bir diğer istisnai düzenleme de özel ormanlara ilişkindir. Orman Kanunu’nun 52. maddesine göre özel ormanlarda yatay alanın yüzde 6’sını geçmemek kaydıyla ve imar planına uygun olarak inşaat yapılması mümkündür. Bunun için inşaat yapılacak ormanın “*kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerlerde*” olması ve inşaat için yine 17. maddeye göre izin alınması gerekmektedir. Bu kapsamda izin alınması halinde de yine suçun fiil unsuru gerçekleşmeyecektir.

Sayılan istisnalar dışında ormanlarda her türlü bina, ağıl veya hayvan barınağı yapmak bu seçimlik hareket kapsamında suç teşkil etmektedir. Burada değinilmesi gereken husus, bina ifadesinin ne anlam ifade ettiği ve nelerin bu başlık altında değerlendirilebileceğidir. Her ne kadar uygulama da bu yönde olduğundan bazı yazarlarca maddede zikredilen binanın esasında yapı olduğu ifade edilse de bu şekilde genişletici yorum yapılması kanunilik ilkesi bağlamında mümkün değildir³². Nitekim

³¹ Ayrıntılı bilgi için 17. maddenin ilk fıkrasına bakınız.

³² 17. maddede geçen bina terimi yerine yapı teriminin kullanılması gerektiği nitekim Yargıtay’ın da birçok kararında bina sayılamayacak ama yapı sayılabilecek şeyleri bu suç kapsamında değerlendirdiğine ilişkin bkz. Ayanoğlu, Güneş, Aydın, **a.g.e.**, s. 96; Maddedeki ibarenin esasında her türlü yapıyı ifade ettiğine ilişkin bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 49; Benzer şekilde bkz. Vildan Öztürk Kaya, “6831 Sayılı Orman Kanunu ve Uygulamasında Orman Suçları ve Cezaları” (Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2002, s. 59, 60.

yapı, binayı da içine alan çok daha geniş bir ifadedir. Örneğin orman içinde açılan yolu da yapı olarak değerlendirmek mümkünken yolun bir çeşit bina olduğunu söylemek oldukça zordur. Bu gibi bina olmayan yapıların bu seçimlik hareket kapsamında değerlendirilmemesi gerekir³³.

İmar Kanunu'na göre bina, *“kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarıyan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır.”*³⁴ Bu tanıma göre binanın bir temeli veya inşai bir yapısı olmasına gerek yoktur. Öte yandan sözlükte bina; *“Temel, duvar, kapı, pencere ve çatıdan oluşan tek katlı ve çok katlı olarak demir, beton, kargaz, ağaç, kerpiç vs. malzemeden inşa edilen, oturma, iş yeri, depo, fabrika, atölye gibi amaçlarla kullanılan üstü kapalı yapı.”* şeklinde tanımlanmaktadır³⁵. Bu tanıma göre bir yapının bina sayılabilmesi önceki tanıma kıyasla daha zordur. Nitekim ilk tanıma göre çadır veya barakanın da bina sayılması pekâlâ mümkünken sözlükteki tanıma göre temeli olmadığından konteyner evler dahi bina sayılamayacaktır. Bu iki tanımdan birinin tercih edilmesi suçun kanuni unsurunda önemli değişikliklere sebep olabilecek niteliktedir. Uygulamada ise ormanda çadır gibi kolayca kurulup kaldırılabilen yapılar yapılması kurulan çadırın geçici veya kalıcı süreli olmasına ve failde yerleşme kastı olup olmamasına göre cezai müeyyideye bağlanmaktadır. Bu halde yerleşmek amacıyla çadır gibi sabit nitelikte olmayan, kolay kurulup kaldırılabilen yapılar yapılmasının bu seçimlik hareket kapsamında değil ormanda yerleşme seçimlik hareketi kapsamında kaldığı sonucuna varmak mümkündür. Esasında uygulamada suça konu olan fiilin hangi seçimlik hareket kapsamında kaldığına değinilmemektedir³⁶.

³³ Kanun metninin düzenleniş şekline göre de aynı sonuca ulaşmak mümkündür. Nitekim ağıl ve hayvan barınağı da yapı niteliğinde olmasına rağmen maddede ayrıca zikredilmesi gereği duyulmuştur.

³⁴ Aynı Kanun'a göre yapı: *“Karada ve suda, daimî veya muvakkat, resmi ve hususi yeraltı ve yerüstü inşaatı ile bunların ilave, değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesislerdir.”*

³⁵ . İlyas Çüçen, **Orman Ormancılık Kavramları ve Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011, s. 152.

³⁶ Örneğin ormanda *kolayca sökülebilecek nitelikte ahşap baraka niteliğinde yayla evi yapmak, demir yığınlarını koymak amacıyla çadır baraka kurmak, üstü örtülü çardak kurmak, kullanmak amacıyla baraka yapmak* fiilleri işgal ve faydalanma suçu kapsamında değerlendirilmekle birlikte bunların hangi seçimlik hareket kapsamında olduğuna dair herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Bkz. Y. 19. CD., E. 2019/30733, K. 2019/12742, K.T. 15.10.2019; Y. 19. CD. E. 2015/35274, K. 2016/14498, K.T.

Binanın kalıcı veya geçici süreli olarak inşa edilmesi arasında fark bulunmadığı³⁷ gibi içinde yaşamak veya kullanmak amacıyla yapılması da zorunlu değildir. Binaın yapıldıktan sonra hiç kullanılmadan terk edilmesi de bu suç kapsamında mümkündür.

Bu seçimlik hareket kapsamında binanın yanı sıra ağıl ve hayvan barınağının da ormanlar içerisinde yapılması yasaklanmıştır. Hayvanları bir arada tutmak maksadıyla orman içinde tel örgüyle çevrilen alan ağıl olarak kabul edilmektedir³⁸. Buna göre ağılın üzerinin kapalı olması gerekmediği gibi etrafının duvar veya çit örülmesine de gerek yoktur. Hayvan barınağı ise daha çok hayvanların geceleme ve koruma altına alınması için yapılan üstü kapalı yapılara denilmektedir³⁹.

Yapılan ağıl veya hayvan barınağının geçici çevirme niteliğinde olup olmadığı suçun oluşması bakımından önem arz etmektedir⁴⁰. Nitekim 17. maddede otlatma planı yapılan yerlerde otlatma süresi içerisinde hayvanların dağılmasını engelleyici nitelikteki geçici çevirmelerin yapılmasına müsaade edilmektedir. Buna göre sayılan şartları sağlayacak şekilde hayvanların etrafları telle çevrilerek emniyet altına alınması işgal ve faydalanma suçunu oluşturmayacaktır.

(2) Tarla Açmak, İşlemek, Ekmek

Bu seçimlik hareket kapsamında ormanlarda tarla açılması, işlenmesi ve ekilmesi yasaklanmıştır. Orman Genel Müdürlüğü'nün tebliğine göre;

“Gerek yanık orman sahalarındaki, gerekse sair ormanların ağaçlı yerlerindeki ağaçların, ağaççıkların, fidanların kesilmesi, sökülmesi, budanması, boğulması gibi yollarla elde edilen yerler ile, ormanların içindeki açıklıklardan, düzlüklerden

05.04.2016; Y. 7. CD. E. 2021/11887, K. 2021/11248, K.T. 29.09.2021; Y. 3. CD., E. 2013/10854, K. 2013/44291, K.T. 05.12.2013.

³⁷ Ayanoğlu, Güneş, Aydın, **a.g.e.**, s. 96.

³⁸ Y. 19. CD., E. 2015/35833, K. 2017/7428, K.T. 27.09.2017.

³⁹ Yargı kararlarında barınağın üstünün kapalı olmasının zorunlu olup olmamasına değinilmemektedir. Bir yargı kararında ise ormanda yapılan etrafi ahşap direklerle çevrilen temelsiz ve geçici nitelikteki ahşap yapı hayvan barınağı olarak nitelendirilmiştir. Bkz. Y. 19. CD. E. 2019/31662, K. 2019/13225, K.T. 22.10.2019.

⁴⁰ Bkz. Y. 19. CD., E. 2020/6631, K. 2021/2358, K.T. 02.03.2021.

faýdalanýlarak buralardaky orman örtüsünün (toprak örtüsünün) kaldyrylmasy suretiyle elde edilen orman topraklaryna açma denir."⁴¹

Tanımdan da anlaşılabacağı üzere açma yapmak için ağaç veya fidan cinsinden olan bitki örtüsünün kaldyrylmasy zorunlu olmayıp toprak örtüsünün kaldyrylmasy yeterlidir⁴².

Bu seçimlik hareket bakımından önemli olan orman arazisinin, tarım arazisine dönuştürülmesidir. Bundan sonra failin tarla haline getirdiği orman arazisini tarımsal amaçlı kullanması veya açmadaki amacının toprağın verim gücünden faydalanmak olması zorunlu değildir⁴³. Orman arazisinin tarım arazisine dönuştürülmesi suçun oluşması için yeterlidir. Öte yandan halihazırda açık bulunan orman arazisinin işlenmesi veya ekilmesi de bu seçimlik hareket kapsamında olduğu gibi aynı arazinin önce tarla haline getirilip sonrasında işlenip ekilmesi de mümkündür.

Orman içi açıklıklara fidan dikilmesinin bu kapsamda değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ise tartışmaya açıktır. Nitekim açma olmaksızın orman arazisine fidan dikmek ne tarla açmak ne işlemek ne de ekmek anlamına gelmeyecektir. Uygulamada ise orman içine fidan dikmek bu suç kapsamında değerlendirilmektedir⁴⁴.

(3) Orman İçinde Yerleşmek

Bu seçimlik hareketle orman içine yerleşmek cezai müeyyideye bağlanmıştır. Bunun için orman içinde ev veya barınak yapılması zorunlu değildir. Failin çadır kurarak, mağara kovuğu veya kaya altına yerleşerek de bu suçu işlemesi mümkündür.

⁴¹ 6831 Sayılı Orman Kanunu'nda Geçen Terimlere Ait Sözlük başlıklı, 03. 09. 1964 tarih ve 138 no'lu Orman Genel Müdürlüğü tebliği.

⁴² Tarla açmanın üzerinde canlı veya cansız hiçbir orman örtüsü olmayan açıklıkların açılması anlamına geldiğine ilişkin bkz. Ünal Yılmaz, "6831 Sayılı Orman Kanununun 93. Maddesi", **Adalet Dergisi**, Ankara, Yıl: 62, Sayı: 2, 1971, s. 101.

⁴³ Benzer şekilde bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 51; Aksi yöndeki görüş ve yargı kararlarına suçun nitelikli hallerinden olan yeniden tarla açma başlığı altında değinilmiştir.

⁴⁴ Benzer şekilde bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 856; Sanığın orman alanına zeytin fidanı dikerek işgal ve faydalanma suçunu işlediğine ilişkin bkz. Y. 19. CD., E. 2015/35395, K. 2017/8366, K.T. 18.10.2017; Mal varlığı bakımından zengin olan ve yaşı da ilerlemiş olan sanığın orman alanını sahiplenmeye ihtiyacı olmadığından ikamet ettiği köyün merası olduğunu bildiği yere elinde olan fazla fidanları dikmesi olayında işgal ve faydalanma kastıyla hareket etmediğinden suçun oluşmadığına ilişkin bkz. YCGK., E. 2007/3-148, K. 2007/176, K.T. 17.07.2007; Kararın eleştirisi için bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 857.

İlk seçimlik harekette değinildiği gibi bu seçimlik hareket bakımından da belirli bir noktaya kadar süreklilik unsuru sağlandığı müddetçe ormanda geçici veya kalıcı olarak yerleşmesi mümkündür. Nitekim yerleşme fiili zaten bünyesinde süreklilik unsuru taşıy niteliktedir. Yargıtay da yaklaşık 10-12 yıl boyunca her yıl hayvanlarını kışlatmak amacıyla 3-5 aylarını orman arazisine çadır kurup yerleşerek geçiren göçebeler bakımından eylemlerinin süreklilik arz ettiğini kabul etmiştir⁴⁵. Öte yandan yerleşme kastı olmaksızın sabit olmayacak şekilde çadır kurarak ve sair yollarla ormanda kısa bir süre kalınması bu suç kapsamında değerlendirilmemekte 110. maddede 76. maddeye atıf yapılarak düzenlenmiş olan ormanda geceleme kabahati kapsamında değerlendirilmektedir⁴⁶. Örneğin Yargıtay iki ay kadar ormanda kurduğu çadırdaki kalan sanığın, yerleşme kastı olmadığından ve eylemi süreklilik arz etmediğinden işgal ve faydalanma suçunu değil ormanda geceleme kabahatini işlediğini kabul etmiştir⁴⁷.

(4) Ruhsat ve İzin Belgesindeki Sürenin Dolmasına Rağmen Maden Ocağı İşletmeye Devam Etmek veya İzin Verilen Alandaki Sınırı Aşmak

Esasında 92. maddeyle düzenleme altına alınan izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçuyla bağlantılı olan bu fiiller, 92. maddedeki özel düzenleme gereğince işgal ve faydalanma suçu hükümlerine göre cezalandırılmaktadır. 5728 sayılı Kanun'da yapılan bu değişiklikle Yargıtay'ın yerleşik uygulamasının kanuni düzenleme haline getirildiği ifade edilmektedir⁴⁸.

⁴⁵ 3. CD., E. 2014/9377, K. 2014/16968, K.T. 30.04.2014.

⁴⁶ "(...) orman alanında geçici olarak çadır kurma eyleminin, 6831 sayılı Kanunun 110/1. maddesi gereği kabahat niteliğinde olup idari para cezasını gerektirdiği (...)" Y. 7. CD., E. 2021/12308, K. 2021/14540, K.T. 08.11.2021; "sanığın orman alanına çadır kurma şeklindeki eyleminde kalıcı şekilde işgal ve faydalanma kastının tespit edilemediği (...) keşif tarihi itibarıyla suça konu çadırın kaldırılmış olduğunun (...) eylemin orman bitki örtüsüne zarar vermeden gerçekleştirildiğinin anlaşılması karşısında; sanık hakkında (...) beraat kararı verilmesi (...)" Y. 19. CD., E. 2018/3414, K. 2018/9219, K.T. 20.09.2018; Benzer yönde bkz. Y. 19. CD., E. 2015/31342, K. 2017/4729, K.T. 18.05.2017; Y. 19. CD., E. 2015/31340, K. 2017/4728, K.T. 18.05.2017; Y. 19. CD., E. 2015/9378, K. 2016/2383, K.T. 23.02.2016; Y. 19. CD., E. 2015/7631, K. 2018/7329, K.T. 20.06.2018.

⁴⁷ Bkz. Y. 3. CD., E. 2014/17987, K. 2014/29228, K.T. 11.09.2014.

⁴⁸ TBMM, Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı 56, Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/335), m. 53, s. 37, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss56.pdf>, E.T. 25/03/2022.

Bu düzenleme kapsamında usulüne uygun alınan izinle işletilen maden ocağı faaliyeti kapsamında izin verilen alan sınırının aşılması⁴⁹ veya izin verilen süre dolduktan sonra ocağı işletmeye devam etmek 93. madde kapsamında cezai müeyyideye tabidir. Burada belirtmek gerekir ki bu hükmün uygulanabilmesi için maden ocağı işletme izninin alınmış olması gerekmektedir. Bu izin alınmadan önce yalnızca maden arama izni alınmışken maden ocağı kurulması bu madde kapsamında değil doğrudan izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçu kapsamında değerlendirilmektedir⁵⁰.

(5) Yapılması İzne Bağlı Olan Bina ve Tesisleri İzinsiz Yapmak

Anayasa Mahkemesinin Orman Kanunu'nun 17. maddesi ile ilgili olarak verdiği iptal kararından sonra maddenin yeni haline göre ormanlarda izne bağlı olarak yapılabilecek yapı ve tesisler sınırlı sayıda tutulmuş, bunların da bazılarının özellikle Devlete ait olması gerektiğinin üzerinde durulmuştur⁵¹. Buna göre *sağlık, eğitim, adli hizmet, spor tesisleri ile ceza infaz kurumlarının* Devlete ait olması halinde izne bağlı olarak ormanlar içerisinde yapılması mümkündür. Yine bunlarla ilgili olarak yapılacak olan yer ve binalar da aynı kapsamdadır.

⁴⁹ “(...) sanıkların, orman alanında izinli olarak maden çıkardıkları sahanın yanında bulunan alanda da faaliyette bulunmak amacıyla (...) müracaat edip izin neticesi alınmadan, akıbetini beklemeden 19 dekar olan bu alanda faaliyete geçerek (...) açma yaptıkları ve maden arama çıkarma faaliyetinde bulundukları, (...) savunmalarında da izin verilir düşüncesi ile hareket ettiklerini belirtmeleri karşısında, üzerlerine atılı suçların subut bulunduğu (...)” Y. 19. CD., E. 2016/12855, K. 2019/8166, K.T. 09.05.2019.

⁵⁰ “(...)Davanın dayanağını oluşturan 30.09.2011 tarihli suç tutanağı, (...) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca sanığa verilen arama ruhsatının 09.08.2011 tarihinde sona ermesi, işletme ruhsatının ise 22.02.2012 tarihinde yürürlüğe girmesi, Bakanlıkça arama ruhsatının yürürlükte olduğuna dair sanığa hitaben gönderilen yazının suç tarihinden sonra talep edilmesi karşısında suç tarihinde arama ruhsatının devam ettiğine dair yazıya istinaden çalışma yürütülmediği nazara alınarak sanığın ormanlık sahada kömür madeni çıkarmak amacıyla ruhsatsız ve orman idaresinden izin almadan maden tesisi kurmakla eylemine uyan 6831 sayılı Kanun'un 94. maddesi gereğince mahkumiyetine karar vermek gerekirken yazılı şekilde beraatine karar verilmesi(...)” Y. 19. CD., E. 2018/6197, K. 2019/801, K.T. 23.01.2019; “(...) 6831 sayılı Kanun'un 92. maddesinde düzenlenen izinsiz maden ocağı açmak suçunun oluşabilmesi için, Orman İdaresinden izin ve ruhsat alınmaksızın orman alanı içerisinde kaçak olarak maden çıkarma ve işletme tesisinin kurulmuş olması gerektiği, (...) sanığın eyleminin ormanda izinsiz maden ocağı açma eylemi olmayıp, var olan maden arama ve çıkarma ruhsatının alanı dışına taşarak madencilik faaliyetinde bulunmak olması ve eylemin 6831 sayılı Kanun'un 92/3. maddesi gereği 93. maddesinde düzenlenen orman alanında işgal ve faydalanma suçunu oluşturmaya karşısında, sanık hakkında sadece işgal ve faydalanma suçundan hüküm kurulması yerine, suç vafında yanılığa düşülerek, ayrıca 6831 sayılı Kanun'un 92 /2. maddesinden de mahkumiyetine karar verilmesi”(...)” Y. 19. CD., E. 2019/35636, K. 2020/13136, K.T. 20.10.2020.

⁵¹ İlgili karar için bkz: Anayasa Mahkemesi, E. 2000/75, K. 2002/200, K.T. 17.12.2002.

Yukarıda sayılanlar dışında “savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, hava ayırıştırma, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin, baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıkların” da ormanlar içinde izne bağlı olarak gerçek veya tüzel kişilerce yapılması mümkündür⁵².

Bu başlık altında yeniden üzerinde durmak gerekir ki 17. madde kapsamında sayılan tüm yapı ve tesislerin ormanlar içerisinde yapılabilmesi bu yapı ve tesislerin *Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret* olmasına bağlıdır. Anayasa Mahkemesi verdiği bir başka kararda maddede ifade edilen zaruret halini “*talep edilen faaliyetin orman ekosistemi dışında gerçekleştirilmesi imkânı bulunmaması durumu*”⁵³ olarak açıklamıştır. Bu madde her ne kadar yalnızca Devlet ormanlarını konu ediniyor olsa da 17. madde hükümleri kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanlar bakımından da geçerli olduğundan bu ormanlarda da ilgili yapı ve tesislerin yapılmasının izne tabi olduğunun altını çizmek gerekir⁵⁴.

Ormanlar içinden geçen yollar veya enerji nakil hatları gibi tesisleri bu hüküm kapsamında verilen izinlere örnek göstermek mümkündür⁵⁵. Ülkemizdeki demografik ve coğrafi şartlar dolayısıyla birçok durumda bu tesislerin ormanlar içinden geçmesinde kamu yararı ve zaruret olduğunun kabulü gerekecektir.

⁵² Aynı maddeye göre bu iznin süresi 49 yıl olmakla birlikte izni amaç ve şartlarına uygun olarak kullanan hak sahiplerinin izin sürelerinin 99 yıla kadar uzatılabileceği hüküm altına alınmıştır.

⁵³ Anayasa Mahkemesi, E. 2004/67, K. 2007/83, K.T. 19.01.2008.

⁵⁴ Bkz. Orman Kanunu m. 49, m. 56.

⁵⁵ Orman Kanununun 17 nci Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Uygulanması Hakkında Yönetmelik’in 4. maddesinde bu kapsamda “yol, liman geri hizmet alanı, havaalanı, demiryolu, teleferik hattı, tünel gibi ulaşım tesislerine; patlayıcı madde emniyet alanı, yer altında yapılacak patlayıcı madde deposu, savunma ve güvenlik tesislerine; enerji nakil hattı, trafo binası, enerji üretim santralleri, ölçüm ve gözlem istasyonları gibi enerji tesislerine; telefon iletim hattı, iletişim panosu, ölçüm istasyonu, R/L tesisleri, radyo-televizyon verici istasyonu ve antenleri, elektronik haberleşme sistemlerine ait baz istasyonları, fiber optik kablo gibi haberleşme tesislerine; su arama, jeotermal kaynak ve doğal mineralli su arama, su kuyusu, kaptaj, su isale hattı, su deposu gibi su tesislerine; atıksu tesislerine; petrol ve doğalgaz boru hattı; azot, argon ve oksijen gazlarının kullanıldığı hava ayırıştırma tesislerine; alt yapı tesislerine; katı atık aktarma istasyonu, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerine; ruhsata dayalı petrol ve doğalgaz arama, işletilme ve yeraltı doğalgaz depolanmasına ilişkin tesislere; yeraltı depolama tesislerine; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi, mezarlık tesislerine; aile sağlığı merkezi, hastane gibi sağlık tesislerine; ilk, orta, lise ve dini eğitim tesisi ile dini eğitim tesisine bağlı uygulamaya maksatlı ibadethane tesisi gibi eğitim tesislerine; futbol sahası, kapalı spor salonu, atış poligonu gibi kalıcı konaklama tesisi olmayan spor tesislerine; adli hizmet tesislerine; ceza infaz kurumu tesislerine ve bunlarla ilgili yer, bina ve tesislere” izin verilebileceği ifade edilmektedir. Benzer şekilde bkz: Orman Kanunu’nun Ek 9. maddesi.

3. fıkrada izin verilen işleri izinsiz yapmak şeklinde ifade edilen bu seçimlik hareket, esasında birçok fiili işgal ve faydalanma suçu kapsamına sokmaktadır. Buna göre izin olmaksızın ormanda yol yapmak, enerji nakil hattı geçirmek, mezarlık yapmak, petrol çıkarmak, su çıkarmak, altyapı tesisleri kurmak gibi fiiller işgal ve faydalanma suçu kapsamında cezai müeyyideye tabidir. Altını çizmek gerekir ki suçun oluşmaması için maddede ifade edilen iznin ilgili yapı veya tesisin yapım çalışmalarına başlamadan önce alınması gerekmektedir.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kasttır. Kanunda taksirli hali düzenlenmediğinden taksirle işlenebilmesi mümkün değildir. Buna göre failin ormanda bina yapmak, tarla açmak⁵⁶, yerleşmek veya izin verilen işleri izinsiz yapmak gibi fiilleri bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi gerekmektedir⁵⁷. Bu suç tipinde yasak olan fiillerin işlenmesi ve izne tabi işlerin izinsiz yapılması şeklinde hukuka aykırılık tipikliğinin bir unsuru olarak düzenlenmiş bulunduğundan bu suçların ancak doğrudan kastla işlenebileceği kabul edilmektedir⁵⁸. Buna göre fail ancak bilerek ve isteyerek hukuka aykırı fiilleri gerçekleştirdiğinde bu suç kapsamında sorumlu olacaktır. Bazı durumlarda failin yukarıda sayılan fiilleri işlediği yerin orman olduğu konusunda hataya düşmesi mümkündür. Bu hatanın kabul edilebilir olduğu durumlarda Türk Ceza Kanunu'nun 30. maddesi kapsamında hata hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür⁵⁹.

⁵⁶ Tarla açmadan bahsedebilmek için ormanda açma yapan failin kastının tarla açmaya yönelik olması gerektiği aksi halde ormanda yalnızca ağaç kesen kişinin de tarla açığının kabulü gerekeceğine ilişkin bkz. YCGK., E. 1990/3/310, K. 1990/424, K.T. 21.12.1990, Ayanoğlu, Güneş, Aydın, **a.g.e.**, s. 100.

⁵⁷ Failin seçimlik hareketlerden birini gerçekleştirdiği yerin orman olduğunu bilerek hareket ediyor olması gerekmektedir. Bir yerin orman olduğu tapu kayıtlarından anlaşılabildiğinden bu kayıtları bilmemek mazeret olarak kabul edilmemektedir. Yargıtay da orman kadastro keskinleşen yerlerde suç kastının bulunmadığından söz edilemeyeceğini kabul etmektedir. Bkz. Toprak, **a.g.e.**, s. 94.

⁵⁸ Neslihan Göktürk, "Suçun Yasal Tanımında Yer Alan "Hukuka Aykırılık" İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon", **İÜHFD**, C: VII, S: 1, 2016, s. 427.

⁵⁹ Kadastro keskinleşen orman alanını konu edinen ve hukuki değeri olmayan tapu, satış yoluyla el değiştirmiş bulunuyorsa ilgili arazinin üzerinde orman olduğunu gösteren hiçbir bitki örtüsünün olmaması halinde el değiştirmiş bulunan tapuya sahip olan kişinin buranın orman kadastro keskinleştiğini bilemeyecek durumda olması halinde kastı olmadığından hakkında beraat kararı verilebileceğine ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 868; Orman sınırlarıyla özel arazinin bitişik olduğu yerlerde bu iki arazi arasında genelde bitki örtüsü de olmadığından, tarla sahibinin ormanı işgali açıkça anlaşılamıyorsa ve küçük bir araziyi kapsıyorsa failin hata içinde olduğunun kabulü için bkz. Sedat

Uygulamada birçok kararda failin sahiplenme kastı olmadığından suçun manevi unsurunun gerçekleşmediğine karar verilmiştir⁶⁰. Oysa sahiplenme, failin bu suçu işlemekteki amaçlarından birisidir ve suçun oluşup oluşmaması bakımından dikkate alınmamalıdır⁶¹. Nitekim failin sahiplenmek dışındaki başka amaçlarla da bu suçu işlemesi mümkündür. Suç tipinde ayrıca bir amaç unsuruna yer verilmediğinden suçun sahiplenme amacıyla işlenmesi bir zorunluluk değildir⁶². Yargıtay varlıklı ve yaşı geçkin olan sanığın elindeki fazla fidanları orman arazisine dikmesi olayında sanıkta ormanı sahiplenme kastı olmadığı için suçun oluşmadığına kanaat getirmiştir⁶³. Buna göre örneğin hayırda bulunmak amacıyla orman arazisine sokak hayvanları için barınak yapan veya köylünün kullanması için yol yapan kişinin de orman arazisini sahiplenme amacı olduğundan bahsedilemeyecektir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında bu suçta failin suçun seçimlik hareketlerinden birini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi suçun manevi unsurunun gerçekleşmesi için yeterlidir. Bundan sonra failin amacının ne olduğu önem arz etmeyecektir.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

İşgal ve faydalanma suçunun maddi ve manevi unsurlarının tam olmasına rağmen somut olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması mümkündür. Örneğin 17. madde dışında düzenlenen bir izne tabi olarak yapılması mümkün olan bir iş veya yapının izin alınarak yapılması halinde hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeni uygulama alanı bulabilecektir. Örneğin ormanlarda madencilik faaliyetlerinin yapılmasına izin veren 16. madde kapsamında izin alınarak yapılan ve madencilik faaliyeti için zorunlu olan binaların yapılmasında esasında işgal ve faydalanma

Ayanoğlu, Yusuf Güneş, **Orman Suçları Ders Kitabı**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, 2003, s. 68.

⁶⁰ Bu suçun manevi unsurunun oluşabilmesi için failin *bilerek ve isteyerek orman alanını mülk edinme ve sahiplenme iradesi ile hareket etmesi* gerektiğine ilişkin bkz. Toprak, **a.g.e.**, s. 94.

⁶¹ Bu suçta orman alanını sahiplenme ve mülk edinme saikinin bulunduğuna ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 854.

⁶² Bu suç tipinde ayrıca yerleşme, mülk edinme, sahiplenme, toprağın verim gücünden yararlanma gibi bir saik aranmadığından suçun oluşması bakımından *failde temellük veya sahiplenme (tesahup) kastının olup olmasının* önemli olmadığına ilişkin bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 51, 58, 59.

⁶³ Bkz. YCGK., E. 2007/3-148, K. 2007/176, K.T. 17.07.2007.

suçunun maddi ve manevi unsurları tam olmasına rağmen hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebi mevcut olduğundan suç oluşmayacaktır⁶⁴.

Burada belirtmek gerekir ki ormanda 17. madde kapsamında izne bağlı olarak yapılması mümkün olan bina veya tesislerin izin alınarak yapılması hali hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebi kapsamında değildir. Zira bu suçta izne bağlı bina veya tesislerin izinsiz yapılması seçimlik hareketinde izin olmaması tipik hareketin bir unsuru olduğundan izin alınmış olması halinde ortada tipik bir hareketin varlığından söz edilemeyecektir⁶⁵. Bu halde hukuka uygunluk değerlendirmesi yapmaya da gerek kalmamaktadır. Benzer şekilde 93. maddede, 17. maddede *yasak edilen fiilleri işleyenler* ibaresi geçtiğinden bu madde kapsamında yasak olmadığı ifade edilen fiiller yine tipik hareketi oluşturmaz⁶⁶.

6. Nitelikli Unsurlar

a. Yeniden Tarla Açmak Suretiyle İşlenmesi

İşgal ve faydalanma suçunun bir kat fazla ceza verilmesine sebep olan, nitelikli hallerinden biri olan suçun yeniden tarla açmak suretiyle işlenmesi hali anlaşılması güç bir nitelikli haldir. Nitekim yeniden tarla açmak ifadesiyle ormandaki bir alanın yakın bir zamanda açılmış olmasının mı gerektiği yahut daha önce tarla olarak açılmış bir alanın orman haline geldikten sonra yeniden tarla haline getirilmesinin mi gerektiğini anlamak mümkün değildir⁶⁷.

Konuya ilişkin uygulamada ve doktrinde farklı açıklamalara rastlanmakta, kanunda ifade bulmamasına rağmen çoğunlukla, toprağın verim gücünden

⁶⁴ Benzer şekilde bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 60.

⁶⁵ Fiilin gerekli ruhsat veya iznin alınmaması halinde cezalandırılabilir olduğu durumlarda izin veya ruhsatın alınmasının tipikliğin objektif bir unsuru olduğu ve gerekli izin alındığında tipikliğin meydana gelmeyeceğine ilişkin bkz. Göktürk, **a.g.m.**, s. 445.

⁶⁶ Nitekim burada da kanunun koyduğu yasak tipikliğe ait unsurlardan biri olan fiili nitelendirmektedir. Bkz. Göktürk, **a.e.**, s. 427.

⁶⁷ Hem ormanda ağaç ve çalı kesilerek yeni tarihli olarak yapılan açmaların hem de önceden açılıp da üzerinde orman bitki örtüsü oluşuktan sonra yeniden yapılan açmanın yeniden tarla açma anlamına geldiğine ilişkin bkz. B. Tunç Demiralp, **Uygulamada Ormanlarla İlgili Kadastro Hukuk ve Ceza Davaları**, 2. bs. İstanbul, Alfa Yayınevi, 1998, s. 250; Yeniden tarla açmanın *önceden başkaları tarafından açılmış veya açık bulunan yerlerin orman vasfını kazandıktan sonra işgal edilmesi ve buralardan faydalanılması* anlamına geldiğine ilişkin bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 55, 56.

faydalanmak amacıyla ormanda açma yapılması yeniden tarla açma nitelikli hali kapsamında değerlendirilmektedir⁶⁸. Ceza Genel Kurulu da *toprağın verim (üretim) gücünden yararlanmak* amacıyla ormanda açma yapılmasını yeniden tarla açma nitelikli hali kapsamında değerlendirmektedir⁶⁹. Bazı kararlarda ise ormanda gerçekleştirilen tarla açma fiilinin toprağın verim ve üretim gücünden faydalanma amacına yönelik olup olmadığı değerlendirilmeksizin eski veya yeni olmasına göre nitelikli hal kapsamına girip girmediğine karar verildiği görülmektedir⁷⁰. Uygulamadaki farklılıkların yanı sıra yeniden tarla açma nitelikli halinin toprağın verim gücünden faydalanma amacına bağlanmasının da belirlilik ilkesiyle bağdaşmadığını ifade etmek gerekmektedir. Nitekim suçun temel halinde “*tarla açılması, işlenmesi ve ekilmesi*” ifadesine yer verilmişken ikinci fıkradaki nitelikli hal düzenlemesinde suçun fiil unsuru, “*yeniden tarla açmak*” şeklinde ifade edilmektedir⁷¹. Yeniden tarla açmak ifadesinin ne anlama geldiği muğlak olmakla birlikte kanuni düzenlemeye bakarak uygulamada yapılan ayırımın neye dayandığı

⁶⁸ Yeniden tarla açmadan kastın tarlanın yeni açılmış olması olduğu ve toprağın üretim gücünden faydalanma kastının yeterli olduğuna ilişkin bkz. Özkepir, Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 578, 579; Y. 7. CD., E. 2021/11968, K. 2021/10564, K.T. 22.09.2021; Orman içinde hiçbir bitki örtüsü bulunmayan boşlukların tarla haline getirilmesinin tarla açmak, bitki örtüsü bulunan yerlerin bu örtü kaldırılarak tarla haline getirilmesinin ise yeniden tarla açmak fiilleri kapsamına girdiğine ilişkin bkz. Ayanoglu, Güneş, Aydın, **a.g.e.**, s. 97; Benzer şekilde bkz. Kızılay, **a.g.e.**, 94; Ünal, **a.g.e.**, s. 101; Günay, **a.g.e.**, s. 114; Toprağın verim gücünden faydalanmak amacıyla orman diri örtüsünün kaldırılması halinde yeniden tarla açma nitelikli halinin bulunduğuna ilişkin bkz. Toprak, **a.g.e.**, s. 95.

⁶⁹ Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için tarlanın yeni açılmış olması, diri orman örtüsünün tahrip edilerek işgal edilmiş olması ve bunların toprağın verim gücünden faydalanmak amacıyla gerçekleştirilmesi gerektiğine ilişkin bkz. YCGK., E. 2017/193, K. 2020/93, K.T. 13.02.2020; Benzer şekilde bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 855; Yalnızca diri orman örtüsünün kaldırılmasının toprağın verim gücünden faydalanma eylemini gerçekleştirdiğine ilişkin bkz. Y. 7. CD., E. 2021/11968, K. 2021/10564, K.T. 22.09.2021; Orman örtüsü kaldırılarak gerçekleştirilen suçun yeniden tarla açma nitelikli haline girdiğine ilişkin bkz. Y. 19. CD., E. 2020/6016, K. 2021/6269, K.T. 08.06.2021; Benzer şekilde bkz. Günay, **a.g.e.**, s. 117.

⁷⁰ Açmanın eski olmasına göre yeniden tarla açma nitelikli halinin bulunmadığına ilişkin bkz. Y. 19. CD., E. 2016/10070, K.2018/13560, K.T. 20.12.2018; Sanığın orman arazisine 12 yıl önce meyve ağaçları dikerek toprağın verim gücünden faydalandığı olayda yeniden tarla açma nitelikli halinin bulunmadığına ilişkin bkz. Y. 19. CD., E. 2015/10505, K. 2018/9935, K.T. 08.10.2018; Sanığın 30 yıldır kesintisiz olarak orman arazisinde tarım yaptığı olayda yeniden tarla açma nitelikli halinin bulunmadığına ilişkin bkz. Y. 19. CD., E. 2015/10488, K. 2018/9934, K.T. 08.10.2018; Yeniden tarla açma nitelikli halinin uygulanabilmesi için açmanın yeni olması ve toprağın verim gücünden yararlanma amacıyla yapılması gerektiğine ilişkin bkz. Y. 19. CD., E. 2015/9920, K. 2018/11301, K.T. 05.11.2018; Benzer şekilde bkz. Günay, **a.g.e.**

⁷¹ Toprağın verim gücünden faydalanma kriterinin tarla açma ile yeniden tarla açma arasındaki farkı ortaya koymak uzak olduğuna ilişkin bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 55.

konusunda yorum yapmak mümkün değildir⁷². Bu bakımdan kanun metninden ayırık bir uygulamanın mevcut olduğunu ifade etmek gerekir.

Mevcut sorun, kanun metnindeki tarla açma ve yeniden tarla açma kavramlarının toprağın verim gücünden faydalanma amacı kapsamında yorumlanmasına dayanmaktadır⁷³. Kanunda bu hareketler bakımından özel bir amaç unsuruna yer verilmediğinden suçun temel halinde de failin toprağın verim gücünden faydalanma amacı taşıması mümkündür. Burada önemli olan arazinin açılarak tarla haline getirilmesidir. Tarla açtıktan sonra failin bu alanı ekip biçmemesi bir başka ifadeyle verim gücünden faydalanmaması açılan tarlanın tarla olma vasfını ortadan kaldırmayacaktır. Kanun metninde de tarla açmanın yanı sıra ekmek veya işlemek seçimlik hareketler olarak ayrıca sayılmaktadır⁷⁴. Öte yandan fail ormanda bina yapmak için açma yapmışsa bu durumda zaten gerçekleştirdiği fiilin tarla açma olarak değerlendirilmesi bu bağlamda mümkün değildir⁷⁵. Bu bakımdan eğer kanun metninde kastedilen, tarla haline getirmeksizin orman alanının toprak veya bitki örtüsünden temizlenerek açılması ise bunun için tarla açılması ifadesinin kullanılması hatalıdır. Bunun yerine yalnızca açma ifadesinin kullanılması daha yerinde olacaktır. Öte yandan toprağın verim gücünden faydalanmak amacıyla yapılan açmanın yeniden tarla

⁷² Ceza Genel Kurulunun yeniden tarla açmak ifadesini, “tarlanın yeni açılması, orman ağaç ve ağaççıklarının kesilmesi veya diri orman örtüsünün tahrip edilmesi sonucu ormanın işgal edilmesi” şeklinde yorumladığına ilişkin bkz. YCGK., E. 2017/193, K. 2020/93, K.T. 13.02.2020.

⁷³ Öğretideki ve Yargıtay kararlarındaki çelişkinin suçun temel hali bakımından açma ifadesinin kullanılmasından kaynaklandığı halbuki suçun temel halinin oluşması için hiçbir bitki örtüsü olmayan yerlerin tarla haline getirilmiş olmasının gerekmesi dolayısıyla açma ifadesinin hatalı olduğuna ilişkin bkz. Ayanoğlu, Güneş, Aydın, **a.g.e.**, s. 98.

⁷⁴ Buna göre verim ve üretim gücünden faydalanma kapsamında toprağın işlenip ekilmesi zaten suçun temel hali kapsamında düzenlenmiştir.

⁷⁵ Ormanda bitki örtüsü kaldırılarak tarla açmayı doğrudan yeniden tarla açma olarak değerlendiren Ayanoğlu, Güneş ve Aydın’a göre orman örtüsünün tarla açma kastı olmaksızın kaldırılması işgal ve faydalanma suçunun temel halini oluşturmaktadır. Öte yandan orman örtüsünün bina yapmak için kaldırılması durumunda mülk edinme kastı bulunduğu aynı zamanda tarla açma fiilinin de (yeniden tarla açma nitelikli hali) gerçekleştiğine ilişkin değerlendirmeler için bkz: Ayanoğlu, Güneş, Aydın, **a.g.e.**, s. 100; Yeniden tarla açma nitelikli hali için orman örtüsünün tarla açma amacıyla kaldırılması gerektiğinden alanın bina veya harman yapmak amacıyla açılması halinde yeniden tarla açmak değil işgal ve faydalanma suçunun temel halinden sorumluluk belirleneceğine ilişkin bkz. Yılmaz, **a.g.e.**, s. 102; Üzerinde ev yapmak için yapılan açmanın tarla açma ve verim gücünden faydalanma amacı taşımadığı için işgal ve faydalanma suçunun temel halini oluşturduğuna ilişkin bkz. Günay, **a.g.e.**, s. 114, Y. 3. CD., E. 1988/3391, K. 1988/12703, K.T. 27.10.1988; Benzer şekilde bkz: Toprak, **a.g.e.**, s. 95.

açma değil de doğrudan tarla açma olarak nitelendirilmesi mevcut karmaşayı ortadan kaldıracaktır.

Açıklanan nedenlerle toprağın verim gücünden faydalanma amacıyla ormanda açma yapılması suçun temel halinde düzenlenen tarla açmak, ekmek, işlemek seçimlik hareketi kapsamında değerlendirilmelidir. Öte yandan uygulamada bu hal, nitelikli hal kapsamında değerlendirilerek daha fazla cezaya tabi tutulmaktadır. Bu uygulamanın ceza hukukuna egemen olan kanunilik ilkesiyle bağdaşır bir yanı bulunmamaktadır.

b. Yanmış Orman Sahalarında İşlenmesi

Orman arazilerini işgal etmek veya buralardan faydalanmak amacıyla ormanlarda yangın çıkarılması esasında Anayasanın ilgili hükümleriyle engellenmiştir. Nitekim yangın gören orman arazilerinin yeniden orman haline getirilmesi Anayasal bir zorunluluktur⁷⁶. Buna rağmen yangın gören bir orman arazisinin işgal ve faydalanma suçuna konu olması ayrıca bir kat fazla ceza verilmesini gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için işgal ve faydalanma suçuna konu olan orman arazisinin ne kadar zaman önce yangın görmüş olması gerektiğine ilişkin bir belirleme yapılmamıştır. Uzun zaman önce yangın gören bir orman arazisinin hiç müdahale edilmeden dahi yeniden orman haline gelmesi mümkündür. Bu halde arazinin daha önce yangın görmüş olması herkes tarafından kolayca anlaşılması mümkün olan bir husus değildir. Bu durumda eğer arazi uzun zaman önce yangın görmüşse bu nitelikli halin uygulanabilmesi için failin kastının araştırılması gerekecektir⁷⁷. Buna göre suça konu olan arazinin yangın görmüş olduğu görüntü itibarıyla anlaşılıyorsa ve failin de buna ilişkin özel bir bilgisi yoksa hatasından yararlanması ve bu nitelikli halin uygulanmaması gerekmektedir⁷⁸.

⁷⁶ Anayasa m. 169.

⁷⁷ Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için failin bulunduğu merkezde yanmış orman sahasının ilan edilmiş olması gerektiğine ilişkin bkz. Günay, **a.g.e.**, s. 117; Bayındır, **a.g.e.**, s. 57.

⁷⁸ Türk Ceza Kanunu m. 30/2.

c. Kesinleşmiş Orman Kadastro Sınırları İçerisinde İşlenmesi

İşgal ve faydalanma suçuna konu olan yerin kesinleşmiş orman kadastro sınırları dahilinde olması bir kat fazla ceza verilmesini gerektiren bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Kadastro kesinleşen alanların orman niteliğine haiz olduğunun bilinmesinin daha kolay olması bu halin daha fazla cezaya tabi tutulmasına gerekçe olabilecek niteliktedir⁷⁹. Nitekim Kanun'a göre ilgili kadastro komisyonlarının aldığı kararlar doğrultusunda düzenlenen tutanak ve haritaların askı suretiyle 30 gün boyunca ilan edilmesi zorunludur⁸⁰. Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için orman kadastrounun suçun işlendiği tarihten önce kesinleşmiş olması gerekmektedir⁸¹.

d. Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanı veya Milli Parkta İşlenmesi

Orman rejimi altına alınan yerlerde, muhafaza ormanlarında veya milli parklarda işgal ve faydalanma suçunun işlenmesi halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesi uyarınca iki kat cezaya hükmolunacaktır⁸².

7. Kusurluluk

Kusurluluğu kaldıran veya azaltan nedenlerin şartlarının oluşması halinde bu suç bakımından uygulanmasına mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

⁷⁹ Buna göre failin işgal ve faydalanma suçunu işlediği orman arazisinin kesinleşen orman kadastro sınırları dahilinde olduğunu bilmediği iddiası geçerli olamayacaktır. Bkz. Özkepir, Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 580, 635, 65; Y. 19. CD., E. 2016/3955, K. 2018/7736, K.T. 27.06.2018; Y. 19. CD., E. 2016/12441, K. 2017/9967, K.T. 22.11.2017.

⁸⁰ Bkz. Orman Kanunu m. 11.

⁸¹ Özkepir, Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 578.

⁸² Tüm orman suçları bakımından geçerli olan bu nitelikli hale ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 6., e.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Kesintisiz suçlara örnek teşkil eden bu suça teşebbüs mümkündür. Fakat burada belirtmek gerekir ki sayılan seçimlik hareketlerin tamamlanmasıyla suçun icrası tamamlanmış olacağından bu noktada teşebbüsten söz edilemeyecektir. Örneğin yapılan bina veya hayvan barınağının bina sayılabilecek şekilde temel unsurlarının inşa edilmesiyle suç tamamlanmış olacaktır. Buna göre etrafı sarılıp üstü kapanan yapının artık temel unsurları tamamlandığından suç tamamlanmış olacak, artık teşebbüsten bahsedilemeyecektir⁸³. Yapının henüz içinin döşenmemiş olması veya tesisatının tamamlanmamış olması suçun teşebbüs aşamasında olduğu anlamına gelmez. Öte yandan inşasına başlanan örneğin temeli kazılan yapının dava açıldıktan sonra tamamlanmış olması durumunda hukuki kesinti gerçekleştiği sırada bina henüz tamamlanmamış olduğundan suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır⁸⁴.

b. İştirak

Bu suçta iştirak hükümlerinin uygulama alanı bulabilecektir. Özellikle belirtmek gerekir ki kesintisiz suçlarda kesinti gerçekleşene dek bu suçlara iştirak edilmesi mümkündür⁸⁵. Bu bakımdan hukuki kesinti gerçekleşene dek ormanda izinsiz yapılan binanın kullanılmasına, açılan tarlanın işlenmesine iştirak eden kişilerin de cezai sorumluluğu doğacaktır. Bu kişilerin suça yaptıkları katkıya göre fail veya şerik olarak sorumlu tutulmaları mümkündür.

⁸³ Ayanoglu, Güneş, Aydın, **a.g.e.**, s. 96, 97, 101, 102; “(...) suç saptama tutanağında olay yerine gidildiğinde orman sınırları içinde kalan sahada 72 m2.lik yere temel kazılarak taştan duvar yapıldığı belirlenmiş olduğuna, keşif sırasında binanın tamamlanmış olmasının da durumu değiştirmeyeceğine göre eylemin teşebbüs aşamasında kaldığı (...)” Y. 3. CD., E. 1991/2258, K. 1991/8173, K.T. 19.06.1991; Benzer şekilde bkz. Y. 3. CD., E. 1990/1033, K. 1990/34166, K.T. 28.03.1990, Y. 3. CD., E. 1990/13042, K. 1990/6056, K.T. 29.05.1990; Aksi yönde; binanın sadece temelini atılmış olması ya da bina yapılacak alanın temizlenerek açılması halinde dahi suçun tamamlanmış sayılacağına ilişkin bkz. Özkepir, Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 577, 581; YCGK., E. 1992/3-238, K. 1992/261, K.T. 05.10.1992; Benzer şekilde; Toprak, **a.g.e.**, s. 98, Bayındır, **a.g.e.**, s. 62; Öztürk Kaya, **a.g.e.**, s. 61.

⁸⁴ YCGK., E. 1993/3-9, K. 1993/34, K.T. 22.02.1993.

⁸⁵ Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2019, s. 118; Özgenç, **a.g.e.**, s. 190.

c. İçtima

Bu suçta zincirleme suç ve fikri içtima hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Örneğin failin aynı suç işleme kararı kapsamında orman arazisinde farklı zamanlarda tarla açması halinde zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulabilecekken⁸⁶ aynı zamanda 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında kalan bir orman arazisine bina inşa edilmesi halinde veya tarla açmak için orman örtüsünün yakılması halinde fikri içtima hükümleri uygulama alanı bulabilecektir⁸⁷. Failin orman arazisinde önce tarla açıp daha sonra farklı zamanlarda açtığı tarlayı işlemesi, tohum ekmesi, tarlanın kenarında baraka inşa etmesi gibi durumlarda, suçun konusu olan orman arazisi aynı olduğundan ve bu durumda kesintisiz işlenebilen suçlardan olan işgal ve faydalanma suçunda sayılan seçimlik hareketlerin birden fazlasının işlenmesi söz konusu olacağından tek işgal ve faydalanma suçundan sorumluluk belirlenmelidir⁸⁸.

⁸⁶ “Sanık hakkında 19/03/2014 tarihinde 12 ve 30 nolu orman bölmeleriyle ilgili gerçekleştirilen açma ve ağaç kesme eylemleri nedeniyle aynı gün 2 farklı suç tutanağı düzenlenmişse de, mahallinde yapılan kesif sonucu düzenlenen bilirkişi raporlarında suçta konu yerlerin tapuda 101 ada 51 nolu orman parseli içinde kaldığının belirtildiği ve eylemlerin aynı zaman içerisinde, aynı amaca yönelik olduğunun anlaşılması karşısında, sanık hakkında TCK’nin 43. maddesi uyarınca zincirleme suç hükümleri uygulanarak 6831 sayılı Kanun’un 91/1-4. ve 93/1-2. maddeleri gereği mahkumiyeti (...)” Y. 7. CD., E. 2021/12174, K. 2021/11325, K.T. 29.09.2021; Aynı kast altında aynı tarihte ormandaki aynı bölme ve aynı mevkide bulunan iki ayrı parça orman boşluğunun sürülmesinin tek suç olduğuna ilişkin bkz. Y. 3. CD., E. 1993/12042, K. 1994/172, K.T. 25.01.1994; Aynı bölme içerisinde gerçekleştirilen işgal ve faydalanma eylemlerinin tek suç, farklı bölme ve farklı orman alanlarında gerçekleştirilen işgal ve faydalanma eylemlerinin ayrı suçlar oluşturduğuna ilişkin bkz. Toprak, **a.g.e.**, s. 99.

⁸⁷ “(...) şüphelinin yapı yaptığı yerin orman alanı içinde kaldığının bu nedenle orman alanlarını işgal ve faydalanma suçunu işlediği (...) suçta konu yerin aynı zamanda doğal sit alanında bulunması ve iddianame içeriğinde buna ilişkin anlatım bulunmaması karşısında, öncelikle Cumhuriyet Başsavcılığına dava açılması hususunda ihbarda bulunulması, dava açılması halinde her iki davanın birleştirilerek TCK’nin 44. maddesindeki fikri içtima koşulları uyarınca 2863 sayılı Kanuna aykırılıktan mahkumiyet hükmü kurulması gerektiği (...)” 19. CD. E. 2021/1598, K. 2021/5624, K.T. 25.05.2021; İşgal ve faydalanma suçunun kesintisiz bir suç olmasına rağmen 2863 sayılı Kanun’a aykırılığın ani suç olması dolayısıyla bu iki suç arasında fikri içtima değil gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerektiğine ilişkin bkz. 12. CD., E. 2017/3499, K. 2020/4196, K.T. 01.07.2020; failin orman alanına yetiştirilmesi yasak olan hint kenevirini ekmesi halinde de fikri içtima hükümlerinin uygulama alanı bulacağına ilişkin bkz. Toprak, **a.g.e.**, s. 100.

⁸⁸ Ormanda yapılan ilk açmadan sonra açılan alanda gerçekleştirilen, ekmek, yetiştirme, mahsulü biçmek, nadas etmek, yeniden ekmek, mahsulü biçmek gibi tüm fiillerin müstakil olarak işgal ve faydalanma suçunu oluşturduğuna ilişkin bkz. YCGK., E. 1975/3-80, K. 1975/81, K.T. 21.04.1975; Her mahsul yılında işgal edilen sahanın sürüp ekilmesi halinde suç kastının yenilendiği dolayısıyla gerçekleştirilen her fiilin ayrıca suç oluşturduğuna ilişkin bkz. YCGK., E. 1971/385, K. 1971/384, K.T. 15.11.1971; Bu halde suçun müteselsilen işlendiğine ilişkin bkz: Ayanoglu, Güneş, Aydın, **a.e.** s. 102; Hukuki kesinti meydana gelene dek aynı yer üzerinde gerçekleştirilen tüm işgal ve faydalanma eylemlerinin tek suç oluşturduğuna ilişkin bkz. Toprak, **a.g.e.**, s. 89, 101.

Bu başlık altında özellikle üzerinde durulması gerekir ki 93. maddenin ilk fıkrasında 5728 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle beraber bu suçun işlenmesi sırasında veya işlenmesi amacıyla 91. maddede düzenleme altına alınan suçların işlenmesi halinde gerçek içtima hükümleri geçerli olacak ve her suçtan ayrıca sorumluluk gündeme gelecektir. Buna göre örneğin ormanda tarla açmak için ağaç kesilmesi veya fidan ekim sahasının bozulması halinde ağaç kesme suçundan ayrıca cezai sorumluluk belirlenecektir⁸⁹.

C) Amaç Dışı Kullanım Suçu

1. Genel Olarak

5728 sayılı Kanun’la 17. maddenin üçüncü fıkrasındaki yerlerin izne konu olan amaçlarına uygun olarak kullanılmaması veya kullanılmamasına izin verilmesi 93. maddenin son fıkrasında ayrı bir suç olarak cezai müeyyideye bağlanmıştır⁹⁰. Bu düzenlemeyi işgal ve faydalanma suçunun bir nitelikli hali olarak değerlendirmek mümkün değildir. Nitekim bu suçla düzenleme altına alınan fiiller, işgal ve faydalanma suçuyla cezai müeyyideye bağlanan fiillerden tamamıyla bağımsız olduğundan işgal ve faydalanma suçunun nitelik arz eden bir işleniş şekli olarak değerlendirilmeleri mümkün değildir⁹¹.

Kanun metninde suçun oluşması bakımından ayrıca bir netice unsuruna yer verilmediğinden sırf hareket suçu olan bu suç bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına tabidir. Bu bakımdan bu suçun cezai müeyyidesinin işgal ve faydalanma suçunun temel halinden daha ağır olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Buna göre ormanda izin alınarak kurulan tesisin veya izne konu olan orman arazisinin amacı dışında

⁸⁹ 5728 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeden önce Yargıtay’ın ağaç kesmeyi tarla açmanın bir unsuru olarak kabul ettiği kararlara rastlamak mümkündür. Oysa ağaç kesmeyi tarla açmanın bir unsuru olarak kabul etmek mümkün değildir. Nitekim ağaç kesmeden yalnızca diğer bitki örtüsü kaldırılarak da tarla açılması mümkündür. İlgili karar için bkz: Y. 3. CD., E. 1974/398, K. 1974/329, K.T. 16.01.1974; Ayanoglu, Güneş, Aydın, **a.g.e.**, s. 101; Failin aynı anda tarla açmak için ağaç kesmesi halinde ağaç kesmenin tarla açmanın bir unsuru olduğu fakat önce tarla açıldıktan sonra tarlada kalan ağaçların kesilmesi halinde iki ayrı suç oluştuğuna ilişkin bkz. Erkol, Türkmen, **a.g.e.**, s. 92; Benzer şekilde bkz. Yılmaz, **a.g.e.**, s. 104.

⁹⁰ 17. maddenin 3. fıkrasının son cümlesinde de verilen izinlerin amaç dışı kullanılamayacağı ifade edilmektedir.

⁹¹ Bu düzenlemenin ayrı bir suç değil, işgal ve faydalanma suçunu tamamlayıcı nitelikteki bir düzenleme olduğuna ilişkin bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 58.

kullanılması ormanda izin almadan bina veya tesis kurmaktan daha ağır cezaya tabidir⁹². Uygulamada ise bu suç tipinin doğrudan konu edildiği herhangi bir yargı kararına rastlanmamıştır.

2. Korunan Hukuki Değer

İzinsiz maden ocağı açma veya işletme suçu bakımından yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan burada yeniden üzerinde durulması lüzumu görülmemiştir⁹³.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Bu suçun fail unsuru bakımından Kanun'da özel bir düzenleme getirilmemiştir. Bu bakımdan bu suçun herkes tarafından işlenebilen bir suç olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Her ne kadar bu suç tipiyle yalnızca; 17. maddenin 3. fıkrasındaki yerler bakımından izin alarak hak sahibi olanların amaç dışı kullanım fiilini, bu izni veren kurum veya hak sahiplerinin de amaç dışı kullanıma izin verme fiilini işleyebileceği düşünülse de madde metninde böyle bir kısıtlama yapılmamıştır. Buna göre ilgili yerleri amaç dışı kullanan veya kullanılmasına izin veren herkesin bu suçun faili olabileceğini ifade etmek gerekmektedir.

b. Suçun Konusu

Bu suçun konusu 17. maddenin 3. fıkrasındaki yerlerdir. Bu ifadeyle ilgili fıkra kapsamında izne konu olan bina veya tesisin yapılacağı orman arazisinin mi yoksa bu arazi üzerinde yapılan bina veya tesisin mi kastedildiği açık değildir⁹⁴. Bu ayrıma göre suçun konusu değişecektir. İlk ihtimalde suçun konusu orman arazisi olacakken ikinci ihtimalde izne konu olan bina ve tesise göre suçun konusu değişecektir. Buna göre

⁹² Bu suç tipiyle izne konu olan orman arazisinin mi yoksa bu arazide kurulan bina veya tesisin mi amaç dışında kullanıma konu olacağı açık olmamakla birlikte bu konu üzerinde ileride ilgili başlıklar üzerinde durulacaktır.

⁹³ Bkz. Üçüncü Bölüm, I., A., 2.

⁹⁴ İlgili düzenlemeyle kamu menfaatine yapılmış olan tesis ve binaların amaç dışı kullanımının yasaklandığına ilişkin bkz. Günay, **a.g.e.**, s. 122.

madde kapsamında yapılan yollar, depolama tesisleri, altyapı tesisleri, futbol sahası, kapalı spor salonu gibi yapılar bu suçun konusu olabilecektir.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçunun mağdur ve suçtan zarar gören unsuruna ilişkin yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan konunun burada yeniden ele alınması lüzumu görülmemiştir⁹⁵.

d. Fiil ve Netice

Bu suçun fiil unsuru, 17. maddenin 3. fıkrasında sayılan yerlerin amaç dışı kullanılması veya amaç dışı kullanılmasına izin verilmesidir. İlgili fıkra *“Savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, hava ayrıştırma, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıkların; Devlete ait sağlık, eğitim, adli hizmet ve spor tesisleri ile ceza infaz kurumlarının ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın”* izne tabi olarak yapılabileceği ifade edilmektedir. Bu yer ve binaların neler olabileceği Orman Kanununun 17inci Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinde daha ayrıntılı bir şekilde sayılmıştır. Buna göre aşağıda sayılan tesislerin ormanlar içinde yapılmasına izin verilmesi mümkündür.

“Yol, liman geri hizmet alanı, havaalanı, demiryolu, teleferik hattı, tünel gibi ulaşım tesislerine; patlayıcı madde emniyet alanı, yer altında yapılacak patlayıcı madde deposu, savunma ve güvenlik tesislerine; enerji nakil hattı, trafo binası, enerji üretim santralleri, ölçüm ve gözlem istasyonları gibi enerji tesislerine; telefon iletim hattı, iletişim panosu, ölçüm istasyonu, R/L tesisleri, radyo-televizyon verici istasyonu ve antenleri, elektronik haberleşme sistemlerine ait baz istasyonları, fiber optik kablo gibi haberleşme tesislerine; su arama, jeotermal kaynak ve doğal mineralli su arama, su kuyusu, kaptaj, su isale hattı, su deposu gibi su tesislerine; atıksu tesislerine; petrol ve doğalgaz boru hattı; azot, argon ve oksijen gazlarının kullanıldığı hava ayrıştırma tesislerine; alt yapı tesislerine; katı atık aktarma istasyonu, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerine; ruhsata dayalı petrol ve doğalgaz arama, işletilme ve yeraltı doğalgaz depolanmasına ilişkin tesislere; yeraltı depolama tesislerine; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi, mezarlık tesislerine; aile sağlığı merkezi, hastane gibi sağlık tesislerine; ilk, orta, lise ve dini eğitim tesisi ile dini eğitim tesisine bağlı uygulama maksatlı ibadethane tesisi gibi eğitim tesislerine; futbol sahası, kapalı spor salonu, atış poligonu gibi kalıcı konaklama tesisi olmayan spor tesislerine; adli hizmet tesislerine; ceza infaz kurumu tesislerine ve bunlarla ilgili yer, bina ve tesislere”

⁹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3., c.

Maddenin devamında da belli şartlar altında; Devlete ait yükseköğretim kurumlarının eğitim ve araştırma tesisleri ve yurt yapılmasına, “*erişme kontrolü uygulanan karayollarındaki ulaştırma yapıları ve müstemilatı olan hizmet tesisleri ile bakım işletme tesislerine*” ve su yüzeylerine kurulan enerji üretim tesislerine izin verilebileceği hüküm altına alınmıştır⁹⁶.

Yukarıda sayılan yapıların her biri bakımından amaç dışı kullanım fiili farklılık arz edecek olmakla birlikte esasında bu durum belirlilik ilkesiyle de bağdaşır nitelikte değildir. Nitekim bu yapı ve tesislerden birçoğunun amacının ne olduğu yoruma açıktır. Bunun yanı sıra, 17. maddenin 3. fıkrasındaki yerleri amaç dışı kullanmak ve amaç dışı kullanılmasına izin vermek ifadesiyle suçun konusunun ne olduğu noktasında açıklık bulunmamaktadır. Bu ifadeden hem izne konu olan orman arazisinin hem de izne tabi olarak yapılan yapı veya tesisin anlaşılması mümkündür. Buna göre suçun fiil unsuru da değişkenlik gösterecektir. İlk seçeneğe göre, örneğin yol yapımı için izin verilen yerin tarla olarak kullanılması suçun tipik hareketini oluşturmaktadır. Diğer seçeneğe göre ise örneğin açılan spor tesisinin konaklama amacıyla kullanılması tipik hareketi oluşturacaktır. Burada ilk seçeneğin belirlilik ilkesine daha uygun olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Nitekim bu durumda izne konu orman arazisinin izinde belirtilen amaçtan başka bir amaçla kullanılması durumunda tipik hareket meydana gelecektir. Diğer hareket bakımından ise izne tabi olarak orman içinde yapılan bina veya tesisin amacının belirlenmesi konusunda birçok durumda yorum yapılması gerekecektir.

Bu suç tipinde yukarıda sayılanlardan her ikisinin de mi yoksa ikisinden birinin mi suçun konusu olduğu doğrudan anlaşılamadığından hangi fiil veya fiillerin cezai müeyyideye bağlandığı da açık değildir.

Yerel mahkemece verilmiş bir direnme kararında mahkeme, orman arazisinde izne bağlı olarak su ürünleri tesisi kuran sanığın bu tesiste “*gerekli izin ve projeleri yaptırmadan*” ve şartnameye uygun olmayarak bazı ek binalar yapmasını 93. madde

⁹⁶ Benzer düzenlemeler için bkz. Orman Kanunu Ek madde 9.

kapsamında amaç dışı kullanım olarak değerlendirmişse de⁹⁷ Ceza Genel Kurulu sanığın fiilinin 17. değil 18. madde kapsamında kalmasından dolayı 93. madde hükümlerinin uygulanamayacağına karar vermiştir⁹⁸.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kasttır. Amaç dışı kullanım veya amaç dışı kullanıma izin verme fiillerinin ancak kasten işlenmesi halinde bu suç oluşacaktır.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Şartlarının oluşması halinde hukuka uygunluk nedenlerinin bu suçta uygulanması mümkün olmakla birlikte uygulamada herhangi bir örneğe rastlanmamıştır.

Bu başlık altında özellikle üzerinde durmak gerekir ki ilgili izinleri alarak ormanda tesis kurmuş kişilerin rızası dahilinde bu tesislerin amacı dışında kullanılması halinde ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedeninin uygulama alanı bulması mümkün değildir. Nitekim suç tipinde özellikle amaç dışı kullananların ve amaç dışı kullanılmasına izin verenlerin cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu bakımdan amaç dışı kullanıma izin verme fiili bu suçun tipik unsurudur.

6. Nitelikli Unsur

Amaç dışı kullanım suçunun orman rejimi altına alınmış yerlerde, muhafaza ormanı ve milli parkta işlenmesi halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesi uyarınca iki kat fazla cezaya hükmedilecektir⁹⁹.

⁹⁷ Yerel mahkemenin 93. maddenin son fıkrasında ifade edilen amaç dışı kullanımı işgal ve faydalanma suçu kapsamında değerlendirdiğini ifade etmek gerekmektedir.

⁹⁸ İlgili karar için bkz. YCGK., E. 2003/43, K. 2003/45, K.T. 18.03.2003.

⁹⁹ Tüm orman suçları bakımından geçerli olan bu nitelikli hale ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 6., e.

7. Kusurluluk

Şartlarının oluşması halinde kusurluluğu kaldıran veya azaltan hallerin bu suçta uygulanması mümkün olmakla birlikte uygulamada herhangi bir örneğe rastlanmadığından üzerinde durulması lüzumu görülmemiştir.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Sırf hareket suçu olan bu suçta icra hareketlerinin bölünebilir olduğu durumlarda teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir. Örneğin orman içinde izin alınarak kurulan eğitim tesisinin, ticari amaçlı turizm ve konaklama tesisi olarak kullanılması için internet üzerinden tesise ilişkin ilan verilip rezervasyon alınması fakat henüz bu amaç gerçekleştirilmeden yetkililerin olaya müdahale etmesi durumunda suçun teşebbüs aşamasında kaldığından bahsedilebilecektir.

b. İştirak

Bu suçta iştirak hükümlerinin uygulanması mümkün olmakla birlikte özellik arz eden bir durum söz konusu değildir. Özellikle ilgili yerlerin amaç dışı kullanılmasına izin veren yetkililerin ve bu kapsamda amaç dışı kullanan kişilerin ortak suç işleme kararının icrası kapsamında hareket ettiğini ve dolayısıyla müşterek fail olarak sorumlu tutulacağını söylemek mümkündür.

c. İçtima

Bu suçta şartların oluşması halinde zincirleme suç ve fikri içtima hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

Amaç dışı kullanılan alanda gerçekleştirilen diğer fiillerin izin alınarak gerçekleştirilme imkânı olmadığından özellikle orman arazisini konu edinen diğer suç tipleriyle bu suç arasında içtima hükümleri uygulama alanı bulabilecektir. Örneğin ilgili bina veya tesisin kurulması için izin alınan alanda farklı bina veya tesis kurulması

ya da maden ocağı kurulması gibi durumlarda ayrıca işgal ve faydalanma, izinsiz maden ocağı açma veya işletme ve izinsiz ocak veya tesis kurma suçları da işlenmiş olacaktır.

Verilen örneklerde ilgili bina veya tesisleri ya da maden ocağını kuran kişi aynı zamanda amaç dışı kullanım suçunun da fiil unsurunu gerçekleştirmiş olacağından bu suçlar arasında fikri içtima hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Nitekim bu suçlar bakımından Kanun'da özellikle gerçek içtima hükümlerinin uygulama alanı bulacağına ilişkin bir hüküm de bulunmamaktadır.

D) İzinsiz Ocak veya Tesis Kurma Suçu

1. Genel Olarak

Devlet ormanları sınırları içerisinde çeşitli tesis veya ocakların kurulması Orman Kanunu'nun 18. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Maddenin ilk halinde Devlet ormanları ve bu ormanlara 4 kilometreye kadar uzaklıkta olan alanlarda her çeşit fabrika kurulmasıyla bir kilometreye kadar uzaklıkta olan alanlarda hızar, şerit veya çeşitli ocakların kurulması izne tabi tutulmuş bulunuyordu. İzin alınarak ormanlarda yürütülebilecek faaliyet alanları, kurulabilecek tesisler ve dolayısıyla maddenin uygulama alanı zamanla madde metninde yapılan değişikliklerle genişlemiştir¹⁰⁰. 1983 yılında 2896 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle orman içinde veya ormanlara dört kilometreye kadar uzaklıkta olan yerlerde balık üretim tesisleri kurulması da madde kapsamına dahil edilmiştir.

İlgili madde 2018 yılında 7139 Sayılı Kanun'la tekrar değişikliğe uğramış ve Devlet ormanlarında odun kömürü, terebentin gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılmasının yanı sıra, arkeolojik kazı ve restorasyon yapılması, tarihi eserlerin restore edilmesi ve korunması için tesislerin kurulması, balık üretim tesisi kurulması¹⁰¹, göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada yapılması

¹⁰⁰ Öte yandan önemle üzerinde durulması gerekir ki ormanlarda her çeşit fabrika kurulmasına izin veren 18. madde hükmü 2896 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle orman ürünleri işleyen her çeşit fabrikanın Bakanlık iznine tabi olduğu şeklinde değiştirilerek kısmen de olsa daraltılmıştır. Değişik maddede orman sınırları içinde yapılabilecek tesisler arasında fabrikalar sayılmamıştır.

¹⁰¹ Bu ifade daha sonra Anayasa Mahkemesinin iptal kararına konu olarak madde metninde çıkarılmıştır.

zorunlu olan tesis ve yeraltı depolama alanlarının kurulması faaliyetlerine de Orman Genel Müdürlüğü'nün izin verebileceği hükme bağlanmıştır. 2020 yılında 7255 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle de bozuk orman alanlarında orman bitkisi fidanlığı kurulması, mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği ve odun dışı orman ürünlerinin işlenmesi için gerekli tesislerin kurulması madde kapsamında izin alınarak ormanlar içinde yürütülebilecek faaliyetler kapsamına dahil edilmiştir. Son olarak 2021 yılında 7346 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle orman içi su kaynakları kullanılarak balık üretim yerleri kurulmasına izin verilmiş ve midye ve istiridye üretimi için de karada yapılması zorunlu olan tesis ve yeraltı depolama alanlarının kurulması mümkün hale gelmiştir. Kısacası, uygulamada ormanlar içinde kurulması ihtiyacı duyulan her tesis için maddenin değişikliğe uğradığını ifade etmek gerekmektedir.

Burada belirtmek gerekir ki 18. maddenin 3. fıkrasında yangın gören orman alanlarıyla gençleştirmeye ayrılmış veya ağaçlandırılan sahaların bu izinlere konu olamayacağı ifade edilmektedir.

18. maddede sayılan bazı tesis ve faaliyetlerin izinsiz kurulması ve yapılması Orman Kanunu'nun 94. maddesiyle cezai müeyyideye bağlanmıştır. 94. maddenin, 2008 yılında 5728 sayılı ve 2020 yılında 7255 sayılı Kanunlarla değişikliğe uğrayan mevcut halinde:

Bu Kanunun 18 inci maddesinde belirtilen ve yapılması izne bağlı fabrika, hızar ve şeritlerle, kireç, terebentin, katran, sakız, 92 nci madde kapsamı dışında kalan taş, kömür, toprak ve buna benzer ocaklar ile balık üretim tesislerini, odun dışı ürünleri mamul ya da yarı mamul olarak işleyen tesisleri, mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliğini ve orman bitkisi fidanlıklarını orman sınırları içinde izinsiz yapanlar ve kuranlar”ın cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır¹⁰².

Belirtmek gerekir ki 94. madde ile 18. madde arasındaki uyum, farklı zamanlarda yapılan kanun değişiklikleriyle bozulmuştur. Nitekim ormanlar içinde fabrika, hızar ve şerit kurulması 18. madde metninden çıkarılmış olmasına rağmen 94. maddede hala 18. madde kapsamında yapılması izne bağlı fabrika, hızar ve şeritlerin izinsiz kurulması ilgili suç kapsamında zikredilmektedir. Esasında bu durum, çok sık

Bkz. Anayasa Mahkemesi, E. 2018/104, K. 2020/39, K.T. 16.07.2020.

¹⁰² Bu Kanun'la ilgili faaliyetlerin orman sınırları dışında yapılması idari para cezasına tabi tutulmuştur.

değişikliğe uğrayan bir maddeye bağlı olarak suç ihdas edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Kanunda suçun oluşması bakımından ayrıca bir netice unsuruna yer verilmediğinden sırf hareket suçlarından olan bu suç tipi aynı zamanda seçimlik hareketli suçlardandır. Bu kapsamda 94. maddede sayılan fiillerden yalnızca birinin gerçekleştirilmesi suçun oluşması bakımından yeterlidir. İlgili tesis veya ocağın izinsiz olarak yapılması veya kurulmasıyla suç tamamlanmakta fakat bazı seçimlik hareketler bakımından ilgili iş yapılmaya devam edildiği müddetçe hukuki kesinti gerçekleşene dek suç devam etmektedir. Örneğin tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği yapan kişi hukuki kesinti gerçekleşene dek suçun icrasına devam etmektedir.

Son olarak üzerinde durulması gerekir ki bu suç, yalnızca Devlet ormanları ve kamu tüzel kişilerine ait ormanlar üzerinde işlenebilecek bir suçtur. Nitekim Orman Kanunu'nun 56. maddesinde özel ormanlar bakımından da uygulanacak maddeler arasında 18. madde sayılmamıştır.

2. Korunan Hukuki Değer

İzinsiz maden ocağı açma veya işletme suçu bakımından yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan burada yeniden üzerinde durulması lüzumu görülmemiştir¹⁰³.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Bu suç, fail unsuru bakımından Kanun'da özel bir düzenleme olmadığından herkes tarafından işlenebilen suçlardandır.

b. Suçun Konusu

İzinsiz maden ocağı açma veya işletme suçunun konu unsurunda yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan burada yeniden üzerinde

¹⁰³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I., A., 2.

durulması lüzumu görülmemiştir¹⁰⁴. Sadece belirtmek gerekir ki Orman Kanunu'nda özel ormanlar bakımından uygulama alanı bulabilecek maddelerin sıralandığı 56. maddede, 18. madde sayılmadığından özel orman arazilerinin bu suça konu olması mümkün değildir.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçunun mağdur ve suçtan zarar gören unsuruna ilişkin yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan konunun burada yeniden ele alınması lüzumu görülmemiştir¹⁰⁵.

d. Fiil ve Netice

Bu suçun fiil unsuru, 94. maddede 18. maddeye atıf yapılarak belirlenmiş olmakla birlikte 94. maddede 18. maddede sayılan fiillerin bazıları seçimlik olarak sayılmıştır. Buna göre 18. maddede sayılan fiillerin tamamı değil bir kısmı 94. madde kapsamında suç teşkil etmektedir.

18. maddeye göre Devlet ormanları içinde;

- arkeolojik kazı ve restorasyon yapılması ve bu alanların kullanılması,
- tarihi eserlerin restorasyonu ve korunması için gerekli tesislerin yapılması,
- odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılması,
- orman içi su kaynakları kullanılarak balık üretim yerleri kurulması,
- göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık, midye ve istiridye üretimi için karada yapılması mecburi tesislerin yapılması ve yeraltında depolama alanı kurulması,
- bozuk orman alanlarında orman bitkisi fidanlıkları kurulması,

¹⁰⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I., A., 3., b.

¹⁰⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm I., A., 3., c.

- mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği yapılması,
- ormanlarda üretilen odun dışı ürünlerin mamul ya da yarı mamul olarak işlenmesi amacıyla tesis kurulması Orman Genel Müdürlüğü'nün iznine bağlıdır.

94. madde kapsamında cezai müeyyideye bağlanan fiiller ise şunlardır;

Devlet ormanı sınırları içinde, 18. maddede belirtilen ve yapılması izne bağlı;

- fabrika, hızar ve şerit kurmak,
- kireç, terebentin, katran sakız ve 92. madde kapsamı dışında kalan taş, kömür, toprak ve buna benzer ocak kurmak,
- balık üretim tesisi kurmak,
- odun dışı orman ürünlerini mamul ya da yarı mamul olarak işleyen tesis kurmak,
- mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği yapmak,
- orman bitkisi fidanlığı kurmak.

94. maddede sayılan bu fiiller aşağıda ayrı başlıklar altında ele alınarak ayrıntılı açıklamalar yapılacaktır.

(1) Fabrika, hızar veya şerit kurmak

Öncelikle belirtmek gerekir fabrikalar, 1983 yılında 2896 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle 18. madde metninde orman sınırları içinde kurulmasına izin verilebilecek tesisler arasında sayılmamış, maddede yalnızca orman ürünleri işleyecek her çeşit fabrikanın kurulmasının Tarım ve Orman Bakanlığının iznine bağlı olduğu ifade edilmiştir. Daha sonra 7139 sayılı Kanun'la bu ifadeyle birlikte hızar ve şerit ifadeleri de kanun metninden çıkarılmıştır¹⁰⁶.

¹⁰⁶ İlgili değişiklik gerekçesine göre orman ürünleri işleyen her türlü fabrikanın kurulmasının Bakanlık iznine tabi olmaktan çıkarılma sebebi, orman ürünleri işleyen fabrikaların kurulmasının ormanların

Yapılan değişikliklerle 18. madde kapsamında ormanlarda fabrika, şerit veya hızar kurulması mümkün olmadığından bu fiil, her ne kadar 94. maddede zikredilmeye devam etse dahi, izinsiz ocak veya tesis kurma suçu kapsamında deęerlendirilemeyecektir¹⁰⁷. Nitekim 18. maddede yapılan değişikliklerle 94. maddedeki “Devlet ormanı sınırları içinde, 18. maddede belirtilen ve yapılması izne bağlı fabrika, hızar ve şerit kurmak” ifadesi de hükümsüz kalarak zımnen ilga olmuştur. Buna göre ormanlarda fabrika, hızar veya şerit kurmak bu suçun seçimlik hareketlerinden birisi değildir. Ormanlarda bu fiilleri işleyenlerin şartları oluşması halinde işgal ve faydalanma suçu kapsamında cezalandırılması mümkündür.

(2) Kireç, terebentin, katran sakız ve 92. madde kapsamı dışında kalan taş, kömür, toprak ve buna benzer ocak kurmak

Öncelikle bu seçimlik hareket bakımından da 18. madde ile 94. madde arasında uyumsuzluk olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Nitekim 94. maddede her ne kadar 18. maddede izne tabi olduğu ifade edilen kireç, terebentin, katran, sakız ocaklarının yanı sıra 92. madde kapsamı dışında kalan taş, kömür, toprak ve benzeri ocakların izinsiz açılması cezai müeyyideye bağlanmış olsa da 18. maddede yalnızca işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların izne bağlı olarak açılabilceği zikredilmektedir. Buna göre işletilmesinde ağaç kullanılmayan ocaklar 18 madde kapsamında deęildir¹⁰⁸. Örneğin maden ocakları bu madde değil, 16. madde kapsamında değerlendirilmekte ve dolayısıyla 92. madde kapsamında izinsiz maden ocağı açma veya işletme suçu kapsamında kalmaktadır. Nitekim 94. maddede de 92. madde kapsamı dışında kalan taş, kömür, toprak ve benzeri ocakların izinsiz kurulması cezai müeyyideye bağlanmıştır. Öte yandan 94. maddede bu ocakların işletilmesinde

korunması ve verimli şekilde işletilmesi bakımından önemli olması ve bu çeşit fabrikaların açılmasının Bakanlık iznine tabi tutulmasının gereksiz bürokrasiye sebep olmasıdır. Bkz. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/929) ve Tarım, Orman ve Köyışleri Komisyonu Raporu, Sıra Sayısı: 548, Yasama Dönemi: 26, Yasama Yılı: 3, m. 12, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0929.pdf>.

¹⁰⁷ Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik’in 21. maddesinde de açıkça devlet ormanı sınırları içinde fabrika hızar ve şerit tesislerine izin verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

¹⁰⁸ 7139 sayılı Kanun’un gerekçesine göre de taş, kum ve toprak ocaklarının açılması Maden Kanunu kapsamına alındığından 16. madde kapsamına dahil olmuştur ve bu sebeple bu ocaklar madde metninden çıkarılmıştır.

ağaç kullanılmasının zorunlu olmasından bahsedilmemektedir. Buna göre işletilmesinde ağaç kullanılmayan ocakların 94. madde kapsamında suç teşkil edip etmeyeceği problemi ortaya çıkmaktadır. 94. maddenin fiil unsuru 18. maddeye atıfta bulunularak belirlendiğinden suçun fiil unsuru belirlenirken 18. madde düzenlemesinin esas alınması gerekmektedir. Buna göre yalnızca işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların orman içinde izinsiz kurulması fiili bu seçimlik hareket kapsamında değerlendirilmelidir.

Hangi ocakların 92. madde kapsamında hangilerinin 94. madde kapsamında olduğu bu başlık altında değerlendirilmesi gereken bir başka konudur. 92. maddede 16. maddeye atıf yapılarak izinsiz maden ocağı açmak veya işletmek cezai müeyyideye bağlanmıştır. 16. maddede devlet ormanları içinde maden aranması ve işletilmesinin Çevre ve Orman Bakanlığının iznine tabi olduğu ifade edilmektedir. Buna göre 92. madde kapsamında ilgili madenlerin neler olduğu Maden Kanunu'na göre belirlenmelidir¹⁰⁹. Buna göre 94. madde bakımından da Maden Kanunu kapsamında olmayan ve işletilmesinde ağaç kullanılan ocaklar esas alınacaktır¹¹⁰.

¹⁰⁹ 3213 Sayılı Maden Kanunu'nun 2. maddesine göre "Yer kabuğunda ve su kaynaklarında tabii olarak bulunan, ekonomik ve ticarî değeri olan petrol, doğal gaz, jeotermal ve su kaynakları dışında kalan her türlü madde bu Kanuna göre madendir."

¹¹⁰ Yargıtay kararlarında orman içinde izinsiz kömür ocağı açmak 94. madde kapsamında değerlendirilmekle birlikte kastedilen kömür ocağının ne olduğu üzerinde durulmamıştır. Kömür ocağının niteliği ilgili fiilin 92. madde kapsamına mı 94. madde kapsamına mı girdiği konusunda önem arz etmektedir. Örneğin kömür türleri olan taşkömürü, linyit, turba ve antrasit Maden Kanunu kapsamındaki madenlerdir. Bunları çıkarmak amacıyla açılan kömür maden ocakları 92. madde kapsamında kalacaktır. Öte yandan odun kömürü, odunun yüksek ısıya maruz bırakılmasıyla elde edildiğinden işletilmesinde ağaç kullanılan ocaklardan birini oluşturmaktadır ve bu sebeple 94. madde kapsamında değerlendirilmektedir. İlgili Yargıtay kararları için bkz. "(...) sanıkların eyleminin orman alanında izinsiz maden kömür ocağı açma olması karşısında, sanıklar hakkında 6831 sayılı Kanun'un 94. maddesi gereğince mahkumiyet kararı verilmesi gerekirken, suç vasfında yanılığa düşülerek 6831 sayılı Kanun'un 92/2. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi (...)" Y. 19. CD., E. 2016/6390, K. 2019/5188, K.T. 05.03.2019; "(...) sanığın eyleminin 6831 sayılı Kanun'un 94. maddesinde düzenlenen orman alanında izinsiz kömür ocağı kurmak suçunu oluşturmaması karşısında sanığın anılan madde yerine 6831 sayılı Kanun'un 92/2. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi (...)" Y. 19. CD., E. 2017/7580, K. 2020/773, K.T. 03.02.2020; "(...) sanığın eyleminin orman alanında kömür ocağı açma suçu olması karşısında, sanık hakkında 6831 sayılı Kanun'un 94/1. maddesi gereğince mahkumiyet kararı verilmesi gerekirken, suç vasfında yanılığa düşülerek 6831 sayılı Kanun'un 92/2. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi (...)" Y. 19. CD., E. 2018/7075, K. 2020/1221, K.T. 11.02.2020.

(3) Balık Üretim Tesisi Kurmak

18. madde metninde geçen balık üretim tesisi kurmak ifadesi Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 169. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle 2020 yılında madde metninden çıkarılmıştır¹¹¹. 2021 yılında 7346 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle ise aynı maddeye “*orman içi su kaynakları kullanılarak balık üretim yerleri kurulması*” ibaresi eklenmiştir. Buna göre orman içinde yalnızca mevcut su kaynakları kullanılarak balık üretim tesisi kurmak mümkün hale gelmiştir. 94. maddede geçen izinsiz balık üretim tesisi kurmak ifadesi 18. maddede yapılan bu değişiklikten etkilenmeyecektir. Nitekim 2021 yılında yapılan eklemeye orman içinde izne bağlı olarak balık üretim tesisi kurmak mümkün hale geldiğinden bu tesislerin izinsiz kurulması yine 94. madde kapsamında suç teşkil edecektir.

(4) Odun Dışı Orman Ürünlerini Mamul ya da Yarı Mamul Olarak İşleyen Tesis Kurmak

Odun dışı orman ürünleri ifadesi ormanlardan elde edilen odun dışındaki her türlü ürünü kapsamaktadır¹¹². Bu seçimlik hareket 18. ve 94. maddelere 2020 yılında 7255 sayılı Kanun'la eklenmiştir. Buna göre orman içinde izin almaksızın odun dışı ürünleri işleyen tesisler kurulması bu madde kapsamında suç teşkil etmektedir.

(5) Mantar ve Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliği Yapmak

Odun dışı orman ürünlerinden olan mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği 18. madde kapsamına 2020 yılında 7255 sayılı Kanun'la alınarak ormanlarda izne

¹¹¹ İlgili gerekçeye göre; “balık üretmek üzere tesis kurulmasının orman ekosistemi ile bağlantılı olduğu söylenemez. Devlet ormanlarının bitişiğinde veya içinde yer alan göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık üretimi için karada tesisler yapılabilmesi kamu yararının gerektirdiği orman ekosistemiyle bağlantılı bir zorunluluk hâli olabilir. Ancak bunun dışında, orman ekosistemi ile herhangi bir bağlantı kurulmaksızın devlet ormanları üzerinde balık üretmek üzere tesis kurulmasına izin verilmesi, bu tesislerin orman ekosistemi dışında da kurulma imkânının bulunması ve dolayısıyla devlet ormanlarında gerçekleştirilmesine izin verilebilecek zorunlu bir faaliyet olmaması nedeniyle Anayasa'nın 169. maddesine aykırılık oluşturmaktadır” Anayasa Mahkemesi, E. 2018/104, K. 2020/39, K.T. 16.07.2020.

¹¹² 302 numaralı ve “Odun Dışı Orman Ürünlerinin Envanter ve Planlaması ile Üretim ve Satış Esasları” başlıklı Orman Genel Müdürlüğü tebliğinde odun dışı orman ürünü şu şekilde tanımlanmaktadır; “Ormanlardan ve ağaçlardan elde edilen odun dışındaki biyolojik ve mineral kökenli ürünler ile kabuk, yonga, çalı, kök, kütük, kozalak gibi odun üretimi sırasında açığa çıkan diğer ürünleri. Mantarlar, orman humusu ve örtüsü de aynı grupta yer alır.”

bağlı olarak gerçekleştirilebilecek faaliyetlerden biri olmuştur. Bu ürünlerin mamul ya da yarı mamul olarak işlenmesi bir önceki seçimlik hareket kapsamına girmekle birlikte odun dışı orman ürünlerinden yalnızca mantar ve tıbbi aromatik bitkiler bu seçimlik hareket kapsamındadır.

(6) Orman Bitkisi Fidanlıkları Kurmak

Orman Kanunu'nun 18. maddesine 2020 yılında 7255 sayılı Kanun'la yapılan eklemeyeyle bozuk orman alanlarında orman bitkisi fidanlıkları kurmak ormanlarda izne tabi olarak gerçekleştirilebilecek faaliyetlerden biri olmuştur. Aynı Kanun'la 94. maddeye yapılan ek kapsamında da bu faaliyetlerin izinsiz gerçekleştirilmesi izinsiz ocak veya tesis kurma suçu kapsamına dahil olmuştur. Buna göre örneğin yangın görmüş orman alanlarında Orman Genel Müdürlüğünden izin alınmaksızın ağaç fidanları ekilerek fidanlık kurulması bu suç kapsamında cezai müeyyideye tabi olmaktadır.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kasttır. Failin sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için sayılan seçimlik hareketlerden birini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmesi gerekmektedir. Nitekim hukuka aykırılığın suçun tipik bir unsuru olduğu suçların yalnızca doğrudan kastla işlenebileceği kabul edilmektedir. Bu suç bakımından da ilgili fiillerin izinsiz yapılması arandığından hukuka aykırılık suçun fiil unsurunu niteleyen bir özellik arz ederek tipikliğin objektif unsurlarından biri olmuştur.¹¹³

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Şartlarının oluşması halinde hukuka uygunluk nedenlerinin bu suçta uygulanması mümkündür. Burada belirtmek gerekir ki 94. maddede 18. maddedeki fiillerin *izinsiz* yapılması suç olarak tanımlandığından ilgili iznin alınmamış olması bu suçun tipikliğine ait objektif unsurlardan biridir¹¹⁴. Buna göre bu fiillerin izin alınarak

¹¹³ Göktürk, **a.g.m.**, s. 427, 445.

¹¹⁴ Göktürk, **a.e.**

gerçekleştirilmesi halinde suçun tipik unsuru gerçekleşmeyeceğinden bu fiiller bakımından ayrıca hukuka aykırılık değerlendirmesi yapılması gerekmeyecektir.

6. Nitelikli Unsur

Orman rejimi altına alınan yerlerde, muhafaza ormanları ve milli parklarda izinsiz ocak veya tesis kurma suçunun işlenmesi halinde Orman Kanunu'nun 111. Maddesi uyarınca iki kat cezaya hükmolunacaktır¹¹⁵.

7. Kusurluluk

Kusurluğu azaltan veya kaldıran sebeplerin şartları oluşması halinde bu suçlar bakımından uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Bu suç, teşebbüs hükümlerinin uygulanması bakımından elverişli bir suç tipidir. Suçun icrasına başladıktan sonra tipik hareketin tamamlanamaması durumunda izinsiz ocak veya tesis kurma suçuna teşebbüsten sorumluluk doğabilecektir. Failin ilgili tesisinin inşasına başlayıp henüz tesis kurulmadan yakalanması durumunu buna örnek vermek mümkündür. Belirtmek gerekir ki ilgili ocak veya tesisin işleyebilecek şekilde kurulmasıyla suç tamamlanmış olacağından artık teşebbüsten bahsedilemeyecektir.

Mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği yapmak veya orman bitkisi fidanlıkları kurmak seçimlik hareketleri bakımından bu bitkilerin tohumlarının ekilmesi veya fidanlarının dikilmesiyle suç tamamlanmış olmaktadır. Bundan sonra teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün görünmemektedir. Burada belirtmek gerekir ki ormanda mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği yapmak seçimlik

¹¹⁵ Tüm orman suçları bakımından geçerli olan bu nitelikli hale ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 6., e.

hareketi, kesintisiz şekilde işlenebileceğinden, bu hareket bakımından kesinti gerçekleşene dek suçun işlenmeye devam ettiğini kabul etmek gerekir.

b. İştirak

Bu suçun her türlü iştirak şekliyle işlenmesi mümkün olduğundan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir. Yalnızca belirtmek gerekir ki kesintisiz olarak işlenmesi mümkün olan bu suça hukuki kesinti gerçekleşene dek iştirak edilmesi mümkündür¹¹⁶. Suça katkıda bulunan kişi bulunduğu katkının niteliğine göre fail veya şerik olarak sorumlu olacaktır. Buna göre ormanda izinsiz tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği yapan kişiye hukuki kesinti gerçekleşene dek yardım edilmesi durumunda bu suça yardım etmeden sorumluluk belirlenebilecektir.

c. İçtima

Bu suç bakımından zincirleme suç ve fikri içtima hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Burada özellikle üzerinde durmak gerekir ki 94. maddede 91. madde hükümleri saklı tutulduğundan failin bu suçun seçimlik hareketlerinden birini gerçekleştirirken aynı zamanda ağaç kesmesi veya fidan ekim sahasını bozması halinde bu suçlardan ayrıca cezai sorumluluk belirlenecektir. Bunun dışında failin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında, örneğin orman arazisinin bir gün bir kısmında orman bitkisi fidanlığı kurup sonraki günlerde bu alanı genişleterek yeni fidanlıklar oluşturması durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkün olacaktır.

Failin bu suçu işlerken aynı zamanda işgal ve faydalanma suçunun seçimlik hareketlerinden biri veya birkaçını da gerçekleştirmesi mümkündür. Bu gibi durumlarda şartlarının oluşması halinde genel içtima kuralları geçerli olacak ve fikri içtima hükümleri gereğince failin gerçekleştirdiği fiillerden hangisi daha ağır ceza gerektiriyorsa ondan cezai sorumluluk belirlenecektir. Burada belirtmek gerekir ki bunun için işgal ve faydalanma suçuna vücut veren hareketin izinsiz ocak veya tesis kurma suçunun seçimlik hareketlerinden birinin de tipik unsuruna vücut vermesi

¹¹⁶ M. Emin Artuk v.d. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2021, s. 337; Koca, Üzülmöz, **a.g.e.**, s. 126.

gerekmektedir. Nitekim ancak bu halde failin tek bir hareketle iki suçu da işlediğini söylemek mümkündür. Örneğin orman içinde odun dışı orman ürünlerini işlemek için bina yapan failin tek hareketle iki suçu da işlediğini söylemek mümkündür. Öte yandan ilgili tesise ulaşımı kolay hale getirmek için yol yapan failin bu fiili, izinsiz ocak veya tesis kurma suçunun tipik hareketine vücut vermediğinden iki suç bakımından tek hareketinin olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu halde fail iki suçtan ayrı ayrı sorumlu olacaktır.

II. ORMAN EMVALİNİ USULSÜZ KULLANMAYA YÖNELİK SÇLAR

A. Genel Olarak

Bu kategori altında ele alınan suçları diğer suç tiplerinden ayıran temel faktör Orman Kanunu'nda, orman emvalinin üretimi, damgalanması, kesimi, taşınması, satışı ve dağıtımı gibi konularda ayrıntılı usul ve esasları içeren kuralları ihlal eden fiilleri içeriyor olmasıdır. Bu başlık altındaki suç tipleri, temel olarak ormanın asli ürünü olan yapacak veya yakacak vasıftaki odun hammaddesini ve diğer tali nitelikteki orman ürünlerini konu edinmektedir¹¹⁷.

Daha önce de üzerinde durulduğu gibi ormanlarda belli düzenlemeler kapsamında üretim yapılmakta ve belli periyotlarla ağaçlar kesilerek odun elde edilmektedir. Bu kapsamda hangi ormanlardan hangi ağaçların kesileceği, hangi ağaçların damgalanacağı, kesilen ağaçların satış yerlerine ne şekilde nakledileceği gibi hususların yanı sıra bu şekilde elde edilen orman emvali üzerinde orman köylülerine hangi şartlar altında ne gibi haklar sağlanacağına ilişkin hususlar da Orman Kanunu ve ilgili mevzuat kapsamında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere aykırılık teşkil eden çeşitli fiiller Orman Kanunu'nda üç suç tipi altında hüküm altına alınmıştır. Bu çalışmada ilgili suç tipleri usulsüz kullanım suçu, kaçak emval suçu ve

¹¹⁷ Emval ifadesi odun hammaddesiyle sınırlı olmayıp ormanlardan elde edilen her türlü orman örtüsü ürününü kapsamaktadır. Bkz. Çüngen, **a.g.e.**, s. 358.

danga ekilerini taklit suçu olarak isimlendirilerek üç ayrı başlık altında incelenmiştir.

B. Usulsüz Kullanım Suçu

1. Genel Olarak

Halkın ormanlardan gelişigüzel faydalanması esasına dayanan cibali mübaha anlayışının ilk olarak 1870 tarihli Orman Nizamnamesiyle sınırlandırılmasıyla bu uygulama terkedilmeye başlanmıştır. Bugün gelineen noktada yalnızca sınırları içinde Devlet ormanı bulunan orman köylerinde yaşamakta olan kimselere belirli ihtiyaçları için kullanılmak üzere Devlet ormanlarından elde edilen orman emvali üzerinde belli bazı haklar tanınmıřtır¹¹⁸. Ekonomik gelir seviyesi sınırlı seviyede olan orman kyu sakinlerine böyle bir imkn tanınması bu insanlar bakımından önemli bir kaynak olmanın yanı sıra kaçak kesimlerin önünü almak bakımından da önemli bir dzenlemedir¹¹⁹.

Orman Kanunu'nun 31. 32. ve 33. maddelerinde orman köylerinde hangi şartları taşıyan kimselere hangi şartlar altında ne gibi imtiyazlar sağlanacağı ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. 31. maddenin 6. fıkrasına göre madde kapsamında verilen emvalin amacı dışında kullanılması veya başka bir yere götürülmesi yasaklanmıřtır¹²⁰. Bu yasak ayrıca 98. maddede suç olarak düzenleme altına alınmıştır. Buna göre ilgili hak sahiplerine temin edilen yapacak nitelikteki orman emvalinin amacına uygun kullanılmaması veya amacına aykırı olarak elden çıkarılması 98. madde kapsamında cezai müeyyideye tabi tutulmuştur. Orman Kanunu'nun yürürlüğe girdiği ilk haline nazaran bugün tamamen değişmiş olan 98. maddede bu suçun cezai müeyyidesi yirmi günden az olmamak üzere adli para cezası olarak belirlenmiřtir¹²¹.

¹¹⁸ Bunun dışında orman emvalinin piyasa satışlarında kural olarak açık artırma usulü esas alınmaktadır. Bkz. Orman Kanunu m. 30.

¹¹⁹ Kanun'un 34 ve 40. maddeleri arasında orman ürünlerinin istihsalı konusunda yine ilgili kişi ve kuruluşlara çeşitli haklar tanınmış ve bu kapsamda Devlet ormanlarında yapılan istihsalde 31, 32 ve 33. maddelerde sayılan kimselerin ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik tanınacağı da hüküm altına alınmıştır.

¹²⁰ Aynı hüküm, 32. ve 33. maddeler bakımından da geçerlidir.

¹²¹ Maddede yapılan önemli değişikliklere aşağıda ilgili başlıklar altında değinilecektir.

Burada son olarak belirtmek gerekir ki bu maddeler kapsamında olup sonradan mahalleye dönüşen köy ve kasaba sakinleri bu haklardan yararlanmaya devam etmektedir¹²².

2. Korunan Hukuki Değer

Ormanlardan elde edilerek ilgili hak sahiplerinin zati veya müşterek ihtiyaçları için temin edilen orman emvalinin amacı dışında kullanılması veya elden çıkarılmasıyla ormanlardaki üretimin belli usul ve esaslar çerçevesinde yürütülmesi ve bu şekilde ormanın ekonomik değerinin yanı sıra sürdürülebilirliğinin sağlanmasını hedefleyen düzenlemeler kötüye kullanılmış olmaktadır. Bu bakımdan bu suçla korunan hukuki değer de diğer orman suçlarında olduğu gibi genel anlamda kamu menfaati ve bu kapsamda sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı olduğunu söylemek mümkündür¹²³. Öte yandan özellikle ihtiyaç sahiplerine Devlet ormanlarından sağlanan orman emvalinin kötüye kullanımını önlemeyi hedefleyen bu suçla ormanın ekonomik değeri de koruma altına alınmıştır. Bu bakımdan bu suçla aynı zamanda Devlete ait malvarlığı değerlerinin de koruma altına alındığını söylemek mümkündür.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Sınırları içinde verimli veya verimsiz devlet ormanı bulunan orman köylerinde ikamet etmekte olan kimseler ve 33. madde kapsamındaki belli grup kimselere tanınan hakların kötüye kullanılması şeklinde işlenen bu suç, yalnızca ilgili haklara sahip olan kişiler tarafından işlenmesi mümkün olduğundan, gerçek özgü suçlara örnek teşkil etmektedir. 31. maddede ifade edilen, mülki sınırları içerisinde verimli Devlet ormanı bulunan köylerde köyün nüfusuna kayıtlı olup burada devamlı oturan ya da devamlı oturmaktayken bu nitelikteki bir başka köye yerleşim adresini taşıyan kişilerle köy nüfusuna kayıtlı olmasa bile kesintisiz beş yıldır yerleşim adresi olarak bu nitelikteki

¹²² Bkz. 6831 sayılı Orman Kanunu ek madde 17; 5393 sayılı Belediye Kanunu madde 12/7; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ek madde 3/4.

¹²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 2.

bir köyde oturan kişilerden ihtiyaç sahibi ev reisleri bu suçun faili olabilecek ilk grubu oluşturmaktadır. Aynı maddeye göre bu köylerde oturan halkın ortak ihtiyaçları için de benzer kolaylıklar sağlanabileceği hüküm altına alındığından yukarıda sayılan kimseler dışında da köyün ortak ihtiyaçları için temin edilen yapacak nitelikteki emvalin yerinde kullanılmaması veya elden çıkarılması halinde sorumluların aynı suç kapsamında fail olmaları mümkün olmaktadır.

32. maddede ise mülki sınırları içerisinde verimsiz Devlet ormanı bulunan köylerde yaşayanlara tanınacak haklar hüküm altına alınmıştır. 31. maddede sınırları içerisinde verimli Devlet ormanı bulunan köylerde yaşayan ihtiyaç sahibi hane reisleri bakımından aranan şartlar sınırları içerisinde verimsiz Devlet ormanı bulunan ihtiyaç sahibi hane reisleri bakımından da aynıdır. 32. maddede ayrıca sınırları dahilinde verimli Devlet ormanı bulunan ve nüfusu 2500 kişiden az olan kasabalarda yaşayan muhtaç kimseler de aynı haklardan yararlanabilecek kişiler arasında sayıldığından bu kişilerin de bu suç kapsamında fail olmaları mümkündür. Bu kapsamındaki köy müşterek ihtiyacı için temin edilen emval bakımından da bu işten sorumlu olanların fail olması mümkündür.

31. ve 32. maddelerde köy müşterek ihtiyacı olarak sayılan yapıların köyde yaptırılması 442 sayılı Köy Kanunu gereğince muhtarın görevi olduğundan ve bunların yapılması için gerekli emval veya nakit köy muhtarına verileceğinden sorumluluk da köy muhtarına ait olacak ve bu kapsamda muhtar, suçun faili olabilecektir¹²⁴.

33. maddede göçmenler, topluca nakledilecek kişiler veya doğal afetlerden zarar gören köy halkları gibi belirli grup kimselere orman emvali üzerinde sağlanacak haklar düzenleme altına alınmıştır. Bu maddeye göre yurt dışından ülkemize gelen ve iskana tabi tutulan göçmenlere, hükümetin ülke içerisinde bir yerden bir yere naklettiği ve topluca köy kuracak veya köylerde yerleştirilecek kişilere, köy sınırları içinde

¹²⁴ “442 sayılı Köy Kanununun 13. maddesi gereğince köy camisi yaptırmak köy muhtarının idari görevi cümlesinden olup sanık köy muhtarına köy camisi yapımında kullanılmak üzere 16.8.1995 ve 17.8.1995 tarihli nakliye tezkeresi ile toplam 40 m.3 ihtiyaç emvali verildiği, ancak bunun 19.966 m.3’ünün camiye kullanılmasına karşılık 20.034 m.3’ünün ise kullanılmayıp elden çıkarıldığı (...) belirlenmesine göre, sanığın Orman Yasasının 98. maddesine aykırılık teşkil eden eylemi” Y. 3. CD., E. 1997/9662, K. 1997/10545, K.T. 14.10.1997.

düzenleme ve toplulaştırmaya tabi tutulacak kişilere ve son olarak deprem, yangın, heyelan, sel veya çığ felaketlerine maruz kalan köylerde bunlardan zarar gören ihtiyaç sahibi köylülere yapacak ve yakacak odun ihtiyacı konusunda kolaylık sağlanabilecektir. Bu kişilerin kendilerine temin edilen yapacak nitelikteki orman emvali bakımından da 98. madde kapsamında usulsüz kullanım suçunun faili olmaları mümkündür.

Yukarıda sayılan maddeler kapsamında kendisine yapacak nitelikte emval temin edilen veya nakit ödeme yapılan kişiler dışında birinin bu emval veya nakdi verilmiş gayesi dışında kullanması veya elden çıkarması halinde bu kişiler bakımından usulsüz kullanım suçu oluşmayacaktır. Örneğin emval temin edilen kişiye verilen emvali alıp farklı yerlerde kullanan veya kullanılamaz hale getiren bir başkası usulsüz kullanım suçundan sorumlu olmayacaktır. Bu gibi durumlarda şartlarının oluşması halinde hırsızlık veya mala zarar verme suçları gündeme gelebilecektir¹²⁵.

b. Suçun Konusu

Bu suçun konusu, fail unsurunda sayılan kimselere ilgili maddelerde tanınan haklar kapsamında verilen yapacak nitelikteki orman emvalidir¹²⁶. Nitekim elden çıkarma veya amacına uygun kullanmama fiillerinin üzerinde gerçekleştiği şey 98. maddede de ifade edildiği gibi yapacak nitelikteki odun hammaddesidir. İlgili maddelerde sayılan kimselere yakacak nitelikteki orman emvali verilmesi konusunda da çeşitli haklar tanınmış olmasına rağmen 98. maddede yalnızca yapacak nitelikteki orman emvalinin suça konu olabileceği ifade edildiğinden hak sahiplerine verilen yakacak nitelikteki orman emvalinin bu suçun konusu olması mümkün değildir.

Öte yandan ilgili hak sahiplerine bazı hallerde yapacak emval yerine nakit para verilmesi de söz konusu olabilmektedir. 98. maddede her ne kadar yalnızca orman emvalinden bahsediliyor olsa da 31. maddenin son fıkrasında bu madde kapsamındaki inşaat veya tamiratların yapılması için nakit ödeme yapılması halinde ilgili inşaat veya

¹²⁵ Emval temin edilen kişinin kendi bilgisi dahilinde bu emvali bir başkasına vermesi veya kullandırması durumunda sorumluluğun ne şekilde belirleneceği iştirak başlığı altında ele alınmıştır.

¹²⁶ Maddenin ilk halinde suçun konusu kereste, kerestelik odun ve tomruk olarak ifade edilmekteydi. Yeni düzenlemedeki yapacak nitelikte emval ifadesi bunların tamamını kapsamaktadır.

tamiratın yapılmasının zorunlu olduğu aksi halde 98. madde hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre 31. madde kapsamında yapacak odun temin etmek yerine nakit ödeme yapılmasının kararlaştırılmış olması durumunda bu nakit para da usulsüz kullanım suçunun konusu olabilecektir.

c. Mağdur

31, 32 ve 33. maddeler kapsamında hak sahiplerine satış bedelinden daha uygun fiyata gelecek şekilde ya da bedelsiz olarak sağlanan yapacak nitelikteki orman emvali Devlet ormanlarından elde edilerek satışa sunulacak olan odun hammaddesidir. Dezavantajlı konumda bulunan kişilere sağlanan hakların amacına uygun kullanılmaması aynı zamanda verilen hakkın kötüye kullanımı anlamına da gelmektedir. Bu kötüye kullanımdan zarar gören de öncelikle ilgili orman emvalinin temin edildiği istif veya satış istif yerlerinin bağlı bulunduğu orman idaresidir. Bu kapsamda ilgili orman idarelerinin suçtan zarar gören sıfatına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Tüzel kişiliği bulunan bu kuruluşların mağdur olması ise mümkün değildir¹²⁷. Bu suçta da diğer orman suçlarında olduğu gibi mağdur, toplumu oluşturan herkeştir.

d. Fiil ve Netice

98. maddede usulsüz kullanım suçunun fiil unsuru “*yerinde kullanmayıp her ne surette olursa olsun elden çıkarmak veya veriliş gayesine uygun kullanmamak*” şeklinde ifade edilmektedir¹²⁸. 31., 32. ve 33. maddelerde, ilgili hak sahiplerine verilecek yapacak nitelikteki orman emvalinin hangi amaçlar için kullanılması gerektiği ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Veriliş gayesine uygun kullanmama veya elden çıkarmanın ne şekilde gerçekleşmesi gerektiği konusunda kanunda özel bir düzenleme olmadığından bu suç serbest hareketli bir suçtur¹²⁹. İlgili maddelerde geçen

¹²⁷ Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3., c.

¹²⁸ Maddenin ilk halinde suçun fiil unsuru zati ihtiyaç veya köy müşterek ihtiyacı için verilen emvali yerinde kullanmayıp başkasına satmak, hibe etmek veya orman idaresinden izin almadan imal edilmek üzere başka yerlere götürmek şeklinde ifade edilmiş bulunuyordu. Mevcut düzenleme de ise böyle bir kısıtlama getirilmemiştir. Buna göre ihtiyaç için verilen emvalin elden çıkarılma sebebi suçun oluşması bakımından önem arz etmez.

¹²⁹ Suçun oluşabilmesi için verilen emvalin bir kısmının amaç dışı kullanılması veya elden çıkarılmasının yeterli olduğuna ilişkin bkz. Özkepir, Küçükbaşakçı, **a.g.e.**, s 730.

yakacak nitelikteki orman emvali bu suçun konusu olmadığından bu emvalin elden çıkarılması veya amacına uygun kullanılmaması da usulsüz kullanım suçu kapsamında cezalandırılabilir fiiller değildir.

31. maddede ilgili ihtiyaçlar için yapacak nitelikte emval temin edilmesi yerine nakit ödeme de yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Aynı maddenin son fıkrasına göre bu şekilde nakit ödeme yapılması halinde nakit ödemeye ilgili inşaat veya tamiratın yapılmasının zorunlu olduğu aksi halde 98. madde hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre ilgili ihtiyaçların giderilmesi için hak sahiplerine nakit ödeme yapılmışsa verilen paranın veriliş gayesine uygun kullanılmaması durumunda da yine usulsüz kullanım suçu meydana gelecektir.

Suçun fiil unsurunun belirlenebilmesi için öncelikle ilgili maddelere göre yapacak orman emvali veya nakdin hangi amaçlarla verilebileceğinin açıklanması gerekmektedir. Bunlar esasında 98. maddede zati ihtiyaç ve köyün müşterek ihtiyaçları olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Hak sahiplerine yapacak nitelikteki orman emvali veya nakit verilmesinin amacı işte bu ihtiyaçların karşılanmasıdır. Bunların neler olduğu da özel olarak ilgili maddelerde tek tek sayılmaktadır. Yapacak nitelikteki emval veya nakdin iki farklı ihtiyaç kategorisi için verilmesi söz konusu olduğundan ilgili emval veya nakdin bu ihtiyaçlar dışında değerlendirilmesi şeklinde özetleyebileceğimiz fiil unsuru, ilgili ihtiyaçlar esas alınarak iki ayrı başlık altında ele alınacaktır¹³⁰. Bu iki başlık bakımından da burada öncelikle belirtmek gerekir ki suça konu olan emval veya nakdin elden çıkarıldığı veya veriliş gayesi dışında kullanıldığı anda suç tamamlanmış olacaktır¹³¹.

¹³⁰ 98. maddedeki düzenlemeye göre bu fiillerin işlenmesiyle herhangi bir zarar veya tehlike neticesinin ortaya çıkmasına gerek yoktur. Bu bakımdan usulsüz kullanım suçunun sırf hareket suçlarından olduğunu belirtmek gerekir.

¹³¹ Verilen emval amacı doğrultusunda kullanılmadan bekletilse dahi elden çıkarılmadığı sürece suçun oluşmayacağına ilişkin bkz. “(...) Saniğin ev yapımında kullanmak üzere aldığı zati ihtiyaç emvalin bir kısmını bir yıl içinde sözü geçen inşaata harcamadığı belirlenmiş olmakla beraber elinden de çıkarmadığı anlaşıldığına göre, uygulanan yasa maddesindeki unsurların gerçekleşmediğini (...)” Y. 3. CD., E. 1990/12233, K. 1991/5191, K.T. 02.05.1991.

(1) Zati İhtiyaç İçin Verilen Yapacak Nitelikteki Orman Emvalini Yerinde Kullanmayıp Her Ne Surette Olursa Olsun Elden Çıkarmak veya Bunları Veriliş Gayesine Uygun Kullanmamak

31. maddede sayılan kimselere barınma ve geçim ihtiyaçları için tarife bedeli ile kesme, taşıma ve istif masrafları karşılığında bir defalığına yapacak nitelikte orman emvali verileceği hüküm altına alınmıştır. Bunlar ilgili maddede, köyde barınmak için yapılacak ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes olarak sayılmaktadır. Ayrıca bu kapsamdaki inşaatların tamiri için maliyet bedelinin üçte biri karşılığında yapacak emval verilmesi düzenleme altına alınmıştır. Aynı maddeye göre ilgili hak sahiplerinin talep etmeleri halinde bu şekilde yapacak emval temin edilmesi yerine nakit verilmesi de söz konusu olabilmektedir.

Aynı imkânın yine bir defaya mahsus olmak üzere; 32. maddede sayılan kimselere yapacak orman emvalinin maliyet bedelinin üçte biri karşılığında, 33. maddede sayılan kimselere ise kesme, taşıma ve istif masrafları karşılığında tanınacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıdaki usullerle temin edilen yapacak nitelikteki orman emvali veya nakdin hak sahibi olan kişilerce köyde barınmaları için ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes yapımı veya tamirâtı için kullanılması zorunludur. Verilen emval veya nakdin bu amaçlar dışında kullanılması halinde usulsüz kullanım suçu meydana gelecektir. Buna göre ilgili emvalin satılması, bağışlanması, yakacak olarak kullanılması, işyeri yapmak için kullanılması veya nakdin başka yerde harcanması gibi fiiller bu kapsamda değerlendirilebilecektir¹³².

¹³² Sanığın zati ihtiyaç için temin ettiği emvali elma sandığı yapımında kullandığı olayda Yargıtay, sanık bu sandığı ticari amaçla değil kendi ihtiyacı için yapmış olsa bile 98. maddede tanımlanan suçun oluşacağını kabul etmiştir. Bkz. Y. 3. CD., E. 1981/920, K. 1981/1069, K.T. 19.02.1981.

(2) Köyün Müşterek İhtiyaçları İçin Verilen Yapacak Nitelikteki Orman Emvalini Yerinde Kullanmayıp Her Ne Surette Olursa Olsun Elden Çıkarmak veya Bunları Veriliş Gayesine Uygun Kullanmamak

31. ve 32. maddelerde bu maddelerde sayılan köy halkının ortak ihtiyacı olan çeşitli yapıların inşaatı veya tamirâtı için yapılacak nitelikte orman emvalinin Devlet ormanlarından karşılanacağı hüküm altına alınmıştır¹³³. Bu maddelerde okul, cami, sağlıkevi, köyyolu köprüsü ve köykonağı köyün müşterek ihtiyacı olarak sayılan yapılardır.

31. maddede yapılacak emval temin edilecek köy müşterek ihtiyaçları yukarıda sayılan yapılarla sınırlı tutulmuşken 32. madde de bunlar örnek olarak gösterilerek ucu açık bir düzenlemeye gidilmiştir. Buna göre 32. madde kapsamındaki köy ve kasabalarda köy müşterek ihtiyacı olarak nitelendirilebilecek her yapı için emval temin edilmesi mümkündür. Ayrıca 31. maddede sayılan köy halkına bu şekilde emval temin edilmesinin bir defaya mahsus olduğu ifade edilmişken 32. maddede sayılan köy ve kasaba halkına ihtiyaç oldukça yapılacak orman emvali temin edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Yine 31. madde kapsamındaki köy halkının müşterek ihtiyaçları için yapılacak emval temin etmek yerine nakit ödeme yapılması da söz konusu olabilmektedir.

31. maddede sayılan köy halkına temin edilen yapılacak emval veya nakdin yalnızca köyde ihtiyaç olan okul, cami, sağlıkevi, köyyolu köprüsü ve köykonağı yapılması için kullanılması mümkündür. Verilen emval veya nakdin bu ihtiyaçlar dışında başka herhangi bir yerde kullanılması veya elden çıkarılması bu suçun fiil unsurunu oluşturmaktadır.

32. maddede sayılan köy halkına ise ihtiyaç duymaları halinde köyün ortak ihtiyacı olan herhangi bir yapıda kullanılmak üzere emval temin edilmesi mümkündür. Bu emvalin yapılması planlanan köy müşterek ihtiyacı dışında herhangi başka bir yerde kullanılması veya elden çıkarılması bu suçun fiil unsuru kapsamına girmektedir.

¹³³ Kanunda bunun için aranan koşullar zati ihtiyaç kapsamında verilecek emvale ilişkin koşullarla aynıdır.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kasttır. Kanunda ayrıca bir düzenleme getirilmediğinden taksirle işlenmesi mümkün değildir. Örneğin kümes ihtiyacı için kendisine verilen emvali, bahçesindeki kuru otları yakarken dikkatsizliği sonucu meydana gelen yangında kaybeden kişi bu suç kapsamında sorumlu olmayacaktır.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

İhtiyaç sahiplerine verilen yapacak nitelikteki emvalin amacı dışında kullanılması veya başka yere taşınmasının yasaklandığı 31. maddenin 6. fıkrasında bazı hallerde bu yasağa istisna getirilmiştir. Buna göre bu madde kapsamındaki hak sahiplerine ait ev ve eklentilerinin doğal afete uğraması, *“baraj veya gölet alanı içinde kalması veya hak sahibinin iskana tabi olması hallerinde”* ihtiyaç için verilen yapacak nitelikteki emvalin ve enkazın nakledilmesine veya satılmasına izin verilmesi mümkündür. Bunun yanı sıra bu koşulların sağlanması halinde ilgili emvalin aynı köy halkı arasında devredilmesi de mümkündür. Buna göre bu hallerden birine maruz kalan kişi, kendisine ihtiyacı için temin edilen yapacak nitelikteki emvali satsa veya başka bir yere götürse Kanunun hükmü gereğince hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebinden faydalanacak ve bu suç oluşmayacaktır.

Yukarıda zikredilen istisna 32. ve 33. maddeler kapsamındaki köy ve kasaba halkı bakımından da geçerlidir. Buna göre bu kapsamdaki kişilerin de şartları oluşması halinde bu hukuka uygunluk nedeninden faydalanması mümkündür.

6. Nitelikli Unsur

Orman Kanunu’nun 111. maddesinde düzenleme altına alınan ve orman suçlarının belirli yerlerde işlenmesinin daha fazla cezaya tabi tutulduğu nitelikli halin bu suç bakımından uygulama alanı bulması mümkün görünmemektedir. Nitekim hak sahiplerine zati ihtiyaç veya köy müşterek ihtiyacı için verilen orman emvalinin amacı dışında kullanılması veya elden çıkarılması fiilleriyle suçun işlendiği yer bakımından özellik arz eden bu nitelikli halin bağdaştırılması mümkün görünmemektedir.

7. Kusurluluk

Şartların oluşması halinde kusurluluğu kaldıran veya azaltan sebeplerin bu suç bakımından uygulanması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Sırf hareket suçu olan bu suçta icra hareketlerinin bölünebilir olduğu durumlarda teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkündür. Fakat burada özellikle üzerinde durulması gerekir ki fail, ihtiyacı için verilen emval veya nakdi bu ihtiyaç için kullanmayıp elinden çıkardığı anda suç tamamlanmış olacaktır. Bu kapsamda suç konusu emval veya nakit failin zilyetliğinden çıktığı anda suç tamam olacağından bundan sonra teşebbüsten bahsedilemeyecektir.

b. İştirak

Bu suçun tüm iştirak şekilleriyle işlenmesi mümkündür. Fakat özellikle üzerinde durulması gerekir ki özgü suçlara örnek teşkil eden bu suçta özgü niteliği taşımayan kişilerin fail olması mümkün değildir. Buna göre yalnızca 31. 32. veya 33. maddeler kapsamındaki ihtiyaç sahibi hane reisleri veya köy müşterek ihtiyacını görmekle sorumlu olan kişilerle bu maddelerde zikredilen muhtaç köylülerin bu suçun faili olmaları mümkündür. Özgü niteliğe sahip olmayan kimse suçun icra hareketleri üzerinde fiili hakimiyet kurmuş olsa dahi bu suçun faili olamayacaktır¹³⁴. Örneğin 31. madde kapsamındaki bir hane reisi ve o hanede oturan diğer kimselerin ev yapımı için verilen emvali ısınmak amacıyla yakmaları durumunda yalnızca hane reisi usulsüz kullanım suçundan fail olarak sorumlu olacaktır. Diğer kimselerin ise şartların oluşması halinde bu suça ancak yardım eden veya azmettiren olarak sorumlu olmaları mümkündür. Yine failin zati ihtiyaç için kendisine verilen emvali atölyesine getirip

¹³⁴ Koca, Üzülmüş, a.g.e., s. 481; Özgenç, a.g.e., s. 212, 610.

burada çalışanlara işleterek tarım aletine dönüştürdüğü varsayımında da çalışanların fail olmaları mümkün değildir.

Özgü niteliğe sahip bir kimseden suça konu emvali satın alan veya devralan kimselerin bu suç bakımından yardım eden veya şartların oluşması halinde azmettiren olarak sorumlulukları söz konusu olacaktır¹³⁵. Suçun oluşması için ilgili emvalin yerinde kullanılmayıp elden çıkarılması gerektiğinden bu emvalin nakliyesini sağlayan kişiler bakımından da yardım etmeden sorumluluk gündeme gelebilecektir¹³⁶.

c. İçtima

Bu başlık altında şunu belirtmek gerekir ki ilgili maddelerde yapacak emval temininin birçok durumda bir defaya mahsus olduğu hüküm altına alındığından bu hallerde zincirleme suç hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkün görünmemektedir. Zati ihtiyaç veya köy müşterek ihtiyacı için emval temin edildikten veya nakit ödeme yapıldıktan sonra tamirat için yeniden emval temin edilebilmesi veya nakit ödeme yapılabilmesi için en az beş yıl, eğer ilgili inşaatlar yeni yapılmışsa en az on yıl geçmesi gerektiğinden bu hallerde de aynı suç işleme kararının icrası kapsamında değerlendirilemeyecek süreler söz konusu olduğundan zincirleme suç hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkün görünmemektedir.

Şartlarının oluşması halinde bu suç bakımından fikri içtima hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

¹³⁵ Burada belirtmek gerekir ki maddenin ilk halinde suça konu emvali ilgili hak sahibinden bilerek alanlar için hak sahibi bakımından öngörülen cezadan daha fazla cezai müeyyide öngörülmüş bulunuyordu.

¹³⁶ Aksi yönde bkz. “(...) sanık Latif’in sevk ve idaresinde olan 67 ... 273 plakalı kamyonette yakalanan 6 kental kuru yapraklı yakacak odunun hükmü temyiz etmeyen sanık Gürbüz’ün babasına verilen 5.11.1998 tarihli, ancak köye kadar taşımayı içeren 612 seri nolu nakliye uygun bulunduğu belirlenmesine ve bu itibarla eyleminin Gürbüz yönünden oluşan Yasanın 98. maddesindeki suça iştirak etmeksizin sadece nakliye tezkeresini değiştirmeksizin emval nakletmek sureti ile 6831 sayılı Yasanın 100/son fıkrasındaki suçu oluşturduğu (...)” Y. 3. CD., E. 2001/5638, K. 2001/6465, K.T. 07.06.2001.

C. Kaçak Emval Suçu

1. Genel Olarak

Orman ürünlerinin tüm istihsal, kesim ve taşıma işleri Orman Kanunu ve ilgili mevzuat kapsamında belli usul ve esaslara tabidir. Buna göre örneğin ormanlarda kesime tabi tutulacak ağaçlar önceden orman idaresine ait belli damgalarla işaretlenmekte ve kesim işlemleri bu damgalara göre ilgili görevlilerce yapılmaktadır. İlgili usuller dışında ormanlarda kaçak kesim yapmak suç olduğu gibi kaçak kesime konu olan orman emvalinin taşınması, biçilmesi, kabul edilmesi gibi birçok fiil de 108. madde kapsamında cezai müeyyideye tabi tutulmuştur. Buna göre kaçak olarak ağaç kesmek ayrı bir suç, kaçak kesime konu olan emvalin taşınması, bulundurulması, satılması veya satın alınması gibi 108. maddede seçimlik olarak sayılan fiillerin işlenmesi ise ayrı bir suçtur. Öte yandan bu suçun konusu yalnızca kaçak kesime konu olan orman emvaliyle sınırlı değildir. Nitekim 108. maddede özellikle Orman Kanunu hükümlerine aykırı olarak kesilen, taşınan veya toplanan orman emvalinden söz edilmektedir. Buna göre usulsüz toplanan veya taşınan orman emvali de kaçak emval niteliğindedir.

Suçun konusunu oluşturan orman emvalinin Orman Kanunu hükümlerine aykırı olarak kesilmiş, taşınmış veya toplanmış olması kaçak orman emvali olarak nitelendirilmesi için yeterlidir. Orman ürünlerinin istihsal ve satış işleri bu Kanun'un 26 ile 44. maddeleri arasında Devlet ormanları esas alınarak düzenlenmiş, kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanlar bakımından hangi hükümlerin uygulama alanı bulacağı ayrıca hüküm altına alınmıştır¹³⁷.

26. ve 27. maddelerde Devlet ormanlarında istihsalin ilgili Bakanlıkça belirlenen esaslar ve amenajman planları dairesinde Devlet tarafından yapılacağı veya yaptırılacağı ve bu kapsamda belli bazı usul ve esasların Orman Genel Müdürlüğünce belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu esaslara göre istihsale konu olan; kesilecek, kesilmiş veya devrilmiş ağaçlardan hangilerinin damgaya, nakliye tezkeresine faturaya veya sevk irsaliyesine tabi olacağı önceden belirlenmektedir. Buna göre

¹³⁷ Ayrıntılı düzenlemeler için ayrıca bkz. Orman Emvalinin İstihsaline İlişkin Yönetmelik.

damga, nakliye tezkeresi, fatura veya sevk irsaliyesine tabi olmasına rağmen damgasız, nakliye tezkeresiz, faturasız veya sevk irsaliyesiz olan tüm orman emvali kaçak olarak nitelendirilmektedir¹³⁸.

41. ve 42. maddelerde de ilgili orman emvalinin nakliyesine dair ayrıntılı düzenlemeler mevcuttur. Öyle ki nakliye işlerinin hangi yollar üzerinden yapılacağı dahi orman idaresince belirlenmektedir¹³⁹. Orman emvalinin hangi şartlar sağlandıktan sonra nakledilebileceğinin düzenlendiği 41. maddeye aykırı olarak her türlü orman emvalini nakliye tezkeresiz, faturasız veya sevk irsaliyesiz veya damgaya tabi ise damgasız olarak nakledenlerin bu suç kapsamında cezalandırılacağı da aynı Kanun'un 100. maddesinde hüküm altına alınmıştır. 41. ve 42. maddelerdeki düzenlemeler kamu tüzel kişilerine ait ormanlarla özel ormanlar bakımından da geçerlidir¹⁴⁰.

Yukarıda sayılan düzenlemelere ve daha sonra ilgili başlıklar altında değinilecek olan diğer düzenlemelere aykırılık dolayısıyla kaçak olarak nitelendirilen orman emvalinin taşınması, biçilmesi, işlenmesi, kabul edilmesi, kullanılması, satılması, satın alınması veya bulundurulması bu suç kapsamında bir seneye kadar hapis ve adli para cezasına tabidir.

2. Korunan Hukuki Değer

Orman ürünlerinin istihsal, kesim ve taşıma işlerinin belli usul ve esaslara tabi tutulması ormanlardan gelişigüzel faydalanılmasının önünü almak bakımından oldukça önemlidir. Nitekim ormanların sürdürülebilir kaynaklar olarak varlığını devam ettirebilmesi gelişigüzel faydalanma anlayışının terkedilmesi ve ormanların belli planlar dahilinde işletilmesiyle doğrudan bağlantılıdır. Buna göre ormanlardan, tükenmez kaynaklarmış gibi, yalnızca ürün elde etmek yerine ağaçlandırma, imar ve

¹³⁸ Orman Kanunu m. 27/3.

¹³⁹ Bu düzenlemenin hüküm altına alındığı 42. maddeye göre ilgili orman emvallerini taşıyanların nakliye tezkeresi, fatura, sevk irsaliyesi ve diğer taşıma evraklarını yanlarında bulundurmaları ve ilgili memurlarca talep edilmesi halinde göstermeleri zorunlu tutulmuştur.

¹⁴⁰ Özel ormanlar bakımından getirilen bir istisnai hal, 41. maddede satışı yapılmış orman emvalinin bedeli ödenmeden veya banka teminat mektubu veya Devlet tahvili temin edilmeden nakliye edilemeyeceğini hükme bağlayan düzenlemeye ilişkindir. Buna göre özel ormanlardan elde edilip satışı gerçekleştirilen orman ürünlerinin bedeli ödenmeden veya banka teminat mektubu veya devlet tahvili temin edilmeden nakliye edilmesi mümkündür.

gençleştirme gibi hususlar dikkate alınarak ormanların devamlılığın sağlanması orman işletmeciliğın esası kabul edilmektedir.

Orman Kanunu'nun ilgili maddelerinde ormanlarda yapılan istihsal, kesim, taşıma ve satış işlemlerinin belli usul ve esaslara tabi tutulması ormanların ekonomik değerinin korunmasının yanı sıra sürdürülebilir kaynaklar olarak varlıklarını devam ettirebilmelerine de hizmet etmektedir. Bu kapsamda ilgili düzenlemelerin ihlal edilmesinin cezai müeyyideye bağlandığı kaçak emval suçuyla da öncelikle orman varlığının ekonomik değeri ve sürdürülebilirliği güvence altına alınmaktadır. Öte yandan orman varlığının sürdürülebilirliğinde toplumu oluşturan herkesin menfaati bulunduğundan bu suçla korunan hukuki değer Orman Kanunu'nda düzenlenen diğer suç tiplerinde olduğu gibi genel anlamda kamu menfaati ve bu kapsamda sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşam hakkıdır¹⁴¹.

Bu suçla aynı zamanda ormanın ekonomik değerin de koruma altına alınmış olması bu suçla korunan hukuki değerin mülkiyet hakkı olduğu sonucunu ortaya çıkarmaz. Tıpkı diğer orman suçlarında olduğu gibi bu suç tipinde de kamu menfaati mülkiyet hakkına üstün tutulmuştur. Nitekim orman emvalinden faydalanmaya ilişkin getirilen hükümler herkes bakımından geçerli olup özel orman sahipleri de kendi orman emvallerinden belli usul ve esaslar dahilinde faydalanabilmektedir. Orman Kanunu'nda mülkiyet hakkını bu şekilde kısıtlayan düzenlemelerden biri de kaçak emval suçu olduğundan bu suçla korunan hukuki değerin doğrudan malvarlığı hakları olduğunu söylemek mümkün değildir.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Kaçak emval suçunun temel hali bakımından Kanun'da özel bir faillik niteliği aranmadığından bu suç, herkes tarafından işlenebilen bir suçtur. Yalnızca suçun nitelikli hallerinden biri bakımından özel faillik niteliği aranmaktadır¹⁴².

¹⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 2.

¹⁴² Konuya daha sonra "Nitelikli Haller" başlığı altında değinilecektir.

Özel orman sahiplerinin kendi ormanlarından elde edilen orman ürünleri bakımından kaçak emval suçunun faili olup olamayacakları bu başlık altında üzerinde durulması gereken konulardan biridir. Orman Kanunu'nun 50. maddesi hükmüne göre özel ormanların, sahipleri tarafından yaptırılan ve orman idaresince onaylanan harita ve amenajman planlarına göre işletilmesi zorunludur. Buna göre özel ormanların istihsal işleri de orman idaresinin denetimine tabidir. Devlet ormanları bakımından geçerli olan ve orman ürünlerine ilişkin düzenlemeler getiren 14., 15., 41. ve 42. maddeler özel ormanlar bakımından da uygulama alanı bulmaktadır. Bu maddeler kapsamında getirilen yasakların ve ilgili usul ve esasların neredeyse tamamı özel ormanlar bakımından da geçerlidir ve özel ormanlardan bu yasaklara aykırı olarak elde edilen orman ürünleri 108. madde kapsamında kaçak emval suçuna konu olabilecektir. Kural olarak özel orman sahiplerinin bu hükümlerden müstesna olduğuna dair herhangi bir düzenleme getirilmediğinden bu kişilerin de kendi ormanlarından Orman Kanunu hükümlerine aykırı olarak elde edilen ürünler bakımından kaçak emval suçunun faili olmaları mümkündür.

Öte yandan tohum ve fidandan yetiştirilecek orman sahiplerinin 14. maddenin A ve B bentlerinde yazılı yasaklara tabi olmadığı ifade edildiğinden bu kişilerin kendi ormanlarından elde ettikleri orman emvalleri kaçak niteliğinde olmayacağından yalnızca bu emvalle ilgili olarak kaçak emval suçunun faili olmaları da mümkün değildir.

b. Suçun Konusu

Kaçak emval suçunun düzenlendiği 108. maddede suçun konusunun “*Orman Kanunu hükümlerine aykırı olarak kesilen, taşınan veya toplanan orman malları*” olduğu ifade edilmekle birlikte başka herhangi bir kısıtlama getirilmemiştir. Buna göre yalnızca tomruk, direk veya çıra gibi odun cinsinden olan ürünler değil, ormanlardan kaçak olarak elde edilen her türlü ürünün bu suça konu olması mümkündür. Bu ürünlerin Orman Kanunu'yla getirilen yasaklara, ilgili usul ve esaslara aykırı olarak kesilmesi, taşınması veya toplanması bu suça konu olmak bakımından yeterlidir. İlgili hükümlere aykırı olarak elde edilen orman emvali kaçak emval olarak nitelendirilmektedir. Orman Kanunu'nun 27. maddesinin 3. fıkrasında da “*damgaya*

tabi iken damgasız, nakliye tezkeresine tabi iken nakliye tezkeresiz faturaya tabi iken faturasız veya sevk irsaliyesiz” olan orman emvalinin kaçak sayılacağı ifade edilmektedir¹⁴³. Burada özellikle üzerinde durulması gerekir ki suçun konusu kesilmiş, taşınmış veya toplanmış orman emvali olduğundan henüz dikili halde bulunan emvalin bu kapsamda değerlendirilmesi mümkün değildir¹⁴⁴.

Ormanlardan elde edilen ürünler asli ve tali orman ürünleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Orman Emvalinin İstihsaline Ait Yönetmelik’e göre; asli orman ürünü, *“her çeşit ağaç, ağaççık ve çalılardan elde edilen oduna müteallik”* ürünleri içerir. Tali orman ürünü ise asli orman ürünleri dışında kalan tüm orman ürünlerini kapsar. İlgili Yönetmelik’te *“reçine, sığla yağı gibi balzamik yağ ve katran, ıhlamur çiçeği, mantar, mazi kozalağı, orman ağacı tohumları, kabukları, meyveleri, çiçekleri, yaprakları, diğer orman bitkilerine ait yaprak, çiçek, kök, soğan, ur ve her çeşit orman örtüsü ve toprağı”* tali orman ürünlerine örnek olarak gösterilmektedir. Sayılan tüm bu ürünlerin kaçak emval suçuna konu olması mümkündür.

Yukarıda sayılan orman emvallerinin kaçak olarak nitelendirilebilmesi için Orman Kanunu hükümlerine aykırı olarak kesilmesi, taşınması veya toplanması gerekmektedir. Bu bakımdan hukuka aykırılığın bu suçun tipikliğine ait bir unsur olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Aşağıdaki paragraflarda Orman Kanunu’ndaki düzenlemeler esas alınarak hangi durumlarda kesim, taşıma ve toplamaya konu olan emvalin kaçak sayılacağı açıklanacaktır.

Orman Kanunu’nun 14. maddesinde orman emvalinin kesilmesi ve toplanmasına ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Bu maddede aşağıda sayılan fiiller yasaklanmıştır.

“Yetişmiş veya yetiştirilmiş fidanları kesmek, sökmek, ekim sahalarını bozmak, yaş ağaçları boğmak, yaralamak, tepelerini veya dallarını kesmek veya koparmak veya ağaçlardan yalamuk, pedavra hartama çıkarmak, dikili yaş veya kuru ağaçları kesmek veya bunları kökünden sökmek veya bunlardan kabuk veya çıra veya katran veya sakız çıkarmak, yatık veya devrik ağaçları kesmek veya

¹⁴³ 108. maddede düzenlenen Orman Kanunu hükümlerine aykırı olarak kesilen, taşınan veya toplanan orman ürünü ifadesiyle 27. maddenin 3. fıkrasında tanımlanan kaçak emval ifadesinin ilgili düzenlemeler dolayısıyla birbiriyle örtüştüğünün altını çizmek gerekmektedir.

¹⁴⁴ Bu husus özellikle içtima konusu bakımından önem arz etmekle birlikte içtima başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

götürmek, kök sökmek, kömür yapmak, palamut, ıhlamur çiçeği, her çeşit orman örtüsü, mazi kozalağı tıbbi ve sınai nebatları veya orman tohumlarını toplayıp götürmek, ormanlardaki göl, gölet, baraj ve derelerde dinamit atmak veya zehir bırakmak suretiyle avlanmak, ticaret amacıyla olmaksızın kendi ihtiyacı için toprak, kum ve çakıl çıkarmak”.

Bu yasaklara aykırı olarak kesilen veya toplanan her neviden orman emvali, kaçak emval olarak nitelendirilecektir¹⁴⁵.

15. maddede, 14. maddede sayılan fiillerden bazılarının orman idaresinin izin ve müsaadesi alınmak koşuluyla izin verilmiştir. Buna göre; “14 üncü maddenin (A) bendinde yazılı fiillerden fidan sökmek veya dal kesmek ile orman hasılatı elde etmek üzere aynı maddenin (B) bendinde ve muhtelif faydalar sağlamak için (C) bendinde yazılı fiil ve hareketleri yapmak, orman idaresinin izin ve müsaadesine bağlıdır”. Bu madde kapsamında izin ve müsaade alınarak kesilen veya toplanan emvalin kaçak emval niteliğinde olmadığına altını çizmek gerekmektedir¹⁴⁶.

Orman Kanunu’nun 37. maddesinde de izne bağlı olarak ormanlardan toplanabilecek ürünlere ilişkin düzenlemeler mevcuttur. İşbu maddeye göre “tomruk, tel direk, maden direk, sanayi odunu, kağıtlık odun, lif - yonga odunu, sırık, çubuk, yakacak odun, reçine, sığla yağı, çıra ve şimşir gibi yıllık üretim programına alınmış orman ürünlerinin dışındaki her nevi orman ürün ve artıkları”nın toplanıp çıkarılmasıyla “Orman Genel Müdürlüğüne belirlenecek ormana zararlı ağaççıklar ve köklerle diğer orman zararlılarının” kesme, kökleme, sökme veya toplama suretiyle ormandan çıkarılması izne tabi olarak mümkündür. Yine bu kapsamdaki orman ürünlerinin de izinsiz olarak toplanmaları halinde kaçak emval suçuna konu olmaları mümkündür.

Orman emvallerinden hangilerinin damgaya tabi olduğu Damga Yönetmeliği’nde düzenlenmiştir. İşbu Yönetmelik’e göre dört çeşit olan damgalardan

¹⁴⁵ Yapıda kullanılan kaçak emvalin çok eski enkaz niteliğinde olması durumunda orman emvali niteliğini kaybetmesi dolayısıyla bu suça konu olamayacağına ilişkin bkz. Toprak, **a.g.e.**, s. 135; herhangi bir şeyin yapımında kullanılan kaçak emvalin kullanımından sonra asli zamanaşımı süresi geçmişse artık ilgili emval enkaz niteliğine sahip olacağından kaçak emval suçunu oluşturmayaacağına ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 1032.

¹⁴⁶ Tohumdan ve fidandan yetiştirilen orman sahipleri de 14. maddenin A ve B bentlerindeki yasaklara tabi olmadığından kendi ormanlarında kestikleri veya topladıkları emval, kaçak emval niteliğinde değildir.

bu konu bakımından önem arz eden damga çeşitleri dikili ağaç damgası, devrik ağaç damgası ve mamul damgadır¹⁴⁷. Dikili ağaç damgası, alınmasına karar verilen göğüs hizasındaki çapları 8 cm'nin üzerinde olan ağaçlara¹⁴⁸ ve devrik ağaç damgası ormanlarda tabii kaynaklı olarak devrilmiş olan ve alınması gereken kırılmış ağaçlara uygulanan damga çeşitleridir. Mamul damga ise her nevi metreküple ölçülen emvalin, tek tarafına istif yerlerine taşınmadan önce uygulanmaktadır. Buna göre yukarıda sayılan orman emvallerinden damgaya tabi olup da üzerinde bulunması zorunlu olan damga veya damgalar bulunmayan orman emvali doğrudan kaçak emval olarak nitelendirilmektedir.

Ormanlardan elde edilen orman ürünlerinin taşınmasına ilişkin temel düzenlemeler Orman Kanunu'nun 27., 41. ve 42. maddeleri ve Orman Ürünlerine Verilecek Taşıma Belgelerine Ait Yönetmelik'te mevcuttur. 41. maddeye göre;

“Herhangi bir suretle satışı yapılmış orman emvali, bedeli ödenmeden veya karşılığı banka teminat mektubu veya Devlet tahvili temin edilmeden, damgaya tâbi olanlar damgalanmadan ve gayri mamûl orman emvali nakliye tezkeresi alınmadan, yarı mamûl ve mamûl orman emvali fatura veya sevk irsaliyesi olmaksızın nakledilemez”¹⁴⁹.

Orman Ürünlerine Verilecek Taşıma Belgelerine Ait Yönetmelik'in 5. maddesinde ormanlarda üretilen endüstriyel odun, yakacak odun ve odun dışı ürünlerin nakliye tezkeresine tabi olduğu ifade edilmektedir¹⁵⁰. Burada belirtmek

¹⁴⁷ Diğer damga çeşidi usulsüz ve nizamsız kesimlere ve ürünlerine ait damgadır.

¹⁴⁸ İşbu Yönetmelik'e göre “tırarlama, boşaltma kesimi yapılacak alanlar ile tamamen boşaltılacak yanan orman sahalarında sadece sınırlardaki ağaçlar damgalanarak sahanın sınırları belirlenir ve bu sınır içinde kalan ağaçlar damgalanmaz.” Baltalıklarda göğüs hizasındaki çapı 20 cm'nin altında olan ağaçlar da damgalanmamaktadır.

¹⁴⁹ Orman ürünlerinin ormandan veya depolardan taşınması durumunda ilgili emvalin nakliye tezkeresi kesilerek taşınması gerekmektedir. 42. maddeye göre nakliye tezkereleri, fatura veya sevk irsaliyeleriyle diğer taşıma belgelerinin taşıyanların üzerinde bulunması zorunludur. Kanun koyucu bazı hallerde fatura veya sevk irsaliyesinin nakliye tezkeresi yerine geçerli olacağını kabul etmiştir. Orman Kanunu'nun 27. maddesinin 3. fıkrasına göre fatura veya sevk irsaliyesinin nakliye tezkeresi yerine geçerli sayılabilmesi, dayandığı nakliye tezkeresinin en azından cilt, sayfa ve tarih bilgilerini içermesi halinde mümkündür. Bu halde nakliye tezkeresi ibraz edilmese dahi geçerli nakliye tezkeresine ait ilgili bilgileri içeren fatura veya sevk irsaliyesi taşınan emvalin kaçak emval olarak değerlendirilmesini engelleyecektir. 42. maddenin 2. fıkrasına göre de şehir veya kasabalardaki ticarethane veya fabrikalardan alınan orman emvalinin şehir içinde fatura veya sevk irsaliyesiyle taşınması mümkündür. 3. fıkrada da resmi daire ve müesseselerin kendi ihtiyaçları için nakledecekleri orman emvali bakımından benzer bir düzenleme mevcuttur.

¹⁵⁰ İşbu Yönetmelik'e göre odun dışı ürün; ormanlardan elde edilen odun ürünleri dışında kalan, alınması, toplanması, taşınması kanunen izne bağlı olan ürün anlamına gelmektedir. Aynı Yönetmelik'in 33. maddesinde de Orman Kanunu'nun 37. maddesi kapsamında orman idaresinin

gerekir ki orman sayılan yerlerden elde edilen orman ürünlerinin taşınması nakliye tezkeresine tabi olduğu gibi bazı durumlarda orman sayılmayan yerlerden üretilen odun ürünleri de damga ve nakliye tezkeresine tabidir¹⁵¹. Öte yandan belirtmek gerekir ki orman sayılmayan yerlerden elde edilen odun, 108. maddede ifade edilen “orman malı” niteliğinde olmadığından damga veya nakliye tezkeresi olmasa dahi kaçak emval suçuna konu olamayacaktır¹⁵². İşbu Yönetmelik’in 30. maddesinde ithal olunan orman ürünlerinin fatura ve sevk irsaliyesiyle sevk edilebileceği düzenleme altına alınmıştır. İthal olan orman ürünlerinden, Türkiye ormanlarında da yetişen orman ürünleri aynı zamanda mamul damga ve nakliye tezkeresine tabidir. Buna göre bu ürünler de ilgili damga, nakliye tezkeresi, fatura veya sevk irsaliyesiz olması durumunda kaçak emval olarak değerlendirilecektir.

Orman Kanun’unun 100. maddesinde de 41. maddeye aykırı olarak gerçekleştirilen nakletme fiillerinin 108. madde kapsamında cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Esasında bu düzenlemenin gereksiz olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Nitekim 108. madde düzenlemesi zaten 41. maddeyi de kapsamaktadır¹⁵³. Burada üzerinde durulması gereken nokta, Kanun’un 41. maddesinin 3. fıkrasındaki düzenlemedir. Buna göre nakliye tezkeresi düzenlenip taşınan mal, ilk götürüldüğü yerden başka bir yere götürülürken nakliye tezkeresi yenilenmek zorundadır. Nakliye tezkeresi yenilenmeksizin taşınan emvalin kaçak emval olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin üzerinde durulması gerekmektedir. Kanun’un 100. maddesinin 2. fıkrasında, bu durumda ilgili emvalin alıkonularak kaçak olup olmadığının değerlendirileceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre emval, kaçak değilse, örneğin damgalıysa ve ilk nakliyesinde nakliye tezkeresi düzenlenmişse kaçak emval suçu oluşmayacaktır. 100. maddenin 4. fıkrasında nakliye tezkeresi yenilenmeden nakliyat yapılması idari para cezasına tabi tutularak kabahat olarak düzenlenmiştir.

izniyle toplanabilecek odun dışı orman ürünlerinin toplanarak ormandan çıkarılmasının nakliye tezkeresine tabi olduğu ifade edilmektedir.

¹⁵¹ Bkz. Orman Kanunu m. 116/1-B.

¹⁵² Bu halde 116. maddenin son fıkrasında düzenlenen kabahat meydana gelmektedir.

¹⁵³ Burada belirtmek gerekir ki 100. maddede 1983 yılında 2896 sayılı Kanun’la değişiklik yapılmaya dek 41. maddeye aykırı olarak yapılan nakletme fiillerinin 91. madde kapsamında cezalandırılacağı hüküm altına alınmış bulunuyordu.

İlgili nakliye tezkeresi, fatura veya sevk irsaliyesine adet, cins, nevi, vasıf, ebat, bedel, hareket tarihi ve saati ile geçerlilik süresi bakımından uyan aynı zamanda damgaya tabiyse damgalı olan fakat hacmen yüzde on ve ağırlık itibariyle yüzde onbeş fazla gelen emval, kaçak sayılmamaktadır. 41. maddenin 4. fıkrasındaki özel düzenleme gereğince ancak yukarıdaki oranları aşan orman emvali kaçak emval niteliğinde olacaktır¹⁵⁴.

Son olarak üzerinde durulması gereken nokta, asli orman ürünü olan ve dikili halde bulunan ağaç dışındaki orman ürünlerinin kesilmesi, taşınması veya toplanmasının suç teşkil etmemesidir¹⁵⁵. Örneğin 94. maddenin son fıkrasına göre 14. maddenin C ve E bentlerinde düzenlenen her çeşit orman örtüsünü toplamak, ticaret amacıyla olmaksızın kendi ihtiyacı için toprak, kum ve çakıl çıkarmak gibi fiiller yüz Türk lirası idari para cezasına tabi tutularak kabahat olarak düzenlenmiştir. Benzer bir durum 91. maddenin 5. fıkrası kapsamındaki kabahat bakımından da geçerlidir. Öte yandan ilgili düzenlenmeler kapsamında kesilmesi veya toplanması yasaklanan ürünler 108. maddede ifade edilen “*bu Kanun hükümlerine aykırı olarak kesilen veya toplanan orman malı*” niteliğine sahip olmakta ve ilgili suça konu olabilmektedir. Bu düzenlemeler kapsamında sayılan ürünlerin ormanlardan toplanması kabahat olmasına rağmen toplanan bu ürünlerin bulundurulması, satılması, satın alınması veya taşınması gibi fiiller kaçak emval suçu kapsamında kalmaktadır.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçunun mağdur ve suçtan zarar gören unsuruna ilişkin yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerlidir¹⁵⁶. Yalnızca ifade etmek gerekir ki kaçak orman emvalinin temin edildiği ormanın bağlı bulunduğu orman idaresi bu suçtan zarar gören sıfatına sahip olacaktır.

¹⁵⁴ Orman Ürünlerine Verilecek Taşıma Belgelerine Ait Yönetmelik m. 21/4; Bkz. Y. 3. CD. E. 2001/327, K. 2001/605, K.T. 30.01.2001.

¹⁵⁵ 91. maddede suç olarak düzenlenen ağaç veya fidan kesme fiilleri neticesinde elde edilen orman ürünlerinin kaçak orman emvali olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

¹⁵⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3., c.

d. Fiil ve Netice

Bu suçun fiil unsuru 108. maddede; taşımak, biçmek, işlemek, kabul etmek, kullanmak, satmak, satın almak ve bulundurmak şeklinde seçimlik olarak sayılmaktadır¹⁵⁷. Buna göre ortada Orman Kanunu hükümlerine aykırı olarak kesilen, toplanan veya taşınan bir diğer ifadeyle damgaya tabi iken damgasız, nakliye tezkeresine tabi iken nakliye tezkeresiz, faturaya tabi iken faturasız veya sevk irsaliyesiz olan bir orman emvali varsa bu emval üzerinde veya bu emvalle gerçekleştirilen her fiil kaçak emval suçunu meydana getirmektedir¹⁵⁸. Nitekim tek başına bulundurmak fiili zaten diğer seçimlik hareketlerin birçoğunda doğal olarak mevcuttur. Bu fiil ile kastedilen, failin ilgili kaçak emvali tasarruf alanında tutmasıdır¹⁵⁹.

Seçimlik hareketlerinden birçoğu kesintisiz nitelikte olan bu suçta hukuki kesintinin meydana geldiği anda suç sona ermiş olmaktadır¹⁶⁰. Taşıma, kullanma, bulundurma fiilleri bu kapsamdadır.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kasttır. Nitekim 108. maddedeki düzenlemede de failin bu suçu açıkça “*Orman mallarının bu Kanun hükümlerine aykırı olarak kesildiğini, taşındığını veya toplandığını bildiği halde*” işlemesi gerektiği ifade edilmektedir. Kanun hükümlerine aykırı olan kesilen, taşınan veya toplanan orman malları, aynı zamanda damgasız, nakliye tezkeresiz, fatura veya sevk irsaliyesiz orman emvalidir. Bu bakımdan emvalin damga, tezkere, fatura ve irsaliyesiz olduğunu bilmek önem arz etmektedir. İlgili damga, tezkere, fatura veya sevk irsaliyesinin sahte olması durumunda ise failin cezai sorumluluğun söz konusu olabilmesi için bunların

¹⁵⁷ Bu fiillerden bazıları usulsüz kullanım suçunda da mevcut olmakla birlikte bu iki suç tipini birbirinden ayıran esaslı nokta emvalin kaçak olmasıdır. Örneğin satış işlemine konu olan emval kaçaksa kaçak emval suçu, kaçak değil de köylüye zati ihtiyacı için verilmişse usulsüz kullanım suçu meydana gelecektir. Benzer şekilde bkz. Y. 3. CD., E. 1991/8239, K. 1991/13686, K.T. 05.11.1991.

¹⁵⁸ Kaçak emval üzerinde herhangi bir fiilde bulunmanın suç teşkil ettiğine ilişkin bkz. Ayanoglu, Güneş, **Orman Suçları**, s. 129.

¹⁵⁹ Bayındır, **a.g.e.**, s. 97.

¹⁶⁰ Bulundurmak bakımından suç tarihinin zabıt tutanağının tutulduğu tarih olduğuna ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 1031.

sahte olduğunu bilerek taşıması, biçmesi, işlemesi, kabul etmesi, kullanması, satması, satın alması veya bulundurması gerekmektedir. Aksi halde hata hükümlerinden faydalanması mümkün olacaktır.

Failin kastının belirlenmesi bulundurma fiili bakımından önem arz etmektedir. Nitekim failin evinin veya işyerinin yakınlarında bulunan kaçak emval bakımından kaçak emval bulundurma kastının olup olmadığının belirlenmesine göre suç oluşacak ya da oluşmayacaktır¹⁶¹. Yargıtay uygulamasında kaçak emvalin nerede ne durumda ve ne miktarda olduğuna göre failin kastı belirlenmektedir¹⁶².

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Kaçak emval suçunun konusu kanuna aykırı olarak elde edilen orman emvali olduğundan hukuka aykırılık bu suçta tipikliğin bir unsurudur¹⁶³. Bu nedenle belirtmek gerekir ki Orman Kanunu ve ilgili Yönetmelik’te bazı durumlarda orman emvalinin nakliye tezkeresiz veya diğer taşıma belgeleri olmaksızın taşınmasına izin veren düzenlemelerin kaçak emval suçu bakımından hukuka uygunluk nedenleri olarak kabul edilmesi mümkün değildir¹⁶⁴. Nitekim bu düzenlemeler suçun tipikliğini ortadan kaldıran düzenlemelerdir. Buna göre bu düzenlemeler kapsamındaki orman emvali kaçak olarak nitelendirilemeyeceğinden suçun konusu da olmayacaktır. Bu halde zaten hukuka aykırılık değerlendirmesi yapmaya da gerek kalmamaktadır. Benzer şekilde tohum ve fidandan yetiştirilen orman sahiplerinin kendi orman emvalini kesmesi veya toplaması gibi fiilleri yasaklanmadığından bu şekilde elde edilen emval de, kaçak

¹⁶¹ Burada özellikle belirtmek gerekir ki kaçak emval bulunduran kişilerin aynı zamanda bu emvalin sahibi olması gerekmemektedir. Bu bakımdan örneğin üzerinde, evinde, bahçesinde veya işyerinde kaçak emval bulunduran kişinin bu emvalin kaçak olduğunu bilmesi suçun oluşması bakımından yeterlidir.

¹⁶² Kaçak emvalin sanığın, hakimiyet sahası içinde olup olmamasına, miktar ve nitelik itibarıyla başkalarınca getirilip bırakılmasının mümkün olup olmamasına göre karar verilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Toprak, **a.g.e.**, s. 136,137; Aras, **a.g.e.**, s. 1030, 1034; “*nakliye tezkeresiz veya izin belgesiz olarak ele geçirilen 35 kental (yaklaşık 3500 Kg.) meşe ve gürgen cinsi karışık kaçak orman emvalinin sanığa ait üzeri saçla örtülü ve önü açık odun deposunun ön tarafında ele geçirilmesi karşısında; odun fırını işletmesi olan sanığın, deponun kendisine ait olduğunu fakat suça konu emvalleri oraya kimin, niçin ve nasıl getirdiğini bilmediğine ilişkin savunmasının, hayatın olağan tecrübelerine uygun olmadığı, bu itibarla dosyadaki deliller ve sanığın savunmaları bir arada değerlendirildiğinde, sanığa ait odun deposunun ön tarafında ele geçen kaçak orman emvallerinin sanığın bilgisi dışında oraya konulamayacağına anlaşılmaması karşısında sanığın müstet suçtan mahkumiyetine(...)*” Y. 19. CD., E. 2019/2884, K. 2021/1927, K.T. 23.02.2021.

¹⁶³ Göktürk, **a.g.m.**, s. 427.

¹⁶⁴ Aksi yönde bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 101.

nitelikte olmadığından yine suçun tipik unsuru oluşmayacaktır. İlgili orman emvali kaçak olarak nitelendirildikten sonra ise bu kaçak emvalin taşınması, satılması, satın alınması veya kullanılması gibi fiilleri hukuka uygun hale getiren bir düzenleme yoktur.

6. Nitelikli Unsurlar

a. Suçun Orman Ürünü Ticareti ile Uğraşanlarla Aldıkları Orman Emvalini İşleyip Alet veya Eşya Haline Dönüştürdükten Sonra Satanlar Tarafından İşlenmesi

108. maddenin 2. maddesinde düzenlenen nitelikli hal kapsamında belli grup kimselerin bu suçu işlemesi daha fazla cezaya tabi tutulmuştur. Buna göre bu suçun, *“orman ürünü ticaretiyle uğraşanlar ile kar maksadıyla aldıkları orman ürününü alet veya eşya haline dönüştürdükten sonra satanlar”* tarafından işlenmesi halinde bir seneden yedi seneye kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür¹⁶⁵. Fıkra da sayılan özel faillik niteliği, orman ürünlerinden çeşitli şekillerde gelir elde eden kişileri kapsamaktadır. Bunlardan ilki her türlü orman ürünü ticareti ile uğraşan kişilerdir. Belirtmek gerekir ki fıkra da ifade edilen ticarete yalnızca kerestelik odun değil her türlü orman ürünü konu olabilmektedir. Bu kapsamda 108. madde düzenlemesi esas alındığında örneğin ormanlarda yetişen tıbbi aromatik bitkilerin ticaretini yapan kişilerin de bu suçun faili olması mümkündür. Özel faillik niteliğine sahip olan ikinci grup ise, *“kar maksadıyla aldıkları orman mallarını işleyerek alet veya eşya haline dönüştürdükten sonra satan”* kimselerdir¹⁶⁶. Bu iki grup kimsenin de ticarethane sahibi olup olmaması önem arz etmemektedir.

Burada önemle altını çizmek gerekir ki bu kişilerin bu nitelikli hal kapsamında cezalarının artırılabilmesi için kaçak emval suçunu ticari amaçla işlemiş olmaları gerekmektedir. Ticari amaç gütmeksizin kaçak emval suçunun işlenmesi halinde suçu işleyen kimseler bu nitelikli hal düzenlemesinde sayılan kimselerden olsa bile nitelikli

¹⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, II., C., 3., a.

¹⁶⁶ Kaçak orman emvalini kendi yeteneğiyle değerli bir eşya veya alet haline getirdikten sonra satan kişiler bakımından bu nitelikli halin uygulanmaması gerektiğine ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 1036

hal uygulanmayacak, suçun temel halinden sorumluluk belirlenecektir.¹⁶⁷ Nitekim bu uygulama nitelikli halin düzenlenme amacıyla da uyum göstermektedir.

b. Suçun Konusunun Değerinin Az Olması

3. fıkrada ise cezanın daha az verilmesini gerektiren bir nitelikli hal düzenleme altına alınmıştır. Buna göre suçun konusunun değerinin az olması dikkate alınarak cezanın yarısına kadar indirilmesi söz konusu olabilecektir. Bu nitelikli hal özellikle odun dışı orman emvalinin bu suçla konu olması halinde uygulama alanı bulabilecek niteliktedir.

c. Suçun Orman Rejimi Altına Alınan Yerlerde, Muhafaza Ormanı veya Milli Parkta İşlenmesi

Şartlarının oluşması halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesinde düzenlenen nitelikli halin bu suç bakımından uygulama alanı bulması mümkündür. Örneğin kaçak emvalin milli parkta taşınırken yakalanması halinde bu nitelikli hal uygulama alanı bulabilecektir. Öte yandan belirtmek gerekir ki kaçak olan emvalin mutlaka orman rejimi altına alınan yerlerden, muhafaza ormanı veya milli parklardan elde edilmiş olması bu suç bakımından zorunlu değildir. Nitekim bu suçun fiil unsuru orman mallarının Orman Kanunu hükümlerine aykırı olarak kesilmesi veya toplanması değil, bu şekilde elde edilen kaçak emvalin taşınması, bulundurulması, satılması gibi fiillerdir.

7. Kusurluluk

Kusurluluğu azaltan veya kaldıran hallerin şartları oluşması halinde bu suç bakımından uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

¹⁶⁷ Aras, a.e.; Toprak, a.g.e., s. 138.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Kanun'da ayrıca bir netice unsuruna yer verilmediğinden sırf hareket suçu olan bu suçta, icra hareketlerinin bölünebilir olduğu durumlarda teşebbüs hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Örneğin kaçak emvalin hiçbir işleme tabi tutmaksızın araca yüklenip henüz ormandan çıkmadan yakalanması halinde suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır¹⁶⁸. Belirtmek gerekir ki bu suçun seçimlik hareketlerinden biri bulundurma olduğundan kaçak emvalin kişinin tasarruf edebileceği şekilde üzerinde, aracında, evinde, bahçesinde bulunması halinde suç tamamlanmış olacaktır.

b. İştirak

Temel hali bakımından özel faillik niteliği gerektirmeyen bu suçun her türlü iştirak şekliyle işlenmesi mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir. Burada belirtmek gerekir ki kaçak olarak elde edilen orman emvali failin tasarruf alanında bulunduğu sürece suç devam edeceğinden hukuki kesinti meydana gelene kadar bu suça iştirak etmek mümkündür. Örneğin aynı evde yaşayan kişilerden biri veya birkaçı tarafından kaçak olarak elde edilen emval diğer ev sakinlerinin de bilgisi dahilinde bunların tasarruf alanında bulunuyorsa emvali kaçak olarak elde edenlerle birlikte bulundurma fiiline iştirak eden diğer kişiler de kaçak emval suçundan müşterek fail olarak sorumlu olacaktır¹⁶⁹. Yine ortak suç işleme iradesi kapsamında emvali kaçak olarak elde eden kişi ile bu emvali ücret karşılığı olup olmamasına bakmaksızın aracına yükleyip emvali elde edenin işyerine nakleden kişilerin müşterek fail olarak sorumluluğu söz konusu olacaktır. Öte yandan nakletme fiiline iştirak etmeksizin yalnızca kaçak emvali araca yükleyen kişiler müşterek fail olarak değil yardım eden olarak sorumlu olacaktır¹⁷⁰.

¹⁶⁸ Aras, **a.g.e.**, s. 1034; YCGK., E. 2001/63, K. 2001/82, K.T. 01.05.2001.

¹⁶⁹ Benzer şekilde bkz. Aras, **a.e.**, s. 1033.

¹⁷⁰ Aras, **a.e.**, s. 1035.

Burada üzerinde durulması gerekir ki kaçak emval suçunun icra hareketleri üzerinde fonksiyonel hakimiyet kuran herkesin müşterek fail olarak sorumluluğu söz konusu olacaktır. Buna göre, kaçak emval yüklenen aracın izleyeceği güzergahta önden gidip araca kılavuzluk yaparak emvalin yakalanmamasını garantileyen veya kaçak emval araca yüklenirken gözcülük yaparak orman muhafaza memurlarını suç mahallinden uzaklaştırabilecek konumda bulunan kişiler de yardım eden değil, müşterek fail olarak sorumlu olacaktır.¹⁷¹

c. İçtima

Bu suçta, şartlarının oluşması halinde zincirleme suç ve fikri içtima hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Örneğin kaçak nitelikte olan orman emvalinin ormandan tek seferde değil de farklı günlerde çıkarılarak taşınması halinde aynı suç işleme kararı söz konusu olacağından zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır. Aynı emval üzerinde birden fazla seçimlik hareketin gerçekleştirilmesi halinde ise ortada tek suç olduğundan zincirleme suç hükümlerinin uygulanması söz konusu olmayacaktır. Örneğin satın alınan kaçak emvalin biçilerek kullanılması gibi durumlarda ortada tek suç vardır.

Uygulamada kaçak emval suçuyla ağaç kesme suçu çoğu durumda fikri içtima kapsamında değerlendirilmekte ve ağır olan ağaç kesme suçundan hüküm kurulmaktadır¹⁷². Burada belirtmek gerekir ki bu iki suç tipinin konusu ve fiil unsuru esasında aynı değildir. Nitekim 91. maddede düzenlenen ağaç kesme suçunun konusu henüz dikili halde bulunan ağaçken kaçak emval suçuna konu olan ağacın kesilmiş olması gerekmektedir. Konuları farklı olan bu iki suç tipinin fiil unsurları da farklıdır. Buna göre ağaç kesme suçunda ağacın kesilmesiyle suç tamamlanır. Bundan sonra kesilen ağaç üzerinde gerçekleştirilen tüm fiillerin ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Kesmek fiiliyle, kaçak emval suçunda sayılan taşımak, biçmek, işlemek, kabul etmek, kullanmak, satmak, satın almak ve bulundurmak fiillerinin

¹⁷¹ Müşterek faillikte fiili hakimiyet konusuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I. A. 3. e.

¹⁷² “orman alanından izinsiz olarak kestiği emvali naklederken yakalanan sanık hakkında TCK'nın 44. maddesinde düzenlenen fikri içtima kuralı gereğince sadece en ağır cezayı içeren 6831 sayılı Kanun'un 91. maddesinde düzenlenen kaçak orman emvali kesmek suçundan hüküm kurulması” Y. 19. CD., E. 2018/7750, K. 2019/7943, K.T. 07.05.2019; Benzer şekilde bkz. Y. 19. CD., E. 2018/393, K. 2020/2339, K.T. 03.03.2020; Toprak, a.g.e., s. 140.

doğal anlamda tek fiil olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Farklı suçlara vücut veren bu fiiller hukuki anlamda da tek fiil değildir. Ayrıca kaçak emval suçunda sayılan fiillerden hiçbiri ağaç kesme suçunun zorunlu unsuru değildir. Ağaç kesme suçunda ağacın kesilmesi suçun oluşması bakımından yeterlidir. Nitekim failin yalnızca ormana zarar vermek için ağaç kesmesi de mümkün olduğundan kestiği ağacı herhangi bir şekilde kullanma amacı taşıması zorunlu değildir. Failin bu amaçla ağaç kesmesi ve kestiği ağacı sonrasında taşıması veya bulundurması ayrıca kaçak emval suçu kapsamında değerlendirilmelidir¹⁷³. Buna göre Kanun'a aykırı olarak kesilen ağacın sonrasında taşınması halinde ortada iki fiil ve dolayısıyla iki ayrı suç söz konusu olacaktır.¹⁷⁴

Fikri içtima konusu bakımından ele alınması gereken bir diğer konu da kaçak emval suçu ile 91. maddenin 5. fıkrasında ve 94. maddenin son fıkrasında düzenlenen kabahatlere ilişkindir. 91. maddenin 5. fıkrası kapsamında yaş ağaçların tepeleri ve dallarını kesmek veya koparmak, dikili yaş veya kuru ağaçlardan kabuk, çıra, katran veya sakız çıkarmak, yatık veya devrik ağaçları kesmek veya götürmek, kök sökmek, kömür yapmak fiilleri kabahattir. Bu fiillerden yatık veya devrik ağaçları götürmek fiili aynı zamanda kaçak emval suçu kapsamına da girmektedir. Nitekim Orman Kanunu'nun 15. maddesi kapsamında izne tabi olarak ormandan toplanıp çıkarılabilecek yatık veya devrik ağaçlar, izin alınmadan toplanmaları halinde kaçak emval niteliğindedir. Bu kaçak emvalin götürülmesi ise kaçak emvalin taşınması anlamına geleceğinden aynı fiil, kaçak emval suçuna da vücut vermektedir¹⁷⁵. Benzer bir durum 94. maddede düzenlenen kabahat bakımından da geçerlidir. Bu kabahat kapsamında her çeşit orman örtüsüyle tıbbi ve sınai bitkileri, orman tohumlarını toplayıp götürmek ve ticari amaçla olmaksızın ormandan toprak, kum ve çakıl

¹⁷³ Ormandan kendi ihtiyacı için ağaç kesip bunu biçerek kullanan kişi bakımından yalnızca ağaç kesme suçunun, ormandan kestiği ağacı hızar atölyesinde işleyerek satan kişi bakımından ise hem ağaç kesme hem de kaçak emval suçlarının oluşacağı bu halde de fikri içtima hükümlerinin uygulanacağına ilişkin bkz. Aras, **a.g.e.**, s. 1036.

¹⁷⁴ 91. madde kapsamında suç işleyen kimsenin ayrıca 108. madde kapsamında cezalandırılmayacağı nitekim kendi kestiği ağacı biçmeye götüren kişi bakımından başkası tarafından kanunsuz olarak elde edilmiş olan ve bunu bilen bir diğer kimse tarafından işlenmiş olan bir kaçak emval suçundan bahsedilemeyeceğine ilişkin bkz. Bülent Ulukut, **Türk Orman Hukuku: Ceza Hükümleri**, İstanbul, T.C. Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1979 s. 104.

¹⁷⁵ Düşük ve devrik ağaçlardan emval temin edilmesi halinde yalnızca 91. maddenin 5. fıkrası kapsamındaki kabahatin meydana geleceğine ilişkin bkz. Bayındır, **a.g.e.**, s. 96.

çıkarmak fiilleri idari para cezasına tabi tutulmuştur. Bu fiillerden ilki ilgili emvalin ormandan götürülmesi fiilini içerdiğinden yine izinsiz toplanması halinde kaçak nitelikte olan emvalin taşınması anlamına gelmekte ve kaçak emval suçu kapsamına da girmektedir. Bu halde fikri içtima hükümleri gereğince yalnızca kaçak emval suçundan sorumluluk belirlenmelidir¹⁷⁶.

D. Damga Çekiçlerini Taklit Suçu

1. Genel Olarak

Orman Kanunu'nun 27. maddesine göre Devlet ormanlarından kesilecek veya herhangi bir nedenden dolayı devrilmiş veya kesilmiş ağaçların toprakta kalan dipleri yine aynı maddede dört çeşit olduğu ifade edilen damga çekiçlerince numaralandırılarak damgalanmaktadır¹⁷⁷. Damga Yönetmeliği'ne göre bu damgalar, dikili ağaç damgası, devrik ağaç damgası, usulsüz ve nizamsız kesimlere ve ürünlerine ait damga ve mamul damga olarak isimlendirilmektedir. Bu damgaların hangi şekil ve ifadeleri içereceği ve hangi ağaçlara ne şekilde uygulanması gerektiğinin yanı sıra kimler tarafından kullanılacakları ve ne şekilde muhafaza edilecekleri de ayrıntılı olarak düzenlenmiş bulunmaktadır.

Yasal olmayan yollarla üretilip kullanılması halinde orman emvalinin usulsüz kullanılmasını kolaylaştıracak olan bu damga çekiçlerinin taklit edilmesi veya kullanılması fiilleri Orman Kanunu'nun 97. maddesinde düzenleme altına alınmış ve bu fiillerin Türk Ceza Kanunu'nun 202. maddesinin 2. fıkrasına göre cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Mühürde sahtecilik suçunun düzenlendiği 202. maddenin 2. fıkrasına göre *“Kamu kurum ve kuruluşlarınca veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca kullanılan onaylayıcı veya belgeleyici mührü sahte olarak üreten veya kullanan kişi, bir yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* Orman Kanunu'ndaki düzenlemeyle damga çekiçlerini taklit veya kullanma fiilleri mühürde sahtecilik suçunun cezasıyla cezalandırılmaktadır.

¹⁷⁶ Kabahatler Kanunu m.15/3.

¹⁷⁷ Maddeye göre hangi ağaçların damgalanacağı Orman Genel Müdürlüğü tarafından tayin edilecektir. Dört çeşit olan damgaların hangisinin kimler tarafından kullanılacağı ise Damga Yönetmeliği'nde hükme bağlanmıştır.

2. Korunan Hukuki Değer

Orman Kanunu ve ilgili mevzuatta düzenleme altına alınan damgalama uygulaması, varlığını devam ettirmesinde toplumu oluşturan herkesin menfaati olan ormanların asli ürünü olan ağaçların kesim, kullanım ve satışlarının belli bir düzen dahilinde olmasını güvence altına almaktadır. Bu damgaların taklit edilmesi veya kullanılması halinde başta kaçak kesimler olmak üzere birçok orman suçunun işlenmesi kolaylaşmaktadır. Bu bakımdan damga çekiçlerinin taklit edilmesi veya kullanılmasının cezai müeyyideye bağlandığı bu suçla korunan hukuki değer kaçak emval suçuyla korunan hukuki değerden farklılık arz etmemektedir¹⁷⁸.

3. Suçun Maddi Unsurları

a. Suçun Faili

Kanun'da özel bir düzenleme olmadığından bu suçun herkes tarafından işlenmesi mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

b. Suçun Konusu

Bu suçun konusu taklit olan damga çekiçleridir. Orman Kanunu'nda dört çeşit olduğu ifade edilen damgaların hangi şekil ve ifadeleri içermesi ve hangi renkte olması gerektiği Damga Yönetmeliği'nin 4. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Her dört damga da Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) ve Orman Umum Müdürlüğü (O.U.M.) veya Orman Dairesi (O.D.)¹⁷⁹ ifadeleriyle damga numarası içermekle birlikte bu damgaları birbirinden ayıran hususlar; şekil, çerçeve ve boya rengidir. Buna göre; dikili ağaç damgası oval ve kenarları çift çerçeveli, devrik ağaç damgası sekiz köşeli ve kenarları çift çerçeveli, usulsüz ve nizamsız kesimlere ve ürünlerine ait damga altı köşeli ve kenarları bir çerçeveli ve mamul damga daire şeklinde kenarları bir çerçevelidir. Bunlardan yalnızca usulsüz ve nizamsız kesimlere ve ürünlerine ait damgayla Orman Kanunu'nun 31, 32 ve 33. maddeleri kapsamında köylülerin zati ihtiyacı için ayrılan

¹⁷⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, II., C., 2.

¹⁷⁹ Yalnızca usulsüz ve nizamsız kesimlere ve ürünlerine ait damga çekicinde (O.U.M.) ifadesi değil, (O.D.) ifadesi yer almaktadır.

devrik ağaçlara vurulacak olan devrik ağaç damgaları kırmızı renge boyanmakla birlikte diğer tüm damgalarda boya rengi siyahtır.

Burada üzerinde durulması gerekir ki taklit olan damga çekicinin orijinal damga çekicinde bulunan unsurları içermesi gerekmektedir. Nitekim taklit olan damga çekicinin bu suçun konusu olabilmesi için aldatıcı nitelikte olması gerekmektedir. Buna göre ilk bakışta veya kısa bir araştırmayla orijinal olmadığı kolayca anlaşılabilecek damga çekicinin bu suçun konusu olması mümkün değildir.

c. Mağdur

Ağaç kesme suçunun mağdur ve suçtan zarar gören unsuruna ilişkin yapılan açıklamalar bu suç bakımından da geçerli olduğundan konunun burada yeniden ele alınması lüzumu görülmemiştir¹⁸⁰.

d. Fiil ve Netice

Bu suçun fiil unsuru dört çeşit olan damga çekiçlerinin taklit etmek veya taklit fiiline iştirak etmeksizin kullanmaktır. Sırf hareket suçlarına örnek teşkil eden bu suçta iki seçimlik hareket bulunduğundan suçun oluşması için bu hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi yeterli olmakla birlikte iki hareketin gerçekleştirilmesi de mümkündür. Buna göre ilgili damga çekiçlerinin kullanılmaksızın yalnızca taklit edilmesi, taklit edilen damga çekicinin kullanılması veya başkası tarafından taklit edilen damga çekicinin kullanılması fiilleri bu suçun fiil unsuru olabilecektir.

Damga çekicinin kullanılması ile kastedilen, taklit olan damga çekiciyle ormanda dikili veya devrik halde bulunan ağacın veya orman emvalinin damgalanmasıdır.

4. Suçun Manevi Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kasttır, Kanun'da taksirli hali düzenlenmediğinden taksirle işlenmesi mümkün değildir ki zaten bu suç taksirle işlenmeye çok da elverişli bir suç tipi değildir. Nitekim damga çekicinin taklit edilmesi fiilinin taksirle işlenmesi

¹⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I., A., 3., c.

mümkün görünmemekle birlikte Damga Yönetmeliği'nde bu damgaların yalnızca orman işletme şefi, orman işletmelerine bağlı teknik elemanlar veya orman muhafaza memurları tarafından kullanılması mümkün olduğundan bu kişilerin de taksirle taklit olan damga çekiçlerini kullanmaları mümkün değildir.

5. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bu suçta uygulama alanı bulabilecek herhangi bir hukuka uygunluk nedeni bulunmamaktadır.

6. Nitelikli Unsur

Damga çekiçlerini taklit veya kullanma fiillerinin orman rejimi altına alınan yerlerde, muhafaza ormanı veya milli parkta işlenmesi halinde Orman Kanunu'nun 111. maddesi uyarınca iki kat cezaya hükmolunacaktır.

7. Kusurluluk

Şartlarının oluşması halinde kusurluluğu kaldıran veya azaltan hallerin bu suç bakımından uygulama alanı bulması mümkündür. Bu bakımdan özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

a. Teşebbüs

Sırf hareket suçu olan bu suçun hareketlerinin bölünebilir olduğu durumlarda teşebbüs hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür.

b. İştirak

Bu suçun tüm iştirak şekilleriyle işlenmesi mümkün olmakla birlikte özellik arz eden bir durum söz konusu değildir.

c. İçtima

Bu suçta zincirleme suç hükümlerinin uygulama alanı bulması mümkündür. Failin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında önce taklit olan bir damga çekici

retmesi sonra farklı zamanlarda aēaē veya orman emvali üzerinde bu damgayı kullanması halinde zincirleme suē hükümleri uygulanabilecektir. Aynı zaman ve mekân birliēi iēinde birden fazla aēaē veya orman emvalinin damgalanması halinde ise hukuki anlamda tek bir fiil olduēundan ortada tek bir suē olacak ve zincirleme suē hükümleri uygulanmayacaktır¹⁸¹

¹⁸¹ Neslihan Göktürk, **Fikri İētima**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 112.

SONUÇ

Milli servetimiz olan ormanların korunmasının toplum için arz ettiği öneme karşılık 6831 Sayılı Kanun'da düzenlenen ve bu çalışma boyunca orman suçları olarak adlandırılan suç tiplerinin tamamını bir bütün olarak hukuki anlamda ele alan eserlerin sayısı oldukça azdır. Bu suç tiplerinin Kanun'da oldukça karmaşık bir halde bulunuyor olması, konunun anlaşılmasını zorlaştırmanın yanı sıra bu durum bugün modern ceza hukukuna egemen olan temel ilkelerle de bağdaşmamaktadır. Açıklanan sebepler orman suçlarının daha fazla akademik çalışmaya konu olması ihtiyacını ortaya çıkarmış, bu çalışma da bu amaçla kaleme alınmıştır.

Çok sayıda canlıya ev sahipliği yapan ormanın ne anlam ifade ettiği bu çalışmanın konusunu teşkil eden tüm orman suçlarının kilit noktasını oluşturmaktadır. Nitekim orman suçlarının birçoğunu Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen çeşitli suç tiplerinden ayıran temel unsur ormanları konu ediniyor olmasıdır. Bu bakımdan orman tanımının yapılması bu çalışmanın en önemli amaçlarından birisidir. Bu amaç dahilinde ilk bölümde oldukça geniş bir çalışma alanı orman hukukuna kısa da olsa bir giriş yapılması zorunluluğu ortaya çıkmış, bu kapsamda öncelikle orman tanımına değinilmiş ve orman hukukunun bugün geldiği noktanın daha iyi anlaşılabilmesi için ormancılık tarihine kısaca göz atılmıştır.

Burada özellikle belirtmek gerekir ki orman tanımı Kanun'da oldukça karmaşık bir düzenlemeye sahiptir. Her ne kadar Kanun'un ilk maddesinde “*Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır.*” şeklinde kısa bir tanım yapılmış olsa da maddenin devamında ifade edilen istisnalar ve 2. maddede düzenlenen orman sınırları dışına çıkarma düzenlemeleri göz önünde bulundurulduğunda bir yerin orman olup olmadığını tespit edebilmek içinden çıkılması zor bir hal almaktadır. Öte yandan orman niteliğinin tespitinin teknik ormancılık bilgisi gerektiren bir iş olduğunu altını çizmek gerekir. Burada üzerinde durmak gerekir ki orman niteliğine sahip olan bir yer bir kez orman kadastro su gördükten sonra bu yerin fiili olarak orman niteliğini kaybetmesi tek başına o yeri orman olmaktan çıkarmamaktadır. Yine Kanun'daki tanıma göre orman niteliğine sahip olan bir yerin orman kadastro sunun yapılmamış olması, tapuda orman

olarak tescil edilmemiş olması hatta özel mülkiyette olması o yerin orman olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Nitekim ormanlar söz konusu olduğunda tescil kurucu değil açıklayıcı bir anlam ifade etmektedir. Buna göre her iki durumda da bu yerlerin orman suçlarına konu olması mümkündür. Bu bakımdan ifade etmek gerekir ki bir yerin orman olup olmadığının anlaşılmasının oldukça güç oluşu ceza hukukuna egemen olan kanunilik ilkesi ve onun sonuçlarından biri olan belirlilik ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Bu kapsamda kişilerin hangi fiilleri işlemeleri halinde hangi cezai müeyyideye tabi olacaklarını bilme imkanına sahip olmaları gerekmektedir. Oldukça karmaşık olan orman tanımının bilinmesi ve teknik bir iş olan orman niteliğinin tespitinin her vatandaştan beklenmesi ise bu gereklilikle örtüşmemektedir.

Yaşamın sürdürülebilmesi için vazgeçilmesi mümkün olmayan bir kaynak olan ormanlar bu özellikleri dolayısıyla anayasal düzenlemelere de konu olmuş ve anayasal güvence altına alınmıştır. Konunun önemine binaen burada üzerinde durmak gerekir ki Anayasa bir yanyla ormanları koruma altına almış hatta birçok durumda orman suçlarının affa konu olamayacağını ifade ederek oldukça ağır hükümler getirmiştir. Öte yandan aynı Anayasa çeşitli şekillerde tahrip edilerek orman niteliği kaybettirilen alanları yeniden orman haline getirmek yerine orman sınırları dışına çıkararak bu alanları tahrip edenleri affetmiştir. Bu uygulamaların orman suçlarıyla korunan hukuki değere zarar verdiğinin önemle altını çizmek gerekir. Nitekim belirli periyotlarla Anayasa ve Kanun'a dayanılarak gerçekleştirilen orman sınırlarına çıkarma işlemlerinin orman suçlarını önlemekten çok bu suçlara özendirici bir etkisi olduğu inkâr edilemeyecektir.

6831 Sayılı Orman Kanunu'nda hiçbir tasnife tabi tutulmaksızın farklı unsurları Kanun'un farklı maddelerinde kaleme alınan orman suçlarının, öncelikle bir veya birkaç unsuru esas alınarak kategorize edilmesi gerekmiştir. Kimi çalışmalarda orman suçları; Orman Kanunu'nda düzenlenen orman suçlarıyla diğer kanunlarda düzenlenen orman suçları, ormancılık rejimine tabi alanlarla tabi olmayan alanlarda işlenen orman suçları, ormanın mülkiyetine göre Devlet ormanlarıyla Devlet ormanı olmayan ormanlarda işlenen orman suçları, ceza hukuku kapsamındaki kriterlere göre sınıflandırılan orman suçları veya ormancılık uygulamalarına göre sınıflandırılan orman suçları gibi çok çeşitli başlıklara göre tasnif edilmiştir. Öte yandan ceza hukuku

doktrini esas alındığında bu tasniflerin hiçbirisi tüm orman suçlarını esaslı bir şekilde birkaç başlık altında toplamak bakımından ayırt edici değildir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki bazı ormanlar bakımından özel kanunlarda farklı düzenlemeler olmakla birlikte bu çalışmanın genel çerçevesi 6831 Sayılı Kanun ile sınırlandırıldığından yalnızca bu Kanun kapsamındaki suç tipleri esas alınmış, sonrasında bu Kanun’da tespit edilen 15 suç tipinin ortak yönleriyle farklılık arz eden yönlerini belirlemek gerekmiştir. Bu suç tiplerinin gerçekleştirildiği ormanın mülkiyet durumu her ne kadar bazı suçlar bakımından farklılıklar doğursa da sırf mülkiyet durumu bu suçların birbirinden ayırt edilmesinde esaslı bir kriter değildir. Nitekim hem orman suçlarının mülkiyetine bakılmaksızın tüm ormanlar bakımından geçerli oluşu hem de orman suçlarına konu olan ormanın mülkiyetinin suçun unsurları ele alındığında ayırt edici bir yere sahip olmaması bu kriteri ilk başta elemeyi gerektirmiştir.

Öte yandan orman suçlarının ormancılık tekniği göz ardı edilerek ele alınmasının mümkün olmayışı hem ormancılık uygulamaları hem de suçun unsurları bakımından önem arz eden bir kriter belirleme gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Amaç bu şekilde belirlendikten sonra suçun fiil unsuru ve bu fiilin üzerinde gerçekleştiği şey, diğer bir deyişle suçun konusu bu suçların tasnif edilmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır.

Kanun’da düzenlenen suç tipleri ele alındığında bu suçların fiillerini kabaca; ağaç veya fidan kesme, orman yangınına sebep olma, orman arazisini işgal etme ve orman ürünlerinden usulsüz faydalanma şeklinde sıralamak mümkündür. Orman suçları doğrudan veya dolaylı olarak bu fiillere yönelmiş hareketleri kapsıyor olsa da bu kriter tek başına tüm orman suçlarını tasnif etmede yetersiz kalmaktadır. Nitekim her suçun fiil unsurunu doğrudan bu başlıklardan birine dahil etmek her zaman mümkün değildir. Örneğin orman yangınlarına ilişkin suç tiplerinden biri olan ateş veya yangın belirtisini bildirmeme suçunda işlenen fiil her ne kadar orman yangınına sebep olmakla dolaylı olarak bağlantı içerisinde olsa da bu fiili doğrudan orman yangınına sebep olmak şeklinde yorumlamak mümkün değildir.

Fiil unsurunun orman suçlarını tasnif etmede tek başına yetersiz kalması bir başka unsura daha başvurma gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu unsur, suçun üzerinde işlendiği şey olan suçun konusu veya bu suçların işlenmesiyle zarar gören veya zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya kalan ormanın çeşitli unsurlarıdır. Buna göre ormanın unsurlarını dört başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; ormanın asli unsuru olan ağaç ve ağacın gençlik safhası olan fidan, orman arazisi, orman emvali ve bir bütün olarak orman ekosistemidir. Bu çalışmada da orman suçları bu esaslar dahilinde dört başlık altında toplanmış, bu başlıklardan ikisi ikinci bölümde, ikisi üçüncü bölümde ele alınmıştır.

İkinci bölümde ele alınan ilk grup suçlar ağaç veya fidanlarla fidanların yetiştirildiği fidan ekim sahalarına zarar veren suç tipleridir. Bunlar münhasıran ağaç veya fidanlara zarar vermeye yönelik suçlar başlığı altında toplanmış ve ağaç kesme suçuyla fidan ekim sahasını bozma suçu olarak isimlendirilmiştir. Bu bölümde ele alınan ikinci grup suçlar ise orman yangınlarına ilişkindir. Orman yangınlarıyla doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantılı olan ateş veya yangın belirtisini bildirmeme, iletişim araçlarına zarar verme, yangın yerine yardım etmeme, izinsiz ateş yakma, taksirle orman yakma ve kasten orman yakma fiilleriyle zarar gören veya zarar görme tehlikesi altında kalan unsur bir bütün olarak orman ekosistemidir.

Üçüncü bölümde ormanı işgal ve orman emvalinden usulsüz faydalanma fiillerine doğrudan ya da dolaylı olarak konu olan orman arazisi ve orman emvali esas alınarak ilgili suç tipleri iki başlık altında toplanmıştır. Bunlardan ilki ormanı işgale yönelik suçlar olup bu başlık altında orman arazisini konu edinen suç tipleri incelenmiştir. Bunlar, izinsiz maden ocağı açma veya işletme, işgal ve faydalanma, izinsiz ocak veya tesis kurma ve amaç dışı kullanım suçlarıdır. Belirtmek gerekir ki bu suç tiplerinin işlenmesiyle çoğu zaman ormanın diğer unsurları da zarar görmesine rağmen bu durum zorunlu değildir. Bu bölümde ele alınan diğer suç tipleri ise orman emvalinin usulsüz kullanılması veya buna yol açılmasına sebep olan fiiller esas alındığında orman emvalinin konu olduğu suç tipleridir. Bu suçların işlenmesiyle ormanların sürdürülebilir kaynaklar olarak varlıklarını devam ettirebilmeleri için uyulması zorunlu olan kurallar çiğnenerek esasında ormanın emval üretim gücüne

zarar verilmektedir. Bu suçlar, usulsüz kullanım suçu, kaçak emval suçu ve damga çekiçlerini taklit suçlarıdır.

Çalışma boyunca orman suçları suç teorisi kapsamında; suçla korunan hukuki değer, suçun maddi unsurları, suçun manevi unsuru, hukuka aykırılık unsuru, kusurluluk, nitelikli unsurlar ve suçun özel görünüş şekilleri başlıkları altında ayrı ayrı incelenmiş benzerlik arz eden hususlarda tekrara düşmemek adına ilgili açıklamalara atıfta bulunmakla yetinilmiştir. Orman suçlarının bu şekilde ayrıntılı incelenmesi bu suç düzenlemelerinin ihtiva ettiği çeşitli sorunların da ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

İkinci ve üçüncü bölümlerde ele alınan tüm suç tiplerinin ortak problemleri noktası Kanun'da oldukça karmaşık bir halde düzenlenmiş bulunmalarıdır. Bu suçların birçok unsuru farklı maddelere atıf yapılarak belirlendiğinden yalnızca hangi fiillerin hangi durumlarda ne kadar cezaya tabi olduğunu tespit edebilmek bile çok uzun zaman almakta ve bazı hallerde hangi nitelikli halin hangi suç bakımından geçerli olduğunu veya suçun temel unsurlarının neler olduğunu anlayabilmek oldukça güçleşebilmektedir. Yine bu durumun ceza hukukuna egemen olan kanunilik ilkesi ve bunun sonuçlarından biri olan belirlilik ilkesiyle bağdaştığını söylemek mümkün değildir.

Açıklanan sebepler uygulamada da kanunilik ilkesiyle çelişir kararların verilmesine sebep olmuştur. Çalışma boyunca mümkün olduğunca yargı kararlarına değinilmiş ve bu kararlar eleştirel bir yaklaşımla ele alınarak değerlendirilmiştir. Bunlardan birkaç örnek vermek gerekirse, özellikle işgal ve faydalanma suçuyla ilişkin verilen kararların eleştiriye konu olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Seçimlik hareketli bir suç olan bu suçun bazı seçimlik hareketlerinin geniş yorumlanarak uygulama alanının oldukça genişletilmiş olması ve suçun nitelikli hallerinden birinin kanunilik ilkesine aykırı olarak kanun metninden anlaşılması mümkün olmayacak şekilde uygulanıyor olması bu eleştirilerin odak noktasını oluşturmaktadır.

Suç tiplerinin kanun metninden, geniş yoruma ihtiyaç duyulmayacak şekilde kolayca anlaşılabilir olması kanunilik ilkesi bağlamında bir zorunluluktur. Orman Kanunu'ndaki suç tiplerinin de tamamen değiştirilmesi mümkün görünmese de en

azından suçun cezai müeyyidesinin belirlendiği maddede suçun fiil unsurunun bir başka maddeye atıf yapılarak belirlenmesi yerine aynı maddede hangi fiillerin hangi cezai müeyyideye tabi olduğunun açıkça belirlenmesi kanunilik ilkesi bağlamında daha yerinde bir tercih olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2021.
- Aras, Celal : **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.
- Arlı, İlyas : “6831 Sayılı Orman Kanunu’nun 2/B Maddesine Göre Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Kamu Yararına Kullanımı”, **Maliye Dergisi**, S: 119, 1995, ss. 32-39.
- Artuk, M. Emin v.d. : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2021.
- Ateş, Turan : **Ormanların Hukuksal Durumu ve 2/B**, 3. bs, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012.
- Ayanoğlu, Sedat/ Yusuf Güneş/Aynur Aydın : “Ormanı İşgal ve Faydalanma Suçu”, **İÜOFD**, Seri: B, Cilt: 43, S: 3-4, 1993, ss. 96-204 .
- Ayanoğlu, Sedat : “3116 Sayılı Orman Kanunu ve Sonrası”, **Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızda 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu**, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları, 1987.
- Ayanoğlu, Sedat : “Hukuksal Açından Muhafaza Ormanı ve Milli Park Kavramları”, **İÜOFD**, Seri: B, C: XLV, S: 3-4, 1995.

- Ayanoğlu, Sedat : Ormanlar Üzerinde Zilyedlik ve Tapu Sicili İlişkileri”, **İÜOFD**, Seri: B, Cilt: XLV, Sayı: 1-2, 1995.
- Ayanoğlu, Sedat : “Ormanların Kamu Malları Arasındaki Yeri, Orman Tanımı ve Kapsamı”, **İÜOFD**, Seri: B, Cilt: XLII, S: 1-2, 1992.
- Ayanoğlu, Sedat : “Türk Hukukunda Orman Kadastro”, **İÜOFD**, Seri: B, C: XLIV, S: 1-2, 1994.
- Ayanoğlu, Sedat/
Yusuf Güneş : **Orman Suçları: Ders Kitabı**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, 2003.
- Aygörmez Ugurlubay,
Gülsün Ayhan : **Çevreye Karşı Suçlar: Türk ve Alman Çevre Ceza Hukukunda Güncel Sorunlar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015.
- Akyol, Ayhan/
Ahmet Tolunay : “Sürdürülebilir Orman Yönetimi Ölçüt ve Göstergelerinin Türkiye için Modellenmesi” **Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, S: 15, 2014, ss. 21-32.
- Aytuğ, Burhan : “Orman’ın Tanımlaması ve Bu Tanımlamada Yer Alan Ağaççık ve Çalı Kavramları”, **I. Orman Kadastro Semineri**, Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1976.
- Barksız, Abdi : **İslam ve Türk Hukukunda Orman Mülkiyeti ve Orman Sahalarında Mülkiyet Esasları**, Türkiye Ormancılar Cemiyeti Yayını, 1957.

- Bayındır, Sinan : **Orman Suçları**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016.
- Bayraktar, Köksal v.d. : **Özel Ceza Hukuku: Genel Tehlike Yaratıcı, Çevreye Karşı ve Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar**, 10 c., İstanbul, On İki Levha Yayınları, C: V, 2019.
- Bayraktar, Köksal v.d. : **Özel Ceza Hukuku: Kişilere Karşı Suçlar**, 10 c., İstanbul, On İki Levha Yayınları, C: II, 2017.
- Bayraktar, Köksal v.d. : **Özel Ceza Hukuku Malvarlığına Karşı Suçlar**, 10 c., İstanbul, On İki Levha Yayınları, C: IV, 2018.
- Bayraktaroğlu, Hayri : “Türk Anayasa Rejimi İçerisinde Ormancılıkla İlgili Hükümler ve Bunların Değerlendirilmesi Şartları”, **İÜOFD**, Seri: B, C: XIII, S: 2, 1968.
- Bekar, Elif : **Türk ve Amerikan Ceza Hukukunda Zorunluluk Hali**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2013.
- Bernhard, R.J : **Türkiye Ormancılığının Mevzuatı, Tarihi ve Vazifeleri**, Ankara, Yüksek Ziraat Enstitüsü, 1935.
- Birben, Üstüner : “Cibal-i Mübaha”, **II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi**, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2009.
- Birben, Üstüner : “Türkiye’de 1937 Yılından Sonra Ormancılık Mevzuatında Yaşanan Gelişmeler ve Toplumsal Yaşamla Etkileşimler”, **İÜOFD**, Seri: A, C: LVIII, S:1, 2008.

- Bozdoğan, Recep : “Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Arka Planı”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S: 50, 2005, ss. 1011-1028.
- Bulut, İlhan : **Suçta Netice**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2022.
- Chiasson, Cindy : "Sustainable Development." **LawNow**, Vol: XXIV, No: 1, 1999.
- Centel, Nur/Hamide : **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 11. Bs., İstanbul, Beta Zafer/Özlem Çakmut Yayıncılık, 2020.
- Cimcoz, Sina : “Türkiye’de Orman Suçları ve Sebepleri 1. Bölüm”, Ankara, **Adalet Dergisi**, Yıl: 66, S:1-2, 1975, ss. 148- 166.
- Cin, Halil : “Tanzimattan Sonra Türkiye’de Ormanların Hukuki Rejimi”, **AÜHFD**, C:XXXV, S:1-4, 1978.
- Çağlar, Yücel : “2B Olgusunun Tarihsel ve Nesnel Boyutları” **Orman Kadastro ve 2/B Sorunu Sempozyumu/ Bildiriler ve Panel 17-18 Eylül 2004**, Ed.: Cemil Candaş, Çizgi Basım Yayın, 2005, ss. 3-8.
- Çağlar, Yücel : “Kırsal Çevre Sorunları ve Köylüler”, **Orman Mühendisliği Dergisi**, Yıl: 30, S: 4, 1993, Ankara.
- Çelen, Ömer : **Bir iştirak Şekli Olarak Yardım Etme**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020.
- Çüngen, İlyas : **Orman, Ormancılık Kavramı ve Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2011.
- Demiralp, B. Tunç : **Uygulamada Ormanlarla İlgili Kadastro-Hukuk ve Ceza Davaları**, İstanbul, 1998.

- Demirbaş, Timur : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2021.
- Demirel, Muhammed : **Ceza Hukukunda Rızanın İki Boyutu: Tipikliğe Engel Olan Rıza ve Hukuka Uygunluk Nedeni Olan Rıza**”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 78, S. 3, ss. 1469-1523.
- Demirel, Muhammed : **Çifte Özen Anlayışı Çerçevesinde Taksirli Suçtan Doğan Ceza Sorumluluğu**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2022.
- Demirel, Muhammed : **Suçta İştirakte Bağlılık Kuralı**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2017.
- Dere, Ali : **Türk Anayasalarında Ormancılık Politikası, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 1988.
- Diker, Mazhar : **Türkiye’de Ormancılık Dün-Bugün-Yarın**, Akın Matbaası, Ankara, 1947.
- Doğan, D. Mehmet : **Büyük Türkçe Sözlük**, İstanbul, Yeni Şafak Yayınları, 1996.
- Dönmezer, Sulhi/
Sahir Erman : **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, 4 c., 15. bs., İstanbul, Der Yayınları, 2021, C. II.
- Düzgün, Osman : **Türkçe-Arapça Arapça-Türkçe Karşılıklar Kılavuzu**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2020.

- Elvan, O. Devrim : “Ağaç Kesme Suçunun Orman Kanunu Açısından İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 2003.
- Erbaş, Rahime : **Türk Ceza Kanunu’nda Görünüşte İhmali Suçlarda Garantörlük**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2019,
- Erdönmez, Cihan v.d. : **Ormancılık Politikası**, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, 2010.
- Erkol, Bayram/
Fethi Türkmen : “Orman Kanunundaki Cezai Hükümler ve Uygulaması”, Ankara, **Adalet Dergisi**, Sayı: 4, 1986.
- Eşref, Halis : **Külliyyatı Şerhi Kanunu Arazi**, İstanbul, Yovanaki Panayoditris Matbaası, 1898.
- Garzuglia, Monica : **1948-2018 Seventy Years of FAO’s Global Forest Resources Assessment: Historical Overwiev and Future Prospects**, Ed. Shannon Russell, David Henderson-Howat, Rome, FAO.
- Gençay, Gökçe : “Ormancılıkta Kamu Yararı”, **İÜOFD**, C: LX, 2010.
- Göktürk, Neslihan : “Suçun Yasal Tanımında Yer Alan “Hukuka Aykırılık” İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon”, **İÜHFD**, C: VII, S: 1, 2016, ss. 407-450.
- Göktürk, Neslihan : **Fikri İçtima**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

- Gülen, İlhan/
Metin Özdönmez : “Türkiye’de Orman ve Ormancılık”, **İÜOFD**, Seri: B, C: XXXI1, S: 2, 1981.
- Gümüş, Cantürk : **Türk Orman Devrimi**, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği, 2018.
- Günay, Erhan : **Orman Ceza Davaları Usul ve Esasları**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2001.
- Güneş, Yusuf : “Karşılaştırmalı Hukukta Orman Mülkiyeti”, **İÜOFD**, C: LXV, S: 2, 2015.
- Güneş, Yusuf : “Amerika Birleşik Devletleri Çevre Hukukunun Gelişimi ve Türk Çevre Hukuku ile Karşılaştırılması”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: LXII, S: 1-2, 2004.
- Güneş, Yusuf : “Orman Suçlarının Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi”, (Doktora Tezi), **İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 2001.
- Güneş, Yusuf : **Orman Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2019.
- Hakeri, Hakan : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 26. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2022.
- Heske, Franz : **Türkiye’de Orman ve Ormancılık**, Çev.: Selahattin İnal, İstanbul, Hüsnütabiat Basımevi, 1952.

- Işıka, Sertaç : **Gönüllü Vazgeçme**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2021.
- İçer, Zafer : **Suçta Teşebbüste Hazırlık Hareketleri ile İcra Hareketlerinin Birbirinden Ayrılması**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2021.
- İnal, Selahattin : **Türkiye’de Anayasa-Ormancılık İlişkileri**, İstanbul, Kutulmuş Matbaası, 1971.
- İnal, Selahattin : **Türkiye’de Anayasa-Ormancılık İlişkileri**, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, 1971.
- Kayhan, Ali : “Birleşmiş Milletler Çevre Programı Üzerine bir İnceleme” **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C: XXXIII, S: 1, 2013.
- Kemal, Ali : **Türkiye’de Ormancılığın Temelleri, Şartları ve Kuruluşu**, Ankara, Yüksek Ziraat Enstitüsü Yayınları, 1936.
- Keskin, Özkan : “Osmanlı Ormancılığında Kanunlaştırma Hareketleri ve Yabancı Uzmanların Bu Alandaki Etkileri”, **İÜOFD**, Cilt: LX, S: 1, 2010.
- Kızılay, Erkal : **Orman Suçları ve Tazminatlar**, İstanbul, Eko Matbaası, 1973.
- Koca, Mahmut/
İlhan Üzülmez : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. bs. Ankara, Seçkin Yayınları, 2019.

- Koç, Bekir : “1870 Orman Nizamnâmesi’nin Osmanlı Ormancılığına Katkısı Üzerine Bazı Notlar”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt: XXIV, S: 37, 2005.
- Koester, Veit : “From Stockholm to Brundtland.” **Environmental Policy and Law**, vol. 20, no. 1-2, 1990.
- Köprülü, Bülent : “11 Şevval H. 1286 Tarihli Orman Nizamnamesinin Getirdiği Yenilikler”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: XVI, S: 1-2, 1950.
- Köprülü, Bülent : “Cibali Mübaha ve Sahih Vakıflara Ait Ormanlarla Baltalıkların H. 1274 Tarihli Arazi Kanunnamesine Nazaran Hukuki Durumları, **İÜHFM**, C: XV, S:2-3, 1949.
- Köprülü, Bülent : “Türk Hukukunda Orman Mülkiyeti”, **İÜHFM** 1148, Cilt: XIV, S: 3, 4, İstanbul, 1948.
- Köse, Murat :“İstanbul’da Orman Sınırları Dışına Çıkarma Uygulamalarının Ormancılık Politikası Yönünden İrdelenmesi” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 2013.
- Kutluk, Halil : **Türkiye Ormancılığı ile İlgili Tarihi Vesikalar 893-1339 (1487-1923)**, İstanbul, T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1948.
- Kutluk, Halil/
Kerim YUND : **Hoca Ali Rıza Orman Umum Müdürlerinden Hayatı ve Eserleri 1843-1925**, Ankara, Verim Yayınları, 1950.

- Mestav, Mehmet : **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu ve İlgili Mevzuat**, 2 c., 2. bs., Ankara, y.y., 2009, C: I.
- Okan, Hüsnü Hüseyin : “6831 Sayılı Orman Kanunu’nun 91. Maddesi Üzerine Düşünceler”, **Adalet Dergisi**, Yıl: 62, S: 6, 1971.
- Özbek, Veli Özer/ : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2021.
- Koray Doğan/
- Pınar Bacaksız
- Özdemir, Şükrü/ : **Orman Hukuku: Hukuk, Ceza ve Kadastro Davaları**, 2 c., Ankara, Feryal Matbaacılık, 1991, C: II.
- S. Necip Deda
- Özdönmez, Metin v.d. : **Ormancılık Politikası**, İstanbul, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, 1996.
- Özdönmez, Metin : “Orman Suçları ile İlgili Af Kanunları ve Sonuçları”, **İÜOFD**, Seri: B, Cilt: XXIII, S: 2, 1973.
- Özgenç, İzzet : **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 17. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2021.
- Özkepir, Ramazan/ : **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019.
- Erdem Küçükbiçakçı
- Öztürk Kaya, Vildan : “6831 Sayılı Orman Kanunu ve Uygulamasında Orman Suçları ve Cezaları” (Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2002.

- Öztürk, Bahri/
Mustafa Ruhan Erdem, : **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 21. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2021.
- Pallemarts, Marc : “Stockholm’dan Rio’ya Uluslararası Çevre Hukuku: Geleceğe Doğru Geri Adım mı?”, Çev.: Bülent Duru, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C: LII, S: 1, 1997.
- Sarıbeyoğlu Skalar,
Meltem : “Ormanlara İlişkin Küresel bir Antlaşmanın Yokluğunda Uluslararası Hukukta Ormanların Korunması”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: IV, S: 2, 2014.
- Sarıtaş, Erkan : “Türk Ceza Hukuku’nda Mala Zarar Verme Suçu ve Kriminolojik Açısından Vandalizm”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2009.
- Soyaslan, Doğan : **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.
- Sözür, Adem : **Suçta Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı Yayınları, 1994.
- Şendil,
Abdurrahman Fatih : “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Orman Fakültesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2014.
- Toprak, Mustafa : **Açıklamalı-İçtihatlı Orman Suçları**, 3. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2019.

- Toygar, Süreyya : **Eski ve Yeni Hükümlere Göre Orman Anlamı ve Ormanların Mülkiyet Bakımından Bölünüşü**, İstanbul, Güven Basımevi, 1964.
- Tunçsiper, M. Nedim : **Türk Hukuk Tarihi, İdare Hukuku ve Medeni Hukukumuz Muvacehesinde Orman Mevzuatımız ile İlgili Araştırmalar**, İstanbul, Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1964.
- Turgut, Mehmet : “2896 Sayılı Kanun’un 36. Maddesi İle Değişik 6831 Sayılı Orman Kanunun’un 91 inci Maddesi Üzerine Bir İnceleme”, **Adalet Dergisi**, Yıl: 75, Sayı: 1, 1984, ss. 140-147.
- Türker, Yavuz Özhan : “Ormancılıkta Ürün Kavramı”, **İÜOFD**, Seri: A, C: LIX, Sayı: 1, 2009.
- Türkiye Barolar Birliği : **Uluslararası Çevre Koruma Sözleşmeleri**, 2. bs., Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2014.
- Türkiye Ormancılar Cemiyeti : **Yeşil Kitap: Orman Davamız**, Ankara, Yeni Matbaa, 1951.
- Ulukut, Bülent : **Türk Orman Hukuku: Ceza Hükümleri**, İstanbul, T.C. Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1979.
- Ulukut, Bülent : **Türk Orman Hukuku: Hukuki Hükümler**, İstanbul, Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 1963.

- Usluoğlu, H. Avni : “6831 Sayılı Orman Kanunu’nun Orman Tanımı Dışında Kalan Eski Orman Arazileri Hukuken Orman Sayılabilir mi?”, **Ankara Barosu Dergisi**, S: 1, 1969, ss. 20-29, .
- Usluoğlu, H. Avni : “Ormanı Yasal Tanımında Aramak Ormana Yararlı Olmadı”, **Cumhuriyet Dönemi Ormancılığında 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu**, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, 1987, ss. 12-20.
- Ünal, Mehmet/ : **Orman Hukuku**, 4. bs, Ankara, Savaş Yayınları, 2017.
- Veysel Başpınar
- Velioğlu, Nimet : “Orman Sınırları Dışına Çıkarma İşleminin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi”, **İÜOFD**, Seri: B, Cilt: LVIII, S: 2, 2008.
- Yener, Orhan : **Uygulamada Açıklamalı-İçtihatlı Orman Suçları ve Orman Ceza Davaları**, Ankara, Adil Yayınevi, 1996.
- Yıldırım, Hülya Deniz/ : “6292 Sayılı Yasa Hakkında Düşünceler”, **İÜOFD**, C: LXIV, S:1, 2014, ss. 1-11.
- Sedat Ayanoğlu
- Yıldırım, Hülya : Orman Hukuku ve Çevre İlişkileri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 2002.
- Yılmaz, : “Orman, Köylü ve Devlet: Ormandan Faydalanma, Koruma ve Orman Suçları Bağlamında Orman Köylüsü ve Devlet İlişkileri”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C: XX, 2018.
- Abdurrahman

Yılmaz, Ünal : “6831 Sayılı Orman Kanununun 93. Maddesi”, **Adalet Dergisi**, Ankara, Yıl: 62, S: 2, Şubat 1971.

Yılmaz, Zahit : Türk Ceza Hukukunda İştirakin Bir Türü Olarak Dolaylı Faillik (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2018.

YY. : **Tanzimat Sonrası Arazi ve Tapu**, İstanbul, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayını, 2014.

Elektronik Kaynaklar

<https://www.lexpera.com.tr/> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://www.turcademy.com/tr> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9155> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://islamansiklopedisi.org.tr> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://www.devletarsivleri.gov.tr/> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_Ormancilik.pdf (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<http://undocs.org/en/A/CONF.48/14/Rev.1> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/42/427&Lang=E (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/Uluslararası%C4%B1%20Kurulu%C5%9Flar/Orman%C4%B1l%C4%B1kla%20%C4%B0lgili%20Uluslararası%C4%B1%20Kurulu%C5%9Flar.pdf> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://ec.europa.eu/environment/forests/mcpfe.htm> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://foresteurope.org/publications/#1480066635707-b1a6c314-007a> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

https://www.foresteurope.org/docs/MC/MC_oslo_lba_mandate.pdf (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<http://www.fao.org/3/AC135E/ac135e00.htm> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/kitaplik/surdurulebilir-orman-yonetimi> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://enb.iisd.org/events/unced/summary-report-3-14-june-1992> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

[https://undocs.org/en/A/CONF.151/26/Rev.1\(vol.I\)](https://undocs.org/en/A/CONF.151/26/Rev.1(vol.I)) (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://www.un.org/esa/documents/ga/conf151/aconf15126-3.htm> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/hacettepehdf/issue/44828/557565> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

https://www.unccd.int/sites/default/files/relevant-links/2017-01/UNCCD_Convention_ENG_0.pdf (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/editordosya/kyoto_protokol.pdf (Çevrimiçi)

E.T. 25.06.2022

<https://sustainabledevelopment.un.org/documents.html#> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://enb.iisd.org/events/4th-session-intergovernmental-forum-forests-iff-4/summary-report-31-january-11-february-2000> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/CN.17/2000/14%20&Lang=E (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

https://www.un.org/esa/forests/wp-content/uploads/2017/09/UNSPF-Briefing_Note.pdf (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://enb.iisd.org/events/europe-and-north-asia-forest-law-enforcement-and-governance-ena-fleg-ministerial-3> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

http://www.fao.org/tempref/GI/Reserved/FTP_FaoSeur/events/Krtiny/Krtiny_en.htm (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

http://www.fao.org/tempref/GI/Reserved/FTP_FaoSeur/events/Krtiny/docs/TurM_en.pdf (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

http://www.fao.org/tempref/GI/Reserved/FTP_FaoSeur/events/Krtiny/docs/Uslu.pdf (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://www.unep.org/explore-topics/green-economy/why-does-green-economy-matter> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://mpgm.csb.gov.tr/birlesmis-milletler-surdurulebilir-kalkinma-konferansi-rioplus20-zirvesi-haber-867> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/9402.pdf> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022

<https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0335.pdf> (Çevrimiçi) E.T. 25.06.2022